

ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม
Tai Khoen : The Identity and Multicultural Path in Art and Craft

ภูวรา ธนกุลราเชนทร์
Phuvara Thanakulrachance

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2568

ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม
Tai Khoen : The Identity and Multicultural Path in Art and Craft

ภูวรา ธนกุลราเชนทร์
Phuvara Thanakulrachance

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ชื่อคุณูปนิพนธ์ ไทเซ็น : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม
ชื่อ นามสกุล ภูวรา ธนกุลราเชนทร์
ชื่อปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)
สาขาวิชา คหกรรมศาสตร์
คณะ เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.สุชีรา ผ่องใส
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาภัทร กี่อารีโย
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม มานะรุ่งวิทย์

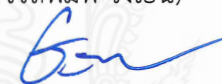
คณะกรรมการสอบคุณูปนิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบคุณูปนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สาคร ชลสาคร)

.....กรรมการ

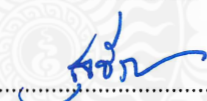
(ดร.จรัสพิมพ์ วังเย็น)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาภัทร กี่อารีโย)

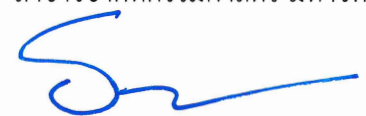

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม มานะรุ่งวิทย์)

.....กรรมการ

(ดร.สุชีรา ผ่องใส)

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร อนุมัติให้ับ
คุณูปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

.....คณบดีคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภพ โสตรโยม)

วันที่ 22 เดือน เมษายน พ.ศ. 2568

ชื่อคุณนิพนธ์	ไทเงิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม
ชื่อ นามสกุล	ภูวรา ธนกุลราเชนทร์
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)
สาขาวิชา	คหกรรมศาสตร์
คณะ	เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.สุชีรา ผ่องใส
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาภัทร ก่ออารีโย
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม มานะรุ่งวิทย์
ปีการศึกษา	2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ไทเงิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน 2) ศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน และ 3) ออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 5 เครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน 2) แบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 30 คน ผู้ประกอบการด้านกระเป๋า จำนวน 15 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น จำนวน 15 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการศึกษาพบว่า บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง จำนวน 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะวางรากฐานชุมชน 2) ระยะวางรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง และ 3) ระยะชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง และอัตลักษณ์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มอาชีพ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน พบว่ามี 4 เส้นทาง ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนซื้อขายวัตถุดิบ 2) โครงสร้างความสำเร็จในพื้นที่ทางวัฒนธรรม 3) กระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรม และ 4) การเปลี่ยนผ่านจากพิธีกรรม สู่การผลิตซ้ำทางการค้า และผลการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน

จำนวน 1 ลวดลาย ได้แก่ ลายดอกบัวตอง นำลวดลายมาออกแบบด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) บนผลิตภัณฑ์กระเป๋า จำนวน 5 รูปทรง รวมทั้งสิ้น 15 รูปแบบ ได้แก่ 1) กระเป๋าทรงถัง (Bucket Bag) เลือกรูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) 2) กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) เลือกรูปแบบที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.34$) 3) กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) เลือกรูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) 4) กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) เลือกรูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.37$) และ 5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) เลือกรูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.35$) และความพึงพอใจของผู้ประกอบการด้านกระเป๋า และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นที่มีต่อกระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ในการปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน, อัตลักษณ์, พหุวัฒนธรรม, งานศิลปหัตถกรรม, ผลิตภัณฑ์กระเป๋า

Dissertation Title	Tai Khoen : The Identity and Multicultural Path in Art and Craft
Author	Phuvara Thanakulrachance
Degree	Doctor of Philosophy (Home Economics)
Field of Study	Home Economics
Faculty	Home Economics Technology
Advisor	Dr.Sucheera Phongsai
Co-Advisor	Assistant Professor Dr.Chayapat Kee-ariyo
Co-Advisor	Assistant Professor Dr.Kasem Manarungwit
Academic Year	2025

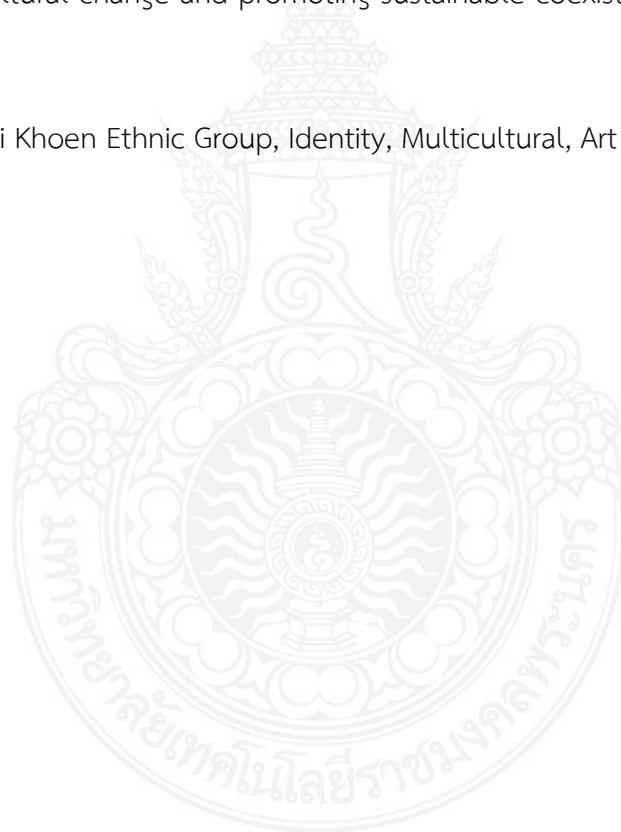
Abstract

The research of Tai Khoen : The Identity and Multicultural Path in Art and Craft was to 1) investigate the context and identity of Tai Khoen ethnic group, 2) investigate the multicultural path in art and craft of Tai Khoen ethnic group, and 3) design pattern and bag product from the identity of Tai Khoen ethnic group. Mixed Methods Research was conducted. Research instruments consist of 5 types: 1) the interview form of the context and identity of Tai Khoen ethnic group; 2) the interview form of the multicultural path in art and craft of Tai Khoen ethnic group; 3) the opinion form of pattern design experts from the identity of Tai Khoen ethnic group; 4) the opinion form of bag product design experts from the identity of Tai Khoen ethnic group; and 5) the satisfaction questionnaire on bag pattern design and product from the identity of Tai Khoen ethnic group. Observation and in-depth interview were used for data collection. The whole key 60 informants were 30 people from elders, village headmen, community leaders, small entrepreneurs, and local scholars, 15 bag entrepreneurs, and 15 people of ethnic group in Ban Huai Nam Khun. Data were analyzed using descriptive statistics, percentage, mean, and standard deviation.

The result of this study found that Tai Khoen context and identity connected to 3 periods of changing lifestyles: 1) the community foundation period; 2) the community foundation period for change; and 3) the community period on the path of change and the identity that comes from the integration of occupation groups : lacquer ware, weaving product, and woven fabric. The multicultural path in art and craft of Tai Khoen ethnic group found 4 paths: 1) the exchange of raw materials; 2) the structure of belief in cultural area; 3) the production process of handicraft; and

4) the transition from ritual to commercial reproduction. The result of design a pattern from the identity of Tai Khoen ethnic group, 1 pattern, was the Bua Tong flower pattern. This pattern was designed by using laser cutting on bag product, 5 shapes, total 15 patterns. They were 1) Bucket Bag, pattern 3 was chosen, ($\bar{X} = 4.32$), 2) Cargo Bag, pattern 1 was chosen, ($\bar{X} = 4.34$), 3) Oversized Bag, pattern 2 was chosen, ($\bar{X} = 4.33$), 4) Sculptural Shapes Bag, pattern 3 was chosen, ($\bar{X} = 4.37$), and 5) Crochet Bag, pattern 3 was chosen, ($\bar{X} = 4.35$). The overall satisfaction of bag entrepreneurs and ethnic groups in Ban Huai Nam Khun village towards bags with Tai Khoen ethnic identity patterns found that was at the highest level of satisfaction, ($\bar{X} = 4.34$). The identity and multicultural path of handicraft of Tai Khoen ethnic group are important in maintaining the identity of the community in adapting to cultural change and promoting sustainable coexistence in a multicultural society.

Keywords : Tai Khoen Ethnic Group, Identity, Multicultural, Art and Craft, Bag Product

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ไทเงิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพัฒนาธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม สำเร็จจุลวง
ไปด้วยดี ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สาคร ชลสาคร ประธานกรรมการ และอาจารย์
ดร.จรัสพิมพ์ วั่งเย็น กรรมการ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นของการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สุชีรา ผ่องใส อาจารย์ที่ปรึกษาดุชนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ชญาภัทร ก่อารโย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม มานะรุ่งวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาดุชนิพนธ์
ร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และแก้ไขเพื่อให้ดุชนิพนธ์มีความ
สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดาพร ทิมฤกษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนลักษณ์
ปัญจุพัฒน์ และอาจารย์น้ำทิพย์ ชูเวทย์ ที่คอยให้กำลังใจและคอยผลักดันจนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ และบุคลากร คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ให้คำแนะนำดำเนินการช่วยเหลือด้านเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนรุ่นพี่
และเพื่อน นักศึกษาระดับปริญญาเอกทุกท่านที่ช่วยเหลือ

ขอขอบคุณเพื่อนวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการ
ดำเนินงานวิจัยจนดุชนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และญาติพี่น้อง ที่ให้การสนับสนุนความหวังช่วยเหลือตลอด
เป็นกำลังใจในการศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา สุดท้ายข้าพเจ้าขอขอบพระพรอันเกิดจาก
ดุชนิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ภูวรา ธนกุลราเชนทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
Abstract	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.5 กรอบแนวความคิด	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	8
2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	17
2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมไทเขิน	30
2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบลวดลาย	57
2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋	64
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	88
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	97
3.1 การศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	97
3.2 การศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	100
3.3 การออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	104
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล	116
4.1 ผลการศึกษา	116
4.2 การอภิปรายผล	225
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	240
5.1 สรุปผล	240
5.2 ข้อเสนอแนะ	247

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เอกสารอ้างอิง	249
ภาคผนวก	258
ภาคผนวก ก	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย IOC ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)
ภาคผนวก ข	รายชื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพันธ ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นในรูปแบบ คิวอาร์โค้ด (QR Code) รายชื่อผู้ตอบแบบสอบถามในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code) หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพันธ ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code) หนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในรูปแบบ คิวอาร์โค้ด (QR Code)
ภาคผนวก ค	เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย
ภาคผนวก ง	ประมวลภาพการลงพื้นที่ภาคสนาม
ภาคผนวก จ	ขั้นตอนการกระเป่าในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)
ประวัติการศึกษา	

259

261

265

310

316

318

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 รายชื่อผู้นำหมู่บ้าน	22
2.2 ประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จำนวน 9 ประเพณี พิธีกรรม	29
3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเรื่องบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน	97
3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเรื่องเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ผู้ประกอบการรายย่อยและปราชญ์ชาวบ้าน	101
3.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	104
3.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทเขิน	105
3.5 ผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามเรื่องแบบสอบถาม ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจาก อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	105
3.6 กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋า	107
3.7 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น	108
4.1 แสดงงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องเขิน เครื่องจักสาน และ ผ้าทอ ที่ปรากฏประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบปีของ ชาวไทเขิน	154
4.2 แสดงงานศิลปหัตถกรรมไทเขินเครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่ปรากฏในความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบชีวิตของชาวไทเขิน	156
4.3 งานศิลปหัตถกรรมไทเขิน	157
4.4 ลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	184
4.5 ผลการคัดเลือกออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จากผู้เชี่ยวชาญ	185
4.6 ผลการคัดเลือกรูปแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าตกแต่งลวดลายดอกบัวตอง อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) จากผู้เชี่ยวชาญ	195
4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	207
4.8 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	208
4.9 ความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินต้นแบบ	212
4.10 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 1 กระเป๋าบุทรงถัง (Bucket Bag)	213

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.11	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag)	215
4.12	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)	218
4.13	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)	220
4.14	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)	222
4.15	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อกระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)	225

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวความคิด	6
2.1 แผนที่ย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	20
2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	21
2.3 แผนที่จังหวัดเชียงราย และแผนที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	23
2.4 แผนที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 1 ประมาณปี พ.ศ.2547	24
2.5 วัดห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 1	25
2.6 แผนที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	25
2.7 อ่างเก็บน้ำห้วยซ้าง	26
2.8 แผนที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	26
2.9 อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ไร่	27
2.10 ใจบ้าน หรือเสื้อบ้าน	27
2.11 ใจเมือง	28
2.12 ฌาปนสถาน	28
2.13 ประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น	29
2.14 ปุง	31
2.15 ชั้นหมากเขียนหมาก	32
2.16 ชั้นโอ	33
2.17 หีบผ้า	33
2.18 ชั้นดอก	34
2.19 ชั้นแก้วห้าโกฐาก	34
2.20 สุ่มดอก หรือ พนมดอก	35
2.21 ชั้นโตก	36
2.22 เครื่องเขินลูกหยดน้ำหรือตัวอ้อด	37
2.23 เครื่องเขินลายฮายลาย	37
2.24 เครื่องเขินลายรูปสัตว์ป่าหิมพานต์	38
2.25 เครื่องเขินลาดลายแบบกตพิมพินุนต่ำ	39
2.26 เครื่องเขินแบบการปั่นลาย	39
2.27 เครื่องเขินลายรดน้ำ	40
2.28 ลายเถาดอกกุหลาบเป็นลายหลักและลายฆ่าเด็กเป็นลายรองพื้นหลัง	40

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.29 ลายกุดเงาะ	41
2.30 ลายจี๋หุบต่อดอก	41
2.31 ลายกาบบง	41
2.32 ลายดอกบัว	42
2.33 ลายดอกจี๋หุบ	42
2.34 ส่วนประกอบลายจี๋หุบ	42
2.35 การผูกลายข้อลายดอกเงาะและส่วนประกอบ	43
2.36 สุ่มไก่	44
2.37 กุบไต (งอบ)	45
2.38 ตะกร้า	46
2.39 ตาแหลว	46
2.40 จองพารา	47
2.41 ลายขัด	48
2.42 ลายหัวสุ่ม	48
2.43 ลายตาแหลว	49
2.44 ผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	50
2.45 เสื้อปิดขาวไทเขิน	51
2.46 เสื้อกระดุมคอจีน	52
2.47 ตุงผ้าทอ	52
2.48 ลวดลายที่เกิดการปัก	53
2.49 ลายเส้นตรง	54
2.50 ลายพื้นปลา	54
2.51 ลายขดเป็นวงเหมือนกันหอยหรือตะขอ	55
2.52 การทอลายขิต	55
2.53 การทอลายน้ำไหล	56
2.54 การยกมุก	56
2.55 การเรียงลำดับ (Translation in Step)	60
2.56 การสลับภาพซ้ายขวา (Reflection about a line)	60
2.57 การหมุนรอบจุด (Rotation point)	61
2.58 การสลับซ้ายขวาและหมุนรอบจุด (Reflection and Rotation)	61
2.59 การสลับซ้ายขวาและเรียงลำดับ (Reflection and translation)	62
2.60 การหมุนรอบจุด และเรียงลำดับ (Rotation and Translation)	62

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.61 การเรียงลำดับสลับจังหวัด (Reflection and Translation)	63
2.62 การผสมระหว่างเรียงลำดับ สลับซ้ายขวา และหมุนรอบจุด (Reflection Rotation and Translation)	63
2.63 กระเป๋าทูหัว (The tote)	67
2.64 กระเป๋านีบ (The clutch)	67
2.65 กระเป๋าย่อม (The Tuck)	68
2.66 กระเป๋าสะพาย (The Messenger)	68
2.67 กระเป๋าทรงแจกัน (The Vessel)	69
2.68 กระเป๋าแบบยึดข้างในตัว	70
2.69 กระเป๋าแบบฐานกัน	70
2.70 กระเป๋ายึดข้าง 1 ชั้น	71
2.71 กระเป๋าแบบยึดข้าง 2 ชั้น	71
2.72 กระเป๋าแบบยึดข้าง 3 ชั้น	72
2.73 กระเป๋าแบบยึดข้างกลีบ	72
2.74 เครื่องหนัง – นูบัค	73
2.75 หนังกลับ (Suede & Nubuck Leather)	74
2.76 หนังฟอกฟาด	74
2.77 หนังแนปป่า	75
2.78 หนังเทียม PVC	76
2.79 กรรไกรตัดหนัง	78
2.80 เหล็กแหลม	79
2.81 จักรกระบอกนอน	80
2.82 เครื่องเย็บหนัง	81
2.83 เครื่องตัดเลเซอร์ (Laser Cut)	83
2.84 แนวความคิด กลุ่มสีภูมิอากาศร้อนขึ้น (COOL HEAT)	85
2.85 แนวความคิด กลุ่มสีพลังงานแสงอาทิตย์ (RISE AND SHINE)	86
2.86 แนวความคิด กลุ่มสีธรรมชาติ (DEAR EARTH)	86
2.87 แนวความคิด กลุ่มสีท้องทะเล (DIVE INTO THE DEEP)	87
2.88 แนวความคิด กลุ่มสีช่วงฤดูเปลี่ยนผ่าน (ON THE WAY)	87
3.1 การศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	100
3.2 การศึกษาเส้นทางพัฒนาธรรมดานงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	103

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3.3 การออกแบบลวดลายจากการศึกษาอัตลักษณ์งานศิลปหัตถกรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	112
3.4 การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	113
3.5 การศึกษาความพึงพอใจ ที่มีต่อการออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋า จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	114
3.6 กระบวนการวิธีดำเนินการวิจัย ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรม ด้านงานศิลปหัตถกรรม	115
4.1 ความเป็นมาและการอพยพชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น	119
4.2 ชาวบ้านรวมกลุ่มอาชีพเครื่องเงิน	121
4.3 ชาวบ้านรวมกลุ่มอาชีพเครื่องจักสาน	122
4.4 ชาวบ้านรวมกลุ่มอาชีพผ้าทอ	124
4.5 ประเพณีปีใหม่ สวดมนต์ข้ามปี	126
4.6 ประเพณีวันมาฆบูชา	127
4.7 การเข้าก่า (เข้ากรรม)	129
4.8 ประเพณีสืบทอดใจบ้าน	131
4.9 ประเพณีปอยส่างลองและประเพณีวันปีใหม่เมือง (สงกรานต์)	131
4.10 ประเพณีวันวิสาขบูชา (วันแปดเป็ง) และประเพณีผีเลี้ยงเจ้าเมือง	132
4.11 ประเพณีเข้าวัดทำบุญวันพระ ศีลน้อย ศีลใหญ่	134
4.12 ประเพณีวันอาสาฬหบูชาและประเพณีแห่เทียนพรรษา	135
4.13 ประเพณีวันแม่แห่งชาติและการเลี้ยงผีไร่ผืนา	136
4.14 ประเพณีปอยตั้งธรรม	137
4.15 ประเพณีออกพรรษา (ปอยออกหว่า)	139
4.16 ประเพณีทำบุญกฐิน	140
4.17 ประเพณีผีตาโขน	141
4.18 สืบชะตาผู้สูงอายุ	144
4.19 พิธีฮ้องขวัญ	145
4.20 บวชลูกแก้ว	146
4.21 การแต่งงาน	148
4.22 การตาย	149
4.23 ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติของชาวไทเขินรอบปีและรอบชีวิต	150

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.24 สัญลักษณ์ปรากฏในประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบปีและรอบชีวิต	153
4.25 บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	158
4.26 แผนที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ประมาณปี พ.ศ. 2525 – 2546	161
4.27 บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ระยะแรก ระยะที่สอง และระยะที่สาม	165
4.28 พานขันดอก ขันขอสีลและขันโตก	167
4.29 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านเครื่องเงิน	168
4.30 งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านเครื่องจักสาน	171
4.31 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านเครื่องจักสาน	172
4.32 งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านผ้าทอ	175
4.33 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านงานผ้าทอ	176
4.34 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	181
4.35 เครื่องเงินลวดลายลูกอ้อด	182
4.36 เครื่องจักสาน ลวดลายตาแหลว	183
4.37 ผ้าทอลวดลายบัวคำบัวหงาย	183
4.38 ลวดลายดอกบัวตอง	186
4.39 ลวดลายดอกบัวตอง	186
4.40 กระบวนการการออกแบบลวดลายดอกบัวตอง	187
4.41 สีผลิตภัณฑ์กระเป๋า ได้แก่ สีม่วง สีเขียว สีขาว สีฟ้า และสีน้ำตาล	189
4.42 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3	190
4.43 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3	191
4.44 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3	192
4.45 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3	193
4.46 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3	194

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.47 กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3	196
4.48 กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1	197
4.49 กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2	198
4.50 กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3	199
4.51 กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3	200
4.52 รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าทดแต่งลดลายอัตลักษณ์ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) จากผู้เชี่ยวชาญ	201
4.53 การผลิตกระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน	202
4.54 กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3	203
4.55 กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1	203
4.56 กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2	204
4.57 กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3	204
4.58 กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3	205
4.59 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าทดแต่งลดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 รูปแบบที่ 3 รูปแบบที่ 4 และรูปแบบที่ 5	205
4.60 กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	206

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไทเขิน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภาคเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรอยต่อติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา หรือ พม่า และสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นกลุ่มที่มีการย้ายถิ่นฐานเนื่องจากระบบเศรษฐกิจและความไม่สงบภายในประเทศได้ก่อให้เกิดกระบวนการย้ายถิ่นฐาน และการปรับตัวเข้ากับสังคมวัฒนธรรม ประกอบกับจังหวัดเชียงรายมีพื้นที่รอยต่อติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา จึงมีกลุ่มชาติพันธุ์อพยพเข้ามาอาศัยกระจายไปยังอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัด โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ปรากฏการรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทใหญ่ ไทลื้อ และไทเขิน (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, 2559)

กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวจึงมีการแสดงออกถึงจิตสำนึกผ่านตัวตนและการเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ภายในพื้นที่เดียวกันโดยเฉพาะชาวไทเขินมีการสร้างความทรงจำร่วมกันทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งยังมีการปรับตัวทั้งทางด้านการประกอบอาชีพ ศาสนา ความเชื่อ และการแต่งกาย ให้สอดคล้องกับระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย (เบญจวรรณ สุขวัฒน์, 2558)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินบ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีการตั้งกลุ่มในพื้นที่เส้นทางสายเก่าขึ้นพระธาตุดอยตุง พ.ศ. 2506 ทำถนนตัดผ่านหมู่บ้านทางขึ้นพระธาตุดอยตุง องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2564) ที่มีการเชื่อมโยงการค้าและมีการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบการทำงานหัตถกรรมเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย เครื่องจักสานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น การซื้อฝ้ายจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่และลาหู่ เพื่อนำมาทอผ้าเป็นผ้าชิ้นและเสื้อ กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินและมีการจ้างชาติพันธุ์ลาหู่ทำชิ้นงานเพื่อทำสินค้าในการจัดจำหน่าย เช่น การทอผ้า และการปักผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบในการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม (พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, 2563) ปัจจุบัน พบว่าผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ทั้งเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอเป็นส่วนหนึ่งของงานศิลปหัตถกรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ไทเขิน (สถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่น, 2565)

เครื่องเงิน เป็นภาชนะที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือและเครื่องใช้ที่ทำจากวัสดุไม้ไผ่หวาย หรือไม้จริงภายนอกเคลือบทาดด้วยยางจากต้นหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า อักโหม่ง มีลักษณะเป็นสีดำ เพื่อให้เกิดความคงทน มีคุณสมบัติที่กันน้ำและความชื้นได้ดี เช่น พานขันดอก ขันหมาก กระโถนแอ็บ (กล่อง) ยาเส้น พาน คนโท หีบผ้า เอ็บ (ตะกร้าที่มีฝาปิด) และกล่องใส่ของมีค่าที่ชาวไทเขินจะวางไว้บนหิ้งหรือผ้าเพดาน ขันดอกขันไหว้ผีปู่ย่าบรรพบุรุษ เขียนหมาก พาน ขันโอ ขันน้ำ ถาด

ส่วนวิธีการสร้างลวดลายเครื่องเงินประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ ลายรดน้ำ ลายชุด ลายเขียนสีและลายเปลือกไข่ (วิธิ พานิชพันธุ์, 2561)

เครื่องจักสาน เป็นรูปแบบที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ที่ทำมาจากวัตถุดิบในพื้นที่อาศัย ได้แก่ ไม้ หวาย เถาวัลย์ โดยแบ่งประเภทการใช้งาน 2 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องใช้ในพิธีกรรม และ 2) เครื่องใช้ในครัวเรือน แบ่งประเภทการจักตอก ได้แก่ การเหลาแบบตะแคง เหลาตอกป็น เหลากลม ใช้วิธีการสาน (Weaving) ลายขัด ลายสอง ลายกันหอย ลายตาเฉลว ลายหัวสุม ได้แก่ ภาพชนะเครื่องเงิน แอ็บข้าว ชะลอม หมวก ฝาเรือน การขด (Coiling) การขึ้นรูปโครงสร้างภายใน ภาพชนะเครื่องเงิน การเปียและการเย็บ (Braiding and sewing หรือ Plaiting) การใช้เส้นตอกหรือเถาวัลย์ถักเป็นเส้นยาวนำมาเย็บต่อกันตามลักษณะของงาน เช่น หมวก กุบไต (สุธาสินี บุรีคำพันธุ์ และ กมลรัตน์ อุตตปัญญา, 2562)

ผ้าทอ เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของกลุ่มชาวไทเขิน โดยเฉพาะผู้หญิงจะเป็นคนทอผ้าและตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มใช้ภายในครัวเรือน เช่น ผ้าหลบ (ผ้าปูที่นอน) ผ้าห่ม ผ้านุ่ง หมอน และถุงย่าม หรือใช้ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ หรือใช้ในพิธีกรรม การถวายตุง (ธง, ผ้าทิพย์) โดยใช้วัสดุเส้นใยฝ้าย เส้นไหม เส้นโลหะเงิน เส้นโลหะทองในการทอผ้า ผ้าทอส่วนใหญ่ทอด้วยลายขิดธรรมดาเป็นลายริ้วขวางลำตัวมักจะใช้สีหลักเป็นสีเขียว สีม่วง สีส้ม สีแดง และสีน้ำตาล เช่น ลวดลายขึ้นตำ ลื้อ ขึ้นไหมคำ ลายเครือ ลายกระดังงา ลายดอกบัว ลายก้านขด ลายดอกไม้ และลายพรรณพฤกษา (เผ่าทอง ทองเจือ, 2561)

จากการลงพื้นที่ภาคสนามเบื้องต้น พบว่า ปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน หรือในงานวิจัยครั้งนี้เรียกว่า ไทเขิน ในปีพ.ศ. 2530 เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอประสบปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดของวัสดุ และการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมดังนี้ เครื่องเงินในด้านวัสดุ พบว่า ได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 รัก อัก รักใหญ่ อยู่ในลำดับที่ 124 (พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม, 2530) และประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530 ยางรัก อยู่ในลำดับที่ 14 (พระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม, 2530) ซึ่งเป็นวัสดุที่สำคัญในการทำเครื่องเงินจึงทำให้ชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนเป็นการใช้กาวยาง ปูนขาว ขี้เถ้า ขี้เถ้า และแป้งมันเป็นการทดแทน ซึ่งทำให้ขั้นตอนการทำเครื่องเงินเสร็จเร็วแต่อายุการใช้งานสั้น ในช่วงปีดังกล่าวมีการทำเส้นทางขึ้นพระตำหนักดอยตุงสายใหม่ที่อยู่ในพื้นที่ของชาวบ้าน ซึ่งทำให้การคมนาคมและความทันสมัยเข้ามาสู่หมู่บ้านโดยเฉพาะเครื่องแต่งกายและเครื่องใช้ในพิธีกรรม เครื่องใช้ในครัวเรือน ทำให้การดำรงอยู่ของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมภายนอก

เครื่องจักสานพบว่า ในวิถีชีวิตชาวไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ และลัวะรวมทั้งในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น มีการตัดต้นไม้เพื่อทำฝาเรือน สร้างเครื่องมือและเครื่องใช้ในครัวเรือน โดยทำจากวัสดุที่ทำจากไม้ไผ่เป็นส่วนประกอบ เช่น กระดัง กุบไต (หมวก) แอ็บข้าว (กล่องข้าว) สุ่มไก่ ไม้กวาด ซ้า (ตะกร้า) รวมทั้งการสานใช้ในการประกอบพิธี ได้แก่ ตาแหลวและขันดอก ประกอบกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มของประชากร ทำให้มีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ในอัตราที่สูงและการสัมปทานป่าไม้ ทำให้ป่าถูกบุกรุก ทำให้พื้นที่ป่าบริเวณดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง เริ่มเกิดวิกฤตโครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริภายใต้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

เป็นโครงการพัฒนาในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้คนสามารถอยู่กับป่าได้ ใน พ.ศ. 2531 จึงปรากฏพื้นที่ครอบคลุมในบ้านห้วยน้ำซุ่น (คมชัดลึก, 2560) ชาวบ้านจึงเริ่มปลูกป่าทดแทนทรัพยากรที่ใช้ไปและในปี พ.ศ. 2532 ได้มีการประกาศยุติการให้สัมปทานป่าไม้ ป่าไม้ทั้งประเทศไทย (พระราชบัญญัติป่าไม้, 2532)

ในช่วงที่ทรัพยากรลดลงและการเข้ามาของเส้นทางขึ้นพระธาตุดอยตุงและพระตำหนักดอยตุงทำให้สินค้าเครื่องอุปโภค บริโภค เครื่องจักสาน พบว่า การใช้เครื่องจักสานจากวัสดุธรรมชาติเป็นเส้นเชือกพลาสติกสานขึ้นรูปเป็นซ้า (ตะกร้า) กระเป่า งานหัตถกรรมเครื่องจักสานจากวัสดุเส้นพลาสติกได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากในปีพ.ศ. 2529 มีประกาศว่าด้วยการอนุญาตการทำไม้ไผ่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2529 บุคคลที่จะใช้ไม้ไผ่ในเขตป่าสงวนต้องขอใบอนุญาตทำไม้ไผ่ทุกชนิด ให้ใช้ส่วนตัวและสาธารณประโยชน์เป็นอันดับแรกรายละเอียด 500 ลำ ต่อปี (กรมป่าไม้, 2529) จึงทำให้ชาวบ้านลดวัตถุดิบในการจักสาน จึงมีการซื้อไม้ไผ่จากชาติพันธุ์อื่นที่มีใบอนุญาต เพื่อนำมาใช้ในครัวเรือนหรือแลกเปลี่ยนวัตถุดิบในหมู่บ้านใกล้เคียง การนำวัสดุเส้นฝ้ายจากคนพื้นเมืองนำไปแลกไม้ไผ่จากกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ อาข่า ซึ่งอาศัยอยู่บนเขาที่ใช้เส้นฝ้ายในการปักชุดชาติพันธุ์ การสานไม้ไผ่ในงานหัตถกรรมเครื่องจักสานจึงเป็นงานที่ใช้ในเฉพาะในครัวเรือนที่เป็นงานพลาสติก งานหวายเทียม เส้นพลาสติก อีฐ ปูน การสร้างบ้านเรือนโครงสร้างเหล็ก หลังคาสังกะสี กระเบื้อง ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป การใช้เครื่องจักสานก็เปลี่ยนจากวัสดุธรรมชาติ เป็นเส้นเชือกพลาสติกมาขึ้นรูปแบบการสานเป็น ซ้า (ตะกร้า) กระเป่า การทำตุ้ง (สำนักวิจัยเศรษฐกิจและผลิตผลป่าไม้ กรมป่าไม้, 2547)

ผ้าทอพบว่า ประสบปัญหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต เครื่องมือ ประสบปัญหาวัตถุดิบ และประสบปัญหาขาดคนสืบทอด เนื่องจากการสอนทอผ้าจะสอนเฉพาะลูกหลานที่เป็นผู้หญิง กลุ่มชาวบ้านวัยทำงานทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่ทอผ้าได้ก็จะถูกชักนำเข้าทำงานในโรงทอผ้าเอกชน เนื่องจากมีรายได้ที่มั่นคง มีสวัสดิการ ประกันสังคม เงินกองทุนออมทรัพย์และเงินเกษียณอายุ บางคนทำอุปกรณ์เครื่องมือทอผ้า เช่น กี่ทอผ้า กระสวย เครื่องอัดฝ้าย ฟืม เนื่องจากผู้ชายที่ทำกี่ทอผ้า เข้าสู่วัยชราและไม่สามารถตัดไม้มาทำกี่ทอผ้าได้เหมือนสมัยก่อน เส้นใยฝ้ายขาดแหล่งเพาะปลูกในจังหวัดเชียงรายและชาวบ้านปลูกเป็นพืชหมุนเวียน ประกอบกับชาวบ้านยังขาดความรู้ในการเพาะปลูก (สุภัทรี และคณะ, 2561) ปัจจุบันการสวมใส่ผ้าถุงและชุดชาติพันธุ์ไทเขินในการประกอบพิธี ทางศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีในรอบปี รอบชีวิต เช่น เข้าพรรษา เข้าหว่า บวชลูกแก้ว สงกรานต์ งานแต่งงาน ยังคงอัตลักษณ์การสวมใส่ผ้าถุงและชุดชาติพันธุ์ แต่ปัจจุบันผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักรโรงงานอุตสาหกรรมได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในชุมชน ทอเป็นผืนรวมกันทั้งหัวขึ้นและตีนขึ้น ทอด้วยเส้นใยโพลีเอสเตอร์ผสมเส้นใยฝ้ายที่มีความคงทนคืนรูปได้ดี มีลวดลายดั้งเดิม เช่น ชื่นลาย ตาลี่ ลายทอ เครือบัว ลายก้านขด ต่อด้วยริบบิ้นแถบสำเร็จรูป (เผ่าทอง ทองเจือ, 2561) เนื่องจากมีราคาไม่แพงและสามารถเปลี่ยนลวดลายและสีของผ้าถุงได้บ่อย จึงทำให้ในหมู่บ้านเหลือไม่กี่หลังคาเรือนและด้วยคนที่ทอในหมู่บ้านมีอายุชราภาพปัญหาด้านสุขภาพไม่สามารถทอผ้าได้ ผ้าทอในหมู่บ้านจึงเป็นการทอใช้ในครอบครัวเท่านั้น เช่น ย่อม ผ้าขึ้น ผ้าผืน และเป็นการซื้อผ้าทอจากแหล่งจำหน่ายในอำเภอแม่สาย แม่จัน กาดหลวงในตัวเมืองเชียงรายและสินค้าออนไลน์จากสื่อแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ซอปปี้ ลาซาด้า และติ๊กต็อก ทำให้ผ้าทอในหมู่บ้านเริ่มเลือนหายไปจากชุมชน

ดังนั้น ไทจีน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมมุ่งเน้นในการหาคำตอบเกี่ยวกับบริบท อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน และเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจีนบ้านห้วยน้ำซุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 คำตอบเหล่านี้จะนำไปสู่ความเข้าใจอัตลักษณ์ และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม อันเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน ที่เป็นอัตลักษณ์มาจากเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม และเพิ่มมูลค่าให้กับเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ รวมทั้งพัฒนาให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน
- 1.2.3 เพื่อออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-formal interview) ดังต่อไปนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการสำรวจ กลุ่มชาติพันธุ์ไทจีนบ้านห้วยน้ำซุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.3.2.1 ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมา และรวบรวมข้อมูลด้านบริบทและอัตลักษณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ รายงานการวิจัยและบทความ มีการจัดเก็บข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

- 1) ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ ของหมู่บ้านประกอบด้วยตำแหน่งที่ตั้ง พื้นที่
- 2) ข้อมูลพื้นฐานการปกครองประกอบด้วยการบริหารจัดการโดยรัฐ การแบ่งเขตการปกครอง
- 3) ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติของประชากร จำนวนสาธารณูปโภค อาชีพและรายได้
- 4) ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนในการตั้งถิ่นฐาน
- 5) อัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีจากอดีตถึงปัจจุบัน และศิลปหัตถกรรม ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ

1.3.2.2 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระดับทุติยภูมิ (Secondary Research) สามารถจำแนกออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่

- 1) แนวคิดและทฤษฎี
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมไทเขินเชียงราย
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบลวดลาย
- 5) ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋
- 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ได้แก่

1.3.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้านบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ผู้อาวุโสในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 17 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 18 และผู้นำชุมชนในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จำนวน 15 คน ด้วยวิธีการโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3.3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้านเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ผู้ประกอบการรายย่อย และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 15 คน

1.3.3.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน จำนวน 7 คน

1.3.3.4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพิจารณาการคัดเลือกรูปแบบกระเป๋ จำนวน 7 คน

1.3.3.5 ด้านการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการด้านกระเป๋เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านกระเป๋ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ด้วยวิธีการโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 ไทเขิน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นอาศัยอยู่บริเวณบ้านห้วยน้ำซุ่น ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มที่มีการจัดงานศิลปหัตถกรรม ประกอบด้วย เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และ ผ้าทอ

1.4.2 อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน บ้านห้วยน้ำซุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่มีลวดลายทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ปรากฏในผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ

1.4.3 เส้นทางพหุวัฒนธรรม หมายถึง สังคมในพื้นที่บ้านห้วยน้ำซุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่มีความหลากหลายในมิติของชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ไทเขิน

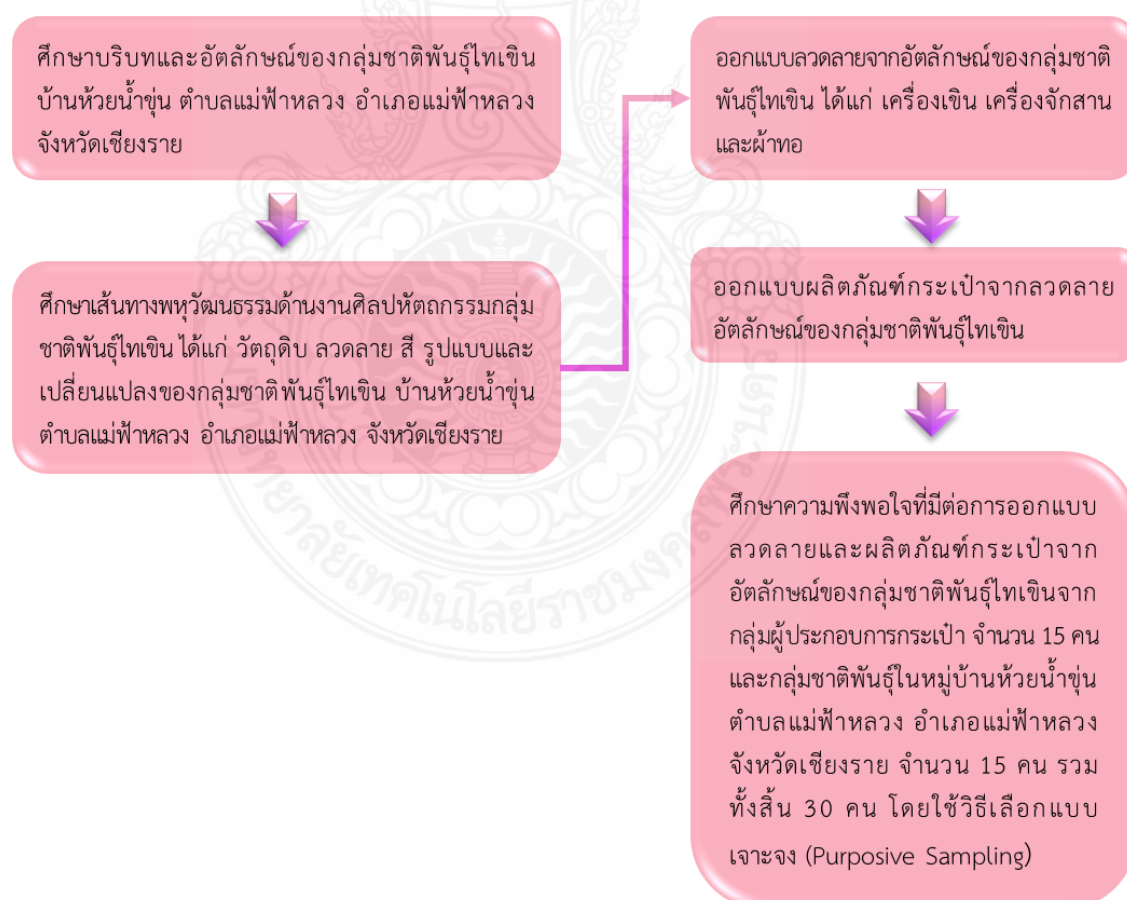
ไทใหญ่ ไทลื้อ ลัวะ (ไตดอย ไตลอย) มูเซอ (ลาหู่) อาข่า และคนเมือง ภายในพื้นที่เส้นทางการจัดทำผลิตภัณฑ์ มีการแลกเปลี่ยนสินค้า ความคิด และความรู้ ในด้านวัตถุดิบ ลวดลาย สี และรูปแบบในการจัดทำงานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ

1.4.4 งานศิลปหัตถกรรม หมายถึง เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่มีการจัดทำเพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิต และมีความสร้างสรรค์

1.4.5 เครื่องสักการะ หมายถึง ดอกไม้พ่นดิน หรือดอกไม้ตามฤดูกาล ใบโกศล ฝักวานิม ใบบุญนาคน จ่อ (ตุ้ง หรือธงสามเหลี่ยม) รูป และเทียน มัดรวมกันหรือใส่ในกรวยใบตอง

1.5 กรอบแนวความคิด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม โดยผู้วิจัยได้บูรณาการและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

1.6.2 นำองค์ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ในการสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างรายได้และการต่อยอดสู่เชิงพาณิชย์ให้กับชุมชน

1.6.3 ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต หลักสูตรคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เพื่อให้เห็นแนวทางและวิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) และการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

1.6.4 นำไปสู่การกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาสังคมเพื่อยกระดับและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมที่สามารถสร้างรายได้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ไทเชิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านศิลปหัตถกรรม ในครั้งนี้เป็นการค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ความรู้ในการตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ให้ครอบคลุมทุกประเด็น ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎี
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชิน
- 2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมไทเชิน
- 2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบลวดลาย
- 2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชิน มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชิน ประกอบด้วย 3 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดอัตลักษณ์ 2) แนวคิดพหุวัฒนธรรม และ 3) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนี้

2.1.1 แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) ชุมชนแต่ละพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์มีความเป็นอัตลักษณ์เป็นของตัวเองสามารถเลื่อนไหลไปตามแต่ละบริบทของชุมชน สภาพสังคม วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ทุกเมื่อ บ่งบอกถึงตนเองและกลุ่มว่ามีลักษณะแบบใด ต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และบอกผู้อื่นได้ว่า ตนเองเป็นใคร ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกับบุคคลอื่นในสังคม (ฉลาดชาयरมิตานนท์, 2558) ดังนั้นแนวคิดอัตลักษณ์สามารถจำแนกได้ 4 ประเด็นได้แก่ ประเด็นแรก การให้ความหมายของอัตลักษณ์ ประเด็นที่สอง ระดับของอัตลักษณ์ ประเด็นที่สาม ประเภทของอัตลักษณ์ และประเด็นที่สี่ กระบวนการการสร้างอัตลักษณ์

2.1.1.1 การให้ความหมายของอัตลักษณ์

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนกการให้ความหมายของอัตลักษณ์ได้ 2 มิติ ได้แก่ มิติแรก อัตลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล และมิติที่สอง อัตลักษณ์ เป็นอัตลักษณ์จิตสำนึกส่วนตัวและส่วนร่วมในระดับสังคม ดังนี้

1) อัตลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล เช่น อัตลักษณ์ ประกอบด้วย คำว่าอัต กับคำว่าลักษณะ อัต มาจากคำว่า อตต แปลว่า ตน ตัวเอง อัตลักษณ์ จึงแปลว่า ลักษณะของตนเอง เป็นศัพท์ที่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติให้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Character เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งรวมสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม

ความประพฤติที่แสดงออกเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น Characteristic หมายถึง อัตลักษณ์ ทางด้านพฤติกรรมและการแสดงออกทางสังคมที่เป็นลักษณะเฉพาะ ลักษณะเด่นเฉพาะ ซึ่งจะบอกถึง พฤติกรรมของบุคคลคนนั้นมากกว่าลักษณะ ซึ่งมาจากคำว่า Character แต่มีการนำคำว่าอัตลักษณ์ ไปใช้แทนคำว่าตัวตนหรือใช้อัตลักษณ์เพื่อแทน คำว่า เอกลักษณ์ คำทั้งสองคำนี้อาจจะดูมีความหมาย ใกล้เคียงกันมากแต่มีลักษณะเน้นต่างกัน อัตลักษณ์เน้นลักษณะทั้งหมดของบุคคลโดยไม่ได้ เปรียบเทียบกับใคร ส่วนเอกลักษณ์เน้นลักษณะที่เป็นหนึ่ง ลักษณะที่โดดเด่นซึ่งเป็นส่วนที่แยกบุคคล นั้นออกจากบุคคลอื่น (สุกานดา ถิ่นฐาน, 2565) แต่แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีวิธีคิดใน การถอนความเชื่อในคุณสมบัติของปัจเจกภาพ ความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่องของการนิยาม ความหมาย ซึ่งจะเลื่อนไหลเปลี่ยนไปตามบริบท มันไม่ได้หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกต่อไป คำว่าอัตลักษณ์ ดูจะเหมาะสมกว่า เอกลักษณ์ในความหมายใหม่ของ Identity ดังนั้นอัตลักษณ์หรือ Identity ไม่ใช่สิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นเองลอย ๆ แต่ก่อรูปขึ้นภายในวัฒนธรรม ช่วงเวลาใด ช่วงเวลาหนึ่ง โดยวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งสร้างทางสังคม และไม่ใช่อะไรที่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่เป็นวงจร ซึ่งมีผู้เรียกว่า วงจรแห่งวัฒนธรรม ดังนั้น อัตลักษณ์ทั้งหลายทั้งปวงจึงถูกผลิตขึ้นมาถูกบริโภค และถูก ควบคุมจัดการอยู่ในวัฒนธรรม (วรสุตา วัฒนวงศ์, 2557)

2) อัตลักษณ์เป็นจิตสำนึกส่วนตัวและส่วนรวมในระดับสังคม เช่น การนิยาม ตัวตน ว่าเป็นใคร มาจากไหน และแตกต่างจากกลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไร มีการกำหนดว่าจะใช้สิ่ง ใด เป็นเครื่องหมายแสดงออกทางวัฒนธรรม กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่มี ความหมายว่า ความรู้สึกทางวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มคนหรือการยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มคนนั้น ๆ การยอมรับทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับบรรทัดฐานทางสังคม บุคคลต้องยอมรับความเป็นเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของกลุ่ม การยอมรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของบุคคลหรือกลุ่มคนทำให้เกิดการ รวมกลุ่มง่ายมากขึ้นแต่หากมองอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันถูกกำหนด โดยวัฒนธรรม ไม่ได้ถูก กำหนดโดยเชื้อชาติเสมอไป ความเป็นคนเอเชียหรือยุโรปไม่ได้กำหนดโดย สีผิว เพราะในแต่ละ เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ไม่ได้มีอัตลักษณ์หรือวัฒนธรรมเดียว แต่รวบรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ของกลุ่มคนที่มีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน ของกลุ่มคนที่ อาศัยอยู่ในภูมิภาคเดียวกันโดยแบ่งตามหลักภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจมาจากการแบ่ง อัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรม เช่นกรณีการแบ่งวัฒนธรรมแบบตะวันตกกับแบบตะวันออก (นงเยาว์ เนาวรัตน์ และคณะ, 2562)

ในประเด็นเดียวกันนี้ อัตลักษณ์ส่วนบุคคลของจอห์น ล็อก (John Locke) ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ส่วนบุคคลขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องของจิตสำนึก (Consciousness) ที่บุคคลมีต่อ ประสบการณ์ในอดีตผ่านความทรงจำ (Memory) โดยที่บุคคลหนึ่งจะถือว่าเป็นคนเดียวกับในอดีต ก็ต่อเมื่อเขาจำได้ว่าเคยกระทำหรือคิดสิ่งนั้นมาก่อน ล็อกยังเน้นเรื่อง ความผูกพัน (concernment) หรือความรู้สึกรับผิดชอบทางศีลธรรมต่อการกระทำของตน ซึ่งสะท้อนธรรมชาติของบุคคล (Personai nature) (Nargish Afroza, 2023)

2.1.1.2 ระดับของอัตลักษณ์ อัตลักษณ์มี 2 ระดับ ได้แก่ อัตลักษณ์บุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) อัตลักษณ์บุคคล คือ การปัจเจกบุคคลจะมี เสรีภาพในการเลือกรูปแบบ อัตลักษณ์ ที่ตนเองอยากเป็นส่วนอัตลักษณ์ทางสังคม คือ การที่

ปัจเจกบุคคลมองความสัมพันธ์ตัวเองกับกลุ่มแล้ว นิยามความหมายของตัวเองต่อการเป็นสมาชิกกลุ่ม นั้นซึ่งปัจเจกบุคคลมักจะรับเอาอัตลักษณ์ของกลุ่มที่ตัวเองเป็นสมาชิกมาเป็นอัตลักษณ์ของตนด้วย อัตลักษณ์ภายในตัวของบุคคลจึงสามารถเคลื่อนย้ายไปมาได้ในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน มนุษย์คนหนึ่งจึงสามารถสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างและหลากหลายได้ในสถานการณ์ที่ต่างกันออกไปและ องค์ประกอบของวาทกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องเชื่อมต่อกันเสมอไปจึงเห็นได้ว่าแท้จริงแล้วอัตลักษณ์ต่าง ๆ เป็นเพียงการเชื่อมโยงองค์ประกอบของวาทกรรมในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเมื่อบริบทเปลี่ยนไป ค่านิยมของอัตลักษณ์ก็สามารถเปลี่ยนไปได้ด้วย เช่นเดียวกับ อัตลักษณ์ในโลกออนไลน์ ซึ่งก็ย่อมมีความลื่นไหลไม่ตายตัวเช่นกัน (ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ องค์การมหาชน, 2557)

2.1.1.3 ประเภทของอัตลักษณ์ ความสำคัญต่อสังคมของอัตลักษณ์คือการทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นตัวตนและความแตกต่างจากผู้อื่น โดยอัตลักษณ์ไม่ทำให้ต้องมีเพียงหนึ่งเดียว อาจมีหลายอัตลักษณ์ประกอบกันขึ้นมาอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่ถูกสร้างขึ้นจากวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่งและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งจะบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของตัวตน บุคคล หรือสังคมนั้น ดังนั้น อัตลักษณ์จึงหมายถึงการนิยามตัวตนในสังคม เพื่อให้เกิดความเหมือนหรือความแตกต่างจากกลุ่มคนในสังคม อัตลักษณ์เกิดจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสังคมและตัวบุคคล ซึ่งกลุ่มคนจะเลือกอัตลักษณ์ที่ยอมรับเพื่อแสดง ตัวตนภายใต้เงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ มีการอธิบาย ลักษณะความแตกต่างและความเหมือนกันโดยแบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย ประเภทที่หนึ่ง อัตลักษณ์ตัวตน (Ego Identity) คือ ความรู้สึกที่ปัจเจกมีต่อตนเอง ประเภทที่สอง อัตลักษณ์บุคคล (Personal Identity) คือ ภาพของปัจเจกในสายตาคนอื่นในฐานะที่เป็นบุคคล ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยสังคมจะมีวิธีการระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคล แตกต่างกันไป และประเภทที่สาม อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ สังคมจะมีความคาดหวังหรือเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลในวัย เพศ ชนชั้นนั้น ๆ ว่าควรวางตนอย่างไร (สุกานดา ถิ่นฐาน, 2565)

เรายังสามารถแบ่งประเภทของอัตลักษณ์ได้ 3 ประเภท ได้แก่ อัตลักษณ์ที่ ชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนำยึดเหนี่ยว และปลูกฝังให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบ ที่พวกเขาครอบงำอยู่ อัตลักษณ์ประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความเป็นชาติหรือความเป็นไทย ประเภทที่สอง คือ อัตลักษณ์ที่ยืนยันความเป็นตัวตนของตน ด้วยการออกมาประท้วงและต่อต้าน ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องจำกัดเฉพาะแค่คนชายขอบเสมอไป และประเภทที่สาม อัตลักษณ์ที่พุ่งเป้าไปที่ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตัวตนของตนต้องการจะเป็นหรือต้องการจะสังกัด อัตลักษณ์ 3 ประเภทนี้ สามารถ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงได้และเต็มใจ ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยพุ่งเป้าไปในทิศทางที่ตัวตนของ ตนตั้งเป้าว่าจะทำได้ (วิทวิทย์ ประสานศักดิ์ทวีและคณะ, 2560)

ในส่วนของความหมายของ คำว่า อัตลักษณ์ คือ การให้ความหมายของตัว ปัจเจกที่มีต่อสังคมและสิ่งที่อยู่รอบตัวโดยปัจเจกหรือตัวบุคคลเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นตามบริบทภายใต้ สังคมที่บุคคลนั้นร่วมอยู่ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กันทั้งตัวบุคคลเองและตัวสังคมที่บุคคล ใช้ชีวิตอยู่ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินมีการกำหนดลักษณะการแต่งกายร่วมที่ชัดเจนมีอัตลักษณ์ เช่น ผู้หญิงสวมเสื้อสีฟ้า นุ่งผ้าถุงยาว ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินได้นิยามตัวตนผ่านเครื่องแต่งกายโดย

ปรับเปลี่ยน ให้ใกล้เคียงกับชาวเมืองเชียงตุง และได้มีการซื้อเครื่องแต่งกายบางส่วนจากตลาดแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยกำหนดเป็นสีม่วงโดยใช้สีวันพระราชสมภพสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี จากการเคยได้เข้าเฝ้ารับเสด็จอีกทั้งยังเป็นสีประจำจังหวัดเชียงรายอีกด้วย ซึ่งสะท้อนการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในประเทศไทย สำหรับเสื้อผ้าของผู้หญิงมีการประยุกต์จากแบบเสื้อปิดของชาวไทลื้อตัดเย็บด้วยผ้าสีม่วง นุ่งผ้าถุงสำเร็จรูปสีม่วงสลับดำ ส่วนเสื้อผ้าของผู้ชายมีการแต่งกายหลากหลายตามรูปแบบเสื้อผ้าที่มีการรื้อฟื้นให้มีลักษณะตามแบบของชาวเชียงตุงและมีการนำชิ้นบัวคว่ำบัวหงายมาใช้เป็นชุดการแสดงของผู้หญิงในการแสดงฟ้อนแม่ปิง โดยใช้สวมใส่ให้กับผู้หญิงที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการประกวดนางงามชาติพันธุ์ในงานเชียงรายดอกไม้งามในทุกปี โดยในอดีตชิ้นดังกล่าวเป็นชิ้นที่ชาวไทจีนนิยมสวมใส่ในงานสำคัญต่าง ๆ (สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย, 2565)

อัตลักษณ์ของแต่ละสังคมและวัฒนธรรมในอดีตจะมีการเคลื่อนย้ายและมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมอื่นแต่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานและเคลื่อนย้ายอย่างยากลำบาก ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจึงยังมีความแตกต่างและยังไม่มีแนวคิดต่อการปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งวัฒนธรรมมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อาจกล่าวได้ว่ามีความหลากหลายและมีการผสมกลมกลืนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากพื้นที่ต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เป็นเพราะในยุคนี้ผู้คน สินค้า ข้อมูลข่าวสาร สามารถเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนรัฐชาติได้อย่างอิสระ ส่งผลให้วัฒนธรรมจากพื้นที่ต่าง ๆ ที่แตกต่างกันสามารถเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กันได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการผสมผสานหรืออาจเกิดการขัดแย้งซึ่งกันและกันได้ (นภาพร อัคระรังสีกุล, 2562)

ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นการบ่งบอกถึงลักษณะความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงรายที่แตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่นหรือสังคมอื่น การแสดงออกของอัตลักษณ์ดังกล่าวมีรากฐานมาจากความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีซึ่งเป็นการสร้างความหมายเชิงวัฒนธรรมให้แก่ตัวตนของปัจเจกหรือกลุ่มชนเพื่อตระหนักในคุณค่าของชีวิตตนตามความหมายที่ตนเองได้นิยามไว้ให้แก่ตัวเอง โดยทั่วไปแล้ว แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์มาประกอบการศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจากพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย เพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เพื่อต้องการให้เห็นว่า อัตลักษณ์มีความเป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงสั่นไหวตลอดเวลา ยิ่งในยุคที่โลกาภิวัตน์มีอิทธิพลกับทุกภาคส่วนเช่นนี้แล้ว ผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจากพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงรายจะสามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์อันทรงคุณค่าได้ต่อไป

2.1.1.4 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ เป็นการสร้างตัวตนและวัฒนธรรมของมนุษย์ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ภาษาเป็นตัวกำหนดชื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ และสามารถนิยามตัวตนในสังคมขึ้น ซึ่งเป็นการก่อสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและสามารถต่อยอดในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มสังคมผ่านการสืบเชื้อสาย การสืบทอดวัฒนธรรม ในแต่ละกลุ่มทางสังคมมีรูปแบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและรากเหง้าวัฒนธรรมเดิม อัตลักษณ์ทางสังคมถูกสร้างด้วยกลไกของอุดมการณ์ (Ideology) การแลกเปลี่ยนทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ก่อให้เกิดอุดมการณ์ขึ้น และเกิดความชอบธรรมในการสร้างอำนาจทางการเมืองของชนชั้นในแต่ละยุค ผลประโยชน์บางอย่างกลายเป็น

ค่านิยมร่วมของกลุ่มคนในสังคม ชนชั้นปกครองจึงสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมเพื่อให้เกิดความเชื่อในอุดมการณ์เดียวกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและสมเหตุสมผล (Krumrey, 2022)

อัตลักษณ์ส่วนบุคคลกลไกของอุดมการณ์เป็นระบบภาพตัวแทนที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ปรากฏการณ์ทางสังคมถูกควบคุมโดยอุดมการณ์ กลไกการกดขี่หรือการควบคุม โครงสร้างทางสังคมถูกทำให้เป็นสิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์ส่วนบุคคล ผ่านโครงสร้างทางภาษา ซึ่งอัตลักษณ์ส่วนบุคคลขึ้นตรงต่อสถาบันทางสังคมและการเมืองที่ดำรงชีวิตอยู่ สังคมจะผลิตและผลิตซ้ำแนวคิดหรือความหมายบางอย่างเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนไปในทิศทางเดียวกัน อุดมการณ์จึงเป็นภาพตัวแทนที่ทำให้เชื่อมั่นว่าเป็นจริงตามธรรมชาติและเป็นสากลกระบวนการนี้ถูกฝังอยู่ในระบบจิตใต้สำนึกของสังคม เช่น การปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยม การปลูกฝังท้องถิ่นนิยม หรือการปลูกฝัง ให้เกิดความหวาดกลัวต่าง ๆ เช่น การสร้างจิตสำนึกร่วมของชาติพันธุ์ไทเขิน เป็นต้น (นงเยาว์ เนาวรัตน์ และคณะ, 2562)

เมื่อมีการปลูกฝังอุดมการณ์ร่วมโดยเฉพาะอุดมการณ์ชาตินิยม สำนึกของความเป็นชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ของชาติที่เกิดจากสำนึกร่วมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตามการเกิดขึ้นของชาติซึ่งมีความชัดเจนในด้านพื้นที่ที่มีขอบเขตแน่นอนมากกว่าสำนึกอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ (Imagined Community) ที่สังคมประกอบสร้างขึ้นมา โดยทำให้ผู้คนรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนในชุมชนนั้น แม้คนในสังคมจะรู้จักหรือไม่เคยสนทนากัน แต่ก็เข้าใจได้ว่าเป็นคนชาติเดียวกัน ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจที่สื่อมวลชนที่ทันสมัยที่ปลูกสร้างสำนึกเรื่องชาติขึ้นมา สำนึกเรื่องชาติที่เกิดจากสื่อมวลชน นั้นมีผลโดยตรงต่อการที่รัฐจะใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติขึ้นมา เมื่อโลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น การสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติของรัฐสามารถทำได้ง่ายมากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่แปรเปลี่ยนไป (นภาพร อัคระรังษีสกุล, 2562)

ในการวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นชาติจึงควรพิจารณาการขับเคลื่อนระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์แบบสร้างความเหมือนกันทั่วโลก กับความรู้สึกท้องถิ่นนิยมที่ต้องการหนีห่างออกจากความเหมือนและการมองชาติที่ไปไกลกว่าการยึดติดอยู่กับรัฐชาติแบบเดิม แต่ควรพิจารณาชาติในความหมายใหม่ทั้งชาติพันธุ์แบบใหม่ อัตลักษณ์แบบใหม่ ท้องถิ่นนิยมแบบใหม่ ซึ่งล้วนเป็นความรู้สึกในยุคหลังชาติที่ความเป็นชาติไม่เคยหยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าความเป็นชาติแบบชาตินิยมได้เลือนหายไปในกระแสโลกาภิวัตน์ แต่กลับดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันของเราได้อย่างแนบเนียน (วรพจน์ วิเศษ, 2565) การมองอัตลักษณ์ความเป็นชาติที่ไกลกว่าการยึดติดอยู่กับรัฐชาติแบบเดิมซึ่งไม่เคยหยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ทั้งชาติพันธุ์และความเป็นชาติมิใช่เป็นสิ่งที่คงที่และตายตัว แต่เป็นสิ่งที่หล่อลื่นตื้อไขว่กันได้ สิ่งที่กำหนดว่า อะไรเป็นปัจเจกหรือกลุ่มมิได้เป็นสิ่งที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหากแต่เป็นบริบทสถานการณ์เฉพาะตาม เวลาและพื้นที่ เป็นกระบวนการภายในและภายนอกทั้งทางสังคม รวมไปถึงสถาบันต่าง ๆ และการนิยามตนเองและอัตลักษณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนปรับเปลี่ยนความเป็นชาติพันธุ์ ชาติ หรือความจริงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ชาติพันธุ์หรือรัฐชาติมิใช่สิ่งเฉพาะเจาะจงบางอย่างแต่เป็นความ หลากหลาย แตกต่าง และบ่อยครั้งเป็นสิ่งที่เทียบเคียงได้กับการเข้าใจความจริงทางสังคม (Social Reality) (สุกานดา ถิ่นฐาน, 2565)

ดังนั้น กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้แก่ผู้คนในพื้นที่หนึ่ง ๆ เป็นผลโดยตรงมาจากการที่รัฐได้มีการขีดเส้นเขตแดนตามคตินิยมใหม่ จากนั้นจะปลูกฝังอัตลักษณ์แห่งชาติให้แก่ผู้คนในชาติพันธุ์ต่าง ๆ สิ่งนี้เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของรัฐ ในทางกลับกันผู้คนในแต่ละชาติพันธุ์อาจมีความพยายามในการธำรงอัตลักษณ์ของตนไว้อย่างเหนียวแน่น เป็นการยืนยันถึงความแตกต่างจากอัตลักษณ์แห่งชาติที่รัฐมอบมาให้ จึงทำให้เกิดการปะทะทางวัฒนธรรมในเรื่องของการแย่งชิงพื้นที่ทางอัตลักษณ์ของแต่ละฝ่ายขึ้นมา

2.1.2 แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ได้แพร่กระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกจุดกำเนิดของแนวคิดนี้จะอยู่ที่อเมริกาเหนือ ในประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกาในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1970 แนวคิดพหุวัฒนธรรมปรากฏตัวขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองและสังคมของโลกยุคหลังอาณานิคมและกระแสทุนนิยม ที่ต้องการรื้อถอน และกัดเซาะความชอบธรรมของรัฐ และกลุ่มวัฒนธรรมหลักที่พยายามผสมกลมกลืน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสร้างศูนย์กลางของอำนาจบนพื้นฐานแนวคิดเอกนิยมและสากลนิยมเนื่องจากแนวคิดพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงพัฒนาการแนวคิดพหุวัฒนธรรมใน 3 สาขาวิชา ประกอบด้วย 1) พหุวัฒนธรรมกับสาขาวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม 2) สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และ 3) วัฒนธรรมศึกษา พหุวัฒนธรรมกับแนวคิดทางการเมือง และการศึกษารูปแบบพหุจักรวาลกับมานุษยวิทยาเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัฒนธรรม และมีข้อเสนอในเรื่องของความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ (แฟร์ คิริคค์ด้าเกิง, 2549) ส่วนแนวคิด พหุวัฒนธรรมทางการเมืองและการศึกษาเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อเข้ามาจัดการความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรมให้มีการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้แนวทางสันติวิธี การสร้างหลักประกันว่าบุคคลต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียม การเคารพสิทธิ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์- (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2566)

แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) เป็นสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์วัฒนธรรมที่หลากหลายหรือการรวมวัฒนธรรมที่หลากหลาย อีกความหมายหนึ่งหมายถึง สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางสังคมและการศึกษาว่าด้วยเรื่องการส่งเสริมประโยชน์ของวัฒนธรรมที่หลากหลายภายในสังคมหนึ่ง มากกว่าจะให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมกระแสหลักเพียงวัฒนธรรมเดียว (ภักดีรา ไซแก้ว, 2559) ดังนั้นแนวคิดพหุวัฒนธรรมสามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรกการให้ความหมายของพหุวัฒนธรรม และประเด็นที่สอง ความหลากหลายของพหุวัฒนธรรม

2.1.2.1 การให้ความหมายพหุวัฒนธรรม จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมสามารถจำแนกการให้ความหมายพหุวัฒนธรรมได้ 3 มิติ ได้แก่ มิติแรก พหุวัฒนธรรมเป็นการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่หลากหลาย มิติที่สอง พหุวัฒนธรรมเป็นการยอมรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมิติที่สาม พหุวัฒนธรรมเป็นสังคมที่ ประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังนี้

1) พหุวัฒนธรรมเป็นการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่หลากหลาย
ดังมูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม (อัญชลิตา สุวรรณชฎ, 2565) กล่าวว่า แนวคิด

พหุวัฒนธรรม หรือพหุนิยมทางวัฒนธรรม (Cultural Pluralism) เป็นคำศัพท์ที่อธิบายถึงการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่หลากหลายในท้องถิ่นหนึ่ง โดยปราศจากการครอบงำทางวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมพยายามที่จะก้าวข้ามผ่าน เชื้อชาตินิยม เพศนิยม และการแบ่งแยกและกีดกันในรูปแบบต่าง ๆ

2) พหุวัฒนธรรมเป็นการยอมรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นความเชื่อในการที่จะยอมรับสิทธิของชนกลุ่มน้อย ในเรื่องต่าง ๆ กล่าวคือ การใช้ภาษาตามบริบทของครอบครัวและชุมชน การปฏิบัติตามหลักศาสนา การจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัวและท้องถิ่นด้วยวิธีของตนเอง และการรักษาธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน (รสสุคนธ์ เนาบุตร และ นรินทร์ สังข์รักษา, 2558) อีกทั้งพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ยังหมายถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องการยอมรับ (Recognition) ของชนกลุ่มน้อย กลุ่มผู้ด้อยกว่า (Subaltern) หรือกลุ่มเรียกร้องสิทธิสตรี เพราะทุกสังคมเป็นพหุวัฒนธรรมไม่ว่าจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างหลากหลายหรือไม่ก็ตาม หากแค่เพียงประชาชนที่อยู่ในสังคมอ้างรักษาทรรศนะและคุณค่าที่แตกต่างก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกสังคมนั้นว่าสังคมพหุวัฒนธรรม (ลักขณาดี กันตริ, 2559) และแนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ยังเป็นแนวคิด เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเข้าใจและการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง พร้อมทั้งให้ความเคารพและยอมรับในวัฒนธรรมของผู้อื่น ไม่เพียงมองเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม แต่ยังให้คุณค่าแก่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยรวม พหุวัฒนธรรมจึงเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้ความแตกต่างทางวิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา และประเพณีของแต่ละกลุ่มยึดมั่นและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัย และเกื้อกูลกันภายในสังคม (อุทัย ภูคดหิน และคณะ, 2565)

3) พหุวัฒนธรรมเป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมที่สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความเชื่อพื้นฐานในเรื่องความเท่าเทียมกันคนธรรม และการรวมผู้อพยพที่มีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คำว่าพหุวัฒนธรรม (Multicultural) มักใช้ในลักษณะเท่ากับคำว่า พหุชาติพันธุ์ (Multiethnic) หรือคำว่า พหุเชื้อชาติ (Multiracial) ซึ่งคำว่าแนวคิดพหุวัฒนธรรมมักใช้อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มผู้อพยพที่อาศัยอยู่ในสังคมตะวันตก (สังคมของคนผิวขาว) แต่ไม่ได้เป็นคนผิวขาว ดังนั้นจึงอาจมีความหมายรวมถึงปฏิกริยาต่อความตึงเครียดหรือความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ก็ได้ (สหวัดน์ แนนหนา, 2565)

สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (2565) ได้ให้ความหมายของแนวคิดพหุวัฒนธรรมว่า เป็นการเรียกร้องให้มีการตระหนักถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนาและเพศ ซึ่งดำรงอยู่และกลายเป็นสถาบัน (Institutionalized) ในรัฐเสรีนิยมยุคสิ้นสุดศตวรรษที่ 20 และ สังคมพหุวัฒนธรรม (Multiracial society) หรือ แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) มักอ้างถึงความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural differences and Cultural Diversity) รัฐชาติหนึ่งดำรงอยู่ด้วยกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย สมาชิกของกลุ่มเหล่านี้ต้องการให้สังคมตระหนักและยอมรับถึงความแตกต่างทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติ ซึ่งความแตกต่างที่เกิดขึ้นมักแสดงออกเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ผู้คนต่างวัฒนธรรมต้องการให้สังคมปฏิบัติต่อตนอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยกและกีดกัน บางกลุ่มเรียกร้องให้เคารพในความแตกต่างทางพฤติกรรม

เปียงเบน การยอมรับความแตกต่างเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎเกณฑ์ของสังคม การให้ความเคารพในความแตกต่างเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ โดยในการเรียกร้องนี้ได้กระทำผ่านสัญลักษณ์และวิธีการต่าง ๆ เป็นการต่อสู้เพื่ออิสระ มีสิทธิบุคคล (Self-Determination) ที่ปฏิเสธการแทรกแซงทางวัฒนธรรมและจริยธรรม

พหุวัฒนธรรมยังหมายถึง แนวคิดและกรอบโมทัศน์ที่ใช้ในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงอยู่ภายใต้สังคมหรือวัฒนธรรมหลักเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ส่งเสริมความเสมอภาค สร้างความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างและ สนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน (ธีรศักดิ์ สุขสันติกรม, 2561)

ดังนั้น พหุวัฒนธรรมเป็น ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ การดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความเหมือน และความต่างจากวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยเน้นการยอมรับซึ่งกันและกัน

2.1.2.2 ความหลากหลายของพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมเกิดขึ้นในทุกสังคม ซึ่งล้วนแต่มีความหลากหลาย มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันในทุกด้าน ทุกคนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ เกี่ยวกับแง่มุมต่าง ๆ เพราะเมื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น รูปแบบหรือวิถีชีวิตของทุกคนก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจ ปัจจุบันสังคมประกอบไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ ที่มนุษย์คิดค้นสร้างขึ้นและจับต้องได้ เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย อาหาร บ้านเรือน ยานพาหนะ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้เช่น ความคิด ความเชื่อในสังคมภาษา และแนวคิดทางการเมือง ล้วนแต่มีความสำคัญและจำเป็นการอยู่ร่วมกัน ในสังคมจะต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจและยอมรับซึ่งจะเป็นปัจจัยนำสมาชิกเข้าสู่สังคมและอยู่รอดสู่ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ในสังคมแห่งความหลากหลายยังกล่าวต่อว่า พหุวัฒนธรรม คือการสร้างทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมการเมืองเศรษฐกิจการศึกษาภาษา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ วัฒนธรรม คือสังคมที่ บุคคลมีความหลากหลายในมิติของทางด้านภาษา ศาสนาเชื้อชาติประเพณี วัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยไม่มีการแบ่งชนชั้น มีการเคารพเอื้ออาทร ยอมรับความหลากหลายและความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ในวัฒนธรรม อันอื่น ที่ไม่ใช่ของตน แต่จำเป็นจะต้องอยู่อาศัยร่วมกันในสังคม สังคมไทยถือเป็นสังคมเปิดที่พร้อมรับทุกความหลากหลายทางด้าน วัฒนธรรม ทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรมทางซีกโลกตะวันตกหรือวัฒนธรรมของซีกโลกตะวันออก ความหลากหลายของทางด้านชนชั้นอาชีพ ทัศนคติ ความเชื่อและรูปแบบการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นสังคมไทยยังถือเป็นสังคมที่ใจกว้าง ใช้หลักคำสอนทางศาสนาอันเป็นพื้นฐานของความคิดที่มุ่งให้ทุกคน มีใจเปิดกว้าง มีน้ำใจ อดทนเสียสละและมีความเมตตา กรุณาต่อกันทำให้ สังคมไทยพร้อมรับหรือ ยินดีรับวัฒนธรรม ต่าง ๆ อย่างไร้พรมแดน (สิทธิโชค ปาณะศรี และคณะ, 2561) แนวคิดพหุวัฒนธรรมได้เข้ามาสู่ประเทศไทย ในช่วงระยะเวลาประมาณ 50 ปีที่ผ่านมา (ปัจจุบันนี้ 65 ปีแล้ว) ซึ่งเป็นช่วงของการสร้างกลมเกลียวที่เน้นความเป็นหนึ่งเดียวกันทางวัฒนธรรม และความเป็นไทย (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2551) เน้นการอยู่ร่วมกันของผู้คนที่มีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ โดยเคารพในความแตกต่าง หลีกเลี่ยงอคติ และให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของแต่ละกลุ่ม ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองแต่สามารถอยู่

ร่วมกันได้ด้วยการยอมรับและเคารพกันนั้น ช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม และเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบในสังคมพหุวัฒนธรรม (พระมหามงคกานต์ จิตธมโม และ อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรอต, 2563)

จากการศึกษาแสดงให้เห็นการปรับตัวทางวัฒนธรรม โดยสอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่างและความหลากหลายทั้งวัฒนธรรมแสดงออกมาเป็นอัตลักษณ์ โดยมีการรักษา และการสืบทอดทางวัฒนธรรมแต่ดั้งเดิม และยังพบประเด็นที่น่าสนใจอีก 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 วิถีชีวิตการปรับตัวเปลี่ยนแปลงของการดำเนินชีวิตไปตามกระแส ประเด็นที่ 2 การใช้ภาษา สร้างเครื่องอัตลักษณ์โดยการปรับของเก่าและประดิษฐ์ของใหม่ การเผยแพร่อัตลักษณ์ทางภาษาและการแสดงพื้นบ้าน ประเด็นที่ 3 ใช้อัตลักษณ์เพื่อแสดงลักษณะเด่นของแต่ละกลุ่มของชาติพันธุ์ และประเด็นที่ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบการร่วมมือกัน อันผสมผสานกลมกลืนและยอมรับซึ่งกันและกัน

2.1.3 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) เป็นแนวคิดที่ช่วยให้เข้าใจถึงพลวัตของสังคมเป็นแนวคิดและการเข้าใจถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่ไม่ได้หยุดนิ่งแต่มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านโครงสร้าง ค่านิยม บทบาททางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงช่วยให้มองเห็นภาพการปรับตัวของชุมชน การสืบสานและรักษาอัตลักษณ์ทางศิลปหัตถกรรมภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2551) ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและสังคมโดยรอบ การเข้าใจพลวัตเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์เส้นทางพหุวัฒนธรรมและบทบาทของศิลปหัตถกรรมไทเขินในสังคมปัจจุบัน ดังนี้

2.1.3.1 การรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมถือเป็นช่องทางที่จะทำให้ภูมิปัญญาเอกลักษณ์ ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ผสมผสานระหว่างในอดีตและปัจจุบัน ดังนั้นกระบวนการสืบทอดทางวัฒนธรรมจึงไม่อาจกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดได้ แต่ต้องทำให้อยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน วัฒนธรรมจึงจะส่งต่อการรื้อสร้างได้อย่างสมบูรณ์ (อารีวรรณ หัสติน, 2559)

2.1.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมี 3 ระดับ คือ 1) ระดับครัวเรือน สมาชิกมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) ระดับธุรกิจ หน่วยธุรกิจผลิตและมีกำไรเพิ่มขึ้น และ 3) ระดับประเทศ หน่วยเศรษฐกิจสร้างรายได้รวม ส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (ผู้ประกอบการ ทรัพยากรมนุษย์ ทุน เครื่องมือ วัตถุดิบ เทคโนโลยี) และ ปัจจัยทางสังคม (ค่านิยม ทศนคติ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว การศึกษา วัฒนธรรม และการเมือง) ที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพสุจริต (นิสรา ใจเชื้อ, 2560)

2.1.3.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศไทยส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเฉพาะในด้าน บทบาทของสมาชิกในครอบครัว การสื่อสาร และค่านิยมร่วม ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของชุมชนได้แก่ การมีบทบาททางเศรษฐกิจของผู้หญิง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทการเลี้ยงดูและการจัดสรรเวลาภายในบ้าน ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยให้การสื่อสารภายในครอบครัวสะดวกขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจลดความใกล้ชิดแบบพบปะโดยตรงด้านค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การเปิดรับความหลากหลายทางเพศ และ

การยอมรับบทบาทที่หลากหลายของแต่ละเพศ ส่งผลต่อความเข้าใจข้ามรุ่น ด้านความแตกต่างในวิถีชีวิตของคน รุ่นเก่าและรุ่นใหม่ นำไปสู่ความไม่เข้าใจและอาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีทั้งผลเชิงบวกและเชิงลบต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ และการสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความมั่นคงและความเข้มแข็งของครอบครัวในยุคสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตรม, 2567)

2.1.3.4 กลุ่มชาติพันธุ์บ้านเหล่าพัฒนา มีการปรับตัวด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่อยู่อาศัย โดยใช้แนวทางการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมไทย เพื่อสะท้อนการเป็นพลเมืองในสังคมไทยร่วมสมัย การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายหรือประเพณี เป็นกลไกที่ช่วยธำรงอัตลักษณ์ ขณะเดียวกัน การเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมต้นแบบเป็นการคงไว้ซึ่งรากเหง้าวัฒนธรรมเดิม แม้อยู่ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป (เบญจวรรณ สุขวัฒน์, 2558)

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมช่วยอธิบายพลวัตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปรับตัวตามบริบทสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยเน้นการรักษาและสืบทอดอัตลักษณ์ผ่านวิถีชีวิต การปรับตัวของครอบครัวภายใต้บทบาทที่เปลี่ยนไป เทคโนโลยี และค่านิยมใหม่ ตลอดจนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่สะท้อนการดำรงอัตลักษณ์ร่วมกับการเป็นพลเมืองในสังคมร่วมสมัย การเข้าใจพลวัตเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์เส้นทางพหุวัฒนธรรมและบทบาทของศิลปหัตถกรรมไทเขินในสังคมปัจจุบัน

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองชายแดนที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (พม่า) และสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นเมืองที่เปรียบเสมือนประตูทางเข้าออกของผู้คน สินค้าและวัฒนธรรม ได้มีการกำหนดให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน โดยมีทั้งเส้นทางขนส่ง และเส้นทางทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจากพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พัฒนาจากร้อยกลุ่มชาติพันธุ์ ในการเพิ่มศักยภาพของทุนวัฒนธรรมซึ่งควรได้รับการส่งเสริมด้วยการสร้างรูปแบบการเชื่อมโยงบูรณาการอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดเป็นนโยบาย (สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, 2565; และ สหวัฒน์ แนนหนา, 2565)

พื้นที่จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มตามชาติพันธุ์ที่มีไม่ต่ำกว่า 30 กลุ่ม ซึ่งอยู่รวมกันหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์แสดงถึงสังคมพหุวัฒนธรรมประกอบด้วยไทเขินหรือไตเขิน ลื้อเชียงรุ่ง ลื้อแจ้ง ลื้อเชียงคำ มูเซอดำ จีน ญวน ลัวะหรือละว้า ฮ่อ เย้า ยางแดงหรือกระเหรี่ยงแดง ไทยองหรือยอง ม่าน ยางหรือกระเหรี่ยง ลาวอินโดจีน ลื้อน้ำอู อีเก้อหรืออาฮา ไทยใต้ ลื้อห้วยเม็ง แยกม้งหรือแม้ว ข่าฮอก ไตหย่า ไทใหญ่หรือเงี้ยว ตองซู่ ไตเมืองเหนือ ลีซอ กูย ข่ามู (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2566) โดยเฉพาะพื้นที่ในตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวงเป็นเส้นทางขึ้นพระธาตุ ดอยตุงสายเก่า ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ไทใหญ่ บ้านห้วยน้ำซุ่นที่มีการเชื่อมโยงการค้าขาย และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

ปัจจุบัน กระแสการศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยกำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยในพื้นที่ต่าง ๆ ว่าด้วยส่วนใหญ่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมไม่ว่าจะเป็นการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ รวมถึงกระบวนการสร้างและรักษา สืบสานอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดำรงอยู่ต่อไปในสังคม ซึ่งในศาสตร์ทางมานุษยวิทยา ความพยายามที่ต้องการจะแยกแยะความแตกต่างทางวัฒนธรรมของมนุษย์ โดยแบ่งตามลักษณะ รูปธรรมของวัฒนธรรมที่มองเห็นได้ชัดเจน เช่น ความแตกต่างของภาษาพูด เครื่องแต่งกาย และวิถี การดำรงชีวิต แต่หลังจากลัทธิล่าอาณานิคมได้ขยายตัวออกไป ชาวตะวันตกเริ่มใช้อคติทางชาติพันธุ์ มาเป็นพื้นฐานในการแยกแยะความแตกต่างทางวัฒนธรรม จนเกิดลัทธิเหยียดสีผิว ที่สร้างความ ยิ่งใหญ่ให้กับชาวผิวขาว แต่ชาวผิวดำจะเป็นไปในทางตรงกันข้าม จากข้างต้นที่ได้กล่าวมาสามารถ จำแนกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก การพึ่งพากันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และประเด็นที่สอง ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ดังนี้

2.2.1 การพึ่งพากันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณเดียวกัน จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่พึ่งพากันและจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะ แบ่งอาณาเขตกัน ครอบครองพื้นที่ที่เป็นที่ยอมรับและตกลงกันได้ ไม่มีการล้ำเส้น คนทั้งที่อยู่ รวมกันนี้จะสามารถอยู่รวมกันได้โดยลักษณะพึ่งพากันในกลุ่มน้ำเดียวกันได้ เมื่อใดมีการล่วงล้ำอาณาเขต ซึ่งกันและกัน เมื่อนั้นความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินหรือชาวไทเขินเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต้นกำเนิดจากภาคเหนือของประเทศไทย ภูมิภาคที่พวกเขาอาศัยอยู่ส่วนใหญ่คือจังหวัด เชียงราย และจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีลักษณะทางวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, 2564)

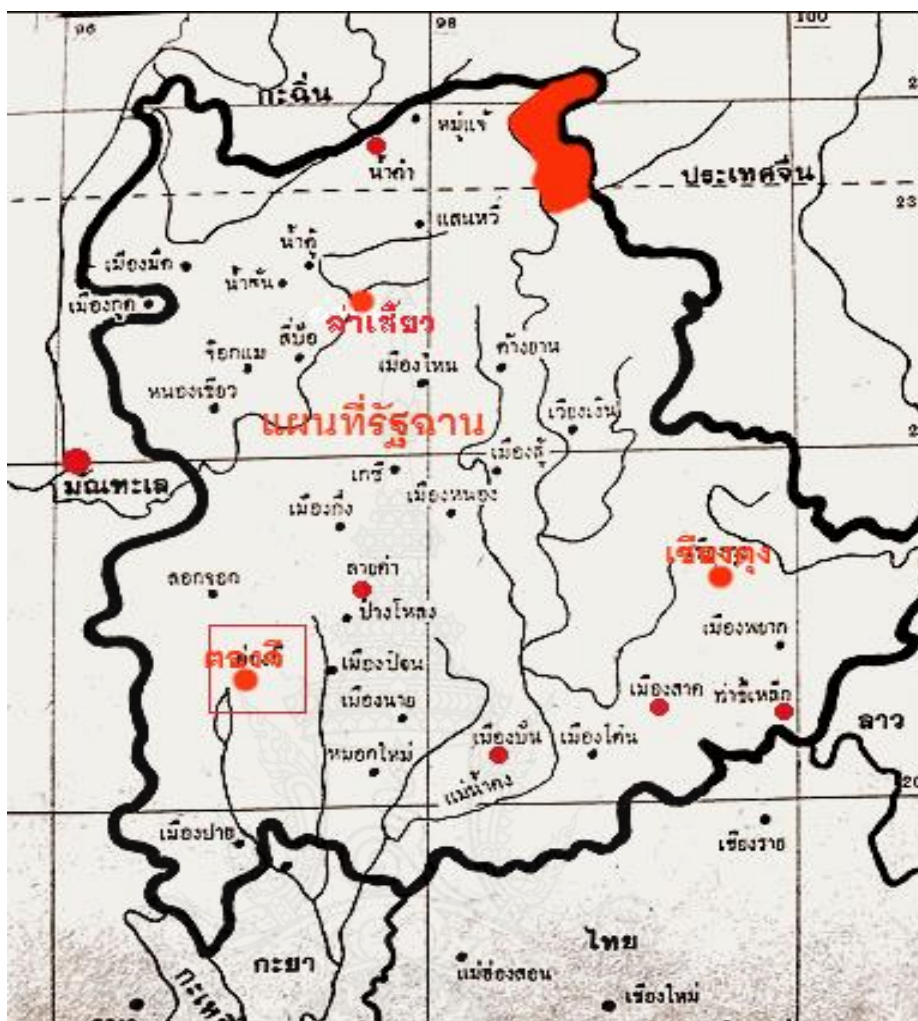
การพึ่งพากันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินมีความสำคัญอย่างมากและมีการอยู่ร่วมกัน อย่างสมบูรณ์แบบมาอย่างยาวนาน มีการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมในการ ดำเนินชีวิตทำให้เกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่แข็งแรงในครอบครัว และมีความเชื่อในความสำคัญของ ความเป็นญาติและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีระบบการช่วยเหลือและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการทำนาและเกษตรกรรม การดูแลสุขภาพหรือปัญหาทางสังคมอื่น ๆ มีการจัดตั้งสมาคมหรือองค์การท้องถิ่นของชาวไทเขินเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ การพึ่งพากันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินยังแสดงออกในการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่าง ชาวไทเขินด้วยกันในชุมชน และมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และ เยาวชน เช่นการเดินรำที่เป็นประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน การศึกษาภาษาและวรรณกรรมไทเขิน เป็นต้น (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2558)

2.2.2 ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ไทเขิน ขาน หรือ ฉาน (ไทเขิน เสียงอ่านภาษา ไทเขิน ไต) หรือ เจี้ยว (ซึ่งเป็นคำเรียกที่ไม่สุภาพ) คือกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่พูดภาษาตระกูลขร้า – ไท และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดใหญ่อันดับสองของประเทศพม่า ส่วนมากอาศัยในรัฐขานและบางส่วน อาศัยอยู่บริเวณดอยไตแลง ชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า ชาวไทเขิน มีประมาณ 4 – 6 ล้านคน ซึ่งเท่ากับประมาณร้อยละ 10 ของประชากรพม่าทั้งหมด แต่มีชาวไทเขินหลายคน ที่ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อหนีปัญหาทางการเมืองและการหางาน ตามภาษาของตัวเองจะเรียก

ตัวเองว่าไต หรือไท มีหลายกลุ่ม เช่น ไทหลวง ไทคำตี้ ไทอาหม ไทพ่าเก และไทมว แต่กลุ่มใหญ่ที่สุดคือ ไตโหลง ไต ไท และโหลง (หลวง) หรือที่คนไทยเรียกว่า ไทจีน จะเห็นได้ว่าภาษาไทและภาษาไทยคล้ายกันบ้างแต่ไม่เหมือนกัน ไทจีน ถือวันที่ 7 กุมภาพันธ์ เป็นวันชาติ

ไทจีนเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในเขตพม่า ตอนใต้ของจีน และภาคเหนือของประเทศไทย ไทจีนที่อยู่ในเขตประเทศจีน เรียกตนเองว่าเป็นไทเหนือด้วย ถือว่าอาศัยอยู่ทางเหนือของแม่น้ำคง (สาขาของแม่น้ำสาละวิน) และจะเรียกไทจีนในพม่าว่าเป็นไทใต้ ในประเทศไทยมีไทจีน อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย และเชียงใหม่ จากตอนใต้ของประเทศจีนเมื่อประมาณศตวรรษที่ 17 คำว่าไทจีนเป็นชื่อที่ไทจีนคุ้นเคยมานาน ควบคู่กับคำที่ไทจีนมักขนานนามตนเองว่าไทจีน หรือน้อย แต่นอกเหนือจากไทจีน ในประเทศไทยแล้วไม่มีคนรู้จักคำว่า ไทจีน ไทจีนเรียกตนเองว่าไต ชาวพม่าเรียกไทจีน ว่าชาน หรือฉาน ซึ่งเป็นต้นคำให้ชาวตะวันตกเรียกไทจีน ในขณะที่ชาวกะชีนหรือจิงผะเรียกว่า อะชาม ชาวอาขาง ชาวปะหล่อง และชาวว้าเรียกว่า เซียม คำทั้งหมดนี้มาจากรากเหง้าของคำเดิมคือ สยาม สาม หรือ ชามทั้งสิ้น ส่วนชาวจีนอันมีวิธีเรียกไทจีน ที่แตกต่างออกไป คือ ใช้คำที่แสดงลักษณะของชนชาติ มาขนานนาม เช่น เรียกว่า พวกเสือขาว (ปายยี) พวกฟันทอง (จินฉื่อ) พวกฟันเงิน (หยินฉื่อ) พวกฟันดำ (เฮยฉื่อ) และยังมี ชื่ออื่น ๆ เช่น เหลียว หลาว หมางหมาน พวกเยว่ร้อยเผ่า และหยี่ เป็นต้น จีนจะมีการเรียกชื่อไทจีนเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ (พลวัฒน์ ประพัฒน์, 2563)

ภาพที่ 2.1 แผนที่การย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน

ที่มา : <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/7>

ไทจีน ในอดีตตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มใหญ่อยู่ในเขตรัฐฉานสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (พม่า) ต่อมาในราวพุทธศตวรรษที่ 24 – 25 เกิดการแบ่งเขตแดนในช่วงล่าอาณานิคมโดยชาวตะวันตก ทำให้บ้านเมืองถูกแบ่งแยก อพยพ กระจุกกระจายไปหลายประเทศ ส่วนในประเทศไทย มีการอพยพเข้ามาทางภาคเหนือของไทยในหลายช่วงเวลา มีปัจจัยจากสงคราม การค้าขาย การโยกย้ายตามเจ้านาย การแต่งงาน และการชักชวน โดยเฉพาะในยุค เจ้าเมืองกาวิละ ที่ได้ชักชวนผู้คนจากเชียงตุงมาตั้งถิ่นฐานในเชียงใหม่ บริเวณประตูหายยา ซึ่งมีการจัดกลุ่มตามระบบเครือญาติ และกลุ่มช่างฝีมือ นับเป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนไทจีนในล้านนา และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน โดยกระจายอยู่ในจังหวัดหลัก ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และลำพูน (พลวัฒน์ ประพัฒน์, 2563) ดังนั้นองค์ประกอบความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ไทจีน จึงประกอบไปด้วย 1) ศาสนาและความเชื่อ 2) การแต่งกาย 3) ภาษาไทจีน และ 4) ประเพณีและวัฒนธรรม

2.2.2.1 ศาสนาและความเชื่อ ชาวไทเขิน เป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดในพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งตั้งความเชื่อในพุทธศาสนาที่ส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในความนิยมทำบุญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ปรากฏเป็นพิธีกรรมสำคัญ เช่น ประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีจองพารา นอกจากนี้ยังพบความเชื่อร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ เช่น การสักกรุปสตร์ เช่น สิ่งทอ มอม และ ลวดลายอักขระ คาถาอาคมเพื่อความคงกระพันและยังพบการสักในผู้หญิงเพื่อป้องกันภัยอีกด้วย

2.2.2.2 การแต่งกาย ผู้ชายสวมเสื้อคอกลมแขนยาว ผ่าหน้า ติดกระดุมผ้าคล้ายไส้ไก่ ขมวดเป็นปมพร้อมตกแต่งลวดลาย กางเกงขาก๊วยเป๋าดำ ผู้หญิงสวมเสื้อผ่าหน้าหรือเสื้อป้ายเสื้อปิด แขนกระบอก เอวสั้น ตกแต่งลวดลายสวยงามด้วยการปักหรือฉลุผ้าตามขอบ กระดุม ที่กลัดเสื้อ อาจจะใช้กระดุมผ้าหรือพลอยกลัดกับหูกกระดุม ชิ้นที่หนึ่งนั้นมีการต่อหัวชิ้นด้วยผ้าเนื้อนุ่มสีดำพับทับ แล้วเหน็บที่หัวชิ้นใช้เข็มขัดเงินคาดทับการโผกหัวพันผ้าห้อยเป็นวัฒนธรรมของไทเขิน ในชีวิตประจำวันชาวบ้านจะโผกหัวกันเป็นปกติ (เผ่าทอง ทองเจือ, 2561)

2.2.2.3 ภาษาไทเขิน มีภาษาเป็นของตนเองทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนอยู่ในตระกูลภาษากลุ่มไท – กระไดซึ่งใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่กระจายอยู่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมไปถึงตอนใต้ของประเทศจีนภาษาพูดของไทเขินเรียกว่าความไท หรือความไต ภาษาไทเขิน มีเสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง คำศัพท์ส่วนใหญ่แตกต่างไปจากภาษาไทในกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ ในล้านนาค่อนข้างมาก นอกจากนั้นยังได้รับอิทธิพลจากพม่ามาด้วยเนื่องจากรัฐฉานอยู่ในเขตแดนของประเทศสหภาพเมียนมา คำศัพท์หลายคำจึงเป็นคำศัพท์ของพม่าปมมาด้วย (เลห์ล่า ตรีเอกานุกูล, 2560)

2.2.2.4 ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของไทเขิน เป็นการทำบุญทำทานเป็นหลัก กำหนดการจัดงานประจำปีเรียกว่าหย่าสี่ ซึ่งตรงกับคำว่าราศีทั้ง 12 เดือน หรือประเพณีสิบสองเดือน เช่น ประเพณีตานข้าวหย่ากู กองหลัว ปอยสลาก ปอยเหลินสิบเอ็ด หรืองานจองพารา ปอยเหลินสิบสอง โดยมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ ประเพณีปอยส่างลอง เป็นการบรรพชาสามเณรตามแบบไทเขิน ประเพณีปอยออกหว่า และประเพณีสิบสองล่องมนผ่องไต หรือประเพณีลอยกระทงใหญ่เป็นประเพณีเก่าแก่ที่จัดขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และบูชาพระอุปคุต พระอรหันต์ตามความเชื่อ (พระนคร ปริงฤทธิ์ และคณะ, 2552)

ภาพที่ 2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ที่มา : สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.2.3 ความเป็นมาของคนไทเขินหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น แต่เดิมเป็นพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ มีไม้ไผ่ ไม้ตอง กอแขม กอเลา และต้นอ้อเป็นส่วนใหญ่ และยังเป็นพื้นที่เลี้ยงช้างของครูบุญเรือง ราษฎรบ้านห้วยไคร้ และยังเป็นพื้นที่เลี้ยงวัว เลี้ยงควายของราษฎรบ้านสันกอง บ้านห้วยไคร้ และหมู่บ้านใกล้เคียง เนื่องจากเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์และยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด เดิมที่มีชื่อว่าหมู่บ้านใหม่สูง (ภาษาไทใหญ่มีความหมายว่า สวัสดิ์) สาเหตุที่เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่สูง มาเป็นหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น เพราะก่อนนั้น ในฤดูฝน เมื่อมีฝนตกลงมา น้ำที่ไหลลงมาตามเส้นทาง และไหลผ่านหมู่บ้าน มีลักษณะขุ่นแดงตลอดทั้งปี จึงมีการเรียกชื่อหมู่บ้านไปตามลักษณะธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน ถึงเปลี่ยนมาเป็นชื่อหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นจนถึงปัจจุบัน มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายได้แก่ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทยลื้อ ลัว ลาหู่ อาข่า และจีนยูนนาน

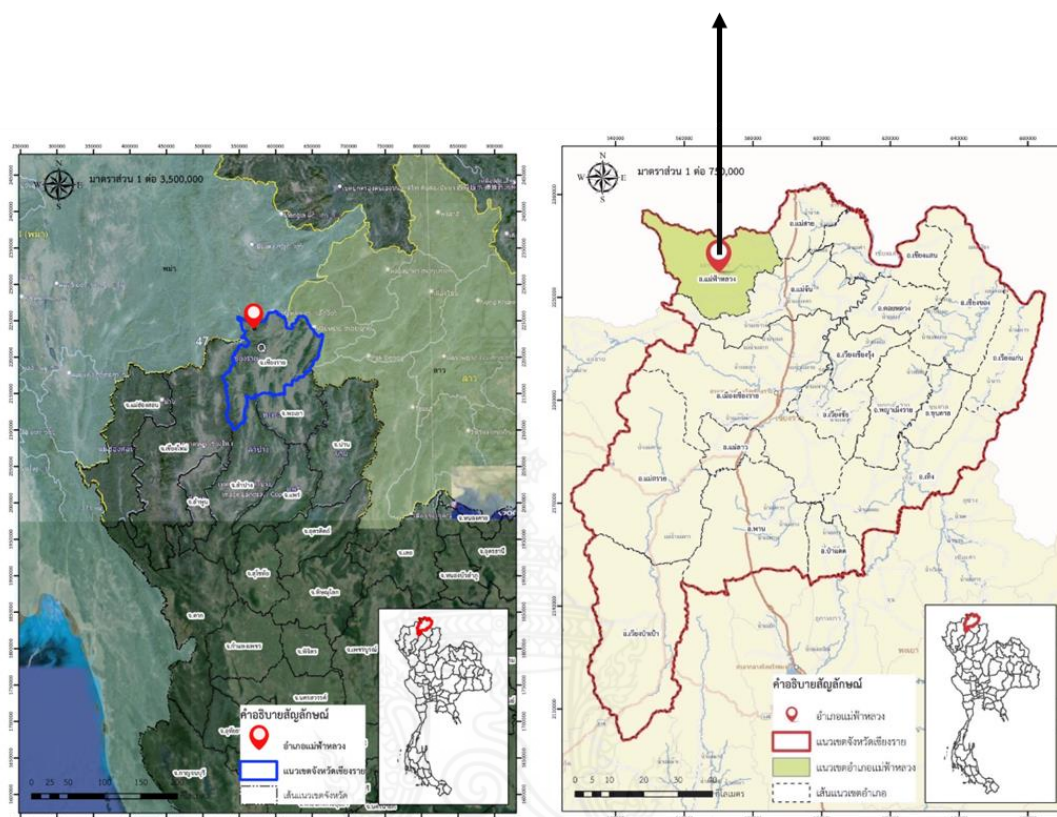
ในปี พ.ศ.2506 – 2508 องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ได้ตัดถนนสายขึ้นพระธาตุดอยตุงผ่านหมู่บ้าน จึงทำให้คมนาคมสะดวกมากขึ้น และต่อมาได้มีการแต่งตั้งหมู่บ้านขึ้นอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ. 2516 ผู้นำเริ่มแรกในการแต่งตั้งหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จำนวน 4 ท่าน มีดังนี้

ตารางที่ 2.1 รายชื่อผู้นำหมู่บ้าน

ลำดับ	รายชื่อผู้นำ	ตำแหน่งและระยะเวลา
1	นายคำเฮื่อง สุพรรณ	เป็นผู้นำตามธรรมชาติ เนื่องจากสมาชิกในหมู่บ้านได้เลือกและยอมรับให้เป็นผู้นำ ในปี พ.ศ. 2508 - 2515
2	นายจเร ชันคำ	เป็นผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2529
3	นายสมาน มาลา	เป็นผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างปี พ.ศ. 2529 - 2534
4	นายมนัส ศรีใส	เป็นผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างปี พ.ศ. 2534 - 2547

ที่มา : วสันต์ พรหมมาลี (2567)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่1 หมู่ที่17 หมู่ที่18

แผนที่จังหวัดเชียงราย

แผนที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ภาพที่ 2.3 แผนที่จังหวัดเชียงราย และแผนที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ได้มีการแบ่งหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นออกเป็น 3 หมู่ เนื่องจากจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่จำนวนมาก อยู่อย่างหนาแน่น เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เพื่อให้เข้าถึงความช่วยเหลือของภาครัฐได้อย่างทั่วถึง เช่น กองทุนหมู่บ้านที่สามารถดำเนินการขอ กองทุนเพิ่มตามจำนวนหมู่บ้านที่เพิ่มขึ้น โดยการรวมหมวดและแบ่งตามที่ตั้งโดยใช้ถนนเส้นทางหลัก เป็นเขตแบ่ง ทำให้มีหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น 3 หมู่ ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 โดยมีการ เลือกผู้ใหญ่บ้านเพิ่มอีก 2 คน โดยผ่านการเลือกจากชาวบ้านก่อนเสนอชื่อให้กับทางอำเภอแต่งตั้ง ผู้ใหญ่บ้าน โดยได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านตามคำสั่งอำเภอวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 โดยข้อมูล ทั่วไปของทั้ง 3 หมู่ (วรสิทธิ์ โอภาส, 2549) มีรายละเอียด ดังนี้

2.2.3.1 บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 1 มีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือติดต่อกับหมู่บ้านห้วยไร่ สามัคคีหมู่ที่ 2 ทางด้านทิศใต้ติดต่อกับหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 17 ทางด้านทิศตะวันออกติดต่อกับ เขตตำบลแม่ไร่ ทางด้านทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 18 เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่

ภาพที่ 2.5 วัดห้วยน้ำชุ่ม หมู่ที่ 1
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

2.2.3.2 บ้านห้วยน้ำชุ่มหมู่ที่ 17 มีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือติดต่อกับหมู่บ้านปางดอก ทางด้านทิศใต้ติดต่อกับหมู่บ้านปางพระราชนาน ทางด้านทิศตะวันออกติดต่อกับหมู่บ้านห้วยข้าวหลาม ทางด้านทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่บ้านห้วยน้ำชุ่มหมู่ที่ 18 และบ้านป่าคา มีอ่างเก็บน้ำห้วยช้าง เป็นแหล่งน้ำสำคัญของหมู่บ้าน

ภาพที่ 2.6 แผนที่หมู่บ้านห้วยน้ำชุ่มหมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

มีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,347 คน สมาชิกชุมชนในหมู่บ้านห้วยน้ำชุ่มหมู่ที่ 17 มีการประกอบอาชีพได้แก่ การทำนา การเลี้ยงสัตว์ และการทำสวน

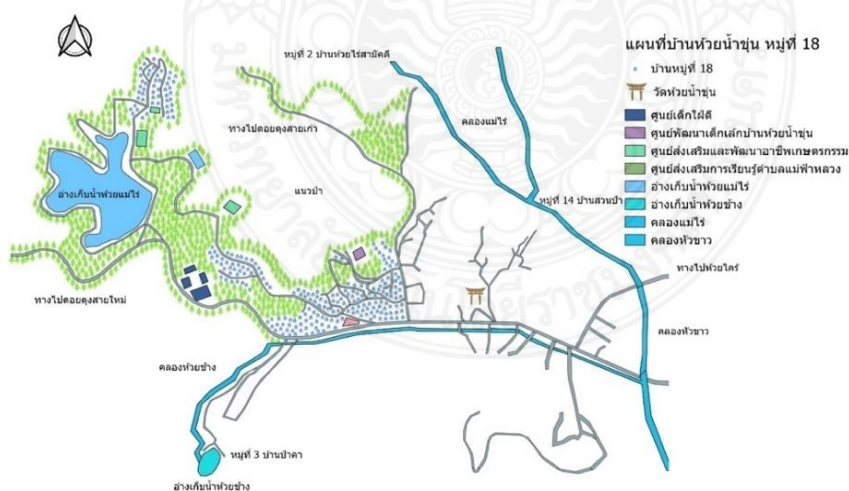
สถานที่สำคัญ ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 17 มีสถานที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำห้วยช้าง เป็นโครงการของกรมชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เพื่อกักเก็บน้ำลำห้วยน้ำซุ่นไว้เป็นแหล่งน้ำต้นทุนสำหรับอุปโภคบริโภคของราษฎรในหมู่บ้าน (วสันต์ พรหมมาลีและคณะ, 2566)

ภาพที่ 2.7 อ่างเก็บน้ำห้วยช้าง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

2.2.3.3 บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 18 มีอาณาเขต ทางด้านทิศเหนือติดต่อกับหมู่บ้านห้วยไร่สามัคคีหมู่ที่ 2 และบ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 1 ทางด้านทิศใต้ติดต่อกับหมู่บ้านปางพระราชนานหมู่ที่ 15 ทางด้านทิศตะวันออกติดต่อกับหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 17 และทางด้านทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่บ้านปากคาหมู่ที่ 3

ภาพที่ 2.8 แผนที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

มีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 1,257 คน สมาชิกชุมชนในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 18 มีการประกอบอาชีพได้แก่ เกษตรกร ได้แก่ ทำสวนยางพารา และการทำสวน

สถานที่สำคัญ ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 18 มีสถานที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำ ห้วยแม่ไร่ ใจบ้าน และใจเมือง

อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ไร่ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีบทบาทสำคัญในฐานะ แหล่งน้ำต้นทุนของชุมชน โดยทำหน้าที่กักเก็บน้ำไว้เพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรของ ชาวบ้านในพื้นที่อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี (ประพันธ์ เดชากว้างไกล และคณะ, 2566)

ภาพที่ 2.9 อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ไร่

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ใจบ้าน หรือเสื่อบ้านคือดวงวิญญาณบรรพบุรุษผู้มีคุณูปการต่อชุมชน ทำหน้าที่ปกปักรักษาและคุ้มครองสมาชิกในหมู่บ้าน สถิตอยู่ใน หอเสื่อบ้าน ซึ่งเป็นเรือนล้านนา แบบย้อมตั้งอยู่ ณ ใจกลางหมู่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่เล่ากันว่า คำว่า เสื่อบ้านมาจากคำว่าเชื้อ หมายถึงบรรพบุรุษ จึงสื่อถึงวิญญาณของผู้นำก่อตั้งชุมชน หรือผู้มีคุณความดีที่ชาวบ้านให้ความเคารพ ดวงวิญญาณนี้ ถูกยกย่องเป็นเทวดาอารักษ์ คอยปกป้องคุ้มครอง ปัดเป่าภัยพิบัติ ส่งเสริมความสงบสุข และ เสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวบ้าน

ภาพที่ 2.10 ใจบ้าน หรือเสื่อบ้าน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ใจเมือง ตั้งอยู่บนเนินดินใกล้อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ไร่ บริเวณที่เจ้างาดำ เคยรวมพลก่อตั้งกองกำลังกู้ชาติไท เมื่อ พ.ศ.2508 ชุมชนจึงสร้างศาลาใจเมืองขึ้น ณ จุดดังกล่าว เพื่อเป็นที่สักการะเจ้าเมือง (เจ้างาดำ)

ภาพที่ 2.11 ใจเมือง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

สถานที่ฌาปนกิจบ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 18 เป็นพื้นที่ประกอบพิธีเผาศพและ ประเพณีเข้ากรรมที่ใช้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านทั้ง 3 หมู่ ภายในยังมีหลุมฝังศพของของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเชื้อสายจีน ก่อนจะมีพิธีเผาศพ ญาติ ๆ และชาวบ้านจะมาช่วยกันทำความสะอาดปรับพื้นที่จัดงาน พื้นที่ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภายใต้โครงสร้างชุมชนเดียวกัน

ภาพที่ 2.12 ฌาปนสถาน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ประเพณี และพิธีกรรม วัฒนธรรมของหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ส่วนใหญ่จะยึดตามหลักของชาวไทยใหญ่ โดยมีพุทธศาสนาเป็นแกนหลัก สวดมนต์จะใช้อักษรธรรม (อักษรล้านนาแต่เขียนการออกเสียงของแต่ละชาติพันธุ์) โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็ยังคงใช้ภาษาของตนเอง การแต่งกาย

มีลักษณะที่ผสมผสาน แต่สำหรับผู้หญิงยังคงมวยผมตามชาติพันธุ์ของตนเองอยู่ ซึ่งแต่กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเองอยู่ ตลอดจนมีวัฒนธรรม และอุดมการณ์ร่วมกันอย่างเหนียวแน่น (วรสิทธิ์ โอภาส, 2549; พระครูไพโรจน์สุตรัต, 2567)

ตารางที่ 2.2 ประเพณี และพิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น
จำนวน 9 ประเพณี พิธีกรรม

ลำดับ	ชื่อประเพณี และพิธีกรรม
1	ปอยส่างลอง
2	สืบชะตาหมู่บ้าน
3	ขึ้นปีใหม่ (สงกรานต์)
4	เลี้ยงผีเจ้าเมือง (บวงสรวงเจ้าเมือง)
5	เข้าพรรษา (เข้าหว่า)
6	สืบสองเป้ง ตานธรรม (เทศน์มหาชาติ)
7	ประเพณีผีตาโขน
8	ประเพณีแห่ต้นเกี๊ยะ
9	ออกพรรษา (ออกหว่า, พระราลงเมือง)

ที่มา : พระครูไพโรจน์สุตรัต (2567)

ภาพที่ 2.13 ประเพณี และพิธีกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

จากข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น เป็นส่วนหนึ่งแผนพัฒนาหมู่บ้าน ประจำปี พ.ศ.2567 ซึ่งจัดทำโดยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 หมู่ที่ 18 มีจำนวนสมาชิกในหมู่บ้านหลายกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นมีพื้นที่โดยรอบติดกับหมู่บ้านต่าง ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นและคนพื้นเมือง เป็นพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นเส้นทางของทางขึ้นพระธาตุดอยตุง นอกจากนี้สมาชิกในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการใช้สถานที่สำคัญและจัดงานประเพณีต่าง ๆ ร่วมกัน ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินมีความสัมพันธ์ที่พึ่งพาและแบ่งพื้นที่อาศัยในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ โดยความสัมพันธ์นี้เกิดจากการยอมรับในอาณาเขตและการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียว การสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีมีความสำคัญสำหรับชาวไทเขิน ซึ่งเกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่แข็งแกร่งในครอบครัว รวมถึงมีระบบช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน เรื่องการเกษตร การดูแลสุขภาพ และปัญหาสังคมต่าง ๆ โดยมีการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนกันอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การเต้นรำและการศึกษาภาษาไทเขินเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทเขินในชุมชนอีกด้วย

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมไทเขิน

งานหัตถกรรมไทเขินมีความเกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมของชาวไทเขินที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย งานหัตถกรรมไทเขินมักมีการจัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองเหตุการณ์สำคัญ เช่น เทศกาลเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือพิธีทางศาสนาของแต่ละพื้นที่และอาจมีการจัดงานหัตถกรรมที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไป โดยมีการร้องเพลง การเต้นรำ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศและเป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม (วรสิทธิ์ โอภาส และคณะ, 2549)

การศึกษาเรื่องนี้จะช่วยทำให้เข้าใจถึงความหลากหลายและความเฉพาะเจาะจงของวัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทเขินได้มากขึ้น งานหัตถกรรมไทเขินหรืออาจเรียกว่า งานฝีมือไทเขิน หรือหัตถกรรมพื้นบ้านไทเขิน เป็นการแสดงออกทางศิลปะและฝีมือของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนไทเขินที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนผ่านงานฝีมือและหัตถกรรมโดยมีลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะลวดลายและสีสันทึบสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ เทคนิคการทอผ้าจากการใช้สีจากธรรมชาติในการย้อมผ้าซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมายาวนาน ความสำคัญของงานหัตถกรรมไทเขินไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความงดงามทางศิลปะและฝีมืออันประณีตเท่านั้น แต่ยังเป็นการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีของชาติพันธุ์นี้ไปยักรุ่นต่อ ๆ การสนับสนุนหัตถกรรมไทเขินไม่เพียงแต่ช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างรายได้อีกด้วย จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถจำแนกประเด็นงานศิลปหัตถกรรมไทเขินในจังหวัดเชียงรายได้ 3 ประเด็น ได้แก่ประเด็นที่ 1 งานศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน ประเด็นที่ 2 งานศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสาน และประเด็นที่ 3 งานศิลปหัตถกรรมผ้าทอ ดังนี้

2.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องเงิน เรียกตามกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้น นั่นก็คือกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ซึ่งเครื่องเงิน หมายถึง ภาชนะ เครื่องมือหรือของใช้ที่มีโครงเป็นเครื่องจักสานหรือไม้ เคลือบทาดูอย่างรักเพื่อความคงทน กันน้ำและความชื้น ทั้งเป็นการ

เพิ่มความสวยงามวิจิตรแก่พื้นผิวของภาชนะ โดยส่วนใหญ่โครงของเครื่องเงินจะเป็นเครื่องไม้ไผ่สาน ทาด้วยยางรักหลาย ๆ ชั้น โดยการทารักในชั้นแรกจะเป็นการยึดโครงของภาชนะให้เกิดความมั่นคง ส่วนการทารักในชั้นต่อ ๆ ไปเป็นการตกแต่งพื้นผิวภาชนะให้เรียบและการทารักชั้นสุดท้ายจะเป็นการ ตกแต่งให้เกิดความสวยงาม เช่น การเขียนลวดลาย การปิดทอง หรือการชุผิวให้เป็นร่องลึก แล้วฝัง รักสีที่ต่างกันเป็นลวดลายสวยงาม หากเป็นภาชนะของใช้ทั่วไปจะมีน้ำหนักเบาจะนิยมใช้รักสีดำและ ตกแต่งด้วยสีแดงของชาด และกรณีภาชนะที่ใช้ในพิธี จะทำการตกแต่งเชิงศิลปะ เช่น ใช้ทองคำเปลว ประดับ บางชิ้นอาจมีการปั้น กดรัก พิมพ์รักให้เป็นลวดลาย เพื่อเพิ่มความงดงามให้แก่ภาชนะ (พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเฉลิมพระเกียรติ, 2560)

2.3.1.1 ประเภทของเครื่องเงิน

เครื่องเงิน ถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของผู้คนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในแถบทางภาคเหนือของไทยที่มีการใช้เครื่องเงินมาเป็นระยะเวลานาน โดยมี รูปแบบและ รูปทรงที่หลากหลาย สันองต่อการใช้สอย ค่านิยม และรสนิยมทางสังคม ดังนั้น เครื่องเงินหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการใช้งาน ซึ่งสามารถจำแนกตามประเภทการใช้งานได้แก่ ประเภทแรกเครื่องเงินที่ใช้ในครัวเรือนทั่วไปและประเด็นที่สองเครื่องเงินที่ใช้ในพิธีกรรม

1) ประเภทแรก คือ เครื่องเงินที่ใช้ในครัวเรือนทั่วไปได้แก่ ปุง เป็นภาชนะที่มี โครงเป็นเครื่องสานคล้ายกล่อ่งข้าวเหนียวกันเป็นสี่เหลี่ยม คอคออดทรงกระบอกมีฝาปิดคล้าย ๆ ขวด โหลแก้ว ฐานของปุงจะทำด้วยไม้เป็นกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีเส้นหวายคาดรัดติดกับปุง โดยยึดกับคอ ของภาชนะ มีลักษณะอ้วนป่องทาด้วยยางรักหนา การตกแต่งส่วนใหญ่จะเป็นการเขียนลวดลายด้วย ชาด เป็นลายพันธุ์พฤกษาแบบพื้นเมือง ไม่นิยมมีรูปสัตว์ ลวดลายที่ตกแต่งจะเน้นด้านข้างของภาชนะ ทั้งสี่ด้าน ไม่นิยมติดทองคำเปลวหรืองานประดับกระจก ปกติจะมีรูสำหรับร้อยเชือกจากฐานไม้โยง ผ่านหูปลอกหวายที่คอของภาชนะ สำหรับหิ้วหรือหาบ ใช้เป็นที่เก็บเมล็ดพันธุ์พืชธัญญาหารและ ข้าวของใช้ส่วนตัว (วิถี พานิชพันธุ์ 2558)

ภาพที่ 2.14 ปุง

ที่มา : วิถี พานิชพันธุ์ (2568)

ขันหมาก หรือ เขียนหมาก ในภาษาทางภาคกลาง ลักษณะของขันหมาก พื้นเมืองของชาวล้านนาหรือทางภาคเหนือจะมีขนาดค่อนข้างใหญ่และหุรหกว่าพื้นถิ่นอื่น ๆ ขันหมากล้านนามีโครงเป็นไม้ไผ่สานและขัดเป็นทรงกระบอกกลมหรือหักเหลี่ยมโค้ง ขันหมากส่วนใหญ่ตกแต่งด้วยการเขียนลวดลายสีชาดและรักพิมพ์ บางชิ้นมีการเติมทองคำเปลวเพื่อความวิจิตร หุรหยิ่งขึ้น บางชนิดจะมีการตอกเบี้ยที่ตีนขันหมาก แสดงออกถึงความร่ำรวยและมีกินมีใช้ของ บางชิ้นเป็นตลับขัดด้วยตอกไม้ไผ่ทาร์กเช่นเดียวกับตัวขันหมาก แต่ในสมัยหลังนิยมใช้ตลับเงินตีดูน เป็นลวดลายแทนไม้กลึง เนื่องจากแลดูหุรหฐานยิ่งขึ้น (วิถี พานิชพันธุ์, 2561)

ภาพที่ 2.15 ขันหมาก เขียนหมาก
ที่มา : วิถี พานิชพันธุ์ (2561)

ขันโอ ภาชนะเครื่องรักที่มีพัฒนาการของรูปทรงมาจากกระบุงไม้ไผ่สาน ใช้สำหรับใส่ของหลายประเภทในพิธีกรรมและการไปทำบุญ รูปทรงของขันโอเหมือนกระบุงขนาดเล็ก ป้อม ๆ เตี้ย ๆ ทาด้วยยางรัก ด้านนอกสีดำ ด้านในสีแดง มีหูเล็ก ๆ สี่หู สำหรับร้อยเชือกหาบ ปากขันโอมีถาดวางปิดไว้ได้ ส่วนก้นขันโอมีการปั้นยางรักให้เป็นปุ่มสี่ปุ่มเพื่อใช้ในการรองรับการถูไถ ได้ดี ขันโอที่เป็นใบเดี่ยวจะมีขนาดเล็ก ประดับด้วยลวดลายการเขียนสีหรือปิดทอง ไม่มีหูร้อยเชือก เพราะใช้อุ้มเหมือนขันเงินหรือสลุงเงิน (วิถี พานิชพันธุ์, 2561)

ภาพที่ 2.16 ชันโอ
ที่มา : วิถี ปานิชพันธุ์ (2561)

หีบผ้าไหม ในอดีตเมื่อผู้ชายชาวล้านนาจะเข้าพิธีแต่งงานและย้ายไปอยู่กับฝ่ายภรรยา สิ่งที่ต้องนำติดตัวไปก็คือ ดาบประจำตัวและหีบผ้าไหมสำหรับใส่เสื้อผ้าในการย้ายบ้าน เพื่อเป็นการแสดงความมีหน้ามีตาและรสนิยมของวงศ์ตระกูล พ่อแม่และญาติของฝ่ายชาย จะสรรหาหีบผ้าไหมสำหรับงานแต่งงานที่หรูหราและวิจิตรเลค่าตามยุคตามสมัยในอดีต จะว่าจ้างช่างให้ตกแต่งเขียนลวดลายพันธุ์พฤกษาด้วยชาดและแต้มทองคำเปลวอย่างสวยงามผาด้านบนของ หีบผ้าไหมจะเป็นจุดสนใจในพิธีแต่งงาน แต่จะถูกเก็บไว้ใน ห้องนอนอย่างมิดชิดเป็นสมบัติของลูกหลานต่อไปหลังจากเสร็จพิธี

ภาพที่ 2.17 หีบผ้า
ที่มา : วิถี ปานิชพันธุ์ (2558)

2) ประเภทที่สอง คือ เครื่องเขินสำหรับใช้ในพิธีกรรม ได้แก่ ชันดอก หรือพานใส่ข้าวตอก ดอกไม้และเครื่องเซ่นไหว้ของชาวล้านนา มีลักษณะคล้ายจานที่ฐานยกสูง คาดว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากจานเชิงของจีนที่เป็นเครื่องปั้นดินเผา แต่ชันดอกจะมีส่วนจานและฐานเป็นรูปบัวคว่ำบัวหงายอย่างชัดเจน หรือที่เรียกว่า ฐานปัทม์ ชันดอกแบบโบราณนิยมทำจากไม้สักกลึงสองหรือสามตอนแล้วนำมาสวมต่อกันเป็นรูปพานทาด้วยารักและตกแต่งด้วยการเขียนลวดลายสีดำ

สีแดงเป็นกลีบบัวสอดไส้ ขัดดอกและชั้นโตกใช้สำหรับใส่ข้าวตอกดอกไม้ธูปเทียนไปวัดหรือในพิธีกรรม (เครื่องเซ่นหัตถศิลป์แห่งภูมิปัญญา, 2560)

ภาพที่ 2.18 ชันดอก
ที่มา : วิถี พานิชพันธุ์ (2561)

ขันแก้วห้าโกฐาก เป็นเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม ที่ชาวพุทธในล้านนาใช้เปรียบว่า พระพุทธศาสนาเป็นดังปัญจรัตน์ ที่แปลได้ว่าแก้วห้าประการประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิณฑบาต ครุฑอาจารย์ การทำขันแก้วจึงเป็นสัญลักษณ์ของดวงแก้ววิเศษ แบ่งออกได้เป็นสองส่วนด้วยกันเพื่อง่ายต่อการทำความสะอาด ประกอบด้วยส่วนบน คือพานทรงกลมนิยมเขียนเป็นลวดลายรัตนารูปเทพพนม อีกส่วนคือฐานด้านล่างนิยมตกแต่งด้วยการทำนาคที่ขา 5 ตัว

ภาพที่ 2.19 ชันแก้วห้าโกฐาก
ที่มา : วิถี พานิชพันธุ์ (2558)

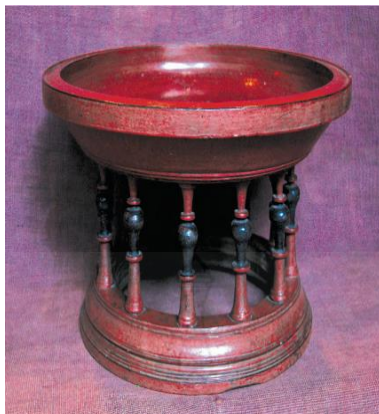
สุ่มดอก หรือ พนมดอก เป็นเครื่องสักการะภายในวัด ใช้ช่วงฟังเทศน์ ฟังธรรมโดยชาวบ้านจะนำดอกไม้บูชาพระมาเสียบ คล้ายกับกัณฑ์เครื่องเทศน์ การทำสุมดอกไม้ โดยทั่วไปใช้ไม้จริง ประดับตกแต่งด้วยการปักรักกระหนะ นิยมปั้นแปะแผ่นตอนบนด้วยอักษรธรรม ล้านนาเป็นชื่อของบุคคลที่ถวาย

ภาพที่ 2.20 สุ่มดอก หรือ พนมดอก

ที่มา : <https://accl.cmu.ac.th/Knowledge/details/2552>

ขันโตก เป็นภาชนะที่มีโครงสร้างและวัสดุเช่นเดียวกับขันดอก แต่มีขนาด การตกแต่ง และประโยชน์ในการใช้สอยที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยทั่วไปขันโตกจะเป็นไม้กลึง มีลูกตั้ง หรือ ลูกกรง ประมาณ 6 – 8 ขา เป็นขาเชื่อมระหว่างตัวโตกและฐาน ขันโตกที่ชาวบ้านโดยทั่วไปใช้เป็น โตกไม้ธรรมดา หรือทาสีดำ สำหรับเป็นภาชนะรองถ้วยอาหาร ส่วนขันโตกของชนชั้นสูงและ พระสงฆ์ นิยมทาสีแดง ในกรณีของขันโตกที่ทาสีแดงมักใช้ในพิธีกรรม เช่น การจัดขันตั้ง (ขันไหว้ครู) ขันขวัญ (บายศรี) และขันใส่เครื่องไทยทานถวายพระ เป็นต้น (วิถี พานิชพันธุ์ , 2561)

ภาพที่ 2.21 ชันโตก
ที่มา : วิถี พานิชพันธ์ (2561)

2.3.1.2 ลวดลายของเครื่องเงิน เครื่องเงินมีชื่อเรียกต่างกันไปตามลักษณะรูปร่าง รูปทรง ซึ่งรูปร่างรูปทรงมักจะเลียนแบบจากธรรมชาติ โดยเอื้อประโยชน์ใช้สอยตามความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งเครื่องเงินเป็นงานหัตถกรรมที่มีโครงสร้างทำมาจากไม้จริง หรือโครงสร้างไม้ไผ่สาน หรือวัสดุอื่น ๆ ก็ได้ จากนั้นก็นำมาเคลือบยางไม้สีดำจากต้นรักที่เรียกว่า ยางรัก จากนั้นนำมาตกแต่งด้วยชาดที่เป็นสีแดง ทำให้เกิดเป็นสีดำแดงตัดกันไปตามแต่ช่างจะสร้างสรรค์ให้เกิดความสวยงามบ้างก็ประดับด้วยทองคำเปลว ตัดกระຈก เป็นการตกแต่งเพิ่มความสวยงามให้แก่เครื่องเงิน การแสดงถึงรสนิยมในการใช้งานของผู้เป็นเจ้าของได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจะเห็นได้จากลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องเงิน ซึ่งวิธีการตกแต่งแต้มลวดลายเครื่องเงินก่อนที่จะนำไปใช้งาน มีเทคนิคที่หลากหลาย สามารถจำแนกลวดลายของเครื่องเงินเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรกวิธีการสร้างลวดลายเครื่องเงินและประเด็นที่สองประเภทของลวดลาย (วิถี พานิชพันธ์, 2558)

1) วิธีการสร้างลวดลายไทเงินมี 10 วิธี ได้แก่

วิธีการที่แรก การแต้มดอก คือการใช้พู่กันจุ่มสี ลงในรักสีแดง บรรจุและลงบนพื้นผิวภาชนะแล้วค่อยๆลากเส้นเหมือนกันเขียนลายเส้นอักษรจีน และลากเส้นหลัก ให้สวยงาม ต้องอาศัยความชำนาญและฝีมือ เพราะยางรัก มีความเหนียวหนืดตัวสูง ถ้าไม่รู้จังหวะ เส้นลวดลายจะสะดุดขาดแหวกได้ ลวดลายเป็นพื้นฐานที่เกิดจากการแต้มดอกคือ ลูกหยดน้ำหรือตัวออดที่มีหางยาว เมื่อเรียงต่อกัน 3 ถึง 4 เส้นก็จะสามารถสร้างเป็นรูปกลีบดอกไม้หนึ่งกลีบ เมื่อเอาหัวต่อกันแล้วลากหางออกไปก็สามารถสร้างเป็นรูปใบไม้ได้อีก

ภาพที่ 2.22 เครื่องเงินลูกหยดน้ำหรือตัวออด
ที่มา : วิถี พานิชพันธ์ (2558)

วิธีการที่สอง คือ การชุดลายบนผิวรักที่แห้งแล้ว เป็นวิธีการสร้างลวดลายด้วยการใช้เหล็กปลายแหลมหรือเหล็กจาร ชูตขีดเป็นร่องเล็กลงบนผิวเครื่องเงิน หรือเรียกว่า ฮายลาย ซึ่งช่างชุดลายต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญ เข้าใจในลวดลาย รวมถึงน้ำหนักมือที่ทำการชุดลายลงไปบนเครื่องเงิน เมื่อชุดเสร็จแล้วจึงนำผงชาดมาถมในร่องที่ชุดลายไว้ แล้วขีดออกให้เหลือแต่สีแดงชาดที่จมไปในร่องติดกับพื้นสีดำ บางแห่งจะการชุดลายที่ละรอบ แต่ละรอบก็จะลงผงสีที่ต่างกัน ทำให้เครื่องเงินแบบชุดลายมีสีสันที่หลากหลาย และสะดุดตามากขึ้น หลังจากนั้นทาร์กเงา หรือรักใสเคลือบไว้เพื่อไม่ให้ลวดลายหลุดลอกง่าย และเพิ่มความเงางาม

ภาพที่ 2.23 เครื่องเงินลายฮายลาย
ที่มา : วิถี พานิชพันธ์ (2558)

วิธีการที่สาม คือ การชุดลายบนสีที่ยังหมาดอยู่ วิธีการนี้ไม่ได้ชุดลงบนพื้นรักเหมือนวิธีการแรก แต่นิยมชุตขีดลวดลายโดยให้วัสดุปลายแหลม เช่น เหล็ก หรือไม้ปลายแหลม ชูตเขียนลายบนชาดสีแดง โดยระบายสีแดงชาดทับบนพื้นดำ เป็นรูปร่างที่ต้องการไว้ก่อนจากนั้นจึงชุตขีดลายลงไปให้เห็นพื้นสีดำเป็นเส้นในส่วนของรายละเอียดต่าง ๆ ของรูปนั้น และชุดลายจากประสบการณ์โดยไม่มีการร่างแบบ และขณะชุดลายพื้นสีแดงชาดจะต้องไม่แห้ง

วิธีการที่สี่ คือ การเขียนลายแต้มสี เป็นวิธีการใช้พู่กันขนาดเล็กในการเขียนลาย โดยใช้ชาดสีแดง หรือรงค์สีเหลืองร่วมด้วย ลักษณะการเขียนลายจะเป็นการวาดลวดลายพันธุ์พฤกษา รูปสัตว์ป่าหิมพานต์ตามจินตนาการ บ้างก็นิยมเขียนแบบลากหางยาว ซึ่งการวางโครงสร้างลายก็จะแตกต่างกันออกไปของช่างแต่ละท้องถิ่น

ภาพที่ 2.24 เครื่องเขียนลายรูปสัตว์ป่าหิมพานต์
ที่มา : วิถี พานิชพันธ์ (2558)

วิธีการที่ห้า คือ การเขียนลายแล้วปิดทอง เป็นวิธีการเดียวกับการเขียนลายแต้มสี แต่ต้องรอให้ชาด หรือสีน้ำมันที่ใช้แต้มลายนั้นแห้งพอหมาดเสียก่อน หรือแห้งพอที่สามารถปิดแผ่นทองคำเปลวได้ โดยปิดทองให้ทั่ว จากนั้นให้แปรงขนอ่อนปิดเอาเศษทองออก ทองก็จะติดแค่ส่วนที่เป็นลวดลายที่แต้มเขียนไว้ เครื่องเขียนก็จะมี ความเปล่งประกายแพรวพราวเหลืออร่าม

วิธีการที่หก คือ การปิดทองแล้วขูดลาย เป็นวิธีการเดียวกับการขูดลายบนสีที่ยังหมาดอยู่ โดยต้องรอให้ชาดหรือสีน้ำมันที่ใช้ระบายนั้นแห้งพอหมาดเสียก่อน หรือแห้งพอที่จะสามารถปิดแผ่นทองคำเปลวได้ จากนั้นให้แปรงขนอ่อนปิดเอาเศษทองออก และหลังจากนั้นใช้เหล็กแหลม หรือไม้ปลายแหลมขูดขีดยาลงไปให้เห็นพื้นสีดำเป็นเส้นตัดกับสีทอง

วิธีการที่เจ็ด คือ การปิดทองพิมพ์ลายฉลุ วิธีการนี้ต้องทำแบบ หรือแม่พิมพ์ฉลุเสียก่อน แต่โบราณนั้นใช้หนังสือและกระดาษสาฉลุลวดลายด้วยสีกุญแจ ปัจจุบันใช้แผ่นพลาสติกใสฉลุลายด้วยคัทเตอร์ แล้วนำไปทาบบนส่วนที่ต้องการ ใช้สีน้ำมัน หรือเฟล็กซ์เช็ดตามช่องลายฉลุนั้นแล้วจึงปิดทองคำเปลว ซึ่งเป็นวิธีที่ทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน รวดเร็ว มักใช้กับลายที่ต้องการแบบซ้ำ ๆ กัน หรือลวดลายที่ต่อเนื่องกัน

วิธีการที่แปด คือ การกดพิมพ์แบบนูนต่ำ เป็นวิธีการทำให้เกิดลวดลายแบบนูนขึ้นมา โดยการนำสมุกรัก (ยางรักผสมกับฝุ่นผงต่าง ๆ ตามแต่ละสูตร) มากดพิมพ์สมุก ให้เป็นลวดลายตามแม่พิมพ์ไม้ หรือแม่พิมพ์หินสบู่ ซึ่งจะได้ลวดลายที่ซ้ำเป็นระเบียบเรียงกันไป เมื่อสมุกรักแห้งแล้วก็จะทาร์ก หรือชาดสีแดงเคลือบเพิ่มความแข็งแรง และความสวยงาม หากต้องการเพิ่มมูลค่าสามารถปิดทองที่บัพทั้งใบ และประดับกระจกสี

ภาพที่ 2.25 เครื่องเงินลวดลายแบบกตพิมพูนต่ำ
ที่มา : วิถี พานิชพันธ์ (2558)

วิธีการที่เก่า คือ การปั้นลาย เป็นการนำเอาสมุกรักมาปั้นเป็นลวดลาย ตกแต่งเพิ่มเติมลงไปบนตัวเครื่องเงิน เพิ่มความมิติให้กับเครื่องเงิน มักจะเป็นเป็นลายพันธุ์พญา ลายสัตว์หิมพานต์ เป็นต้น เมื่อสมุกรักแห้งแล้วก็จะทาร์ก หรือชาดสีแดงเคลือบเพิ่มความแข็งแรง และความสวยงาม หากต้องการเพิ่มมูลค่าสามารถปิดทองที่ทั้งใบ และประดับกระจกสีเช่นเดียวกับ แบบกตพิมพแบบนูนต่ำ

ภาพที่ 2.26 เครื่องเงินแบบการปั้นลาย
ที่มา : ณรงค์เดช ดอกแก้ว (2558)

วิธีการที่สืบ คือ ลายรดน้ำ เป็นวิธีการที่ได้รับมาจากภาคกลาง มีวิธีการ หลายขั้นตอนโดยจะกล่าวถึง การเขียนลาย คือ เมื่อเตรียมพื้นผิวพร้อมที่จะเขียนแล้ววาดลวดลาย เป็นแบบบนกระดาษเสียก่อน ไข่เข็มเจาะกระดาษเป็นรู หรือปรุตามลายทั้งหมด นำมาทาบกั บเครื่องเงินแล้วใช้ดินสอพองทำเป็นลูกประคบ ตบลงไปบนกระดาษที่ปรุลายไว้แล้ว ฝุ่นของดินสอพอง ก็จะลงตามรูลายที่ปรุไว้ให้เห็นเป็นแนวของลวดลาย จากนั้นนำน้ำยาหรดาลที่พร้อมใช้แล้ว จากนั้นใช้

พู่กันจุ่มน้ำยาหรรดาลดเส้นเป็นลวดลายตามแบบที่ปรุไว้ ส่วนไหนที่ไม่ต้องการให้ทองติด ให้ระบายน้ำยาหรรดาล ลงตรงส่วนที่ไม่ต้องการให้ทองติด (วิถี พาณิชพันธ์, 2558)

ภาพที่ 2.27 เครื่องเงินลายรดน้ำ

ที่มา : วิถี พาณิชพันธ์ (2558)

2) ประเภทของลวดลายเครื่องเงินมี 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก ลายเครือดอก และประเภทที่สอง ลายดอกเรียง ดังนี้

ลายเครือดอก ได้แก่ ลายดอกกุหลาบ ลายบานใบ และลายจี๋หุบ ลวดลายดังกล่าวไม่นิยมชุบและแสดงลวด ลายโดด ๆ ซึ่งต้องชุบลายรองเพื่อให้ลายหลักเด่นขึ้น ลายรองที่ใช้มีอยู่ 2 ลาย คือ ลายฆ่าเด็กและลายดอกเงาะ ต้องเลือกใช้ให้ถูกต้องกับการเลือกดอกลายหลัก และไม่นำลายรอง 2 ลายนี้มาใช้ด้วยกันอย่างเด็ดขาด เช่น ถ้าชุบลายดอกกุหลาบเป็นลายหลักและจะมีลายฆ่าเด็กเป็นลายรอง จะไม่นำลายดอกเงาะซึ่งเป็นลายรองอีกชนิด มาใช้ร่วมโดยเด็ดขาด (ฐาปนกรณ์ เครือระยา, 2562)

ภาพที่ 2.28 ลายเถาดอกกุหลาบเป็นลายหลักและ

ลายฆ่าเด็กเป็นลายรองพื้นหลัง

ที่มา : ฐาปนกรณ์ เครือระยา (2562)

ลายดอกเรียง ลักษณะลายเส้นรูปดอกชนิดต่าง ๆ มักนำไปจัดวางในตำแหน่งขอบของชิ้นงานนั้น ๆ ลักษณะ ลวดลายนั้นจำลองแบบมาจากดอกไม้จริงที่พบในธรรมชาติ เช่น ลายกาบบัว ลายกาบบัวต่างเงาะ ลายเส้นไหม ลายจี๋หุบต่อดอก เป็นต้น ใช้เพื่อให้งานสมบูรณ์สวยงาม เช่น ลายกุดเงาะ การจุดเส้นโค้งขมวดปลายเรียงต่อกันไปในทางยาว

ภาพที่ 2.29 ลายกุดเงาะ

ที่มา : ฐานปรกรณ์ เครือระยา (2562)

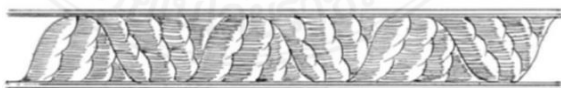
ลายจี๋หุบต่อดอก ขุดลายกลีบดอกปลายหักโค้งมนซ้อนวางเรียงต่อกันเป็นกลีบไปเรื่อย ๆ เป็นแถวแนวนอน โดย ขุดเส้นตรงเป็นแกนบริเวณกลีบดอกเพื่อลดพื้นที่ว่าง

ภาพที่ 2.30 ลายจี๋หุบต่อดอก

ที่มา : ฐานปรกรณ์ เครือระยา (2562)

นอกจากนี้ ยังพบกลุ่มลายเรียงที่ถูกผูกกลายเป็นลายเถาตามแนวเส้นระนาบ ใช้สำหรับเดินขอบภาชนะ เช่น ลายกาบบง ลายดอกบัว ลายดอกจี๋หุบ เป็นต้น พบมากที่ขอบแอ็บหมาก ขอบขันหมาก ขอบตีนขันต่าง ๆ

ภาพที่ 2.31 ลายกาบบง

ที่มา : ฐานปรกรณ์ เครือระยา (2562)

ภาพที่ 2.32 ลายดอกบัว

ที่มา : ฐานาภรณ์ เครือระยา (2562)

ภาพที่ 2.33 ลายดอกจีหุบ

ที่มา : ฐานาภรณ์ เครือระยา (2562)

ลวดลายและวิธีการผูกลาย การผูกลายจะต้องเลือกเอากลุ่มลายดอกและใบเชื่อมลายวางติดต่อกันไปบนเถาลาย ใช้ตัวใบเล็กบ้างใหญ่บ้างและดอกที่ใช้ให้มีทั้งดอกตูม ดอกแรกแย้ม และดอกบาน ยกเว้นกลุ่มลายดอกกุหลาบในโครงสร้างจะมีเพียง ดอกบาน มีดอกช่อ เดี่ยวดอกช่อคู่สลับกับใบและช่อก้านหรือใช้กาบสลับกัน ไม่ผูกลายที่มีลักษณะและทิศทางการออกช่อเหมือนกันอยู่ใกล้กัน เพราะจะทำให้ลายไม่งดงาม ต้องพยายามใช้ใบหรือช่อก้านที่ต่างกันมาใช้ให้มากที่สุด และเมื่อถึงยอดสุดของเครือดอกจึงใส่รูปใบหรือรูปช่อดอกตูม (ฐานาภรณ์ เครือระยา, 2562)

ภาพที่ 2.34 ส่วนประกอบลายจีหุบ

ที่มา : ฐานาภรณ์ เครือระยา (2562)

ภาพที่ 2.35 การผูกลายช่อลายดอกเงาะและส่วนประกอบ
ที่มา : ฐานากรณ์ เครือระยา (2562)

ดังนั้นลวดลายเครื่องเงินมีลักษณะสำคัญสองประเภท ได้แก่ ลายเครือดอกและลายดอกเรียง โดยลายเครือดอก เช่น ลายดอกกุหลาบ ลายกาบใบ และลายจี๋หุบ นิยมชูดลายรองเพื่อให้ลายหลักเด่นขึ้น โดยใช้ลายข่าเด็กหรือลายดอกเงาะเท่านั้นไม่ควรใช้ร่วมกัน ในขณะที่ลายดอกเรียงใช้เส้นลายดอกไม้จริง เช่น ลายกาบบัว เพื่อเพิ่มความสวยงามของงาน ซึ่งมักวางลายในตำแหน่งขอบของชิ้นงาน การผูกลายต้องเลือกใช้ดอกและใบที่แตกต่างกันและหลีกเลี่ยงการชูดลาย ที่มีลักษณะเหมือนกันใกล้กัน เพื่อรักษาความงามของลวดลาย โดยบริเวณยอดสุดของเครือดอกควรมีรูปใบหรือช่อดอกตูมเพื่อเพิ่มความกลมกลืนในชิ้นงาน

2.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสาน งานหัตถกรรมเครื่องจักสานไทเขินเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและปรับปรุงจากกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมในอดีตและเป็นศิลปะที่มีความเป็นเอกลักษณ์และความละเอียดอ่อนในการสร้างผลงานด้วยมือของช่างที่มีความชำนาญ การหัตถกรรมเครื่องจักสานไทเขินมีขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน เนื่องจากต้องสร้างและปรับปรุงเครื่องจักสานให้มีความเหมาะสมเช่น ฝาลายอำหรือฝารือนที่สานด้วยไม้ไผ่ โดยใช้ส่วนผิวไม้ไผ่เหี่ยะหรือไม้ไผ่มาสาน ด้วยการใช้เทคนิคการสาน ให้มีน้ำหนักเบา เหมาะแก่การสร้างเรือนที่มีโครงสร้างขนาดเล็กหรือนำมาการดัดแปลงใช้กับงานเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ มีการปรับแต่งเครื่องจักสานให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการ นอกจากนี้ยังต้องใช้ความสามารถในการสร้างผลงานทางศิลปะที่มีความละเอียดและความสวยงาม งานหัตถกรรมเครื่องจักสานไทเขินเป็นงานที่มีความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะแบบดั้งเดิมของชาว ไทเขิน นอกจากนี้ยังต้องมีความสามารถในการสร้างผลงานทางศิลปะที่มีความละเอียดและความสวยงาม งานหัตถกรรมจักสานไทเขินเป็นงานที่ต้องใช้ความพยายามและความอดทน เนื่องจากต้องใช้เวลาและความสม่ำเสมอในกระบวนการจักสานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพสูง มีบทบาทที่สำคัญในการสืบทอดศักยภาพและความเชี่ยวชาญในด้านนี้ให้กับรุ่นต่อไป (มานพ สารสุข, 2557)

2.3.2.1 ประเภทของเครื่องจักสาน

เครื่องจักสาน ถือเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่ทำขึ้นโดยชาวไทเงินที่มีฝีมือในการประดิษฐ์ลวดลายที่สวยงามและประณีตโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หวาย กก แห้ง (ต้นคล้า หรือคลุ้ม) และขึ้นชื่อเรื่องความทนทานและเทคนิคการจักสานที่ประณีต เครื่องจักสานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการใช้งาน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532) ซึ่งจำแนกตามประเภทการใช้งานได้แก่ ประเภทแรกเครื่องจักสาน ที่ใช้ในครัวเรือนและประเภทที่สองจักสานที่ใช้ในพิธีกรรม

1) ประเภทแรก คือ เครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเรือนได้แก่ สุ่มไก่ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการขังไก่ จำกัดบริเวณของไก่ นิยมใช้เลี้ยงไก่พื้นบ้าน หรือไก่ชน และใช้แยกแม่ไก่กับลูกเจี๊ยบ โดยจะนิยมใช้ไม้รวกหรือไม้ไผ่ขนาดเล็กมาจักเป็นตอกเส้นยาว แล้วทำมาสานโดยเริ่มจากสานตอกยาวและตอกย่นเป็นหัวสุม แล้วใช้ตอกยาวมาสานรอบ ๆ สุ่มไก่สานซ้อนกันไปมากับตอกย่นไปเรื่อย ๆ เพื่อให้สุมไก่ได้ทรงกลม และสานตีนสุมไก่ โดยใช้ตอกประมาณ 3 – 5 เส้น แล้วใช้เลื่อยตัดส่วนตอกย่นที่ยื่นยาวออกมาตรงตีนสุมไก่ทิ้งไป เพื่อมีฐานที่เท่ากัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2553)

ภาพที่ 2.36 สุ่มไก่

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

กระบุง เป็นภาชนะใช้ใส่ข้าวสาร ข้าวเปลือก เมล็ดพืช ผลผลิตทางการเกษตร และสิ่งของต่าง ๆ สานด้วยตอก หรือคลุ้ม โดยจะมีลักษณะปากกลม ก้นสอบเข้าหากัน เป็นสี่เหลี่ยม มักจะเสริมมุมและก้นด้วยหวาย มีหูสำหรับสอดเชือกเพื่อใช้คล้องกับคาน เพื่อใช้หาบของ ซึ่งกระบุงสามารถนำไปใช้สอยได้หลากหลายตามความต้องการของผู้คนที่ใช้

ข้อง เป็นภาชนะที่ใช้สำหรับใส่กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด ทุกชนิด ใช้ในเวลาที่จะออกไปหากุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด ตามทุ่งนา คลอง ห้วย ส่วนใหญ่เวลาใช้จะผูกข้องไว้ที่เอว ข้องเป็นการสานด้วยตอกไม้ไผ่ โดยมีลักษณะปากแคบอย่างหม้อ มีฝาเปิด – ปิด คือ ฝาข้อง สานด้วยตอกให้เป็นรูปทรงกรวย โดยปลายกรวยแหลมให้ปล่อยเป็นซี่ไว้ เพื่อจะใส่ปลา หรือสัตว์น้ำที่จับได้ลงไปโดยไม่ต้องเปิดฝาข้อง

ไซ เป็นเครื่องมือจักสาน มีหน้าที่ในการดักปลา หรือดักสัตว์น้ำ ใช้ในบริเวณแหล่งน้ำไม่ลึก แต่มีน้ำไหล หรือบริเวณน้ำลึก แต่น้ำนิ่ง จะแล้วแต่ขนาดและลักษณะของไซว่า จะเหมาะสมกับแหล่งน้ำบริเวณไหน โดยจะสานด้วยตอกไม้ไผ่ ให้เป็นรูปทรงกระบอกรียาว ปลายหน้าตัดกลมสำหรับให้ปลา หรือสัตว์น้ำ และมีรูข้างลำตัวไซที่เป็นรูปทรงกรวยที่ทำให้ปลา หรือสัตว์น้ำ ว่ายเข้าไปได้

กระดัง เป็นภาชนะที่สานด้วยตอกไม้ไผ่ ที่ใช้สำหรับการผัดข้าว เมล็ดพืช หรือเมล็ดพันธุ์เพื่อแยกเศษฝุ่น หรือเศษเล็ก ๆ ที่เราไม่ต้องการออก และใช้ในการตากพริก หรือพืชมกรวเรือน ตากปลา โดยมีประโยชน์ในการใช้สอยได้หลายแบบขึ้นอยู่กับการใช้ โดยการสานกระดังจะนำตอกมาเรียงกันประมาณ 8 เส้น แล้วนำตอกมาสานเป็นลายจากกัน 2 เส้น จากนั้นจึงสานต่อมาเรื่อย ๆ จนได้รูปทรงเป็นวงกลมแบน ๆ และได้ขนาดตามที่ต้องการแล้วจึงนำไม้ไผ่ที่เหลาไว้มา ดัดเพื่อทำเป็นขอบกระดัง โดยนำมาประกอบกันแล้วมัดด้วยหวาย หรือเชือก (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532)

กูปไต (งอบ) มีประโยชน์ใช้สอยเช่นเดียวกับหมวก แต่งอ้อมมีลักษณะเป็นหมวกสานด้วยตอกไม้ไผ่ที่มีความประณีตละเอียดอ่อน รูปทรงครึ่งวงกลมตรงหัวเป็นทรงกรวยแหลม ใช้สำหรับกันแดด กันฝน และระบายอากาศได้ดี (ปฐมชัย กรเลิศ, 2562)

ภาพที่ 2.37 กูปไต (งอบ)

ที่มา : พระประสิทธิ์ อัคระปัญญา (2568)

ตะกร้า บางท้องถิ่นเรียกว่าซ้า เป็นเครื่องมือจักสานที่ครัวเรือนชาวล้านนาทุกครัวเรือนต้องใช้ มีลักษณะทั่วไปเป็นทรงกระบอก ส่วนล่างหรือส่วนก้นเล็กกว่าส่วนปากเล็กน้อย ส่วนกลางโป่งออกพองาม โดยปกติทำด้วยไม้ไผ่ที่ชาวล้านนาเรียกว่า ไม้ไผ่เฮียะ บ้างก็ทำด้วยหวาย ขนาดของซ้าขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการใช้สอยและผู้ใช้ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532)

ภาพที่ 2.38 ตะกร้า
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

2) ประเภทที่สอง คือ เครื่องจักสานที่ใช้ในพิธีกรรม ได้แก่ ตะแหลว หรือ ตะแหลวคาเขียว เป็นเครื่องหมายที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรม และเป็นเครื่องหมายทางด้านความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และผู้คนในท้องถิ่นทางภาคเหนือ โดยเชื่อว่าการสานตะแหลว จะช่วยป้องกันปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย โดยนำดอกไม้ไผ่มาสานเป็นทวนแหลม โดยรูปแบบการสานตะแหลว จะขึ้นอยู่กับพิธีกรรมที่นำตะแหลวไปใช้ (พระนคร ปริงฤทธิ์ และ จิตนา มัธยมบุรุษ, 2553)

ภาพที่ 2.39 ตะแหลว
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

จองพารา (ยอดปราสาท) คือ การสร้างปราสาทเพื่อรับเสด็จพระพุทธเจ้า ที่เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ในเทศกาลออกพรรษา จองพาราจะมีการประดับด้วยลายไถหรือไทใหญ่ ที่ผ่านการต้องลายหรือการฉลุวดลายแบบไถหรือไทใหญ่ลงในแผ่นโลหะ เช่น แผ่นสังกะสี แผ่นอะลูมิเนียมหรือกระดาด เป็นต้น ซึ่งสำหรับชาวไทหรือชาวไทใหญ่ ลายไถจะนำมาใช้เฉพาะเพื่อบูชาสิ่งทีเคารพบูชาสูงสุด คือ พระพุทธเจ้า เท่านั้นจึงจะเห็นลายไถประดับตามสถานที่ที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปหรือวัด แต่จะไม่มีลายนลายไถมาใช้ทั่วไปหรือประดับตามบ้านเรือน (พระนคร ปริงฤทธิ์ และ จิตนา มัธยมบุรุษ, 2553)

ภาพที่ 2.40 จองพารา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ดังนั้น เครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมของชาวไทเขินที่ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่และหวาย มีความทนทานและเทคนิคการจักสานที่ประณีต สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ เครื่องจักสานในครัวเรือนและเครื่องจักสานในพิธีกรรม ประเภทแรก ได้แก่ สุ่มไก่สำหรับเลี้ยงไก่ กระบุงสำหรับใส่ข้าวและผลผลิตทางการเกษตร ข้องสำหรับจับสัตว์น้ำ และไซสำหรับดักปลา ส่วนกระดั่งใช้ในการตากพืชและปลา กุบไต (งอบ) เป็นหมวกที่ใช้กันแดดและฝน โดยทั้งหมดนี้มีการออกแบบที่สวยงามและใช้งานได้หลากหลายตามความต้องการของผู้ใช้ ประเภทที่สองของเครื่องจักสานคือเครื่องจักสานที่ใช้ในพิธีกรรม เช่น ตาแหลว ซึ่งมีความสำคัญในพิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในภาคเหนือ เชื่อว่าการสานตาแหลวช่วยป้องกันสิ่งชั่วร้าย โดยใช้ไม้ไผ่มาสานเป็นรูปหกแฉก รูปแบบการสานขึ้นอยู่กับพิธีกรรมที่ใช้ตาแหลว

2.3.2.2 ลวดลายในเครื่องจักสาน เป็นลวดที่มีมาแต่ครั้งโบราณ ซึ่งลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องจักสานแต่ละชนิดจะไม่เหมือนกัน โดยคำนึงถึงการใช้งาน และขึ้นอยู่กับพื้นที่ ท้องถิ่น ในภูมิภาคนั้น ๆ ลวดลายที่ปรากฏขึ้นบนเครื่องจักสานนั้น ถือเป็นการสร้างโครงสร้างของเครื่องจักสานให้เกิดการเชื่อมต่อกันซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดรูปทรงตามความต้องการ หรือตามประเภทการใช้งาน และให้เกิดการยึดเหนี่ยวกันเพื่อความคงทนในการใช้งาน โดยลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องจักสานสามารถแบ่งออกถึง อัตลักษณ์เฉพาะตัวของเครื่องจักสานในพื้นที่หรือท้องถิ่นที่จักสานได้ โดยลวดลายที่สามารถพบได้ตามกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน มีดังนี้

1) ลายขัด เป็นลายพื้นฐานที่ทำได้ง่าย ๆ ที่สุด โดยใช้ตอกไม้ไผ่ หวาย แหียง หรือวัสดุที่ทำได้ในท้องถิ่นมาสานทับกันไปมา ให้เกิดการขัดกันตามแนวราบ หรือรูปทรงตามที่ต้องการต่อเนื่องกัน โดยลายขัดสามารถนำไปประยุกต์ และต่อยอดเป็นลายสานแบบอื่นได้ ลายขัดถือได้ว่าเป็นลายพื้นฐานของการทำเครื่องจักสาน และถือเป็นลวดลายเบื้องต้นของการทำเครื่องจักสานที่มีมาแต่โบราณ และเก่าแก่ที่สุด โดยเครื่องจักสานที่สานลายขัดที่สามารถพบเห็นได้ เช่น กระดั่ง ไซ ชันโตก กระบุง เป็นต้น

ภาพที่ 2.41 ลายขัด

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

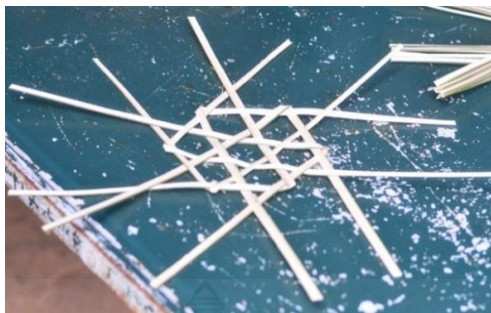
2) ลายหัวสุม เป็นการนำเส้นตอกไม้ไผ่หลาย ๆ เส้นมาสานขัดเวียนออกจากจุดกึ่งกลาง ให้ส่วนที่อยู่กึ่งกลางของตอกแต่ละเส้นขัดกันเวียนออกจากจุดศูนย์กลาง โดยจุดศูนย์กลางเป็นรูปทรงโค้งวงกลม เมื่อวางขัดเส้นตอกทุกเส้นแล้ว ก็นำตอกแต่ละเส้นสานขัดกันออกไปโดยรอบ ทำให้เกิดช่องว่างตรงกลางเป็นรูวงกลม ซึ่งลวดลายสานหัวสุมเป็นลายสานที่มีความคงรูป ทนทาน ต่อแรงกด และแรงกระแทก โดยจะนิยมนำมาสานเป็นหัวสุม (กมลรัตน์ อัดตปัญญา, 2562)

ภาพที่ 2.42 ลายหัวสุม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

3) ลายตาแหลว หรือ ลายเฉลว เป็นเครื่องหมายสำคัญในการประกอบพิธีกรรม และเป็นลายที่มีความเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และชาวเหนือแต่โบราณ โดยเป็นการนำเอาตอกไม้ไผ่มาสานขัดกันให้เป็น 6 มุม ถือเป็นเครื่องหมายปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย ซึ่งในปัจจุบันอาจจะรู้ในชื่อ ลายเฉลว ปัจจุบันมักพบลวดลายนี้บนชะลอมและ ฝากล่อง (พระนคร ปริงฤทธิ์ และ จิตนา มีธมมบุรุษ, 2553)

ภาพที่ 2.43 ลายตาแหหลวง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ดังนั้น ลวดลายของเครื่องจักสานมีความสำคัญและมีความหลากหลายตามการใช้งานและพื้นที่ท้องถิ่น โดยลวดลายเหล่านี้ช่วยสร้างโครงสร้างที่เชื่อมต่อกันเพื่อความคงทนและรูปทรงที่ต้องการ ลวดลายที่พบในกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ประกอบด้วย 3 ลวดลาย ได้แก่ ลวดลายที่หนึ่ง ลายขัด ลายพื้นฐานที่ทำได้ง่าย โดยใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่และหวาย สานทับกันเพื่อสร้างรูปทรงต่าง ๆ เช่น กระดังและขันโตก ลวดลายที่สอง ลายหัวสุม ใช้เส้นตอกไม้ไผ่หลายเส้นสานจากจุดกลาง ทำให้เกิดรูวงกลมตรงกลาง เหมาะสำหรับการทำหัวสุมไก่ เนื่องจากมีความคงรูปและทนทาน และลวดลายที่สาม ลายตาแหหลวง หรือลายเฉลว เป็นลายที่มีความสำคัญในพิธีกรรมและเกี่ยวข้องกับความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยมีลักษณะเป็น 6 มุม เพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย มักพบในชะลอมและฝากล่องข้าวในปัจจุบัน

2.3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมงานผ้าทอ ศิลปหัตถกรรมผ้าทอเป็นงานศิลป์ที่สะท้อนภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะในอดีต ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการผลิตผ้าทอแต่ยังถือเป็นศิลปะที่ถ่ายทอดผ่านเทคนิคเฉพาะ ซึ่งแต่ละวิธีล้วนแสดงถึงความชำนาญและความงามเชิงช่างอย่างลึกซึ้ง ลวดลายบนผืนผ้ายังสะท้อนคติความเชื่อสถานะของผู้สวมใส่ และศิลปะในแขนงอื่น ทั้งจิตรกรรม สถาปัตยกรรม และวรรณคดี ศิลปะผ้าทอจึงไม่เพียงเป็นผลิตผลทางวัตถุ แต่ยังเป็นมรดกทางจิตวิญญาณที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ผ้าทุกผืนต่างสะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าแห่งอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และความงามทางวัฒนธรรมของสังคม (อมฤทัย มั่นนุช, 2554)

งานหัตถกรรมงานทอผ้าของไทยเป็นศิลปะและงานฝีมือที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและเป็นเอกลักษณ์ในการผลิตผ้าและทอผ้าด้วยมือ ชาวไทเขินมีความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์ทอผ้าเพื่อสร้างผ้าที่มีลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์และความละเอียดที่สูง ขั้นตอนการทอผ้าไทเขินขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญและความชำนาญของช่างทอ โดยจะมีการเตรียมเส้นไหมทองาน ซึ่งใช้ได้ทั้งเส้นไหมแบบธรรมดาและเส้นไหมทองานที่ผ่านกระบวนการทำให้มีสีสั่น ซึ่งมีลักษณะที่สามารถปรับความยาวและลวดลายได้ตามต้องการ ช่างทอจะปรับให้เหมาะสมกับลวดลายและรูปแบบที่ต้องการผลิต ซึ่งต้องใช้ความชำนาญและความแม่นยำในการปรับเพื่อให้ได้ผลงานทอผ้าที่สวยงามและมีคุณภาพสูง (วสิน อุ่นจะนำ และ ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล, 2563)

2.3.3.1 งานหัตถกรรมงานทอผ้าจะขึ้นอยู่กับวัสดุและกรรมวิธีการผลิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ให้มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบทสังคม มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากรที่มีอยู่ การทอผ้าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ ในสมัยก่อนผู้หญิงจะทำเครื่องใช้ต่าง ๆ ในบ้านเอง คือการทำเสื่อผ้า ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ไม้ใช้กันในครอบครัวในพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย ผ้าทอจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต, 2555) ซึ่งจำแนกตามประเภทการใช้งานได้แก่ ประเภทแรกงานผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และประเภทที่สองงานผ้าทอที่ใช้ในงานประเพณีและพิธีกรรม ดังนี้

ประเภทแรกผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวัน งานหัตถกรรมทอผ้าไทเขินมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ต้องการความพิถีพิถันและความสม่ำเสมอในกระบวนการทำงาน เนื่องจากมีความซับซ้อนและความละเอียดที่สูง ช่างทอที่ทำงานต้องมีความรอบรู้และทักษะทางศิลปะในการสร้างลวดลายสีเส้นที่สดใสและความสามารถในการปรับให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของลูกค้า เช่นเทคนิคการทอผ้าได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และชาวไทเขินมีความภาคภูมิใจในงานฝีมือ ชาวไทเขินใช้เครื่องทอผ้าแบบสะพายหลัง (กิ๋เอว) แบบดั้งเดิมเพื่อสร้างสิ่งทอที่เป็นสินค้ายอดนิยมนที่ประดิษฐ์ขึ้น ได้แก่ ผ้าพันคอ กระเป๋าย่าม ผ้าปูโต๊ะและผ้าห่ม แต่ละผืนมีเอกลักษณ์และสะท้อนความคิดสร้างสรรค์และทักษะของช่างทอ วัสดุที่ใช้ในกระบวนการทอผ้ายังมาจากท้องถิ่น ซึ่งมักจะมาจากป่าหรือไร่รอบ ๆ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมทอผ้าไทเขินจะมีร้านค้าหลายแห่งและตลาดในภาคเหนือของประเทศไทยที่วางจำหน่ายเป็นปกติและในงานแสดงสินค้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ผ้าพันคอ

ผ้าทอเป็นผืน

ย่าม

ภาพที่ 2.44 ผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ประเภทที่สองงานผ้าทอที่ใช้ในงานประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินได้นิยามตัวตนผ่านเครื่องแต่งกายโดยปรับเปลี่ยน ให้ใกล้เคียงกับชาวเมืองเชียงตุง และได้มีการซื้อเครื่องแต่งกายบางส่วนจากตลาดแม่สาย จังหวัดเชียงราย สำหรับเสื่อผ้าของผู้หญิงมีการประยุกต์จากแบบเสื้อปักของชาวไทลื้อตัดเย็บด้วยผ้าสีม่วง นุ่งผ้าถุงสำเร็จรูปสีม่วงสลับดำ ส่วนเสื่อผ้าของผู้ชายมีการแต่งกายหลากหลายตามรูปแบบเสื้อผ้าที่มีการรื้อฟื้นให้มีลักษณะตามแบบของชาวเชียงตุงและ

มีการนำชิ้นบัวคว่ำบัวหงายมาใช้เป็นชุดการแสดงของผู้หญิงในการแสดงฟ้อนแม่ปิง โดยใช้สวมใส่ให้กับผู้หญิงที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการประกวดนางงามชาติพันธุ์ในงานเชียงรายดอกไม้งามในทุกปี โดยในอดีตชิ้นดังกล่าวเป็นชิ้นที่ชาวไทเขินนิยมสวมใส่ในงานสำคัญต่าง ๆ (สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย, 2565)

เครื่องแต่งกายผู้หญิง ชาวไทเขินในอดีตนิยมสวมเสื้อปิดผ้าแพรสีอ่อน เช่น สีชมพู สีขาว สีเหลือง สีครีม นุ่งชิ้นตาล้อหรือดำโยนต่อตีนเขี้ยว หากเป็นสตรีชนชั้นสูงจะนุ่งชิ้นไหมคำ หรือชิ้นบัวคำ เป็นผ้าชิ้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทอจากเส้นไหม บ้างก็ทอจากเส้นทองคำ ตีนชิ้นมีลวดลายเป็นดอกบัวคว่ำบัวหงาย เป็นรูปแบบของชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า จะทอด้วยเส้นเงินหรือทองคำ ปักลายด้วยเพชรพลอยและทองคำ แต่ถ้าเป็นชาวบ้านจะใช้เพียงไหมหรือฝ้ายธรรมดา เนื่องด้วยเมืองเชียงตุงเป็นเมืองการค้าระหว่างล้านนา จีน พม่า จึงรับเอาวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ มาผสมผสานผ่านผืนผ้าได้อย่างลงตัว ตัวชิ้นจะทอกลมด้วยไหมคำโดยนำเอาทองคำหรือเงินหรือกะไหล่ทองมารีดเป็นเส้นแบนยาวแล้วเอามาตีเกลียวกับเส้นใยส่วนมากเป็นฝ้ายแล้วนำมาทอ ต่อกับส่วนล่างของชิ้นคือผ้าไหมจีนหรือกำมะหยี่สีเขี้ยว ด้านบนของตีนชิ้นจะปักลายบัวคำด้วยเส้นไหมหรือโลหะมีค่า ส่วนล่างสุดของชิ้นจะติดด้วยแถบไหมของจีน หรือลูกไม้ มีการเกล้ามวยผมไว้กลางกระหม่อมและเคียนหัวด้วยผ้าพื้นสีขาวหรือสีชมพู ปัจจุบันผู้หญิงชาว ไทเขินนิยมสวมเสื้อปิดผ้าแพรสีสดใส เช่น สีชมพู สีขาว สีเหลือง สีครีม นุ่งชิ้นตาล้อหรือชิ้นดำโยน มีการปักลายบัวคว่ำบัวหงาย นิยมสะพายย่าม (วคิน อุ่นจะนำ และ ทรงศักดิ์ ปรารังค์วัฒนากุล, 2563)

ภาพที่ 2.45 เสื้อปิดชาวไทเขิน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

เครื่องแต่งกายผู้ชาย ผู้ชายชาวไทเขินนิยมสวมเสื้อแขนยาว คอกลมหรือคอตั้ง กระดุมผ่าหน้า สวมกางเกงสะดอ และเคียนหัวด้วยผ้าพื้นสีขาวหรือสีชมพู นิยมสะพายย่าม (เผ่าทอง ทองเจือ, 2561)

ภาพที่ 2.46 เสื้อกระดุมคอจีน

ที่มา : วศิน อุ๋นจะนำ (2567) และ พระประสิทธิ์ อัคระปัญญา (2568)

ตุ่งผ้าทอ ทอด้วยผ้าฝ้าย การถวายเป็นตุ่งเริ่มมาตั้งสมัยอยู่ที่เชียงตุง ถวายมาตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่พาไปวัด ก็จะใช้ในวันสำคัญถวายตุ่งที่วัด ใช้ในพิธีกรรม งานศพตุ่งสามทาง ฮ้องขวัญตุ่งแดง ปักไม้ เตือนสติคนข้างหลัง (พระนคร ปริงฤทธิ์ และ จิตนา มัธยมบุรุษ, 2553)

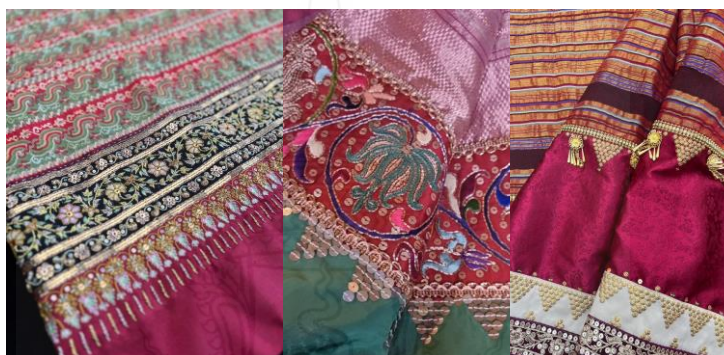
ภาพที่ 4.47 ตุ่งผ้าทอ

ที่มา : พระประสิทธิ์ อัคระปัญญา (2568)

2.3.3.2 ลวดลายผ้าทอของชาวไทจีน มีกรรมวิธีและเทคนิคในการทอผ้าให้เกิดลวดลายต่าง ๆ เป็นความสามารถของแต่ละคน ส่วนใหญ่คือ การนำเส้นฝ้ายหรือไหมมาขัดกันให้เป็นลาย โดยชิงเส้นกลุ่มหนึ่งเป็นหลักเรียกว่า เส้นยืน แล้วใช้อีกเส้นหนึ่ง เรียกว่า เส้นพุ่ง สอดตามขวางของเส้นยืน เมื่อสานขัดกันจะเกิดลวดลายของงานทอผ้าด้วยมือเป็นงานที่รู้จักดีมาแต่โบราณและมีชื่อเสียงแต่กำลังจะสูญหายไปจากความนิยมเพราะมีผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักรเข้ามาแทน (สุภาภรณ์พิมพ์, และคณะ 2561) มี 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรกลวดลายที่เกิดจากการทอ ประเภทที่สองลวดลายที่เกิดจากการปัก และ ประเภทที่สามลวดลายที่เกิดจากการขีด ดังนี้

ประเภทแรกลวดลายที่เกิดจากการทอ ลายสลับสีเป็นการทอแบบลายขัดธรรมดาแต่แทรกด้วยด้ายสีต่าง ๆ สลับเข้าไปขณะเรียงด้ายยืน หรือเมื่อสอดด้ายขวาง บางครั้งจะมีการทอสลับสีเป็นแนวขวางลำตัว ลายเกิดจากเส้นด้ายพุ่งสลับสีเป็นชั้น ๆ ลวดลายแต่ละลายขึ้นอยู่กับผู้ทอ ส่วนตีนซิ่นจะจบด้วยเส้นฝ้าย หรือไหมย้อมสีเขียว (วสิน อุ่นจะนำ และ ทรงศักดิ์ ปรารักษ์พัฒนากุล, 2563)

ประเภทที่สองลวดลายที่เกิดจากการปัก ลวดลายพรรณพฤกษา เป็นจำพวกกลุ่มดอกไม้ต่าง ๆ ที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ เช่น ลายดอกบัว ปักด้วยเส้นฝ้าย เส้นไหม หรือปักด้ายเลื่อมโลหะ หมากดาวเงิน หมากดาวคำ ซึ่งเป็นลวดลายเก่าแก่ที่พบในผ้าทอของกลุ่มชาวไทเขิน ซึ่งเป็นลวดลายของพระราชสำนักเชียงตุง (ทองเจือ เขียดทอง, 2556)

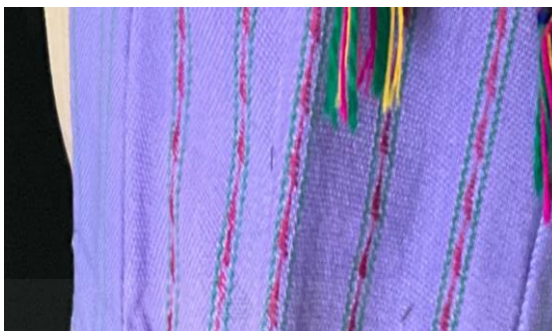
ภาพที่ 2.48 ลวดลายที่เกิดการปัก

ที่มา : ทศนี พรพูนินาค (2568)

ประเภทที่สามลวดลายที่เกิดจากการขีด เป็นการทอลักษณะแบบลายยกดอกในตัวโดยกำหนดสีตามด้ายยืน และการแยกด้ายวิธีการนับเส้นเป็นช่อง ๆ และสอดไม้เขี่ยหรือสะกิดเข้าไปเป็นตัวนำ ชาวไทเขินนิยมทอผ้าลายขีดเพื่อเย็บเป็นผ้าถุงสำหรับหญิงที่แต่งงานแล้ว (วัณณะ จุฑะวิภาต, 2555)

2.3.3.3 รูปแบบลวดลายผ้า

ลวดลายแรก คือ ลายเส้นตรง หรือเส้นขัด ในทางตรงยาวหรือทางขวางเส้นเดียว หรือหลายเส้นขนานกัน ลายเส้นตรงทางขวางเป็นลายผ้าที่ใช้กันทั่วไปในกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงรายมาแล้วแต่โบราณ และเป็นลายเส้นต่อที่มีลักษณะเหมือนฝนตกเป็นทางลงมา หรือที่ประดับอยู่ในผ้าตีนจกเป็นเส้นขัดเหมือนฝนตก หรือลายเส้นขัดขวางเหมือนเป็นทางเดินของน้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 2.49 ลายเส้นตรง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ลวดลายที่สอง คือ ลายพื้นปลา ปรากฏอยู่ตามเชิงผ้าของตีนจกและผ้าขิตตลอดจนเป็นลายเชิงของซิ่นมัดหมี่ของผ้าที่ทอ บางครั้งเป็นลายพื้นปลาทั้งผืนหรือลายพื้นปลาประดับผ้าอยู่

ภาพที่ 2.50 ลายพื้นปลา

ที่มา : สวัสดิ์ (2529)

ลวดลายที่สาม คือ ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนหรือลายกากบาท เกิดจากการขีดเส้นตรงทางเฉียงหลาย ๆ เส้นตัดกัน ทำให้เกิดกากบาทหรือตารางสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนหลายรูปติดต่อกัน ลายนี้พบอยู่บนผ้าจก ผ้าขิตและผ้ามัดหมี่ ยังพบบนลวดลายผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย

ลวดลายที่สี่ คือ ลายขดเป็นวงเหมือนกันหอยหรือตะขอ ลายนี้พบอยู่ทั่วไปเช่นกัน บนผ้าจก ผ้าขิต และผ้ามัดหมี่ของทุกภาค ชาวบ้านภาคเหนือและภาคอีสานเรียกว่าลายผักกูด ซึ่งเป็นชื่อของพืชตระกูลเฟิร์นชนิดหนึ่ง

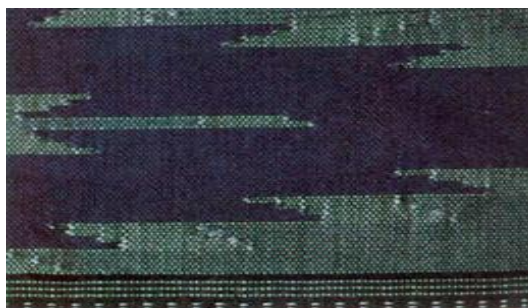
ภาพที่ 2.51 ลายขดเป็นวงเหมือนกันหอยหรือตะขอ
ที่มา : ศูนย์ข้อมูลกลางวัฒนธรรม (2565)

ลวดลายที่ห้า คือ การทอลายขิต คือการคัดเก็บยกเส้นด้ายยืนพิเศษให้เกิดเป็นลวดลาย แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตลอดแนวของความกว้างของหน้าผ้า ทำให้เกิดลายขิตในแต่ละแถวเป็นลายขิตสีเดียวกัน การยก เป็นเทคนิคการทอยกลายให้เห็นเด่นชัด มีลักษณะคล้ายกับการทอลายขิต แต่ใช้เส้นพุ่งพิเศษ เช่น ไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง มีชายมีเชิง ซึ่งขั้นตอนยุ่งยากกว่าผ้าทอลายขิตมากหรือการจก เป็นเทคนิคการทอลวดลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปขณะที่ทอเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้าโดยใช้ไม้หรือขนเม่นหรือนิ้วมือ ยกหรือจกด้วยเส้นยืนขึ้นแล้วสอดเส้นพุ่งพิเศษต่อไปตามจังหวะของลวดลาย สามารถสลับสีได้หลากหลายสี

ภาพที่ 2.52 การทอลายขิต
ที่มา : ร้านชอบไหม (2567)

ลวดลายที่หก คือ การทอลายน้าไหล เป็นเทคนิคการทอแบบลายขัดธรรมดา แต่ใช้ด้ายหลากสีพุ่งเกาะเกี่ยวกันเป็นช่วง ๆ ให้เกิดจังหวะของลายน้าไหล เป็นลักษณะเฉพาะของชาวเมื่อน่าน เรียกกรรมวิธีการทอนี้ว่าล้ง แต่ชาวไทลื้ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายเรียกว่าเกาะ เทคนิคนี้อาจดัดแปลงพัฒนาเป็นลายอื่น ๆ

ภาพที่ 2.53 การทอลายน้ำไหล
ที่มา : สาวิตรี (2529)

ลวดลายที่เจ็ด คือ การยกมุก เป็นเทคนิคการทอโดยใช้เส้นยืนพิเศษเพื่อบนทอผ้าลายยกบนผ้าจากการใช้ตะกอลอยยกด้ายยืนพิเศษ ลวดลายที่เกิดจากเทคนิคนี้คล้ายกันมากกับลวดลายที่เกิดจากเทคนิค ชิด จก แทบจะแยกไม่ได้เลยสำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจเรื่องเทคนิคการทอผ้าที่ลึกซึ้งเทคนิคนี้ในการทอส่วนที่เป็นตัวขึ้น เรียกว่า ขึ้นมุก

ภาพที่ 2.54 การยกมุก
ที่มา : กรมหมอนไหม (2566)

ลวดลายที่แปด คือ การมัดหมี่ เป็นเทคนิคการมัดเส้นพุ่งหรือเส้นยืน ให้เป็นลวดลายด้วยเชือกกล้วยหรือเชือกฟางก่อนนำไปย้อมสี แล้วกรอด้วยให้เรียงตามลวดลาย ร้อยใส่เชือก แล้วนำมาทอ จะได้ลายมัดหมี่ที่เป็นทางกว้างของผ้า เรียกว่า มัดหมี่เส้นพุ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมในบ้านเราในการทำผ้ามัดหมี่เส้น ส่วนใหญ่เป็นผ้าขาวเขา บางผืนใช้การทอสลับกับลายชิด ช่วยเพิ่มความวิจิตรงดงามให้แก่ผืนผ้า (วิฒนะ จูฑะวิภาต, 2555)

งานหัตถกรรมจะขึ้นอยู่กับวัสดุและกรรมวิธีการผลิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ให้มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบทสังคม มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากรที่มีอยู่ การทอผ้าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ในสมัยก่อน ผู้หญิงจะทำเครื่องใช้ต่าง ๆ ในบ้านเอง งานสำคัญคือการทำเสื้อผ้า ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ไว้ใช้กันในครอบครัว ในพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย ผ้าทอจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต กรรมวิธีและเทคนิคในการทอผ้าให้เกิดลวดลายต่าง ๆ เป็นความสามารถของแต่ละคน

ส่วนใหญ่คือ การนำเส้นฝ้ายหรือไหมมาขัดกันให้เป็นลาย โดยชิงเส้นกลุ่มหนึ่งเป็นหลักเรียกว่า เส้นยืน แล้วใช้อีกเส้นหนึ่ง เรียกว่า เส้นพุ่ง สอดตามขวางของเส้นยืน เมื่อสานขัดกันจะเกิดลวดลายของงาน ทอผ้าด้วยมือเป็นงานที่รู้จักดีมาแต่โบราณและมีชื่อเสียงแต่กำลังจะสูญหายไปจากความนิยมเพราะมี ผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักรเข้ามาแทน

ปัจจุบันชาวไทเขินมีความหลากหลายทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรม เนื่องจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทเขินเชียงตุง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้านการแต่งกาย ภาษา แม้แต่พิธีกรรมต่าง ๆ เช่นการแต่งงาน ในด้านผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินทั้งเครื่องเงิน เครื่องจักสานและผ้าทอ การประกอบอาหารเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ในด้านเศรษฐกิจ ชาวไทเขินมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประกอบการและค้าขาย มีการสร้างธุรกิจเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม ความเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอาจแตกต่างกันไปตามบุคคลและสถานะทางสังคมที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับและรักษาวัฒนธรรมและการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่เกี่ยวข้อง การทำงานและความสำเร็จทางเศรษฐกิจหรือมุมมองและค่านิยมในชีวิตประจำวัน

2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบลวดลาย

การออกแบบลวดลายเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบใหม่หรือปรับปรุงลวดลายดั้งเดิมที่มีอยู่ให้มีความน่าสนใจและมีเอกลักษณ์ยิ่งขึ้น ลวดลายที่ได้อาจมีลักษณะแปลกใหม่ หรือเป็นผลลัพธ์ของการผสมผสานองค์ประกอบดั้งเดิมเข้ากับแนวคิดร่วมสมัย โดยลวดลายเหล่านี้มักได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องใช้สอย วัตถุที่ใช้ในพิธีกรรม หรือลักษณะทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนในบริบทต่าง ๆ มนุษย์ได้พัฒนาแนวคิดและวิธีการออกแบบลวดลายควบคู่ไปกับวิวัฒนาการของสังคม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคม ศาสนา ความเชื่อ เศรษฐกิจ และการรับรู้ข่าวสารที่นำไปสู่การเปิดโลกทัศน์ใหม่ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ลวดลาย ทั้งนี้ ลวดลายที่ปรากฏจึงไม่เพียงแต่เป็นองค์ประกอบทางศิลปะ หากยังเป็นสื่อแสดงความหมายที่สะท้อนวิถีชีวิตและความเชื่อในแต่ละยุคสมัย (ณงค์นุช นทีพ่ายพิศ, 2562)

การออกแบบลวดลายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจถึงพลวัตของการสร้างสรรค์และการปรับตัวของมนุษย์ต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ผ่านการถ่ายทอดแนวคิด ความงาม และคุณค่าทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่จับต้องได้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบลวดลายสามารถจำแนกได้ 5 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรกการให้ความหมาย ประเด็นที่สองรูปแบบลวดลาย ประเด็นที่สามลักษณะของการต่อลวดลาย ประเด็นที่สี่การสร้างและการจัดวางลวดลาย และประเด็นที่ห้าการจัดวางลวดลาย ดังนี้

2.4.1 การให้ความหมายออกแบบลวดลาย การออกแบบลวดลาย คือ การกำหนดความนึกคิด ด้วยจุดเส้นรูปร่างรูปทรงสีเพื่อสร้างสรรค์ผลงานประกอบการสร้างผลงานประเภทต่าง ๆ หรือหมายถึงการนำองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ให้เกิดรูปแบบที่แปลกใหม่ สำหรับการสร้างงานออกแบบ ผู้ออกแบบ ต้องเรียงลำดับขั้นตอนก่อนหลังจะได้ผลงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากลวดลาย นำมาซึ่งความสำเร็จต่อการจำหน่าย วัตถุประสงค์ของการออกแบบจะต้อง

คำนึงถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจและหาแนวทางในการออกแบบลวดลายตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจออกแบบ เช่น ศึกษาหน้าที่ ประโยชน์การใช้สอย และเริ่มรวบรวมข้อมูลและให้มั่นใจว่าได้ข้อมูลที่เป็นจริงการออกแบบ แบ่งออกเป็นสองชนิดใหญ่ ๆ คือการออกแบบลวดลายการตกแต่ง (Decorative Design) และลวดลายโครงสร้าง (Structural Design) (พินาสริยา, 2549) อีกทั้ง การออกแบบหมายถึงการกำหนดความนึกคิด ความต้องการที่จะแสดงออกซึ่งเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และรู้จักปรับปรุง สิ่งเดิมที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับ ยุคและสมัย (พรเทพ เลิศเทวศิริ, 2561)

2.4.2 องค์ประกอบพื้นฐานของการออกแบบลวดลาย

2.4.2.1. จุด (Point) ในการออกแบบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เล็กที่สุดหรือใหญ่ได้ในงานออกแบบสามมิติ จุดสามารถมีปริมาตรและมีความสำคัญในการบ่งบอกขนาด ตำแหน่ง ระยะ และแรงดึงดูด จุดในงานออกแบบมีบทบาทสำคัญในบริเวณว่างทั้งในงานออกแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ และสามารถรวมกันหรือออกแบบร่วมกับส่วนประกอบอื่น ๆ ได้

2.4.2.2. เส้น (Line) ในทางเรขาคณิตและการเขียนแบบ โดยเส้นหมายถึงจุดที่เรียงต่อกันและการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งมักใช้เครื่องมือเขียนแบบในการกำหนดเส้นนั้น

2.4.2.3. รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form) มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยรูปร่าง (Shape) หมายถึงเส้นรอบนอกหรือส่วนที่ตัดกับบริเวณว่าง เช่น ขวดที่มีลักษณะคอคอดโค้งและตัดตรง ส่วนรูปทรง (Form) คือส่วนที่ใช้บรรจุ เช่น ทรงกระบอกของขวดและคอขวดที่เล็กและสูง การเข้าใจรูปร่างและรูปทรงเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบ เพื่อสร้างงานออกแบบที่หลากหลายและมีความน่าสนใจ

2.4.2.4. มวลและปริมาตร (Mass and volume) มวล (Mass) คือปริมาณของสสารในวัตถุ เช่น มวลของหินและฟองน้ำ ส่วนปริมาตร (Volume) คือพื้นที่ที่วัตถุครอบครองในอากาศซึ่งมีลักษณะเป็นรูปทรงที่มีมิติกว้าง ยาว และหนา มวลและปริมาตรมีความสัมพันธ์กันในการออกแบบที่มีรูปทรงเป็นส่วนประกอบ

2.4.2.5. ลักษณะผิว (Texture) คือ เปลือกนอกของวัตถุที่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ เช่น เปลือกขนุนที่มีผิวหยาบ กระจกที่มีผิวละเอียด ไม้สักที่มีผิวด้าน และเครื่องเคลือบดินเผาที่มีผิวมัน ซึ่งลักษณะผิวเหล่านี้มีความสำคัญต่อการออกแบบ เพราะช่วยให้ความรู้สึกที่ดีในงานออกแบบนั้น ๆ

2.4.2.6. บริเวณว่าง (Space) ภายในบ้านเกิดจากการกำหนดผนังห้องและการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน โดยบริเวณว่างที่กว้างขวางจะทำให้รู้สึกสบายและปลอดโปร่ง ขณะที่บริเวณที่เล็กและคับแคบจะทำให้รู้สึกอึดอัด งานออกแบบมีบทบาทในการกำหนดรูปทรงในบริเวณว่างที่กำหนด

2.4.2.7. การใช้สีในการออกแบบ มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ แม้บางคนจะไม่มีความรู้เรื่องสี แต่การเลือกใช้สีในการแต่งกายหรือตกแต่งสถานที่ยังสามารถสร้างความงามได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถและพรสวรรค์ของแต่ละบุคคล ความชอบและ

ความไม่ชอบเกี่ยวกับสีของกลุ่มเป้าหมายมีผลต่อการสร้างความสนใจและการตอบสนองต่อการออกแบบ (พินาลิน สาริยา, 2549)

2.4.3 ลักษณะของการต่อลวดลาย ลักษณะการต่อหลายลักษณะด้วยกันขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบจะเลือกใช้ลักษณะใด ได้อธิบายรายละเอียดของแต่ละลักษณะไว้ดังนี้

2.4.3.1 การต่อลวดลายในลักษณะสี่เหลี่ยมเริ่มต้นด้วยการสร้างสี่เหลี่ยมที่มีขนาดเท่ากัน ซึ่งอาจเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือลักษณะอื่น ๆ โดยการเขียนลวดลายลงในช่องของตารางที่สร้างขึ้น ลวดลายที่ได้จากรูปสี่เหลี่ยมจะชัดเจน เนื่องจากนักออกแบบสามารถสร้างลวดลายในสี่เหลี่ยมและเรียงต่อกันทั้งในแนวนอนและแนวตั้งได้ ลวดลายมีความหลากหลายไม่สิ้นสุด

2.4.3.2 การต่อลวดลายในลักษณะการเรียงอิฐแนวนอนและแนวตั้ง เป็นการจัดเรียงอิฐที่มีพื้นฐานมาจากการต่อลายรูปสี่เหลี่ยม โดยมีการสลับแถวระหว่างแถวที่ 1 และแถวที่ 2 ซึ่งแถวที่ 1 จะเป็นหลักและแถวที่ 2 จะเรียงสลับตามเส้นแบ่งครึ่งของสี่เหลี่ยมในแถวที่ 1 ส่วนแถวที่ 3 และ 4 จะทำตามลำดับเดียวกันทำให้เกิดลวดลายที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังสามารถเรียงในแนวตั้งแบบ Half - Drop ซึ่งจะมีการลดระดับครึ่งหนึ่ง ทำให้ลวดลายที่ได้มีลักษณะเป็นเส้นเฉียงหรือเส้นทแยงมุมเมื่อมองจากระยะไกล

2.4.3.3 การต่อลวดลายในลักษณะเหลี่ยมเพชรหรือสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเกิดจากการเรียงสี่เหลี่ยมจัตุรัสในแนวเฉียงที่เอียง 45 องศา โดยการตีเส้นระหว่างมุมตรงกันข้ามให้ขนานกัน ซึ่งจะทำให้เกิดรูปแบบสี่เหลี่ยมเพชรหรือสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน เมื่อมีการใส่ลวดลายลงไปและเรียงกันจะสามารถดูเป็นแนวตรงหรือแนวเฉียงได้ตามต้องการ

2.4.3.4 การต่อลวดลายในลักษณะสามเหลี่ยมเกิดจากการแบ่งสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนโดยการลากเส้นทแยงมุม ซึ่งทำให้สามารถเรียงลวดลายในรูปสามเหลี่ยมให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า หกเหลี่ยม แปดเหลี่ยม หรือแม้กระทั่งวงกลมได้ เริ่มต้นจากการสร้างสี่เหลี่ยมจัตุรัสและแบ่งเป็นตารางสี่เหลี่ยมเท่า ๆ กัน จากนั้นลากเส้นระหว่างมุมเพื่อสร้างรูปสามเหลี่ยม 2 รูปภายในสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

2.4.3.5 การต่อลวดลายในลักษณะตาข่ายที่มีรูปทรงรีป่องตรงกลาง คล้ายคลื่นเป็นลักษณะการต่อเชื่อมจากสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน โดยมีการปรับโค้งด้านข้าง เมื่อเชื่อมต่อกันจะได้รูปคล้ายลวดตาข่ายที่มีหัวและท้ายแหลม และกลางป่อง สามารถวางในแนวตั้งหรือแนวนอน

2.4.3.6 การต่อลวดลายในลักษณะหกเหลี่ยมเริ่มต้นจากการสร้างสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน จากนั้นลากเส้นเชื่อมเพื่อสร้างหกเหลี่ยม หรือใช้รัศมีจากศูนย์กลางวงกลมเพื่อกำหนด 6 จุด ที่มีระยะห่างเท่ากัน แล้วเชื่อมจุดเหล่านั้นให้ได้รูปหกเหลี่ยมด้านเท่า หลังจากนั้นสามารถออกแบบลวดลายภายในหกเหลี่ยมให้มีระยะห่างเท่ากัน และเชื่อมต่อลายระหว่างจุดในลักษณะคล้ายรังผึ้ง

2.4.3.7 การต่อลวดลายในลักษณะรูปพัดเกิดจากโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน โดยมีการใช้ส่วนของวงกลมด้านบนที่โค้งและด้านล่างที่ปลายแหลม หรืออาจเกิดจากวงกลมซ้อนกัน ลวดลายที่บรรจุในรูปพัดสามารถแตกต่างกันหรือซ้ำกันได้ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง (อ้อยทิพย์ พลศรี , 2545)

2.4.4 การสร้างและการจัดวางลวดลาย ลวดลาย (Motif) ตามความหมายในพจนานุกรม ศัพท์ศิลปะ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2540, หน้า 119) หมายถึง คำหรือความคิดที่กำหนดลักษณะ ทำที่ ลีลา ความเคลื่อนไหวขององค์ประกอบต่าง ๆ ในทางจิตรกรรมและในทางประติมากรรม ลวดลายหมายถึง ส่วนก้านของต้นไม้ที่ขดกันเป็นเกลียวพันกันไป คือเป็นลายแม่บทที่เป็นแนวทำให้ ต่อข้อดอกไม้ไปในจังหวะที่ผสมผสานกลมกลืนสืบทอดเนื่องกันออกเป็นชุด ๆ แม่บทในทางศิลปะ มักเป็นต้นเค้าลักษณะเฉพาะตัว มีลีลาซึ่งจำได้และพัฒนาจนกลายเป็นลักษณะประจำชาติ หรือ ประจำยุคสมัยที่เกิดขึ้น

ในการออกแบบลวดลาย จำเป็นต้องมีการกำหนดลักษณะสำคัญของลวดลาย เพื่อ สร้างลวดลาย เพื่อเป็นต้นฉบับขึ้นมาก่อน แล้วจึงนำไปต่อลายให้เกิดลวดลายใหม่ ๆ ลวดลายต้นแบบ มักเป็นรูปทรงธรรมดาที่ไม่มีความงดงาม แต่เมื่อนำลวดลายนั้นมาผูกต่อจะสามารถสร้างลายที่มีความงดงามขึ้นอีกจำนวนมาก โดยเริ่มจากการออกแบบรูปทรงใดรูปหนึ่ง มีลักษณะเรียงเรียบง่าย ขึ้นมา 1 รูป แล้วใช้วิธีการใดวิธีหนึ่งต่อไปนี้สร้างลวดลาย

2.4.4.1 วิธีสร้างลวดลายสามารถทำได้ดังนี้

1) การเรียงลำดับ (Translation in Step) เป็นการนำลวดลายต้นแบบนั้นมา เรียงลำดับในลักษณะการทำซ้ำของรูปร่าง (Repetition) ดังภาพที่ 2.55

ภาพที่ 2.55 การเรียงลำดับ (Translation in Step)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

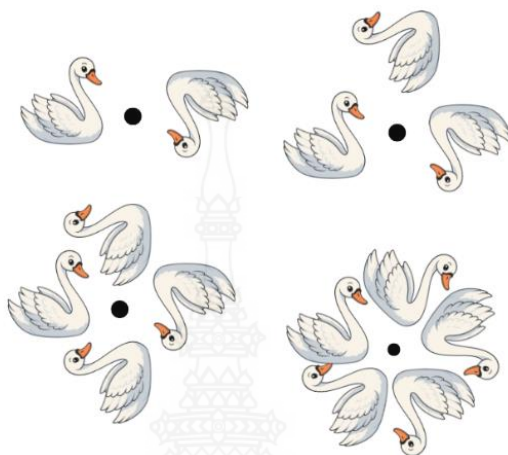
2) การสลับภาพซ้ายขวา (Reflection about a line) เป็นการวางลวดลาย ต้นแบบในลักษณะสะท้อนผ่านกระจกเงา ภาพจะกลับซ้ายเป็นขวา ดังภาพที่ 2.56

ภาพที่ 2.56 การสลับภาพซ้ายขวา (Reflection about a line)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

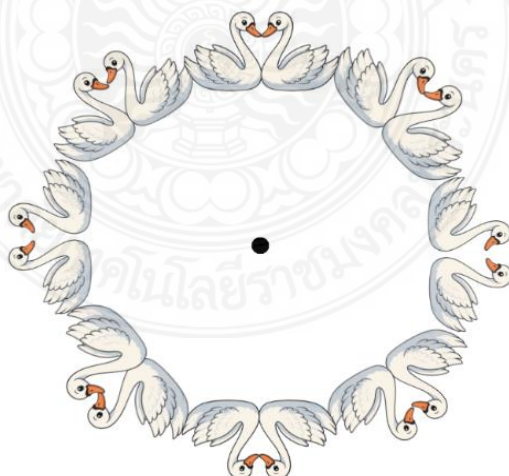
3) การหมุนรอบจุด (Rotation point) เป็นการวางลายต้นแบบรอบจุดศูนย์กลางจุดหนึ่ง ในลักษณะของภาพหมุน อาจวางซ้ำกัน 2 – 8 ชั้น ซึ่งจะให้ลักษณะที่แตกต่างกัน ดังภาพที่ 2.57

ภาพที่ 2.57 การหมุนรอบจุด (Rotation point)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

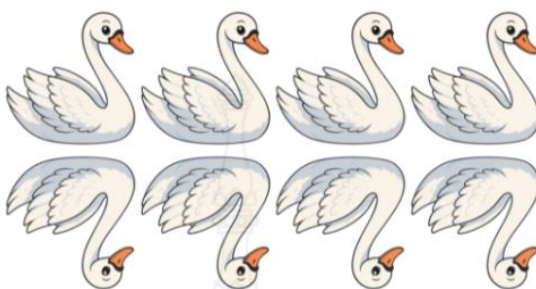
4) การสลับซ้ายขวาและหมุนรอบจุด (Reflection and Rotation) เป็นการนำลายต้นแบบวางสลับซ้ายขวาตามหลักการที่ 2 ในขณะเดียวกันก็นำมาวางรอบจุดศูนย์กลางตามหลักการที่ 3 ดังภาพที่ 2.58

ภาพที่ 2.58 การสลับซ้ายขวาและหมุนรอบจุด (Reflection and Rotation)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

5) การสลับซ้ายขวาและเรียงลำดับ (Reflection and translation) เป็นการนำแบบมาสลับซ้ายขวาตามหลักการที่ 2 แล้วนำมาเรียงลำดับอีกครั้ง ตามหลักการข้อที่ 1 ภาพที่ได้จะมีลักษณะเหมือนภาพที่สะท้อนมาจากผิวน้ำ หรือกระจก ดังภาพที่ 2.59

ภาพที่ 2.59 การสลับซ้ายขวาและเรียงลำดับ (Reflection and translation)

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

6) การหมุนรอบจุด และเรียงลำดับ (Rotation and Translation) เป็นการนำต้นแบบ 2 ชิ้น มาวางรอบจุด แล้วนำมาเรียงลำดับกันอีกครั้ง ภาพที่ได้จะไม่เหมือนกับภาพที่สะท้อน กระจก เพราะรูปทรงจะตรงข้ามกันหมด ดังภาพที่ 2.60

ภาพที่ 2.60 การหมุนรอบจุด และเรียงลำดับ (Rotation and Translation)

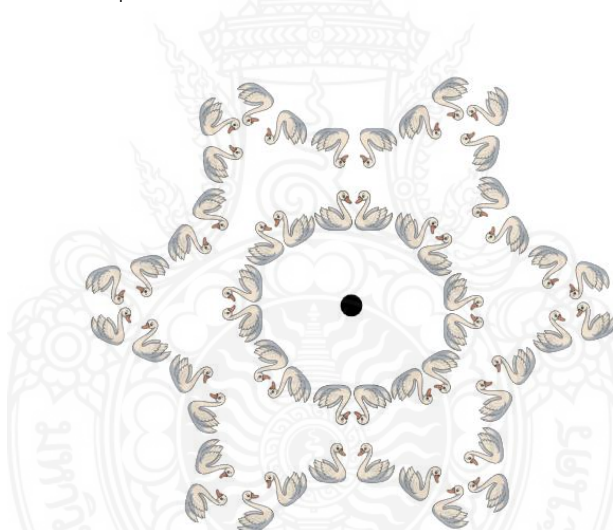
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

7) การเรียงลำดับสลับจังหวะ (Reflection and Translation) เป็นการนำแบบมาเรียงลำดับ และสะท้อนกลับลงด้านล่างในลักษณะสลับฟันปลา ซึ่งจะให้ลวดลายที่แตกต่างกันออกไปจากการเรียงลำดับปกติ ดังภาพที่ 2.61

ภาพที่ 2.61 การเรียงลำดับสลับจังหวัด (Reflection and Translation)
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

8) การผสมระหว่างเรียงลำดับ สลับซ้ายขวา และหมุนรอบจุด (Reflection Rotation and Translation) เป็นการออกแบบลวดลายโดยผสมผสานหลักการดังกล่าวข้างต้นเพื่อสร้างลวดลายชิ้นใหม่ (ณรงค์ช นทีพ่ายพิศ, 2562) ดังภาพที่ 2.62

ภาพที่ 2.62 การผสมระหว่างเรียงลำดับ สลับซ้ายขวา และหมุนรอบจุด
(Reflection Rotation and Translation)
ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

2.4.4.2 การจัดวางลวดลายเป็นการกำหนดเนื้อที่ที่จะนำลวดลายไปจัดวาง ซึ่งเป็นสิ่งที่นักออกแบบลวดลายต้องคำนึงถึง หลังจากการได้ออกแบบลวดลายเรียบร้อยแล้ว โดยทั่วไปจะแบ่งเนื้อที่ออกเป็น 2 ระบบ คือ

1) ระบบเนื้อที่จำกัด หมายถึง การจำกัดเนื้อที่ที่จะบรรจุลาย ซึ่งสามารถแยกออกตามลักษณะได้ 3 ดังนี้

ลักษณะแรก ลวดลายในขอบเขต ได้แก่ การวางลวดลายให้อยู่ภายในขอบจำกัด โดยมีเส้นล้อมรอบในลักษณะต่าง ๆ เช่น วงกลม สี่เหลี่ยม และสามเหลี่ยม เป็นต้น

ลักษณะที่สอง ลวดลายริม หมายถึง ลายที่กำหนดเนื้อที่ให้อยู่บริเวณด้านนอกสุด อาจจะเป็นเพียงเส้นเดียว หรือเป็นเส้นขนานหลายเส้นที่มีขนาดความหนาของเส้นแตกต่างกัน ลายริมมักมีมุมสำหรับวกอ้อมมาล้อมรอบสิ่งที่อยู่ภายใน

ลักษณะที่สาม ลวดลายแถบ หมายถึง ลายที่ลักษณะเป็นแนวยาว ไม่จำกัดความยาว อาจขนานกันไปหลายแถบจนเต็มพื้นที่ก็ได้

2) ระบบเนื้อที่ไม่จำกัด หมายถึง การจัดวางลวดลายให้กระจายเต็มพื้นที่ ลักษณะของลวดลายอาจเป็นหน่วยเดียว ลายเดียวหรือรวมกันเป็นหมวดหมู่ก็ได้ แยกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

ลักษณะแรก ลวดลายที่มีทิศทางไปในทางเดียวกัน เป็นลวดลายที่มีลายหันไปทางเดียวกันทั้งหมด

ลักษณะที่สอง ลวดลายที่สลับทิศทางเป็นลวดลายที่มีการสลับทิศทางต่อเนื่องกัน ทั้งพื้นที่

ลักษณะที่สาม ลวดลายไม่มีทิศทาง

ลักษณะที่สี่ ลวดลายกลุ่ม เป็นลวดลายที่มีรูปแบบ ขนาด และทิศทางที่คล้ายคลึงกันจัดวางอย่างมีระบบ

ลักษณะที่ห้า ลวดลายเต็มเฉพาะแห่ง เป็นลวดลายที่วางไว้เป็นจุด ๆ ใช้จังหวะและการจัดวางซ้ำจนเต็มพื้นที่ (อ้อยทิพย์ พลศรี, 2545)

ดังนั้น การสร้างและการจัดวางลวดลาย (Motif) หมายถึงการกำหนดลักษณะและการเคลื่อนไหวขององค์ประกอบในศิลปะ โดยลวดลายเป็นแม่บทที่สามารถพัฒนาต่อไปเป็นลวดลายใหม่ ๆ ได้ การออกแบบลวดลายเริ่มจากการสร้างลวดลายต้นแบบที่มีลักษณะเรียบง่าย และสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การเรียงลำดับ (Translation) การสะท้อน (Reflection) การหมุน (Rotation) และการผสมผสานวิธีการเหล่านี้ เพื่อสร้างลวดลายที่มีความงดงามและหลากหลาย โดยการออกแบบสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเรียงลำดับซ้ำ การสะท้อนซ้ายขวา และการหมุนรอบจุดศูนย์กลาง เป็นต้น การใช้วิธีการเหล่านี้ช่วยให้เกิดลวดลายที่มีเอกลักษณ์และแตกต่างกันออกไป

2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋

ต้นกำเนิดของกระเป๋เกิดขึ้นยุคสมัยใดนั้นไม่มีข้อมูลที่แน่ชัด มีเพียงแหล่งข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร จากข้อมูลซึ่งเป็นภาษาอียิปต์โบราณ กล่าวถึงกระเป๋าคาดเอวในศตวรรษที่ 14 ว่าวัสดุที่ใช้ทำกระเป๋ ฝีมือการตัดเย็บกระเป๋จากหนังสัตว์ นิยมเย็บใบใหญ่เพื่อใช้สำหรับใส่สิ่งของในการเดินทาง ในศตวรรษที่ 17 ยุคนี้เป็นยุคที่กุลสตรีจะต้องเด่นในงานบ้านงานเรือน และเชี่ยวชาญในด้านการเย็บปักถักร้อย เริ่มมีการเย็บกระเป๋ใส่สตางค์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ต่อมาในศตวรรษที่ 18 มีการเปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อน ๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวการพกกระเป๋าสตางค์ขนาดใหญ่ไม่สะดวกในการพกพา จึงทำให้เกิดกระเป๋าทิ้งออกมา โดยในช่วงแรกนั้นจะเป็นรูปแบบกระเป๋าลัก

ซึ่งไม่ค่อยสะดวกในการพกพาสิ่งของ เช่น น้ำหอม พัด เครื่องสำอาง เพราะกระเป๋าถักมักเกิดรอยขีดข่วน ในศตวรรษที่ 19 เป็นยุคที่แฟชั่นเป็นนิยม ทำให้เกิดแฟชั่นกระเป๋ารูปแบบต่าง ๆ ต่อมาในยุคสงครามโลก ความต้องการในการใช้หนังสือในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดสภาวะการขาดแคลนหนังสือ จึงมีผู้ได้ประดิษฐ์หนังสือขึ้นมาเพื่อนำมาใช้ทดแทนหนังสือ ซึ่งถือว่าเป็นประวัติศาสตร์หน้าใหม่สำหรับวงการกระเป๋า ต่อมาในปี ค.ศ. 1950 กระเป๋าแบรนด์เนมได้เริ่มเกิดขึ้น กระเป๋าถือจำเป็นในชีวิตประจำวัน และต้องสอดคล้องกับแฟชั่นเสื้อผ้าต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้มีการออกแบบ ออกมาเป็นจำนวนมากและมีรูปแบบหลากหลาย (รัชชัย เทียนประทีป, 2561)

2.5.1 ประเภทของกระเป๋าถือ ในปัจจุบันการใช้กระเป๋าสตรีมีการออกแบบหลากหลาย เน้นรายละเอียดของกระเป๋ามากขึ้น อาทิ เช่น ผ้าซับใน การเพิ่มเติมรูปแบบที่มีอยู่แล้ว โดยมีการพิมพ์ลายใหม่ การอัดลายธรรมชาติ เครื่องหนังที่มีขายอยู่ในตลาดทั่วไปในปัจจุบันสามารถแบ่งแยกประเภทได้โดยใช้ 2 หลักการ ดังนี้

2.5.1.1 แบ่งแยกตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานดังนี้

1) กระเป๋าเล็ก และของจุจกิก โดยส่วนใหญ่จะเป็นของใช้ส่วนตัวแบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ ได้ดังนี้

ชนิดแรก กระเป๋าใส่ธนบัตร ซึ่งโดยทั่วไปแต่ละคนจะมีไว้อย่างน้อยคนละ 1 ชิ้น ช่องใส่ธนบัตรขนาดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับขนาดของธนบัตรในประเทศนั้น ๆ ช่องใส่เศษสตางค์ในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น แบบมีซิป หรือแบบมีฝาเปิดปิด ช่องใส่การ์ดต่าง ๆ ในปัจจุบันความนิยมในการใช้บัตรเครดิต และบัตรสมาชิกต่าง ๆ ช่องใส่บัตรประชาชน ใบขับขี่ หรือรูปถ่าย เพราะต้องมีบัตรติดตัว จึงต้องการช่องที่มีพลาสติกใส

ชนิดที่สอง กระเป๋าใส่พวงกุญแจ กุญแจเป็นสิ่งสำคัญ โดยจะต้องมีอะไรช่วยในการเก็บกุญแจเป็นห่วงรวม หรือห่วงแยกต่าง ๆ

ชนิดที่สาม กระเป๋าใส่เศษสตางค์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตประจำวัน มีการออกแบบกระเป๋ใส่เศษสตางค์ชนิดต่าง ๆ มีใช้ทั้งรูปแบบที่เป็นกระเป๋าซิปรูด กระเป๋าแบบมีฝากระดุม นอกจากนี้ยังสามารถออกแบบกระเป๋ที่ใช้ใส่เศษสตางค์และพวงกุญแจควบคู่ไปด้วยกันเพื่อความสะดวกในการใช้งาน

ชนิดที่สี่ กระเป๋าใส่นามบัตร กระเป๋าประเภทนี้จะออกแบบ มาเพื่อสนองความต้องการของผู้ที่มีบัตรเครดิตมาก

ชนิดที่ห้า กระเป๋าอื่น ๆ เช่น กระเป๋าใส่พาสปอร์ต กระเป๋าใส่สมุดเช็ค กระเป๋าใส่ของเบ็ดเตล็ดเพื่อพกติดตัวในการเดินทาง (รัชชัย เทียนประทีป, 2561)

ชนิดที่หก กระเป๋าแฟชั่นลาลอง น้ำหนักเบา ระบายอากาศ จึงเหมาะใช้งานประจำวันช่วงอากาศร้อน เช่น เดินเล่น ตลาดนัด ชายหาด โครงสร้างยืดหยุ่น ไม่รองรับของหนักมาก จึงใช้งานลักษณะ ถือสะพายเบา ๆ ภาพลักษณ์งานถัก ให้โทนโบฮีเมียน เนเชอรัล ซัมเมอร์ลุค เหมาะจับคู่ชุดลาลองสื่อคือความเป็นธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จะเป็นงานฝีมือสิ่งทอ (Hand-Crafted Textile Craft) ใช้เทคนิค โครเชต (crochet) ซึ่งเป็นการ ถักห่วงด้วย เข็มเดียว ถือเป็นเส้นใยที่ใช้มักเป็นไหมพรม ฝ่าย เชือกป่าน

2) กระเป๋าสะพาย เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสตรีทั่วไป เพื่อใช้บรรจุสิ่งของในการดำรงชีวิตประจำวัน การเลือกซื้อกระเป๋าสตรีขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้ง 4 ประการ ดังนี้ ประโยชน์ใช้สอย ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล และความนิยมในกระเป๋าสละประเภท เช่นบางคนนิยมใช้กระเป๋ามีซิปปเพราะความสะดวกในการใช้งานและปลอดภัย แฟชั่นตามสมัยนิยม กลายเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการบ่งบอกบุคลิกภาพ ดังนั้นแฟชั่นกลายเป็นปัจจัยในการเลือกซื้อกระเป๋าสตรี วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำกระเป๋ามีฝีมือในการตัดเย็บ วัตถุประสงค์หนึ่งแท้หรือหนึ่งเทียม ผ้า และเส้นใยชนิดต่าง ๆ ในปัจจุบันเลือกใช้หนังแท้มีขึ้นสูงกว่าเดิม มีการเลือกชนิดของหนังในการผลิตกระเป๋ามากขึ้น สีสนของกระเป๋าก็ขึ้นอยู่กับกลุ่มของลูกค้า ซึ่งมีผลมาจากสภาพภูมิอากาศด้วย ในประเทศยุโรปมีการแบ่งฤดูออกเป็น 2 ฤดูหลัก ฤดูร้อน และฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งเป็นฤดูที่อากาศสดใส แฟชั่นจะเป็นสีอ่อนและสีสด ส่วนในฤดูหนาว (ฤดูใบไม้ผลิ) สีสนของกระเป๋าก็จะมีสีเข้มและหนักตามไปด้วยเช่นกัน แต่ในประเทศไทยสีสนไม่มีผลมากนัก สีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือสีดำ น้ำตาล เบท เพราะง่ายแก่การใช้เข้ากับเสื้อผ้า (ธวัชชัย เทียนประทีป, 2561)

3) กระเป๋าเดินทาง และกระเป๋าใส่อุปกรณ์ห้องน้ำ กระเป๋าเดินทางเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน การเลือกใช้ชนิดของกระเป๋าขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการเดินทาง ซึ่งบ่งบอกถึงขนาดและปริมาณของสัมภาระที่ต้องใช้ในการเดินทาง เพราะการเดินทางแต่ละแบบมีขีดจำกัดที่แตกต่างกัน ความพอใจและความต้องการของแต่ละบุคคล ตั้งแต่กระเป๋าใส่สัมภาระเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปจนถึง กระเป๋าที่มีขนาดใหญ่ ใช้บรรจุเสื้อผ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ ก็คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในห้องน้ำซึ่งจะต้องพกติดตัวไปด้วย จึงได้มีการกระเป๋าบรรจุอุปกรณ์ห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เดินทาง (ธวัชชัย เทียนประทีป, 2561)

4) กระเป๋าเอกสาร การทำงาน หลายสาขาวิชาชีพ มีความจำเป็นที่จะต้องพกพาเอกสารนานาชนิดเพื่อสะดวกในการปฏิบัติงานนอกสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักธุรกิจ ในการพกพาเอกสารเครื่องเสียง สามารถแยกกระเป๋าเอกสารออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทแรก กระเป๋าเอกสารทรงแข็ง กระเป๋าประเภทที่มีโครงไม้พลาสติก ซึ่งมีขนาดและโครงสร้างที่แตกต่างกันออกไป

ประเภทที่สอง กระเป๋าเอกสารทรงนิ่ม เป็นกระเป๋าที่ไม่มีโครงไม้ประกอบ ลักษณะโครงสร้างใกล้เคียงกับกระเป๋าสตรี โดยออกแบบให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ปัจจุบัน กระเป๋าประเภท นี้ได้รับ ความนิยมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีกระเป๋านีบข้าง เพราะในอดีตผู้ชายไม่นิยมใช้กระเป๋า แต่ในปัจจุบันความนิยมเปลี่ยนไปผู้ชายหันมานิยมใช้กระเป๋าในการใส่ของมากขึ้น (พิมลพรรณ ธนเศรษฐ, 2558)

2.5.1.2 แบ่งแยกตามรูปแบบของกระเป๋า

1) กระเป๋าทูหัว (The tote) หมายถึง กระเป๋าถือแบบมาตรฐานที่มีหูหัว 2 ข้าง มีช่องเดียวใบใหญ่

ภาพที่ 2.63 กระเป๋าหูหิ้ว (The tote)

ที่มา : พชรพล ปัญญ์รัตนานนท์ (2568)

2) กระเป๋าหนีบ (The Clutch) หมายถึง กระเป๋าที่มีขนาดเล็กและน้ำหนักเบา เน้นความบางไว้ใช้สอยในช่วงเวลาออกงานตอนเย็น และใส่ของอยู่ไม่กี่ชนิดเช่น กุญแจ ใบขับขี่ และลิปสติก ไม่มีหูหิ้ว

ภาพที่ 2.64 กระเป๋าหนีบ (The clutch)

ที่มา : พชรพล ปัญญ์รัตนานนท์ (2568)

3) กระเป๋าถือเดินทาง (The Traveller) หมายถึง กระเป๋าประเภทนี้เพื่อการเดินทางโดยมีขนาดเล็ก ใหญ่ ลดหลั่นกันไป

4) กระเป๋าถือเล่น (The Flirt) หมายถึง กระเป๋าถือในชีวิตประจำวัน หรือเดินทางไป – กลับบ้านทุกวันสตรีบางคนไม่นิยมเปลี่ยนกระเป๋าที่ใช้ในชีวิตประจำวันบ่อย โดยส่วนใหญ่จะนาน ๆ เปลี่ยนครั้ง

5) กระเป๋าย่อม (The Tuck) หมายถึง กระเป๋าที่ออกแบบง่าย ๆ คล้ายย่าม สะพายไหล่ของไทย จุของได้มาก สะดวกในการหยิบของออกมาใช้

ภาพที่ 2.67 กระเป๋าทรงแจกัน (The Vessel)

ที่มา : พชรพล ปัญญ์ทธานนท์ (2568)

2.5.1.3 การแบ่งลักษณะของกระเป๋าถือในด้านการผลิต การใช้กระเป๋าปัจจุบันยังคงมีนิยมใช้ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก โดยที่กระเป๋ากลางได้รับความนิยมลดลง กระเป๋าที่มีความนุ่มแต่มีโครงสร้างยังคงได้รับความนิยม กระเป๋าถือจะเน้นถึงการใช้งานและความสวยงาม การใช้สีและการออกแบบจะเน้นความโดดเด่นสะดุดตา ซึ่งเราสามารถแบ่งลักษณะของกระเป๋าถือสตรีโดยทั่วไปได้ตามรูปแบบโครงสร้างของกระเป๋า (Pattern) ผสมผสานรูปแบบการยึดข้างหลาย ๆ แบบ โดยสามารถแบ่งลักษณะการยึดข้างออกเป็น 5 ลักษณะ ได้ดังนี้

1) ลักษณะของกระเป๋าถือแบบไม่มียึดข้าง การออกแบบกระเป๋าในลักษณะนี้จะเป็นการออกแบบให้ยึดข้างอยู่กับตัวของกระเป๋า โดยกระเป๋าถือแบบไม่มียึดข้างแบ่งออกเป็น 5 แบบดังนี้

แบบที่ 1 แบบประกบ เป็นลักษณะกระเป๋าที่มีเพียงขึ้นหน้ากับขึ้นหลังประกบกัน

แบบที่ 2 แบบจับจีบ มีลักษณะคล้ายกับแบบประกบแต่มีความแตกต่างกัน ที่ตัวกระเป๋าจะมีการจับจีบ เพื่อเพิ่มความนุ่มนวล และเพิ่มพื้นที่ในการใช้ประโยชน์

แบบที่ 3 แบบพับถุง มีลักษณะเหมือนการพับถุงกระดาษ คือ มุมที่ก้นของกระเป๋าทั้ง 2 ด้าน จะมีลักษณะการพับเป็นสามเหลี่ยมเพื่อเป็นการขยายให้กับกระเป๋า

แบบที่ 4 แบบยึดข้างในตัว เป็นแบบที่มีผู้นิยมมากที่สุด จะเห็นได้จากกระเป๋าผ้าลดโลกร้อน ในการขยายข้างให้กับกระเป๋า สังเกตได้จากด้านข้างกระเป๋าจะเป็นรูปตัว T

ภาพที่ 2.68 กระเป๋าแบบยัดข้างในตัว
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

แบบที่ 5 แบบฐานก้น เป็นการตัดชิ้นกันกระเป๋า ส่วนใหญ่จะใช้กับกระเป๋าที่ต้องการให้มีลักษณะคงรูปเป็นทรงกระบอก

ภาพที่ 2.69 กระเป๋าแบบฐานก้น
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

2) ลักษณะของกระเป๋ายัดข้าง 1 ชิ้น กระเป๋าประเภทนี้จะนิยมมาก โดยออกแบบให้ตัวชิ้นกันกระเป๋า และยัดข้างเป็นชิ้นเดียวกัน

ภาพที่ 2.70 กระเป๋ายึดข้าง 1 ชั้น
ที่มา : พชรพล ปัญญาธรรณท์ (2568)

3) ลักษณะของกระเป๋ายึดข้าง 2 ชั้น กระเป๋านิยมออกแบบให้ตัวกระเป๋ามีชั้นเดียวกันกับตัวกันของกระเป๋า

ภาพที่ 2.71 กระเป๋าแบบยึดข้าง 2 ชั้น
ที่มา : พชรพล ปัญญาธรรณท์ (2568)

4) ลักษณะของกระเป๋ายึดข้าง 3 ชั้น ออกแบบให้ตัวกระเป๋า กันกระเป๋า และข้างกระเป๋าเป็นคนละชั้นกัน

ภาพที่ 2.72 กระเป๋าแบบยัดข้าง 3 ชั้น
ที่มา : พชรพล ปัญญาธนานนท์ (2568)

5) ลักษณะการยัดข้างแบบกลีบ จะมีการยัดข้างตามแบบการยัดข้าง 1 ชั้น 2 ชั้น หรือ 3 ชั้น มีการจับจีบบนหรือจีบล่างของกระเป๋า (พิมลพรรณ ธนเศรษฐ, 2558)

ภาพที่ 2.73 กระเป๋าแบบยัดข้างกลีบ
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ดังนั้นกระเป๋าคือสิ่งที่สะท้อนความเป็นตัวตนของผู้ใช้ ถือเป็นของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของทุกเพศ ทุกวัย การเลือกกระเป๋าขึ้นอยู่กับผู้ที่ใช้งานและสถานการณ์ ซึ่งสามารถจำแนกได้ตามสามแกนหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่หนึ่ง รูปทรงและโครงสร้าง ตั้งแต่กระเป๋าทรงแข็งอย่าง 1) กระเป๋าทรงถัง (Bucket Bag) ที่ให้สัมผัสสบายเป็นกันเอง 2) กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) มีช่องกระเป๋าภายนอกหลายใบ หยิบของสะดวก 3) กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) ใ้ใหญ่พิเศษ ใส่ของได้มาก เหมาะเดินทาง หรือพกของทั้งวัน 4) กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) ดีไซน์ทรงเหลี่ยมมุมแปลกตา โครงแข็ง ขั้บลูกแพ่ชั้นและ

5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) ถักจากไหมพรมหรือเชือก งานแฮนด์เมด เบา ดูเป็นธรรมชาติ ด้านที่สอง วิธีการพทพา ไม่ว่าจะถัก สะพายไหล่ ครอสบอดี คาดเอว หรือแบกหลัง ซึ่งล้วนออกแบบมาเพื่ออิสระในการเคลื่อนไหวต่างกัน และด้านที่สาม วัตถุประสงค์การใช้งาน ตั้งแต่กระเป๋าทำงาน อย่าง บริฟเคส และ แล็บท็อปแบ็ก ไปจนถึงกระเป๋าเดินทางระยะสั้นประเภท ดัฟเฟิล หรือ วิกเอนเตอร์ ตลอดจนกระเป๋าแฟชั่นเพื่อเติมสไตล์ เช่น คลัตช์ การเข้าใจคุณลักษณะเหล่านี้ ไม่เพียงช่วยให้เลือกกระเป๋าที่ตอบโจทย์โอกาสและความสะดวกสบาย แต่ยังสะท้อนรสนิยมและ ภาพลักษณ์ของผู้ใช้ได้อย่างลงตัว กล่าวได้ว่ากระเป๋าแต่ละประเภทจึงไม่ได้เป็นเพียงภาชนะบรรจุของ หากยังเป็นอุปกรณ์สื่อสารตัวตนในทุกบริบทของชีวิตประจำวันอีกด้วย

2.5.2 การผลิตกระเป๋า

การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตกระเป๋า เพื่อเป็นการสร้างรายได้และส่งเสริม เศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์และองค์ความรู้ดั้งเดิมของชุมชน ดังนั้นกระบวนการผลิตกระเป๋า จึงสามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) วัสดุและอุปกรณ์ และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ดังนี้

2.5.2.1 วัสดุและอุปกรณ์

1) วัตถุดิบหลักหรือวัตถุดิบภายนอก เป็นวัสดุหลักที่มองเห็นได้จากภายนอก เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของกระเป๋าในด้านความสวยงามและราคา วัตถุดิบหลักที่นิยมนำมาเป็นวัตถุดิบ หลักในการผลิตกระเป๋ามี 3 อย่างดังนี้

วัตถุดิบหลักอย่างแรก หนึ่งแท่ง คือหนึ่งที่ได้จากวัตถุดิบธรรมชาติจากสัตว์ โดยจะผ่านกระบวนการทางเคมีและตกแต่งให้เป็นหนังชนิดต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของวัตถุดิบ และการใช้งาน ดังนั้น การเลือกหนังให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพและ ราคาของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยแบ่งออกได้ 5 ประเภทใหญ่ ดังนี้

ประเภทแรกเครื่องหนัง – นูบัค (Nubuck leather) นิยมนำหนัง ชั้นกลาง (Split) มาทำเป็นเครื่องหนัง โดยผ่านกระบวนการฟอกแบบพิเศษ ไม่มีการลง น้ำมันทำให้หนังยังคง สภาพได้อย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อเอามือสัมผัสจะมีขนสั้น ๆ ให้ความรู้สึกที่นุ่ม มีความทนทานที่สูง น้ำหนักเบา ระบายอากาศได้ดี แต่เกิดเชื้อราได้ง่าย ส่วนใหญ่นำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิต เครื่องแต่งกายและเฟอร์นิเจอร์เพราะมีลักษณะขนสั้น ๆ ที่อ่อนนุ่ม

ภาพที่ 2.74 เครื่องหนัง – นูบัค

ที่มา : <https://th.microfiber-leather.com/>

ประเภทที่สอง หนังกลับ (Suede & Nubuck Leather) เป็นหนังส่วนชั้นกลางด้วยทำมาจากแผ่นหนังวัวด้านใน มีลักษณะคงทน ดูแลรักษายากโดนน้ำไม่ได้และเป็นรอยง่าย ส่วนหนัง Nubuck คงทนมากกว่าหลายเท่าเพราะมีหนังคุณภาพสูงกว่า

ภาพที่ 2.75 หนังกลับ (Suede & Nubuck Leather)

ที่มา : <https://www.solitaire.co.th/th/suede-nubuck>

ประเภทที่สาม หนังแก้วหนังที่มีความมันวาวจากการเคลือบสารชนิดพิเศษดูแลรักษาง่ายแต่ต้องระวังรอยขีดข่วนจากของมีคมและรอยปากกา

ประเภทที่สี่ หนังฟอกฟาด หนังยิ่งอยู่นานยิ่งมีสีของหนังจะยิ่งเข้มขึ้นชัดเจนขึ้นและสวยงามขึ้นมีความคงทนในการใช้งานจริง

ภาพที่ 2.76 หนังฟอกฟาด

ที่มา : <https://www.tcdcmaterial.com/>

ประเภทที่ห้า เครื่องหนังแนปป้า (Nappa leather) นิยมนำหนังผิวชั้นบน (Grain) ของหนังวัว โดยผ่านกระบวนการฟอกโครม มีผิวสัมผัสที่เรียบ เนื้อนิ่มส่วนใหญ่นิยมนำมาทำเป็น กระเป๋า รองเท้า และโซฟาและเฟอร์นิเจอร์ ระบายอากาศได้ดี ความทนทาน 10 – 15 ปี ขึ้นอยู่กับการใช้งาน ป้องกันความชื้นได้เป็นอย่างดี (ชนินทร์ จิตต์โกมุต, 2551)

ภาพที่ 2.77 ผนังแนบป่า

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

วัตถุดิบหลักอย่างที่สอง ผนังเทียม เป็นวัตถุดิบสังเคราะห์ที่ผลิตขึ้นด้วยกระบวนการเคมีเพื่อเลียนแบบผนังแท้ โดยมีการทำผิวเทียมบนเนื้อผ้าหรือใยสังเคราะห์ให้มิมลวดลายและสีสันทคล้ายคลึงกับผนังแท้ นอกจากนี้สามารถพิมพ์หรืออัดลวดลายธรรมชาติได้ ปัจจุบันเทคโนโลยีการผลิตได้ก้าวหน้าอย่างมาก ทำให้ยากที่จะแยกแยะระหว่างผนังแท้และผนังเทียมได้ ผู้คนทั่วไปอาจไม่สามารถบอกความแตกต่างได้ ซึ่งผนังเทียมในปัจจุบันมีสองชนิดหลักคือ ผนังฟิยู และผนังพีวีซี

ชนิดที่หนึ่ง ผนังฟิยู (PU) หรือผนังยูรีเทนเป็นผนังเทียมที่ทำจากเทอร์โมพลาสติกที่ใช้สำหรับทำเฟอร์นิเจอร์ รองเท้า หรือกระเป๋าประเภทต่าง ๆ ผนัง PU 100% เป็นผนังเทียมที่สมบูรณ์และถือว่าเป็นวิกัน มีผนัง PU บางประเภทที่เรียกว่าผนัง bicast ที่มีผนังจริง แต่มีการเคลือบโพลียูรีเทนอยู่ด้านบน ผนัง PU ชนิดนี้ใช้เวลาส่วนหนึ่งของผนังวูที่เหลือจากการทำผนังแท้และวางชั้นของยูรีเทนที่ด้านบนของมัน

ชนิดที่สอง ผนังพีวีซี พอลิไวนิลคลอไรด์ หรือคนส่วนใหญ่เรียกสั้น ๆ ว่า พีวีซี (PVC) หรือผนัง PVC จะมีลักษณะ ชุ่มทึบ สามารถผลิตให้มีสีสันทได้ทุกสี และลวดลายของผนังให้เลือกเยอะมาก ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยกระเป๋ที่ทำจากผนัง PVC จึงมีราคาไม่สูงมาก ซึ่งก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการกระเป๋าสักใบ ในราคาที่ไม่แพงมากนัก และมีให้เลือกหลายสี หลายลาย (วายุเฟอร์นิเจอร์, 2568)

ภาพที่ 2.78 หนังเทียม PVC

ที่มา : <http://www.xn--82cj3aiag4a3b6evd8f0d.com/b/>

วัตถุดิบหลักอย่างที่สอง ผ้าชนิดต่าง ๆ เช่น ผ้าฝ้ายและผ้าอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับ การออกแบบและความนิยมในตลาด โดยทั่วไปแล้วผ้าที่ใช้ผลิตเป็นวัตถุดิบภายนอกจะต้องมีความ น่าดึงดูดในตัวเนื้อผ้าเอง และควรมีความหนาพอสมควรเพื่อรักษาทรงของกระเป๋าให้ดี

2) วัตถุดิบภายใน (ซับใน) กระเป๋าทุกชนิดจะต้องมีองค์ประกอบภายใน ช่วยเสริมให้กระเป๋า น่าใช้มากขึ้นเพื่อช่วยให้ภายในกระเป๋าดูเรียบร้อย และเพิ่มประโยชน์ใช้สอย ให้กับกระเป๋าวัตถุดิบที่ใช้ เป็นซับใน มีดังนี้

หนังเทียมมีความบางและราคาถูก โดยหนังที่นิยมใช้เป็นซับในคือหนังแกะ เกรดต่ำและหนังท้องหมูที่มีราคาถูกแต่น้ำหนักมากกว่า

หนังเทียมเป็นวัสดุที่บางและได้รับความนิยมเนื่องจากมีลักษณะคล้าย หนังแท้ มีน้ำหนักเบาและราคาถูก แต่ข้อเสียคืออายุการใช้งานมีจำกัด

ผ้าได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเนื่องจากความคงทนและราคาที่ถูก หาซื้อ ได้ง่าย และมีลวดลายให้เลือกหลากหลาย ทำให้ผลิตภัณฑ์ดูน่าสนใจ โดยผ้าที่ใช้ทำซับในมีหลายชนิด เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าโพลีเอสเตอร์ และผ้าซาติน รวมถึงผ้าอื่น ๆ ตามแฟชั่น

3) วัสดุเสริมทรงมีความสำคัญในการทำกระเป๋า เนื่องจากวัสดุบางประเภท ไม่สามารถรักษาทรงได้ด้วยตัวเอง จึงต้องใช้วัสดุเสริมเพื่อให้กระเป๋าดูดีและใช้งานง่ายขึ้น โดยเฉพาะ กระเป๋าทรงแข็งที่ต้องเสริมให้เป็นรูปทรงตามการออกแบบและความนิยมในตลาด นอกจากนี้ วัสดุ เสริมยังช่วยให้การทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การพับตรงหรือพับโค้ง เป็นไปได้ง่ายและมี ประสิทธิภาพมากขึ้น ประเภทของวัสดุเสริม มีดังนี้

ผ้าใยสังเคราะห์ เหมาะสำหรับเสริมทรงกระเป๋า เนื่องจากมีความอ่อนตัว ทำให้กระเป๋ามีทรงโดยไม่แข็งกระด้าง แต่มีราคาค่อนข้างสูง ผู้ผลิตสามารถเลือกใช้ชนิดของ ใยสังเคราะห์ตามความหนาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชิ้นส่วนที่จะใช้

ผ้าเคมี ที่มีเส้นใยการทอและเสริมความแข็งแรงใช้ได้กับงานบางประเภทคือ ไม่ต้องการ ความแข็งแรงมาก

กระดาก มีหลายชนิดและราคา ซึ่งต้องเลือกให้เหมาะสมกับงานที่ต้องการ ความแข็งแรงและความคมของเส้น

4) วัสดุเสริม สำหรับกระเป๋ามีความสำคัญในการเพิ่มประโยชน์และความปลอดภัยในการใช้งาน โดยสามารถแบ่งประเภทได้หลายรูปแบบ ดังนี้

ประเภทชิป เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการปิด - เปิดกระเป๋า มีหลายประเภทตามวัสดุ เช่น ชิปลโลหะ ชิปลนโลหะ และชิปลพลาสติก การเลือกใช้ชิปลขึ้นอยู่กับรูปแบบความนิยมในตลาด ความคงทน และราคา

ประเภทโลหะ เป็นอะไหล่ที่หลากหลายซึ่งออกแบบมาเพื่อใช้กับผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง โดยสามารถแยกตามวัตถุประสงค์ในการใช้งานได้หลายประเภท ดังนี้ อะไหล่ตกแต่ง ประเภทนี้เป็นของตกแต่งที่ใช้เพื่อความสวยงาม โดยไม่มีผลต่อการใช้งานหรือประโยชน์ใช้สอยของสิ่งนั้น ๆ

ตัวล็อคฝากระเป๋า มีหลายแบบให้เลือกใช้ ขึ้นอยู่กับการออกแบบของกระเป๋า ควรเลือกตัวล็อคที่เหมาะสม สวยงาม คงทน ปลอดภัย และสะดวกในการใช้งาน เช่น กุญแจแม่เหล็ก กระดุมแม่เหล็ก กุญแจเปิดเปิด หรือแบบเสียบล็อค เป็นต้น

ห่วงต่าง ๆ มีรูปร่างและลักษณะที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับการใช้งานและการออกแบบ โดยทั่วไปมีประโยชน์ในการยึดติดกับสายกระเป๋าหรือหูหิ้ว และบางครั้งยังใช้ในการเปิด - ปิดฝากระเป๋าได้อีกด้วย

หูหิ้ว สำหรับอะไหล่ชนิดนี้มีรูปร่างเฉพาะเจาะจง ใช้ติดกับสายหนังหรือตัวกระเป๋า เพื่อสะดวกในการหิ้ว และเป็นอุปกรณ์สำเร็จรูปที่สามารถยึดติดกับกระเป๋าได้ทันที

หัวเข็มขัด ในปัจจุบันมีความหลากหลายทั้งแบบและวัสดุ เช่น พลาสติก โลหะชุบเงิน และทอง โดยมีความสวยงามและสามารถใช้เป็นตัวยึดฝากระเป๋าได้ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ยึดตรึงสายกระเป๋าเป็นหลักอีกด้วย

หมุดย้ำ เป็นอะไหล่ที่ใช้ยึดติดแทนการใช้กาวหรือการเย็บ มีรูปร่างและลักษณะที่แปลกและสวยงาม บางครั้งยังใช้เป็นอุปกรณ์ตกแต่งกระเป๋าให้ดูสวยงามยิ่งขึ้นอีกด้วย

ตาไก่ เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมและป้องกันกระเป๋าไม่ให้หนังฉีกขาด นอกจากนี้ยังช่วยในการตกแต่งให้กระเป๋าดูดีและมีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยมีความเหมาะสมกับแบบต่าง ๆ และมีอะไหล่หลากหลายชนิดให้เลือกใช้

5) กาว เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการผลิตเครื่องหนัง โดยใช้ในการประกอบชิ้นส่วนให้ติดเข้าด้วยกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทการติดกาว ไม่ว่าจะเป็นการติดกาวหรือการติดชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบสามารถแบ่งชนิดของกาวได้ดังนี้

ชนิดแรกกาวน้ำ เป็นกาวที่ละลายน้ำและแห้งช้า เป็นกาวหน้าเดียวที่ใช้ทำหน้าเดียวและติดวัสดุได้ทันที แต่ต้องรอให้แห้ง เหมาะสำหรับงานที่ต้องใช้เวลาในการประกอบ เช่น การจีบมุมและติดกล่อง ช่วยให้ทำงานได้รวดเร็วขึ้นและติดทนถาวร

ชนิดที่สองกาวยาง เป็นกาวที่ไม่ละลายในน้ำ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ กาวที่มีส่วนผสมของเบนซินพาราฟิน ซึ่งระเหยเร็วและแห้งไว โดยต้องทาทั้ง 2 หน้าเพื่อให้ติดกัน และอีกชนิดคือกาวยางที่ละลายด้วยความร้อน ใช้งานได้เฉพาะกับวัสดุบางประเภทเท่านั้น

ชนิดที่สามเทปกาว เป็นกาวยางที่ดัดแปลงให้ใช้งานง่าย โดยการติดเทปกาวลงบนพื้นผิวและลอกกระดาษออก ทำให้สามารถติดชิ้นงานได้รวดเร็ว แม้ว่าจะมีราคาสูง

6) ด้าย ใช้ในการเย็บงานเข้าด้วยกันหรือเย็บโซว์ แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ด้ายในล่อนโพลีเอสเตอร์และด้ายฝ้าย การเลือกใช้ด้ายขึ้นอยู่กับชนิดของงาน ชนิดของจักร ความคงทน และความนิยม รวมถึงขนาดของด้ายด้วย

2.5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต ในการผลิตเครื่องหนังมีการใช้เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่เพื่อเพิ่มคุณภาพและผลผลิต ผู้ใช้ควรเรียนรู้การใช้งานเครื่องมือและเครื่องจักรอย่างปลอดภัยและถูกวิธี เครื่องมือช่วยให้การทำงานรวดเร็วและสะดวก โดยเครื่องมือเหล่านี้จะยังคงใช้งานต่อไป เว้นแต่จะชำรุดต้องซ่อมหรือเปลี่ยนใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการทำกระเป๋าไม่มาก แต่จำเป็นต้องศึกษา และเรียนรู้ให้เข้าใจ มีดังนี้

1) คัตเตอร์ มี 2 ขนาด คือ ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยขนาดเล็กเป็นที่นิยมมากกว่าเนื่องจากสะดวกและคล่องตัว สามารถเปลี่ยนใบมีดได้ และมีรอยขีดเพื่อให้หักใบมีดเมื่อไม่สมควรระวังไม่ให้ใบมีดโดนความชื้นเพราะจะเป็นสนิม และแนะนำให้แช่น้ำมันจักรเพื่อป้องกันการเกิดสนิม การตัดควรทำที่มุม 40 – 45 องศา และไม่ให้มีดเอียง เพื่อให้ได้ขนาดที่ถูกต้อง ควรตัดเข้าหาตัวเสมอและใช้แผ่นรองตัดเพื่อความปลอดภัย

2) กรรไกรตัดหนัง ที่ใช้งานเครื่องหนังควรมีขนาด 9 นิ้ว เพื่อให้มีความแข็งแรงในการตัดหนังที่เป็นงานหนัก รูปร่างควรมีขาเป็นป้อยข้างหนึ่ง สำหรับการรักษากรรไกรควรลับให้คมอยู่เสมอและป้องกันการเกิดสนิม โดยการลับต้องทำอย่างถูกวิธีเพื่อไม่ให้คมลบหรือบิ่น ซึ่งจะทำให้การตัดไม่สะดวกและเกิดการสะดุด

ภาพที่ 2.79 กรรไกรตัดหนัง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

3) ค้อน ที่ใช้งานหนังมีลักษณะเฉพาะเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน โดยมีขนาดเล็กและหัวมนนูนตรงกลาง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดรอยแตกขณะทุบหนัง นอกจากนี้ยังใช้ในการพับริม ทุบหนังให้เรียบหลังการเย็บ และการเข้ารูปทรงต่าง ๆ ในการเจาะหนังควรมีแผ่นยางหรือเชิียงไม้รองเพื่อช่วยเสริมความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการทำงาน

4) แผ่นรองตัดทำจากวัสดุยางหรือพลาสติกที่มีความแข็งแรงและทนต่อการฉีกขาด ขนาดประมาณ 40 – 150 ซม. มีประโยชน์ในการรองตัดหนังและช่วยป้องกันคมมีดให้ใช้งานได้นานขึ้น แม้ว่าวัสดุจะมีราคาแพงก็ตาม

5) ไม้บรรทัดเหล็ก ใช้สำหรับตัดแบบ ตัดหนัง และวัดขนาด มี 3 ขนาดที่นิยม คือ 12 นิ้ว 24 นิ้ว และ 36 นิ้ว ทำจากแผ่นสแตนเลสเพื่อป้องกันการเกิดสนิม

6) แปรง ทากาวสำหรับงานหนังมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากแปรงทาสี โดยมีขนแปรงที่เอียงไม่เสมอกันเพื่อความสะดวกในการใช้งาน มีหลายขนาด เช่น $\frac{1}{2}$ นิ้ว และ $\frac{3}{4}$ นิ้ว สำหรับทากาวพับริม และขนาด 2 – 3 นิ้ว สำหรับทาพื้นยางหรือแผ่นหนังขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ปลายแปรงมีสองแบบ คือ แบบเปิดขนแปรงไว้แล้ว และแบบที่ยังไม่ได้เปิด ซึ่งต้องเปิดก่อนใช้งาน และควรทำความสะอาดแปรงทุกครั้งหลังใช้งานเพื่อรักษาคุณภาพ.

7) เหล็กแหลม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างแบบหรือกำหนดรอยบนแผ่นหนัง และช่วยในการพับริมหนังให้เรียบร้อยและสวยงาม โดยมีด้ามจับทำจากไม้และปลายเหล็กแหลม สามารถทำขึ้นใช้เองได้

ภาพที่ 2.80 เหล็กแหลม

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

8) เหล็กเจาะลวดลาย หรือที่เรียกว่าตุ้ตตุ้มีรูปร่างหลากหลาย เช่น วงกลม สามเหลี่ยม และสี่เหลี่ยม ใช้สำหรับติดกระดุม อะไหล่ และตัวประดับในงานกระเป๋า รวมถึงการเจาะลวดลายลงบนหนัง ในการใช้งานทุกครั้งควรมีเชียงไม้ แผ่นยาง หรือแผ่นพลาสติกหุ้มรองเจาะ เพื่อป้องกันไม่ให้คมของเหล็กเจาะเสียหาย

9) ชุดตอกกระดุม ใช้สำหรับติดกระดุมในงานกระเป๋า มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกันตามประเภทของกระดุม ทั้งกระดุมตัวเล็กและตัวใหญ่ในการใช้งานต้องมีเหล็กรองตอกกระดุมทุกครั้ง และควรเลือกชุดตอกให้เหมาะสมกับกระดุมที่ใช้

10) ชุดตอกหมุดย้า ใช้สำหรับการติดหมุดย้าให้แน่นบนแผ่นหนัง โดยไม่ทำให้หมุดแบนหรือบิดเบี้ยว เหล็กส่งจะช่วยให้หมุดมีรูปร่างตามที่ต้องการ ใช้สำหรับติดสายสะพายกระเป๋า หรือทำลวดลาย การเลือกเครื่องมือควรพิจารณาตามขนาดและรูปร่างของหมุดที่ใช้ด้วย

11) เหล็กรองตอก ใช้สำหรับรองตอกอะไหล่ต่าง ๆ เช่น กระดุมและหมุดย้า เพื่อป้องกันไม่ให้เสียรูปทรงขณะตอก

12) ไชควง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดตั้งอะไหล่และช่วยในการพับสายหนัง หุ้มพลาสติกให้แน่น ควรตรวจสอบและทำความสะอาดหลังการใช้งาน รวมถึงโซลันน้ำมันเพื่อป้องกันสนิม และจัดเก็บให้เรียบร้อยเพื่อพร้อมใช้งาน

13) จักรอุตสาหกรรม เป็นเครื่องมือที่ช่วยลดแรงงานและเพิ่มความสะดวกในการผลิตสิ่งของต่าง ๆ ช่างต้องมีความรู้และความสามารถในการใช้งานและแก้ไขปัญหาเบื้องต้น รวมถึงการตรวจสอบสภาพเครื่องจักรก่อนใช้งานทุกครั้ง โดยเฉพาะเครื่องจักรที่ใช้ร่วมกันหลายคน ซึ่งต้องใช้งานอย่างระมัดระวังเพื่อป้องกันความเสียหายและอันตราย เนื่องจากเครื่องจักรใช้พลังงานไฟฟ้าในการทำงาน และเครื่องจักรที่ใช้ในการเย็บสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักได้แก่

ประเภทแรก จักรฐานเรียบ คือจักรเย็บหนังอุตสาหกรรมที่มีแท่นเดียวกัน และตัวโต๊ะจักรอยู่ในแนวพื้นผิวเดียวกัน

ประเภทที่สอง จักรกระบอกนอน เป็นจักรเย็บที่มีหัวและแท่นรองรับโรตารีแยกจากกัน ซึ่งมีความสำคัญในการเย็บกระเป๋าที่มีรูปแบบซับซ้อนที่จักรฐานเรียบไม่สามารถทำได้ จึงเหมาะสำหรับงานเย็บที่ต้องการความละเอียดและความซับซ้อน

ภาพที่ 2.81 จักรกระบอกนอน

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ประเภทที่สาม จักรกระบอกตั้ง เป็นจักรที่มีส่วนของโรตารียกสูงในแนวตั้ง โดยมีลักษณะคล้ายกระเป๋า แต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมในการใช้งานมากนัก

14) เครื่องเจียนหนัง เป็นขั้นตอนสำคัญในการผลิตสินค้าหนังแท้ โดยต้องปรับความหนาของหนังให้เหมาะสมกับประเภทของกระเป๋า ซึ่งหนังแท้มีความหนา – บางตามธรรมชาติ การเตรียมชิ้นส่วนจึงจำเป็นต้องทำให้มีความหนา – บางที่เหมาะสม การทำให้หนังบางจะเรียกว่า การเจียนหนัง หรือการลอกหนัง โดยมีเครื่องจักรที่ใช้ในการทำงานนี้อยู่ 2 ชนิด

ชนิดแรก เครื่องเจียนหนัง คือ เครื่องจักรที่ใช้ในการลอกหนังให้บาง โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นขอบหรือชิ้นงานเล็ก ๆ ซึ่งสามารถปรับตั้งเครื่องเพื่อกำหนดความหนา – บางของหนังให้เหมาะสมตามต้องการได้

ภาพที่ 2.82 เครื่องเย็บหนัง
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ชนิดที่สอง เครื่องผ่าหนัง คือเครื่องจักรขนาดใหญ่ที่มีราคาสูง ใช้สำหรับผ่าหนังให้มีความบางตามต้องการ โดยมีระบบอัตโนมัติและเครื่องมือวัดความบางช่วยให้การปกหนังได้อย่างรวดเร็ว ด้วยมีดผ่าที่กว้างถึง 18 นิ้ว ปัจจุบันเครื่องปกหนังนี้ได้รับการพัฒนาเพื่อให้ลดขั้นตอนการปกด้วยเครื่องปกขนาดเล็กได้อีกด้วย

15) เครื่องจักร ที่ใช้ในการประกอบและตกแต่งกระเป๋าได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยมุ่งเน้นการทำงานที่รวดเร็ว ประหยัดแรงงาน และสร้างสรรค์ความสวยงาม ซึ่งตอบสนองความต้องการในตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

เครื่องทากาว เป็นเครื่องจักรที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการทาพื้นกว้าง ๆ เช่น ฝาใน ฝานอก และสายสะพาย โดยช่วยประหยัดเวลาและแรงงานเมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานด้วยมือ

เครื่องพับสาย เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพับสายสะพายหรือขอบริมหนังมีความกว้างเป็นเส้นตรง ทำให้สะดวกและประหยัดเวลา โดยมีลักษณะคล้ายกับเครื่องบดปลาหมึก แต่มีใบเดอร์เป็นไกด์นำทับขอบเพื่อความแม่นยำในการพับ

เครื่องทาสีขอบ เป็นเครื่องที่ช่วยในการทาสีขอบริมหนังให้สวยงาม และสะดวกรวดเร็วในการทำงาน

เครื่องเซตกาว นี้สามารถประดิษฐ์หรือทำขึ้นเองได้ มีประโยชน์ในการเซตกาวในซอกมุมและร่องเย็บ ทำให้กาวหลุดออกและดูเรียบร้อย สะอาด สวยงาม โดยมีมอเตอร์แรงต่ำเป็นส่วนสำคัญ ปัจจุบันโรงงานนิยมใช้เครื่องเซตกาวมากกว่าการใช้แรงงานคน

16) เครื่องตัดเลเซอร์ (Laser Cut) เป็นการตัดด้วยเครื่อง Laser มีความเที่ยงตรงรวดเร็ว และได้ชิ้นงานที่มีความเที่ยงตรงตามแบบเพราะลำแสง Laser จะมีขนาดเล็กมากประมาณ 0.20 – 0.80 mm. สามารถทำให้ตัดเข้าซอกมุมโค้ง งานขึ้นเล็กได้ดี และไม่เกิดขยะจากการตัด เครื่องตัดเลเซอร์ (Laser Cut) ใช้กับวัสดุได้หลายประเภทเช่น เหล็ก ไม้ พลาสติก หนัง ทองเหลือง ซึ่งก็จะมีข้อแตกต่างระหว่างเครื่องใช้ซึ่งใช้พลังงานมากน้อยแตกต่างกันออกไป การตัดด้วยเลเซอร์คัทเป็นวิธีการตัดงานแบบโดยที่หัวเลเซอร์ไม่สัมผัสกับหน้าวัสดุใช้ลำแสงที่สูงเพื่อตัดวัสดุ สามารถปรับความเร็วและพลังงานของแสงเลเซอร์ได้ให้เหมาะสมกับวัสดุและความหนาที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ผลตัดที่ดีและหลีกเลี่ยงวัสดุที่จะไหม้ (พิมลพรรณ ธนเศรษฐ, 2558)

ประเภทของเลเซอร์คัท

ประเภทแรก Co₂ Laser เหมาะสำหรับการใช้งานตัด เชื่อม คว้าน เป็นเครื่องเลเซอร์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากที่สุดเหมาะกับการตัดงานประเภทโลหะ เช่น อะคริลิก ไม้หนักร กระจกแข็งยาง หนัง และวัสดุโลหะอื่น ๆ

ประเภทที่สอง เครื่องไฟเบอร์เลเซอร์ (Fiber Laser) เหมาะสำหรับการใช้งานตัด เชื่อม คว้านที่ต้องการใช้พลังงานสูงเน้นการตัดงานประเภทโลหะเท่านั้น เช่น ตัดเหล็ก สแตนเลส อลูมิเนียม ทองแดง และทองเหลือง เป็นต้น

ประเภทที่สาม ND – YAG Laser เหมาะสำหรับการใช้มักถูกใช้ในอุตสาหกรรมเสริมความงาม

หลักการทำงานของเลเซอร์คัท ต้องใช้ไฟล์ที่รองรับจาก Software เช่น Ai จากโปรแกรม Adobe Illustrator หรือ dxf จากโปรแกรม Auto cad โดยไฟล์ dxf จะไม่มีปัญหาในการใช้งานร่วมกับ Software laser-cut ซึ่งจะอ่านค่าจากเส้น Vector และแปลงเป็น G-code สำหรับการตัด การใช้ไฟล์ JPEG นำไปสแกนแล้วสามารถตัดได้แต่ต้องทำการ Draft เส้นจากชิ้นงานไฟล์ JPEG ที่สแกนด้วยโปรแกรม Auto cad เพื่อให้ได้เส้นชิ้นงานไฟล์ดิจิทัลที่เป็น Vector การตัดด้วยเลเซอร์คัทมีตัวแปรหลายอย่าง เช่นการใช้ Power กำลังไฟ ในการตัดไฟ ความเร็วในการตัด ระยะโฟกัสของหัวเลเซอร์ และคุณภาพของเลเซอร์คัทที่ติดตั้งในหัวยิง ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพการตัดงาน การเลือกใช้หลอดเลเซอร์ที่เหมาะสมกับงานมีผลต่อขนาดชิ้นงาน โดยการค่าชดเชยการตัดขึ้นอยู่กับสมรรถนะของเครื่องกำลังวัตต์และคุณภาพของหลอดเลเซอร์ การปรับตั้งของผู้ปฏิบัติงานก็มีความสำคัญ โดยค่าตัดเลเซอร์จะคิดตามระยะเวลาเป็นนาที นาทีละ 5 บาท และระยะเวลาในการตัดชิ้นงานขึ้นอยู่กับความหนาของชิ้นงาน

กระบวนการเลเซอร์คัท (Laser cutting) จะมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก ออกแบบไฟล์ (Design Preparation) สร้างแบบไฟล์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น AutoCAD, Illustrator หรือ CorelDRAW แล้วแปลงเป็นไฟล์ที่เครื่องเลเซอร์รองรับ (เช่น .DXF, .AI, .SVG) ขั้นตอนที่สอง ตั้งค่าการตัด (Machine Setup) เลือกความเร็ว (speed), ความแรงของเลเซอร์ (power) และความถี่ (frequency) ให้เหมาะกับวัสดุ ขั้นตอนที่สาม วางวัสดุ (Material Placement) วางวัสดุลงบนเตียงของเครื่องเลเซอร์ให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ขั้นตอนที่สี่ โฟกัสลำแสง (Laser Focusing) ปรับระดับโฟกัสของหัวเลเซอร์ให้ตรงกับความหนาของวัสดุ ขั้นตอนที่ห้า เริ่มกระบวนการตัด (Cutting Process) เครื่องเริ่มตัดตามลายที่กำหนดโดยใช้ลำแสงเลเซอร์ละลายหรือเผาวัสดุให้ขาดออกจากกัน และขั้นตอนที่หก เก็บชิ้นงาน (Finishing) เมื่อเครื่องตัดเสร็จ ให้เก็บชิ้นงานออกและตรวจสอบความเรียบร้อย อาจต้องมีการขัดขอบหรือล้างรอยไหม้

ภาพที่ 2.83 เครื่องตัดเลเซอร์ (Laser Cut)

ที่มา : <https://linkweldthailand.com/?product>

ปัจจุบันเครื่องเลเซอร์คัทรุ่น MK-3050NEW เป็นเครื่องที่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานให้ได้รวดเร็วขึ้นหลากหลายชิ้นพร้อมกับคุณภาพที่สวยงามได้มาตรฐานและคุณภาพสูงในราคาที่ถูกลงเพื่อตอบโจทย์ภาวะเศรษฐกิจและอะไหล่ที่หาง่ายราคาถูกมีระบบความปลอดภัยป้องกันไฟดูดและไฟฟ้าลัดวงจรรวมถึงการออกแบบพื้นที่เก็บชิ้นงานที่ใหญ่ขึ้นเหมาะสำหรับการแกะสลักบนวัสดุที่หลากหลาย เช่น ไม้ ผ้า สิ่งทอ เครื่องหนัง ยาง พลาสติก และกระจกเหมาะสำหรับพื้นที่ทำงานที่จำกัดสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกและควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ช่วยประหยัดเวลาและง่ายต่อการทำงาน (มานพ ศิริภิญโญกิจ, 2555)

2.5.3 กระบวนการผลิตกระเป๋า

กระบวนการผลิตกระเป๋า จึงเป็นแนวทางในการผสมผสานศิลปะดั้งเดิมเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก แนวคิดในการออกแบบกระเป๋า และประเด็นที่สอง กระบวนการผลิตกระเป๋า ดังนี้

2.5.3.1 การออกแบบกระเป๋า

1) แนวโน้ม (Trends) คือ กรอบแรงบันดาลใจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำลังเป็นที่นิยมในเรื่องเดียวกัน โดยไม่ใช่แรงบันดาลใจโดยตรง แต่ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลจากผู้บริโภค แนวโน้มถูกกำหนดโดยแหล่งแฟชั่นใหญ่ ๆ เช่น ปารีส มิลาน ลอนดอน และโตเกียว รวมถึงผู้ผลิตและผู้ขายที่เลือกแนวโน้มที่มีอยู่แล้วมาผลิตสินค้า การสร้างแนวโน้มสามารถทำได้ 2 วิธี คือ สร้างขึ้นเองหรือนำของคนอื่นมาดัดแปลง การออกแบบต้องเข้ากันกับเครื่องแต่งกายอื่น ๆ และต้องตามกระแสแฟชั่นในฤดูนั้น เพื่อให้สินค้ากลายเป็นที่นิยม โดยสามารถนำแนวความคิดจากเสื้อผ้ามาออกแบบกระเป๋าหรือรองเท้าได้ โดยคำนึงถึงค่านิยมของเสื้อผ้าในขณะนั้นเป็นหลัก ความสำคัญของการออกแบบกระเป๋าและรองเท้าให้เข้ากับเสื้อผ้าในด้านแฟชั่น โดยเน้นว่าการนำเสนอสินค้าผ่านการโฆษณาและการตลาดเป็นสิ่งสำคัญ การออกแบบควรคำนึงถึงสี รูปแบบ เนื้อผ้า และส่วนประกอบอื่น ๆ เพื่อให้สามารถดึงดูดเด่นออกมาได้ (Jung et al, 2012) การออกแบบที่เน้นแฟชั่นมากเกินไปอาจทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ หากไม่สามารถใช้งานได้จริง โดยใช้แรงบันดาลใจในการออกแบบที่มาจากธรรมชาติและเสื้อผ้า ซึ่งช่วยให้กระเป๋าและรองเท้ามีความเข้ากันได้กับเสื้อผ้า

ในชีวิตประจำวัน โดยการประยุกต์ใช้สิ่งต่าง ๆ แทนการลอกเลียนแบบ ในการกำหนดเทรนแฟชั่น ในฤดูกาลต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ โดยสามารถแบ่งสาระสำคัญได้ดังนี้

สาระสำคัญแรก การออกแบบ แต่ละคนมีสไตล์การออกแบบที่แตกต่างกัน เช่น สินค้าระดับสูงหรือต่ำ และการใช้วัสดุธรรมชาติในสไตล์พื้นบ้าน ความหลากหลายนี้ส่งผลให้ นวัตกรรมในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเกิดขึ้น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและตอบสนอง ความต้องการอย่างลงตัว

สาระสำคัญที่สอง เสื้อผ้า การเลือกเสื้อผ้าควรมีความกลมกลืนกับกระเป๋ และรองเท้า โดยพิจารณาจากช่วงเวลาและสไตล์ส่วนตัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแนวโน้ม แฟชั่นในแต่ละช่วงเวลา

สาระสำคัญที่สาม วัตถุดิบการใช้วัตถุดิบในการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยเน้นที่หนังลูกวัวที่มีพื้นผิวเรียบและเส้นในรูปแบบใหม่ รวมถึงการใช้วัสดุอื่น ๆ เช่น ยางเทียม ในล่อน และผ้าไหมผ้าซาตินในโทนสีเทา ม่วง และดำ ซึ่งช่วยให้ผลิตภัณฑ์ดูสบายตา ลักษณะพื้นผิว ของวัสดุต่าง ๆ มีเอกลักษณ์และความสวยงามที่แตกต่าง

สาระสำคัญที่สี่ ชิ้นส่วนอุปกรณ์ตกแต่ง สำหรับชิ้นส่วนอุปกรณ์ตกแต่ง เช่น ซิป กระดุมเหล็ก วัสดุที่ใช้ลู่มีเนียมยาง และพลาสติก มีน้ำหนักมากทำด้วยฝีมือ

สาระสำคัญที่ห้า แรงบันดาลใจ อารมณ์ แรงบันดาลใจในการออกแบบที่เป็นแฟชั่น โดยการผสมผสาน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติต่าง ๆ ที่จะสร้างสรรค์งานออกแบบที่ผสมผสาน กัน กลมกลืน ขนาดรูปร่างที่โดดเด่น เพื่อเพิ่มมูลค่าของสิ่งของต่าง ๆ

สาระสำคัญที่หก เพศ ชายหรือหญิง ที่มีผลต่อความชอบและความต้องการทางอารมณ์ โดยเน้นถึงการใช้อยู่แรงบันดาลใจจากสิ่งรอบข้างเพื่อเพิ่มรายละเอียดในการ วิเคราะห์ เมื่อได้ข้อมูลจากจินตนาการแล้ว จะนำมาสรุปเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ (Concept) ของผลิตภัณฑ์กระเป๋านั้นให้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) ความรู้เรื่องการออกแบบ (Design) การออกแบบสินค้าในวงการแฟชั่น เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และเครื่องประดับ มักจะมีหลายแบบในรูปแบบ Collection เพื่อเพิ่ม ทางเลือกให้กับผู้บริโภคและตอบสนองความต้องการทางการค้า หากผู้ผลิตมีสินค้าเพียงแบบเดียว ผู้บริโภคอาจต้องซื้อสินค้าที่ไม่ชอบ และอาจเลือกสินค้าจากต่างประเทศที่มีความหลากหลายมากกว่า แม้ว่าจะมีราคาสูงกว่า การออกแบบจึงต้องคำนึงถึงแนวโน้มแฟชั่นและกระแสจากเมืองแฟชั่นใหญ่ ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ แม้จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสแฟชั่น โลกด้วย

3) ความรู้เรื่องสี (Color) ในการออกแบบนั้น การลงสีจะช่วยให้จินตนาการถึง ผลิตภัณฑ์ที่ตัดเย็บแล้วได้ชัดเจนมากขึ้น เพราะจะกำหนดวัสดุ สิ่งที่ใช้ตกแต่งด้วยสีสนได้โดยมองเห็น เป็นรูปธรรมการลงสีในการออกแบบนั้นเป็นสิ่งที่ควรทำมากที่สุด ต้องอาศัยแสงเงาเป็นตัวกำหนด ผลิตภัณฑ์ที่มีความอ่อนนุ่ม รูปทรงของผลิตภัณฑ์ที่มีความชัดเจนจะทำให้มีลอยเยนมาก ผ้าที่ถูกพับ เข้าไปข้างในจะมีสีเข้มกว่าส่วนอื่น ถ้าหากเข้มน้อยแปลว่าพับหรือจีบนั่นลึก และใช้ผ้ามาก โดยรองประธานสถาบันวิจัย แบรินระดับนานาชาติ (INTERCOLOR) และรองผู้อำนวยการสถาบัน แฟชั่นแห่งประเทศไทยสถาบันวิจัยแฟชั่น ได้มีกระบวนการเลือกชุดสี ผ่านกระบวนการเวิร์คช็อป

(Workshop) รวมแนวคิดต่าง ๆ ได้เขามาผสมผสานการตัดสินใจรวมของเทรนสีแฟชั่น แนวคิด POLYHONY THE IMPACT OF CHOICES 5 คือ แนวโน้มสีที่มีการประกอบด้วยสีต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีอิทธิพลหรือผลกระทบของการเลือกสรรต่าง ๆ สีที่มีความสว่างสดใส เหมาะกับซัมเมอร์ มีการร่วมกับสีคู่ตรงข้าม สีเข้มสีอ่อน สีที่สื่อการตระหนักรู้ สีที่เข้มไปอ่อน อยู่ระหว่างโทนร้อนโทนอุ่น ประกอบด้วย 5 แนวคิด ดังนี้

แนวความคิดแรก กลุ่มสีภูมิอากาศร้อนชื้น (COOL HEAT) เหมาะสมโซนเอเชีย ภูมิอากาศชื้น ประสบผลกระทบอากาศได้เปลี่ยนแปลงไป ร้อนถึงร้อนมาก ชิมแรงที่จะมา ความร้อนที่จะลดลง น้ำโทนสีเย็นมาเป็นคอนทราสต์ (Contrast) สีตรงข้ามกันเส้นที่ เส้นที่ลื่นไหลของคลื่นเสริมกันระหว่างโทนสีอุ่นและโทนสีเย็น

ภาพที่ 2.84 แนวความคิด กลุ่มสีภูมิอากาศร้อนชื้น (COOL HEAT)

ที่มา : สุธิณี ตันอังสนากุล (2566)

แนวความคิดที่สอง กลุ่มสีพลังงานแสงอาทิตย์ (RISE AND SHINE) พลังงานแสงอาทิตย์ พลังของแสง สีสว่าง ให้ความรู้สึกน่าดึงดูด โทนสีขาวสว่าง ดำเข้มขึ้น

ภาพที่ 2.85 แนวความคิด กลุ่มสีพลังงานแสงอาทิตย์ (RISE AND SHINE)
ที่มา : สุธินี ตันอังสนากุล (2566)

แนวความคิดที่สาม กลุ่มสีธรรมชาติ (DEAR EARTH) การพูดถึงโลกได้แรงบันดาลใจ มาจากการฟื้นฟูโลก ความขัดแย้งในตัวเอง การครีเอทีฟ (Creative) จะต้องไม่หยุดนิ่ง พลังชีวิต ความดั้งเดิม การทำให้คงอยู่ แนวความคิด ผสมผสาน วัสดุดีไซน์ให้อยู่ร่วมกัน ทั้งที่เหมือนกันไม่ได้ การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ ผสมผสาน

ภาพที่ 2.86 แนวความคิด กลุ่มสีธรรมชาติ (DEAR EARTH)
ที่มา : สุธินี ตันอังสนากุล (2566)

แนวความคิดที่สี่ กลุ่มสีท้องทะเล (DIVE INTO THE DEEP) การเรียนรู้จิตใจมนุษย์ จิตวิญญาณสีเข้มที่เพิ่มสีโทนสว่างเข้ามา เสี่ยงก้องในห้วงของความมืด ท้องฟ้ายามรุ่งอรุณ สิ่งที่จับต้องไม่ได้ ความมืดในมหาสมุทร ความระยิบระยับ ภาพลวงตา สิ่งที่มองเห็นและไม่สามารถอธิบายได้ พื้นท้องฟ้าในเวลากลางคืน

ภาพที่ 2.87 แนวความคิด กลุ่มสีท้องทะเล (DIVE INTO THE DEEP)
ที่มา : สุธิณี ตันอังสนากุล (2566)

แนวความคิดที่ห้า กลุ่มสีช่วงฤดูเปลี่ยนผ่าน (ON THE WAY) สีที่จุดเปลี่ยนแปลงของฤดู มีสีซีดจางที่ไม่ร่วมธิมอื่น ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงผ่าน การรับรู้ถึงการกำหนดลมหายใจ การเดี่ยวผสมผสานการประยุกต์ใช้ได้หมด คอนแท็คที่มีมากไป แรงบันดาลใจต่อไป แทรกซ้อนของเสียง สีสื่อความบริสุทธิ์ที่ความชุ่มฉ่ำ (สุธิณี ตันอังสนากุล, 2566)

ภาพที่ 2.88 แนวความคิด กลุ่มสีช่วงฤดูเปลี่ยนผ่าน (ON THE WAY)
ที่มา : สุธิณี ตันอังสนากุล (2566)

2.5.3.2 กระบวนการผลิตกระเป๋า

1) วัตถุดิบ ที่ใช้ในการผลิตกระเป๋าออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

ประเภทแรกหนังฟอกสำเร็จรูป เช่นหนังโค หนังกระบือ หนังเทียม PVC และหนัง Nappa ในการผลิตเครื่องหนังทุกประเภท จำเป็นต้องใช้หนังคุณภาพสูงที่ไม่มีรอยตำหนิชัดเจน มีการย้อมและตกแต่งสีที่สม่ำเสมอ และความหนาที่สม่ำเสมอตลอดทั้งผืน โดยหนังที่ใช้ต้องมีความนิ่ม ยืดหยุ่น และสำหรับกระเป๋าหนังชนิดแข็งต้องคงรูปตลอดเวลา ในปัจจุบันได้มีการ

พัฒนาการผลิตหนังแท้ ให้มีคุณภาพ คุณลักษณะ และราคาที่เหมาะสม หนังแนปปา (Nappa) ได้ชื่อว่า เป็นหนังแท้ประเภทหนึ่งที่มีความนิยมนำมาทำผลิตภัณฑ์ กระเป๋า เสื้อผ้า รองเท้า

ประเภทที่สองวัสดุที่ใช้ในการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ กาว ด้าย ชิป ผ้าซับใน

ประเภทที่สามวัสดุประกอบและตกแต่งอื่น ๆ เช่นหมุด ห่วง กระดุม

2) การตัด เป็นการตัดชิ้นส่วนต่าง ๆ เช่นการตัดหนัง หรือหนังเทียม ชิปใน และวัสดุอื่น ๆ การตัดด้วยเครื่องจักรอัตโนมัติ ยังเป็นหนึ่งทางเลือกที่นิยมใช้ในการผลิตกระเป๋า และสินค้าแฟชั่นต่าง ๆ เครื่องจักรสามารถตัดวัตถุดิบได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว โดยเฉพาะที่ความต้องการผลิต ชิ้นงานเป็นจำนวนมาก ในระยะเวลาที่จำกัด การตัดด้วยมือในการใช้กรรไกร หรือมีดคัตเตอร์ ผู้ตัด จะมีการชำนาญในการตัดและวางแบบหนัง เป็นวิธีที่ช้าและไม่ค่อยแน่นอน เหมาะกับการตัดงาน ชิ้นใหญ่ และจำนวนน้อย

3) การประกอบและการเย็บ การผลิตเครื่องหนังจากหนังเทียมหรือผ้านั้น ใช้จักรเย็บเป็นหลักเพื่อความรวดเร็ว แต่การผลิตจากหนังแท้ต้องการความพิถีพิถันในการตัดเย็บ เนื่องจากหนังแท้มีราคาแพงและการผิดพลาดจะทำให้เกิดความเสียหายมาก ดังนั้นจึงต้องมีขั้นตอน การทากาวและประกอบชิ้นส่วนก่อนการเย็บ เพื่อให้แน่นและสวยงาม การทากาวยังช่วยให้ ช่างเย็บสามารถประกอบชิ้นงานได้ถูกต้องตามสัดส่วนที่กำหนด

4) การทาสี เป็นขั้นตอนสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยเป็นการ แต่งสีที่ชอบของชิ้นงานให้กลมกลืนกับผิวของวัตถุ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ดูดีขึ้น (ธวัชชัย เทียนประทีป, 2561)

ดังนั้น กระบวนการทำกระเป๋าเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยทั้งความคิดสร้างสรรค์ ความประณีต แนวโน้มแฟชั่นต่าง ๆ และทักษะเฉพาะทาง ปัจจุบันสิ่งที่สำคัญอีกอย่างคือแรงบันดาลใจ โดยเริ่มตั้งแต่การออกแบบและเตรียมวัสดุ การตัดเย็บและประกอบ ไปจนถึงการตกแต่ง ตรวจสอบ คุณภาพ และการบรรจุเพื่อจำหน่าย แต่ละขั้นตอนล้วนมีความสำคัญและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้กระเป๋าที่มีคุณภาพ ใช้งานได้จริง และสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของผู้ผลิตหรือชุมชน ต้นทางได้อย่างชัดเจน

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

โกมินทร์ วังอ่อน และคณะ (2566) ได้ศึกษาการสร้างพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและไตเขิน ในบริบทการค้าและการท่องเที่ยว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและไตเขิน ใช้วัฒนธรรมเป็นสิ่งสร้างพื้นที่ทางสังคมด้วยการผลิตวัฒนธรรม เพื่อสนองตอบกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการในท้องถิ่น ทั้งที่ดำเนินการเองและรัฐจัดขึ้น ได้แก่ การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีที่โดดเด่นในรอบปี การดนตรีและการละเล่น และการแสดงฟ้อนรำ การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเภทการแต่งกาย งานผลิตอาหาร วัฒนธรรมและหัตถกรรมท้องถิ่นชาติพันธุ์ การแสดงออกอย่างมีส่วนร่วมต่อแนวนโยบายและกิจกรรม ท้องถิ่นของภาครัฐในการส่งเสริมความเป็นพหุสังคม ซึ่งการเสริมแรงทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ในท้องถิ่นชาติพันธุ์ ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่าย

ความร่วมมือ การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และการกำหนดเครื่องมือ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การกำหนดตัวชี้วัดระดับการพัฒนา การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานสิ่งก่อสร้าง การพัฒนาคนท้องถิ่น และการตลาด เพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ทางชาติพันธุ์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าและการท่องเที่ยว เมืองชายแดนอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และ ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว (2567) ได้ศึกษาถึงระบบความเชื่อกับ วิถีชีวิตวัฒนธรรม พรหมแดนแห่งความรู้ของการวิจัยวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พรหมแดนแห่งความรู้เป็นความสัมพันธ์ของความเชื่อกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ กันอย่างมีนัยสำคัญและไม่สามารถแยกชุดความรู้ที่ปรากฏ ออกจากกันได้ กล่าวคือ การพัฒนา องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะ ต่าง ๆ ได้แก่ 1) องค์ประกอบของระบบ ความเชื่อ 2) บทบาทของระบบความเชื่อในวิถีชีวิต วัฒนธรรม 3) มิติของระบบความเชื่อ และ 4) ความสำคัญของระบบความเชื่อที่เป็นประโยชน์ ต่อวิถีวัฒนธรรม

สุวภัทร หนุ่มคำ (2563) ได้ศึกษาถึงความเป็นพลเมืองกับการบริหารจัดการตนเองของ ชุมชนเพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ศึกษาชุมชนเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะที่ดีของการเป็นพลเมืองมี 3 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะด้านการตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง 2) คุณลักษณะเกี่ยวกับ พลเมืองกับความสัมพันธ์ทางสังคม และ 3) ด้านคุณธรรมความเป็นพลเมือง รูปแบบในการบริหารจัดการตนเองของชุมชน ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การรวมตัวกันของ คนในชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของ คนในชุมชน 3) มีแบบแผน ข้อตกลง กฎกติกา หรือระเบียบที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมกำหนด และ ยึดถือร่วมกัน 4) การจัดการทุนและเทคโนโลยีของชุมชน 5) การใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาชุมชน ในการจัดการตนเอง ผลที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนท้องถิ่น

จากการบริหารจัดการตนเองของชุมชนโดยพลเมือง เพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ในเมืองปอน คือ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ เป็นการ สร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นกับชุมชน และผลที่เกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติ คือช่วยลดอคติ ชุมชนนิยมท้องถิ่นนิยม เป็นการส่งเสริมความเป็น พหุวัฒนธรรม รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมอีกด้วย

ปิยะนุช เจริญยอด (2566) ได้ศึกษาทำการวิจัย เรื่องมิติการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดง ในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแฮนน้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทเขิน บ้านต้นแฮนน้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษามิติการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชน วัฒนธรรมไทเขิน โดยนำผลที่ได้ด้วยกระบวนการศึกษามาใช้เป็น แนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่ จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของ ชุมชน ตลอดจนความเชื่อมโยงของ กิจกรรมที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นตอน ผลการศึกษา พบว่าเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทเขิน นั้นมีผลต่อการรับรู้ถึงคุณค่าของกิจกรรมและสถาปัตยกรรม ตลอดจนการจัดวางพื้นที่เพื่อรับรู้ในมิติ

ของวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ตลอดจน แนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่จัดแสดง ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมไทเขิน

2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์

ดู เคติ (2563) กล่าวว่า แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม : ไม้แกะสลัก บ้านซื่อเหอ มณฑลยูนนานและไม้แกะสลักบ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ไม้แกะสลัก บ้านซื่อเหอและบ้านถวายมีจุดเด่นที่เหมือนกันหลายอย่าง ได้แก่ เป็นทักษะงานฝีมือที่แสดงเอกลักษณ์ของประเทศหรือภูมิภาค สะท้อนและนำเสนอวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และ ศาสนาของคนในท้องถิ่น ตลอดจนมีมูลค่าในเชิงพาณิชย์สูงแต่ ปัจจุบัน อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมไม้ แกะสลักบ้านถวายและบ้านซื่อเหอยังประสบกับปัญหาหลายด้าน ดังนั้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก บ้านซื่อเหอและบ้านถวายยังคงได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและต่อเนื่องจึงมีความจำเป็นต้องหา มาตรการและแนวทางการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ ลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นมาปรับใช้ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม 2) การประชาสัมพันธ์ 3) นำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในอุตสาหกรรม 4) การสร้างทีมงานช่างแกะสลัก 5) การสร้างแบรนด์ และ 6) การพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมหัตถกรรมการท่องเที่ยวเมื่อผู้วิจัย นำแนวทางการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยนำเสนอไว้ทดลองสร้างโครงการเพื่อการ พัฒนาในอนาคตพบว่า ก่อให้เกิด ประโยชน์ที่สำคัญ 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ เป็นแนวทางการอนุรักษ์ที่มี ประสิทธิภาพก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างองค์ความรู้ให้คนในประเทศและใช้แก้ไขปัญหา สังคมที่เกิดขึ้นได้

ศมล สังคะรัตน์ (2565) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนด้านสิ่งทอของชาวปกากะญอ ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ของผ้าทอปากะญอดั้งเดิม เกิดจากการดำรงชีวิตผูกพันกับความเชื่อผู้หญิงว่างจากการเก็บเกี่ยวหรือฤดูกาลทางการเกษตร ส่วนใหญ่จะอยู่บ้าน เลี้ยงลูกและใช้เวลาว่างด้วยการถักทอผ้าที่ต้องใช้สำหรับครอบครัว และสังคมของ ชาวปกากะญอกลุ่มโปว์นับถือญาติฝ่ายมารดา ผู้อาวุโสฝ่ายหญิงในบ้านมีบทบาทในการอบรม สอนในครอบครัว ความเชื่อจึงถูก ถ่ายทอดจากการอบรมเลี้ยงดูจากผู้สืบเชื้อสายของญาติ ฝ่ายมารดาส่งผลต่อการรักษาลวดลายผ้าที่เป็นผ้าตาม สายตระกูล ใช้เป็นผ้าสินสอด รวมถึงการเข้าร่วม ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ จำเป็นจะต้องแต่งตัวตาม สถานภาพทางสังคม การใช้ชีวิตแบบ ดั้งเดิมพึงพิงธรรมชาติจึงเกิดการเลียนแบบและใช้วัสดุธรรมชาติมาใช้ในการ ทอผ้า การย้อมสีผ้า ดังนี้ 1) การต่อยอดความรู้ ความเชื่อ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จน สามารถการประยุกต์ ลวดลายบนผืนผ้าเป็นลวดลายที่มีอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ มีความโดดเด่นเป็น อัตลักษณ์ เฉพาะตัว ไม่เหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ กลายเป็นคุณค่าของอัตลักษณ์ผ้าทอของปกากะญอ 2) การต่อยอดคุณค่าของสิ่งทอ อนุรักษ์สืบสานส่งต่อเรื่องราวจากรุ่นสู่รุ่น และ 3) การทำประโยชน์ สามารถใช้สอยในเชิงในชีวิตประจำวัน และแนวทางพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์จาก วัฒนธรรมของชาวปกากะญอ

บุษราคัม ยอดชะลูด และคณะ (2565) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ภาษาคีตวรรณกรรม ไทยหยาเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบเนื้อหาพบว่า เลหล่า ตีเอกานู กุล ชาวไทยหยาเชียงรายเป็นผู้ประพันธ์ โดยมีลักษณะการแต่งคล้ายกลอนสุภาพ จำนวน 6 บทเพลง

มี จุดมุ่งหมายในการแต่งเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษ และใช้ขับร้องเพื่อแสดงความรัก ความสามัคคีของชาวไทยหยา เชียงราย โดยใช้ถ้อยคำภาษาไทยหยาเชียงรายเป็นหลัก มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเชียงราย ภาษาไทย กรุงเทพฯ และภาษาจีนปะปน ด้านแก่นเรื่องเป็นการนำเสนอการระลึกถึงบรรพบุรุษที่เมืองหยา ประเทศจีน สำนึกรักในความเป็นชาติพันธุ์ไทยหยา วิถีชีวิต วัฒนธรรมด้านอาหาร การประกอบอาชีพ และแสดงถึงความ รัก ความผูกพันกับธรรมชาติ และ 2) คุณค่าทางภาษาวรรณศิลป์พบว่าผู้ประพันธ์ใช้ภาษาวรรณศิลป์ 2 ลักษณะ คือ คำวรรณศิลป์ใช้คำสัมผัสทางเสียง คำซ้ำกับคำซ้อน และคำเล่นเสียงซ้ำคำ ส่วนความวรรณศิลป์ใช้โวหาร ภาพพจน์ และลีลากับรสรวรรณคดี

วรารักษ์ สำเภา และ อนุชา พ่วงเกสร (2565) ได้ศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายสตรีมุสลิม : มุมมองอัตลักษณ์การดำรงอยู่ของความศรัทธา และความงามในบริบทปัจจุบัน พบว่าแม้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะมี ผลต่อการปรับเปลี่ยนการแต่งกายของสตรีมุสลิมในปัจจุบันให้มีความทันสมัยและเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของตนมากขึ้น แต่สตรีมุสลิมก็ยังคงตระหนักและเห็นคุณค่าของความศรัทธา ต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์การแต่งกายและความสำคัญในหลักคำสอนอยู่เสมอจากรุ่นหนึ่ง สู่อีกรุ่นหนึ่ง

วรพจน์ วิเศษศรี และ วศิน ปัญญาอุตรตระกูล (2566) ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาช่วง พ.ศ. 2490 – 2562 ผลการวิจัยพบว่า คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีความสำคัญในบริบทของประวัติศาสตร์ร่วมกันของไทยและเมียนมา เนื่องจากเมืองตะนาวศรีมีความสำคัญต่อการค้าทางทะเล ตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา จนถึงหลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 และกลายเป็นคน พลัดถิ่นหลังการแบ่งเส้นเขตแดนของสยามกับอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมีวิถีชีวิตคล้ายกับคนไทยบริเวณพื้นที่บางสะพานในภาคใต้ คนเหล่านี้ได้มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนตั้งแต่ พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ซึ่งมีอยู่ 3 ระยะ คือ การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์คนไทย พลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงหลังได้รับเอกราช การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรช่วงหลัง เสร็จจากหุ้ยติงของชนกลุ่มน้อยในเมียนมา และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์คนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร ภายหลังการเกิดประชาคมอาเซียน

สมจันทร์ ศรีปรีชยานนท์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดจากปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ที่กำหนดวิถีชีวิตของสังคมด้วยสภาพทางภูมิประเทศ ชาติพันธุ์ และวิถีชีวิตในการอยู่รอดในสังคม ขณะเดียวกันอัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่รับผลกระทบมาจากประเด็นที่ 1 ความเชื่อที่เป็นหลักการปฏิบัติให้เกิดความผาสุก ประเด็นที่ 2 ทูนาทางสังคมอันเป็นสิ่งที่มิอยู่ในชุมชนดั้งเดิม และประเด็นที่ 3 การอนุรักษ์อันเป็นการรักษาความเป็นเอกลักษณ์แห่งภูมิปัญญาโดยการยึดหลักการ ในปัจจัยด้านอัตลักษณ์แห่งมรดกทางวัฒนธรรมในล้านนาเกิดจากปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ด้านที่ 2 ความเชื่อ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุกตามกฎกติกาที่ยอมรับ ด้านที่ 3 ทูนาทางสังคม ลักษณะเฉพาะที่ดึงดูดความสนใจที่เกิดจากปัจจัยทางด้านทูนาทางสังคมในพื้นที่ และด้านที่ 4 การอนุรักษ์ การดูแลและรักษาเอกลักษณ์แห่งภูมิปัญญาใน ชุมชนล้านนาเพื่อให้เกิดคุณค่าในสังคมตลอดไป

อีกทั้งปัจจัยหลักที่มีผลต่ออัตลักษณ์แห่งมรดกทางวัฒนธรรมในล้านนา ได้แก่ 1) ปัจจัยทางด้าน ภูมิศาสตร์ที่เป็นสภาพแวดล้อม เผ่าพันธุ์และวิถีชีวิตในชุมชน 2) ปัจจัยทางด้านการเชื่อที่เป็นธรรมเนียมการปฏิบัติที่สร้างความงดงามในแบบแผนของสังคม 3) ทิวทัศน์ทางสังคม ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ความงามด้านศิลปะ และ 4) การอนุรักษ์เพื่อรักษาความงดงามให้คงอยู่ในชุมชนด้วยการปฏิบัติตามสิ่งที่บรรพชนได้ สร้างสรรค์และการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ด้วยการสืบสานภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่อนุชนรุ่นต่อไป

ฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์ และคณะ (2568) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋ายามอัตลักษณ์ผ้าพื้นถิ่น ตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋ายามจากผ้าทอพื้นถิ่น โดยเน้นการประยุกต์ใช้ลวดลายดอกแก้ว เบญจรัตน์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนผลการวิจัย พบว่า สมาชิกสามารถนำลวดลายผ้าทอพื้นถิ่นมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋ายาม เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน โดยมีการออกแบบลวดลายใหม่ เช่น การประยุกต์ด้ายกับดินเงินเพื่อความงาม การลดขนาดลวดลายดอกแก้วให้เล็กลง และเพิ่มการจกลายเพื่อสร้างความน่าสนใจ รวมถึงการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ เช่น กระเป๋ายามแบบมาตรฐานและกระเป๋ายามห้อยสอ

กระบวนการพัฒนาเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมศักยภาพด้านการออกแบบ การตัดเย็บ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของสมาชิกในกลุ่ม แต่ยังช่วยส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม สร้างรายได้ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชุมชนอย่างยั่งยืน

มาลี หมวกกุล และคณะ (2566) ได้ศึกษาการออกแบบลวดลายและสีผ้าทอตีนจกอัตลักษณ์จังหวัดเชียงรายและมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงศึกษาและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์ลวดลายและสีที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายและมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 2) ออกแบบลวดลายและสีของผ้าทอตีนจกตามอัตลักษณ์ที่กำหนด และ 3) ทอผ้าต้นแบบพร้อมประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ พบว่า ลวดลายหลักที่ใช้ในการออกแบบ ลายเชียงแสนหงส์ดำ ซึ่งเป็นลวดลายโบราณของภาคเหนือ และการผสมผสานลวดลายจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ไทยวน ลีซอ ไทลื้อ ม้ง เมี่ยน ไทหย่า ปกาเกอญอ และลาวหลวงพระบาง ทั้งนี้ การเลือกใช้สีสะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายและมหาวิทยาลัย เช่น สีดอกกาสะลองคำ สีพวงแสด และสีประจำหน่วยงานในมหาวิทยาลัย ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมต่อผ้าทอต้นแบบอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ในการออกแบบผืนผ้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา พร้อมทั้งสามารถสร้างคุณค่าเชิงสุนทรีย์และความภาคภูมิใจทางชาติพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม

พรรณี พินาพันธุ์ศรี (2564) วิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการคิดสร้างสรรค์สู่การเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนด้วยคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศให้มีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีบริบท และความเป็นเอกลักษณ์ จากธรรมชาติ ศิลปะ และวัฒนธรรม ของแต่ละชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่แต่ละชุมชนได้และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนจึงเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

แท้จริงตามแนวความคิดและหลักการของการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้ สนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืนของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางให้เกิดการมีส่วนร่วม และการประสานการทำงานร่วมกันของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการของชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขางานศิลปที่หลากหลาย วิธีการดำเนินการและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจะใช้การจัดระดมความคิดเห็นและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อหาวิถีดั้งเดิมชุมชนเพื่อเชื่อมโยงสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าที่มาจาก วิถีชีวิต ศิลปะและธรรมชาติของชุมชน เพื่อการสืบค้นหาของดีของเด่นของแต่ละพื้นที่ และเพื่อให้ได้รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือของชุมชน พบว่า กระบวนการสืบค้นข้อมูลโดยการลงพื้นที่ และการทำค่ายร่วมกันช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์และสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แก่คนในชุมชน สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์แก่เหล่านักออกแบบรุ่นใหม่ นักออกแบบอาชีพในสายงานต่าง ๆ ให้สามารถนำเอาของดีของเด่นและเรื่องราวของชุมชนร้อยเรียงมาเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบ กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงคุณค่าของชุมชนผ่านวัตถุดิบ เรื่องเล่า งานหัตถกรรมได้อย่างลึกซึ้ง จากการเปิดรับกลุ่มบุคคลภายนอกพื้นที่มาร่วมกันทำงานในลักษณะสร้างคุณค่าร่วมกัน โดยไม่ต้องดำเนินการในสิ่งเดียวกันหรือทำงานร่วมกันในทุกกระบวนการของการพัฒนา เพราะแต่ละกลุ่มมีศักยภาพและข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไป แต่สามารถสร้างสรรค์คุณค่าร่วมกัน

มนินทรา ทุมโฆสิต และ อนุชา แพร่งเกษร (2567) ได้ศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมพลวัตของย่านชุมชนเก่าสู่การออกแบบเส้นทางวัฒนธรรมผ่านสื่อ เพื่อการเรียนรู้คุณค่าวิถีชุมชน กรณีศึกษาย่านบางโพ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จากการศึกษา พบว่า ย่านบางโพมีคุณค่าทางวัฒนธรรมอันประกอบด้วยองค์ประกอบทางวัฒนธรรมทั้งในรูปแบบที่จับต้องได้ (รูปธรรม) และจับต้องไม่ได้ (นามธรรม) โดยหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของย่าน คือ เส้นทางสัญจร (Path) ซึ่งมีบทบาทต่อรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นที่เมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยลักษณะทางสังคมของย่านบางโพสะท้อนความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีการอยู่ร่วมกันของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ความหลากหลายนี้กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของบางโพ ซึ่งปรากฏให้เห็นผ่านวิถีชีวิต อาทิ อาหารพื้นถิ่น ความเชื่อทางวัฒนธรรม และงานช่างไม้ดั้งเดิม แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมของย่านบางโพ ควรมุ่งเน้นการนำเสนอคุณค่าในรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่ถ่ายทอดเรื่องราวอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านแผนที่ทางวัฒนธรรม และเส้นทางอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำเสนอในรูปแบบของแผ่นพับให้ข้อมูล รวมถึงการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวอย่างรอบด้านประกอบด้วย 4 กระบวนการ MAPS Model ซึ่งประกอบด้วย 1) Multicultural Routes ออกแบบแผนที่ชุมชน 2) Activity การสร้างกิจกรรมโดยมีส่วนร่วมของชุมชน 3) Public Relation การประชาสัมพันธ์ และ 4) Story Telling การนำเสนอเรื่องเล่าจากความจริงเป็นประสบการณ์ เผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

Fatimaha Siti (2023) ได้ศึกษาแนวคิดพหุวัฒนธรรมในบริบทของสังคมอินโดนีเซีย ซึ่งมีลักษณะของความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนา โดยเน้นย้ำว่าสังคมพหุวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงการอยู่ร่วมกันของความแตกต่างเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการเข้าใจในความหลากหลายอย่างลึกซึ้ง งานวิจัยนี้ยังเชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวกับ ปันจาศิล (Pancasila) ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของประเทศอินโดนีเซียในการเสริมสร้างความกลมกลืนของสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านแนวทางการพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ (1) การตระหนักในความหลากหลายทางธรรมชาติ (2) การมีพันธสัญญาและส่วนร่วมกับชุมชน (3) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (4) ทักษะการร่วมมือและแก้ปัญหาาร่วมกัน และ (5) ความสามารถในการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลง แนวทางเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งเชิงชาติพันธุ์และศาสนา และยังสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการศึกษาในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้อีกด้วย

Nenad Malovic and Krististina Vujica (2021) ได้ทำการศึกษาระหว่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะในมิติด้านศาสนา เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างและรักษาการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเน้นว่าจุดเริ่มต้นของการพบเจอความแตกต่าง ควรมาจากความเข้าใจในความเป็มนุษย์ร่วมกัน มากกว่าการถกเถียงเชิงอุดมการณ์ บทความนี้อภิปรายจากมุมมองของศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ในบริบทยุโรปที่กำลังเผชิญกับกระแสโลกวิสัยและอิทธิพลของศาสนาอิสลาม โดยเสนอว่าโรงเรียนเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมบทสนทนาข้ามวัฒนธรรม บทความยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของคุณค่าร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารของยุโรปเกี่ยวกับความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทั้งนี้ยังยืนยันว่าการศึกษาด้านศาสนาเป็นกลไกสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการสร้างสังคมที่เคารพและเข้าใจความหลากหลายอย่างแท้จริง

2.6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ญาณิศา โกมลสิริโชค (2564) วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบและคุณภาพของสินค้าสิ่งทอให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะสินค้าประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย มีการตรวจสอบทั้งขนาดและคุณลักษณะที่ต้องการ โดยเฉพาะการตรวจสอบคุณลักษณะที่ต้องการนั้นจะต้องทำการตรวจสอบตั้งแต่ ลักษณะทั่วไป เอกลักษณ์ ชนิดเส้นใยที่ใช้ ความเป็นกรด - ด่าง สีเอโซที่ให้แอโรแมติกแอมิน 24 ตัว การเปลี่ยนแปลงขนาดภายหลังการซักและการทำแห้ง ความคงทนของสีต่อการซักและความคงทนของสีต่อเหงื่อทั้งสภาพกรดและสภาพด่าง ซึ่งมีการตรวจสอบโดยผู้มีความเชี่ยวชาญ ในห้องปฏิบัติการที่ได้ผ่านการรับรองของสำนักงานมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ) งานวิจัยชิ้นนี้ได้แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนและวิธีการในการพัฒนารูปแบบ ผลิตภัณฑ์ผ้าและสิ่งทอของชุมชน โดยใช้กรณีศึกษา กลุ่มสตรีพัฒนาบ้านดงหาดนาและกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทางการเกษตร เป็นกลุ่มชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่แปรรูปสินค้าจากผ้าฝ้ายทอมือเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปสตรี เสื้อผ้าสำเร็จรูปบุรุษและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการ ศึกษาได้แบ่งกระบวนการศึกษาออกเป็นขั้นตอน คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องโดยการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านรูปแบบ ของผลิตภัณฑ์ผ้าทั้งของบุรุษและสตรี รวมถึงการศึกษารวบรวม จากเอกสารและงานวิชาการ

ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังใช้แบบสอบถามในการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อสำรวจ ตลาด ความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ และร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายหลักที่ดำเนินโครงการตลอดจนถึงให้สามารถที่จะผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน นักวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าของกลุ่มเป้าหมายให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน พัฒนา รูปแบบของสินค้าหัตถกรรมสิ่งทอให้ตอบสนองกลุ่มผู้บริโภค ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาคุณภาพสินค้า และการแปรรูปสินค้าจากผ้าฝ้ายทอมือ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีพัฒนาบ้านดงหาดนาและกลุ่มแปรรูป ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรสามารถที่จะผ่านการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หลังจากการ ดำเนินงาน

กริตพร แก้วแกมเสือ (2562) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ข้อมูลที่ครอบคลุมถึงความหมาย ลักษณะเฉพาะ และคุณค่าของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ตลอดจนแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และพฤติกรรมของผู้บริโภคในช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2560 สามารถจัดจำแนกแนวทางการพัฒนาออกเป็น 4 แนวทางหลัก ได้แก่ แนวทางที่ 1) การนำเสนอในเชิงการอนุรักษ์ (Conservation) มุ่งเน้นการรักษา รูปแบบดั้งเดิมของเครื่องจักสานไว้ให้มากที่สุด ทั้งในด้านวัสดุ เทคนิค และรูปทรงเพื่อธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางที่ 2) การนำเสนอในเชิงการสืบสาน (Cultural Continuity) ส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่ผ่านการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตและ กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น การฝึกอบรมและการจัดแสดงงานศิลป์ แนวทางที่ 3) การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ (Contemporary Innovation) นำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาผสมผสานกับแนวคิด การออกแบบสมัยใหม่ เช่น การออกแบบที่เน้นฟังก์ชันการใช้งาน ความเรียบง่าย สวยงาม และเข้ากับไลฟ์สไตล์ผู้บริโภครุ่นใหม่ และแนวทางที่ 4) การประยุกต์และสร้างสรรค์ใหม่ (Creative Adaptation) นำเทคนิคและวัสดุพื้นถิ่นมาออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่โดยผสมผสานกับแนวคิดสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนากระเป๋า เฟอร์นิเจอร์ หรือของตกแต่งบ้าน ที่มีเอกลักษณ์จากลวดลายจักสานท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2560 พบว่า แนวโน้มการบริโภคในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่มีทั้งคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและตอบโจทย์เชิงการใช้งาน ส่งผลให้แนวทางการพัฒนาศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสานต้องมีความหลากหลาย สอดรับกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และใช้สื่อร่วมสมัยเป็นช่องทางในการสื่อสารและจำหน่าย

ฐาปกรณ เครือระยา (2562) ได้ศึกษากระบวนการผลิตเครื่องเงินแบบโบราณที่เรียกว่า ฮายลาย ฮายดอก ซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะถิ่นของชุมชนบ้านนันทาราม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเครื่องเงินแบบนันทารามมีโครงสร้างจากการสานไม้ไผ่แล้วขึ้นรูป ทาด้วยยางรักและขัดให้เรียบ ก่อนจะตกแต่งลวดลายโดยใช้เหล็กปลายแหลมขูดลงบนผิวยางรัก ลวดลายที่ปรากฏมีทั้ง ลายหลัก เช่น ลายดอกเครือ ลายดอกกุหลาบ ลายบานใบ ลายจี๋หุบ และ ลายรอง เช่น ลายดอกแก้ว ดอกมะเขือ ดอกหญ้า ลายกาบบัว ลายเส้นไหม โดยลวดลายเหล่านี้ทำหน้าที่ทั้งในเชิงประโยชน์ใช้สอยและการตกแต่งภาชนะ

ธงชัย ปันสุข และคณะ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 1) เพื่อรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญาหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ งานหัตถศิลป์

ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชน ชาวบ้านด้านหัตถศิลป์ จำนวน 10 คน ใน เขต อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าปัจจุบันมีงานหัตถศิลป์ ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา แกะสลัก ทอผ้า โคมตุ้ง เครื่องเงิน เครื่องเงิน งานจักสาน ยังคงพบว่ามีผู้สูงอายุประกอบอาชีพงานจักสานของใช้ เช่น ก่องข้าว กุบหรือหมวก ตะกร้า กระบุง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้แนวคิดการออกแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ให้มีความร่วมสมัย สามารถเพิ่มมูลค่าให้วัสดุท้องถิ่นสืบทอดไปสู่หลักสูตรระยะสั้นในโรงเรียนเพื่อฟื้นฟูงานหัตถศิลป์สู่เยาวชน ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุมีต้นแบบแนวทางในการพัฒนางานจักสาน มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญางานหัตถศิลป์ของตน ส่งต่อรูปแบบไปสู่เยาวชนรุ่นใหม่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมหาแนวทางการจัดกิจกรรมสืบสานงานหัตถศิลป์ท้องถิ่นลำปาง รวมทั้งผลจากการวิจัยยังสามารถนำไปวิจัยและพัฒนาต่อไปในผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ประเภทอื่น ทั้งด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ด้านเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานและการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์อื่น ๆ ในชุมชน

พันธู์นิภา แยมชุตติ และคณะ (2567) ได้ศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมท้องถิ่นเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า ภูมิปัญญา และประสบการณ์การทำเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่องในชุมชนนี้ ในการรักษาและส่งต่อวัฒนธรรม ความรู้ และความเชื่อของชุมชนไปในรุ่นถัดไป และ 2) ผลการศึกษาและพัฒนากระบวนการผลิตและขั้นตอนในงานหัตถกรรมจักสานของอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เพื่อหาประสิทธิภาพ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม ด้านการใช้งานพบว่า การศึกษาและพัฒนากระบวนการผลิตและขั้นตอนในงานหัตถกรรมจักสานของอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูนได้ผลลัพธ์ ดังนี้ 1) ประสิทธิภาพในการใช้สอย กระบวนการผลิตและขั้นตอนในงานหัตถกรรมจักสานได้รับการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้สอยของผลิตภัณฑ์ 2) ความงาม การพัฒนากระบวนการผลิตได้ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีความงามมากยิ่งขึ้น 3) การใช้งาน ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมีความหลากหลายในการใช้งาน 4) การสร้างมูลค่า การพัฒนากระบวนการผลิตทำให้สามารถสร้างมูลค่า 5) การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาหัตถกรรมจักสานช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนในชุมชน และ 6) การเผยแพร่และการขยายตลาดสินค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานทำให้สามารถขยายตลาดสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 2) ศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 3) ออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน การศึกษาในครั้งนี้ใช้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลักที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้านบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ผู้อาวุโสในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 17 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 18 และผู้นำชุมชนในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ด้วยสัญลักษณ์ MA ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเรื่องบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประสบการณ์	สัญลักษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก
1	ผู้ใหญ่บ้าน	วัฒนธรรม ประเพณี	MA 7
2	ผู้ใหญ่บ้าน	ภูมิหลัง ประวัติ วัฒนธรรม ประเพณี	MA 6
3	ผู้ใหญ่บ้าน	ภูมิหลัง ประวัติ วัฒนธรรม ประเพณี	MA 9
4	ผู้นำชุมชน	อัตลักษณ์ ลวดลาย เครื่องเงิน เครื่องจักสาน ผ้าทอ	MA 10
5	ผู้อาวุโส	ภูมิหลัง ประวัติ วัฒนธรรม ประเพณี	MA 1

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประสบการณ์	สัญลักษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก
6	ผู้อาวุโส	ภูมิหลัง ประวัติ วัฒนธรรม ประเพณี	MA 8
7	ผู้นำชุมชน	อัตลักษณ์ ลวดลาย เครื่องเงิน เครื่องจักสาน ผ้าทอ	MA 14
8	ผู้นำชุมชน	อัตลักษณ์ ลวดลาย เครื่องจักสาน ผ้าทอ	MA 11
9	ผู้อาวุโส	ภูมิหลัง ประวัติ วัฒนธรรม ประเพณี	MA 15
10	ผู้อาวุโส	อัตลักษณ์ ลวดลาย เครื่องเงิน	MA 2
11	ผู้นำชุมชน	อัตลักษณ์ ลวดลาย เครื่องเงิน ผ้าทอ	MA 5
12	ผู้อาวุโส	ภูมิหลัง ประวัติ วัฒนธรรม ประเพณี	MA 12
13	ผู้อาวุโส	วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ ลวดลาย เครื่องจักสาน ผ้าทอ	MA 4
14	ผู้นำชุมชน	วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ ลวดลาย เครื่องเงิน	MA 3
15	ผู้อาวุโส	ภูมิหลัง ประวัติ วัฒนธรรม ประเพณี	MA 13

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-formal interview) คือ แบบสัมภาษณ์บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินซึ่งผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนคำถามหรือแก้ไขคำถามได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น การใช้เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกเทป ดังนี้

3.1.2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ของผู้วิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัย และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์เรื่องบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก อายุ วันที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 บริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น 2) การประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น 3) กลุ่มชาติพันธุ์ของคนในชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น 4) การอพยพเข้ามาในพื้นที่ 5) ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติในรอบปี (12 เดือน) และ 6) ในรอบชีวิต (เกิด/ แก่/ เจ็บป่วย/ บวช/ งานแต่ง/ ตาย)

ตอนที่ 3 อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ โดยมีข้อคำถาม ได้แก่ ความเป็นมา ความเชื่อ ลักษณะเฉพาะ บทบาทหน้าที่ชายหญิง และการสืบทอด

3.1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเรื่องไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพัฒนาธรรมดานงานศิลปหัตถกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการทำดุขภูนิพนธ์จากคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยผู้วิจัยทำหน้าที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง ทั้งนี้ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะได้เข้าไปแนะนำตัวและส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำดุขภูนิพนธ์ต่อนายอำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 จากนั้นได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่บ้าน แนะนำปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยที่ได้ทำการนัดแบบล่วงหน้า พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ ของการวิจัย และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

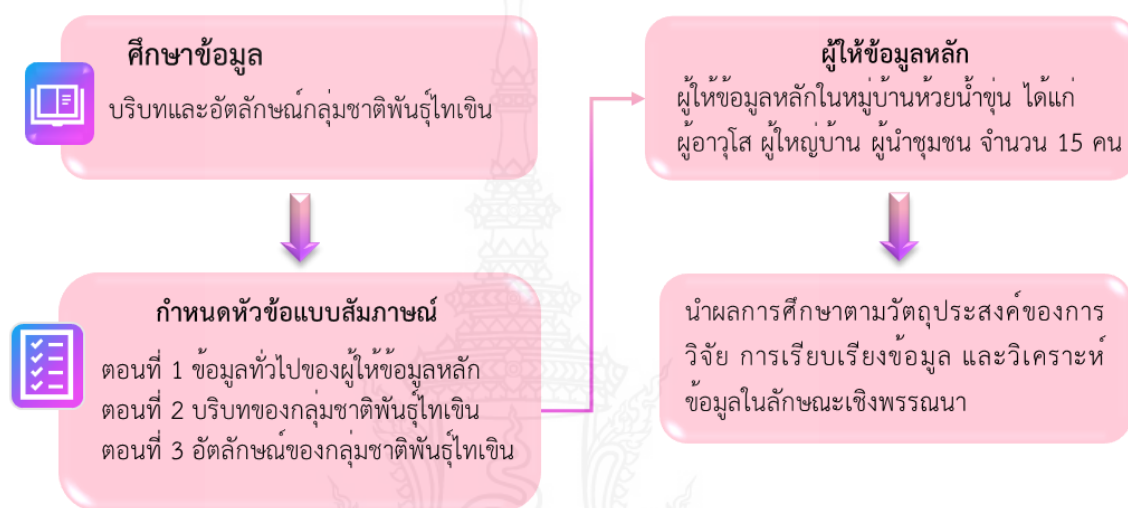
1) ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมความรู้ ด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ให้ได้ประเด็นที่ศึกษาครบทุกข้อที่มีต่อการศึกษามากที่สุด ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-formal interview) โดยใช้แนวคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดข้อคำถามประเด็นต่าง ๆ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เหมือนลักษณะพูดคุย เล่าเรื่อง มีความผ่อนคลาย เพื่อให้ได้คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเปิดเผยข้อมูลตรงตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ จากนั้นเตรียมเทปบันทึกเสียง หรือถ่ายวิดีโอ โดยการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนเสมอ ก่อนลงสัมภาษณ์ ในระหว่างสัมภาษณ์ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อสิ้นสุดคำถามผู้วิจัยได้ยืนยันโดยทบทวนคำถามและสรุปคำตอบที่ได้รับทุกครั้ง ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ต่อการสัมภาษณ์ต่อ 1 บุคคล ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์จนครบข้อประเด็น คำถาม จนกว่าผู้วิจัยไม่พบข้อสงสัย ผู้วิจัยได้บันทึกการสังเกตในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เช่น น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง แววตา ตามความเป็นจริงที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้บันทึกปัญหาระหว่างการสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัย โดยการบันทึกข้อมูลถอดเทป สรุป แปลภาษาท้องถิ่น จดบันทึกเพื่อสรุปผลตามประเด็นที่ศึกษาจัดระเบียบข้อมูล สรุปด้วยการบรรยายผล

3) การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบที่มีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการเตรียมประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมในหมู่บ้าน ฝัาอยู่อย่างเป็นธรรมชาติ พร้อมบันทึกเหตุการณ์ ภาพและจดบันทึก สรุปการบรรยายผล ตามข้อมูลชาติพันธุ์

3.1.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ทางวิชาการ วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบค้นได้จากห้องสมุดมหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ การสืบค้นฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัย อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.1.3.3 การศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เป็นการสอบถามเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น การประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น การอพยพ ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติของคนในพื้นที่บ้านห้วยน้ำซุ่น รอบปี (12 เดือน) รอบชีวิต (เกิด/ แก่/ เจ็บป่วย/ บวช/ แต่งงาน/ ตาย) และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องเงิน เครื่องจักสาน ผ้าทอ ในหัวข้อความเป็นมา ความเชื่อ ลักษณะเฉพาะ บทบาทหน้าที่ชาย/ หญิง และการสืบทอด

ภาพที่ 3.1 การศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.1.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการดำเนินการดังนี้ 1) จัดระเบียบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Organization) 2) แสดงข้อมูลแปรตามหัวข้อการสัมภาษณ์ (Data Display) และ 3) ผลสรุปและตรวจสอบรวมทั้งการพรรณนาข้อมูล ตามปรากฏการณ์ข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์

3.2 การศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลักที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้านเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ผู้ประกอบการรายย่อย และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ด้วยสัญลักษณ์ MB ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเรื่องเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ผู้ประกอบการรายย่อยและปราชญ์ชาวบ้าน

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ประสบการณ์	สัญลักษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก
1	ผู้ประกอบการรายย่อย/ ปราชญ์ชาวบ้าน	งานจักสาน เครื่องใช้ในครัวเรือน/ ผู้ประกอบการรายย่อย	MB 2
2	ปราชญ์ชาวบ้าน	สมุนไพรพื้นบ้าน หมอชาวบ้าน	MB 11
3	ผู้ประกอบการรายย่อย/ ปราชญ์ชาวบ้าน	งานจักสานไม้ไผ่/ผู้ประกอบการรายย่อย	MB 6
4	ปราชญ์ชาวบ้าน	วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ไทเขิน	MB 1
5	ปราชญ์ชาวบ้าน	วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ไทเขิน	MB 15
6	ปราชญ์ชาวบ้าน	อาจารย์วัด (มัคนายก) โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ ผู้ประกอบพิธี รับขวัญ พิธีสืบชะตา	MB 3
7	ปราชญ์ชาวบ้าน	อาจารย์วัด (มัคนายก) โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ ผู้ประกอบพิธี พิธีสืบชะตา	MB 10
8	ปราชญ์ชาวบ้าน	อาจารย์วัด (มัคนายก) โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ ผู้ประกอบพิธี พิธีสืบชะตา	MB 4
9	ปราชญ์ชาวบ้าน	ปราชญ์ชาวบ้าน งานจักสานทำต้นครัวตาน	MB 14
10	ผู้ประกอบการรายย่อย/ ปราชญ์ชาวบ้าน	ทำไม้กวาดดอกหญ้า ทางมะพร้าวและสุมไก่ และงานจักสาน เครื่องใช้ในครัวเรือน	MB 8
11	ปราชญ์ชาวบ้าน	งานเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ	MB 9
12	ปราชญ์ชาวบ้าน	งานที่เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน	MB 12
13	ปราชญ์ชาวบ้าน	งานที่เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน	MB 7
14	ผู้ประกอบการรายย่อย/ ปราชญ์ชาวบ้าน	งานผ้าทอ ผ้าชนเผ่า/ผู้ประกอบการรายย่อย	MB 5
15	ผู้ประกอบการรายย่อย/ ปราชญ์ชาวบ้าน	งานผ้าทอ ผ้าชนเผ่ารายย่อย	MB 13

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-formal interview) คือแบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ซึ่งผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนคำถามหรือแก้ไขคำถามได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น การใช้เครื่องบันทึกเสียงและเครื่องบันทึกเทป ดังนี้

3.2.2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ของผู้วิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัย และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์เรื่องเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ

3.2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก อายุ วัตถุประสงค์ ลวดลาย สี รูปแบบ การเปลี่ยนแปลง ในอดีตและปัจจุบัน

2) แบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก อายุ วัตถุประสงค์ ลวดลาย สี รูปแบบ การเปลี่ยนแปลง ในอดีตและปัจจุบัน

3) แบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก อายุ วัตถุประสงค์ ลวดลาย สี รูปแบบ การเปลี่ยนแปลง ในอดีตและปัจจุบัน

3.2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเรื่อง ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.2.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการทำดัชนีพินิจจากคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยผู้วิจัยทำหน้าที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง ทั้งนี้ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะได้เข้าไปแนะนำตัวและส่งหนังสือความอนุเคราะห์ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทำดัชนีพินิจต่อนายอำเภอแม่ฟ้าหลวง และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 จากนั้นได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่บ้าน แนะนำปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยที่ได้ทำการนัดแบบล่วงหน้า พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

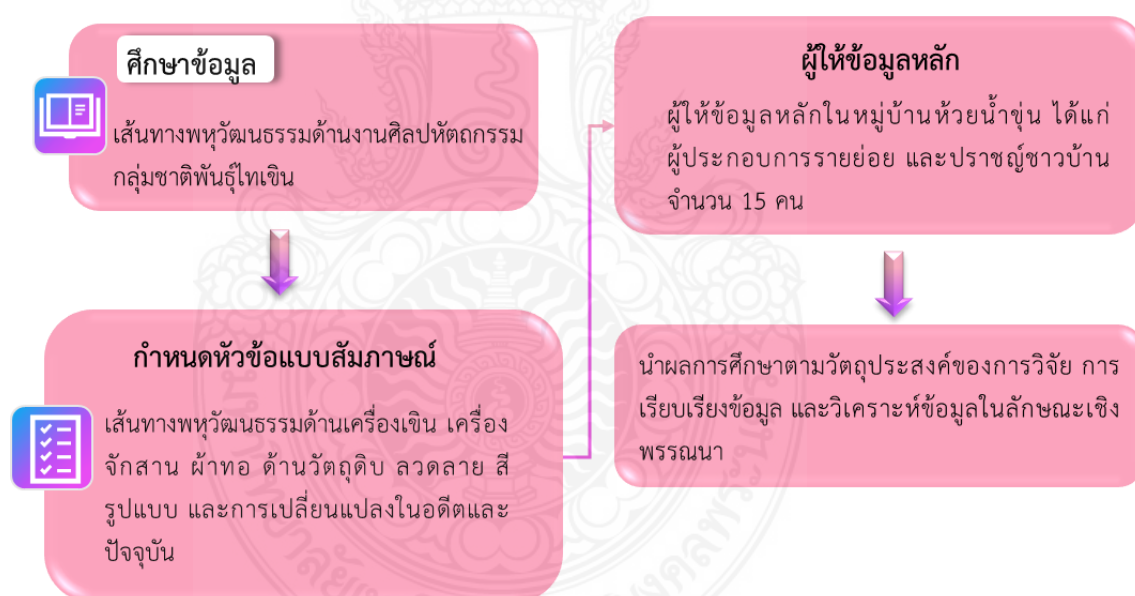
2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมความรู้ ด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ให้ได้ประเด็นที่ศึกษาครบทุกข้อที่มีต่อการศึกษามากที่สุด ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-formal interview) โดยใช้แนวคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดข้อคำถามประเด็นต่าง ๆ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เหมือนลักษณะพูดคุยเล่าเรื่อง มีความผ่อนคลาย เพื่อให้ได้คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเปิดเผยข้อมูลตรงตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ จากนั้นเตรียมเทปบันทึกเสียง หรือถ่ายวิดีโอ โดยการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนเสมอ ก่อนลงสัมภาษณ์ ในระหว่างสัมภาษณ์ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้มีการ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อสิ้นสุดคำถามผู้วิจัยได้ยืนยันโดยทบทวนคำถามและสรุปคำตอบที่ได้รับทุกครั้ง ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ต่อการสัมภาษณ์ต่อ 1 บุคคล ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์จนครบข้อประเด็น คำถาม จนกว่าผู้วิจัยไม่พบข้อสงสัย ผู้วิจัยได้บันทึกการสังเกตในการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เช่น น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง แววตา ตามความเป็นจริงที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้บันทึกปัญหาระหว่างการสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัย โดยการบันทึกข้อมูล ถอดเทป สรุปแปลภาษาท้องถิ่น จัดบันทึกเพื่อสรุปผลตามประเด็นที่ศึกษาจัดระเบียบข้อมูล และสรุปด้วยการบรรยายผล

3) การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบที่มีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการเตรียมประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมในหมู่บ้าน ฝั่ดดูอย่างเป็นธรรมชาติ พร้อมจัดบันทึกภาพและจัดบันทึก สรุปการบรรยายผล ตามข้อมูลชาติพันธุ์

3.2.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ทางวิชาการ วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สืบค้นได้จากห้องสมุดมหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ การสืบค้นฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัย อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3.2.3.3 การศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ภาพที่ 3.2 การศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.2.4.1 ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการดำเนินการดังนี้ 1) จัดระเบียบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Organization) 2) แสดงข้อมูลแปรตามหัวข้อการสัมภาษณ์ (Data Display) และ 3) ผลสรุปและตรวจสอบรวมทั้งการพรรณนาข้อมูล ตามปรากฏการณ์ข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแนวทางให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์

3.3 การออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ มีจำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย ด้วยวิธีการพิจารณาแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการคัดเลือกรูปแบบกระเป๋า ด้วยวิธีการพิจารณาแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านพิจารณาเครื่องมือ แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มตัวอย่างด้านการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ดังนี้

3.3.1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการออกแบบลวดลาย ด้วยวิธีการพิจารณาแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง/ประสบการณ์	จำนวน/คน
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	1
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้าและแพทเทิร์น	1
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้าและแพทเทิร์น	1
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	อาจารย์ประจำสาขาคหกรรมศาสตร์ศึกษา	1
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคหกรรมศาสตร์	1
6. ปราชญ์ชาวบ้าน	ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านงานสานกระเป๋ากจากเส้นพลาสติก	1
7. ปราชญ์ชาวบ้าน	ปราชญ์ชาวบ้านด้านการออกแบบลวดลายผ้าทอ	1

3.3.1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการคัดเลือกรูปแบบกระเป๋าด้วยวิธีการพิจารณาแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง/ประสบการณ์	จำนวน/คน
1. อาจารย์	อาจารย์ประจำสาขาออกแบบแฟชั่นและการจัดการสินค้า	1
2. ปราชญ์ชาวบ้าน	ปราชญ์ชาวบ้านด้านศิลปวัฒนธรรม	1
3. ช่างออกแบบ	ช่างออกแบบและตัดเย็บผลิตภัณฑ์แฟชั่น	1
4. ช่างออกแบบ	ช่างออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น และช่างแพทเทิร์น	1
5. ปราชญ์ชาวบ้าน	ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสาน	1
6. ดร.	อาจารย์ประจำสาขาวิศวกรรมศาสตร์สร้างสรรค์	1
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ศึกษา	1

3.3.1.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านพิจารณาแบบสอบถามในงานวิจัย เพื่อพิจารณาแบบสอบถามในงานวิจัย ด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามเรื่องแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ลำดับ	ตำแหน่ง/สังกัด	ประสบการณ์/ความสำคัญ
1	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	ศิลปหัตถกรรม/งานประดิษฐ์
2	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	ศิลปประดิษฐ์
3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	เสื้อผ้าและแพทเทิร์น เครื่องประกอบการแต่งกาย
4	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	ศึกษาศาสตร์ศึกษา
5	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	เสื้อผ้าและแพทเทิร์น เครื่องประกอบการแต่งกาย

3.3.1.4 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความถี่ที่วัดค่าความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ที่มีการแก้ไข แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างและผู้ประกอบการกระเป๋าที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้ประกอบการด้านกระเป๋า และกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยวิธีการสอบถามต่อหน้า (Face to Face) หากมีข้อสงสัย ต้องอธิบายหรือแก้ไขให้ถูกต้องตามความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม และสอดคล้องกับเนื้อหาที่ทำการวัด หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's alpha)

โดยพิจารณาชุดตัวแปรที่มีลักษณะข้อมูลเป็นอันตรภาค 5 ระดับ ประเมินค่าจากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หากมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 จึงเป็นแบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือ

3.3.1.5 แบบสอบถามในการวิจัยทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เป็นการทดสอบ Congruence : IOC โดยผู้ทำวิจัยนำเสนอแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาประเด็นคำถามในด้านความชัดเจน ความสอดคล้องเหมาะสมในการใช้วัดตัวแปร ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแบบสอบถาม ให้มีความเหมาะสม โดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อความ ดังนี้

คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
 คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อความวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
 คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

คำนวณได้จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดย IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

R แทน คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 แสดงว่ามีค่าความตรงเชิงเนื้อหา มีความเหมาะสมในการใช้วัดตัวแปรที่ทำการศึกษาได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะต้องทำการปรับปรุงหรือตัดออก เนื่องจากไม่มีความตรงเชิงเนื้อหา

ซึ่งงานวิจัยนี้ ทุกข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่าเกณฑ์ดังกล่าว คือ อยู่ในช่วงผล 0.86 แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามนี้มีความตรงเชิงเนื้อหา

3.3.1.6 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่วัดค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ที่ปรับแก้ไขไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ใช้ไปวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจ ด้วยวิธีการค่าหาสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) หากมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 จึงเป็นแบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือ คำนวณได้ตามสูตร

$$a = \frac{k}{K-1} \left[1 - \frac{\sum si^2}{s_t^2} \right]$$

โดย a แทน ค่าความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อ

$S \frac{2}{i}$ แทน ความแปรปรวนแต่ละข้อ

$S \frac{2}{t}$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

แบบทดสอบนี้มีค่าความเชื่อมั่น ผล 0.72 แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นและสามารถนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

3.3.1.7 กลุ่มตัวอย่าง ด้านการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อการออกแบบขวดและผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อตั้งลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋าก่อ เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านกระเป๋าก่อไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 15 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังตารางที่ 3.6 และตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.6 กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋าก่อ

ผู้ประกอบการกระเป๋าก่อ			
ลำดับที่	รายชื่อ - นามสกุล		ชื่อสถานประกอบการ
1	พจนีย์	ทรายมงคล	แม่หญิง เซ็นทรัลเชียงราย
2	ศรัญญา	สีบวาปี	กะเหรี่ยงแอ้ เซ็นทรัลเชียงราย
3	อรปวิทย์	ม่วงทอง	อรปวิทย์ ฝ่ายงาม เซ็นทรัลเชียงราย
4	ทิพวรรณ	เยอเบาะ	I am Lahu เซ็นทรัลเชียงราย
5	ศิริพร	นาคประดิษฐ์	ฮักผ้าฝ้าย เซ็นทรัลเชียงราย
6	อภิวัดน์	วงศ์วุฒิ	ตุ้มผ้าทอกระเหรี่ยง เซ็นทรัลเชียงราย
7	สิริวัฒน์	เจียรปัญญา	กองหลวง เซ็นทรัลเชียงราย
8	วาสนา	สันติ	ลือลายคำ เซ็นทรัลเชียงราย
9	เพ็ญภา	พลวัง	ร้านปัญญาณา
10	สุรลักษณ์	ชัยเสน	ทับทิม ผ้าไทย
11	รุ่งไพรินทร์	เจริญดี	กาดดอยตุง
12	พัชรินทร์	ถนอมวรกุล	ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าโอท็อป
13	กัลยา	วังแง	ถนนคนเดินจังหวัดเชียงราย
14	อมรัตน์	เชียงทา	ไนท์บาซ่า จังหวัดเชียงราย
15	พชรพล	ปัญญาทานนท์	JK Products

ตารางที่ 3.7 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น

ผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ			
ลำดับที่	รายชื่อ - นามสกุล		หมู่บ้าน
1	นางนาง	คำอ้าย	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1
2	นางศรีไพร	แดงสุวรรณ	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 17
3	นายณรงค์เดช	จินดาธรรม	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 18
4	นางยุพิน	ไชยศรี	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 17
5	นางคำ	เจริญดี	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 18
6	นางทิพวรรณ	อารีย์	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 17
7	นายเหมย	นามแสง	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1
8	นางสาวรัตนา	นามแสง	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1
9	นางวิภาพร	แสงธรรมรัตน์	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 18
10	นางยอด	นามแสง	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1
11	นายนิรันดร์	นามแสง	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1
12	นางสาวปิยพร	ชัยวรรณ	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1
13	นางสาววิไล	เจริญดี	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 18
14	นางสาวเสาร์	หนานแสง	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1
15	นายประวิทย์	กลิ่นสะอาด	กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 17

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้สำหรับการออกแบบลวดลาย และออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ า โดยโปรแกรม Adobe Illustrator จากการศึกษาอัตลักษณ์งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ และออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ าจากการศึกษาอัตลักษณ์ศิลปหัตถกรรมของชาวไทเขิน ประกอบด้วย 1) วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.3.2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ของผู้วิจัยเพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัย และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

4) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

5) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ และครอบคลุมของการวิจัยมากที่สุด

6) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญและแบบสอบถามความพึงพอใจนำไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

7) นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องของภาษานำแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

3.3.2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

1) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ เครื่องเขิน เครื่องจักสาน และงานผ้าทอ ที่ปรากฏในชุมชนหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ได้แก่ 1) ลวดลายจากเครื่องเขิน ได้แก่ ลายลูกฮ้อด 2) ลวดลายจากเครื่องจักสาน ได้แก่ ลายตาแหลว และ 3) ลวดลายจากผ้าทอ ได้แก่ ตีนซิ่นปัก ลวดลายบัวคว่ำบัวหงาย นำอัตลักษณ์ลวดลายดังกล่าว มาเป็นต้นแบบ เพื่อทำการออกแบบลวดลาย ที่ได้จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จำนวน 5 ลวดลาย ได้แก่ 1) ลวดลายดอกบัวทอง 2) ลวดลายดอกฝ้ายคำ 3) ลวดลายดอกบัวเงิน 4) ลวดลายดอกบัวคำ และ 5) ลวดลายบัวระวง ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกเพียง 1 ลวดลาย

2) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ซึ่งผู้วิจัยทำการออกแบบแบบร่างกระเป๋า จำนวน 5 รูปทรง ได้แก่ 1) กระเป๋าทรงถัง (Bucket Bag) 2) กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) 3) กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) 4) กระเปารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และ 5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปทรงละ 3 รูปแบบ รวมทั้งสิ้น 15 รูปแบบ เพื่อคัดเลือกรูปทรงละ 1 รูปแบบ รวมการคัดเลือกทั้งสิ้น 5 รูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน นำลวดลายที่ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือก 1 ลวดลายนำมาจัดวาง และกำหนดตำแหน่งของลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเปารูปทรงย่ามที่นิยมของชาวบ้าน ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น และจากการวิเคราะห์สีงานศิลปหัตถกรรมและการแต่งกาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการใช้สี ปี 2025 (Color Trends Update 2025) จำนวน 5 สี ได้แก่ สีม่วง สีเขียว สีขาว สีฟ้า และสีน้ำตาล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายที่ทำการศึกษา อัตลักษณ์งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยการนำรูปทรงของย่ามที่ชาวบ้านใช้ในชีวิตประจำวัน ทำการออกแบบ จำนวน 5 รูปทรง ดังนี้

รูปทรงที่ 1 กระเปารูปทรงถัง (Bucket Bag) เป็นกระเป๋าที่มีเชือกรัด zip และตัวล็อก หูจับ มีทั้งสายคล้องมือ และสายสะพายยาว

รูปทรงที่ 2 กระเป๋ามีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) เป็นกระเป๋าที่มีช่องเก็บของหลายช่องที่โชว์ไว้ด้านนอกกระเป๋า สามารถบรรจุของได้เยอะ มีทั้งสายสะพายข้าง กระเป๋าถือ คล้องมือ

รูปทรงที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) เป็นกระเป๋าที่มีรูปทรงขนาดใหญ่ ที่อยู่ในรูปแบบของกระเป๋าผ้า (Tote) ที่สามารถบรรจุของได้เยอะ สามารถใส่ได้ทั้งของขึ้นเล็กไปจนถึงขึ้นใหญ่อย่าง แท็บเล็ต และโน้ตบุ๊ก

รูปทรงที่ 4 กระเปารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) เป็นกระเป๋าที่มีรูปทรงแปลกใหม่ มีดีไซน์ที่ทันสมัย เป็นกระเป๋าที่มีความโดดเด่น ทั้งวัสดุ สี สัน ลวดลาย และรูปแบบการใช้งาน

รูปทรงที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) เป็นงานฝีมือที่มีขนาดหลากหลาย เป็นการถักทั้งรูปแบบกระเป๋า หรือถักเฉพาะบางส่วนของรูปแบบกระเป๋า

3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยแบ่งคำถามเป็น 4 ตอน กลุ่มผู้ประกอบร้านกระเป๋า 15 ร้านค้า และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น 15 คน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

3.3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.3.1 เก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย จำนวน 7 คน ด้วยวิธีพิจารณาแบบสอบถาม โดยการเลือกเพียง 1 ลวดลาย นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.3.2 เก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า จำนวน 7 คน ด้วยวิธีการพิจารณาแบบสอบถาม การเลือกรูปทรงกระเป๋า 5 รูปทรง รูปทรงละ 3 รูปแบบ รวม 15 รูปแบบ โดยการคัดเลือก 1 รูปแบบ ต่อ 1 รูปทรงเพื่อนำไปตัดเย็บ

3.3.3.3 เก็บข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋า 15 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น 15 คน

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลบันทึกลงในโปรแกรมเอ็กเซล (Program Excel) เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังต่อไปนี้

3.3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากแบบสอบถามเรื่องความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 4 ตอนดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน ใช้วิธีหาค่าความถี่ (Frequency) และสรุปผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อจากอัตลักษณ์ไทเขิน ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน และตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีเลเซอร์คัต (Laser Cutting) โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรฐานส่วนประมาณที่ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินโดยมีระดับคะแนนและความหมายของคะแนน ได้แก่

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
ต้นแบบ

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลาย
อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

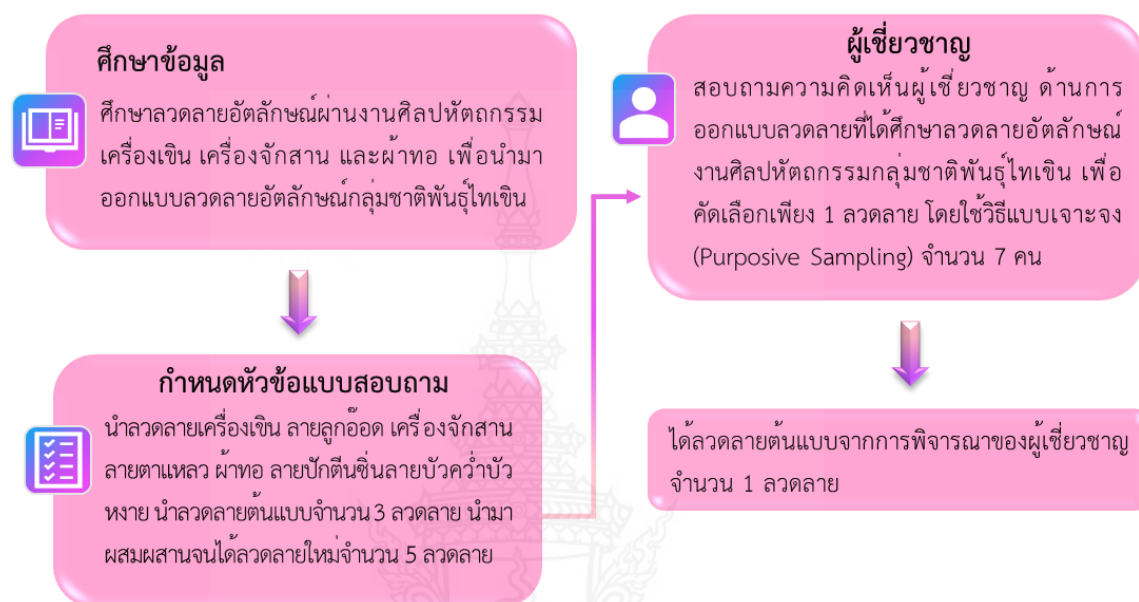
สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลมีกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับความ
พึงพอใจ เป็น 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลปจาร, 2560)

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

และสำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ
โดยมีค่าเฉลี่ย ดังนี้

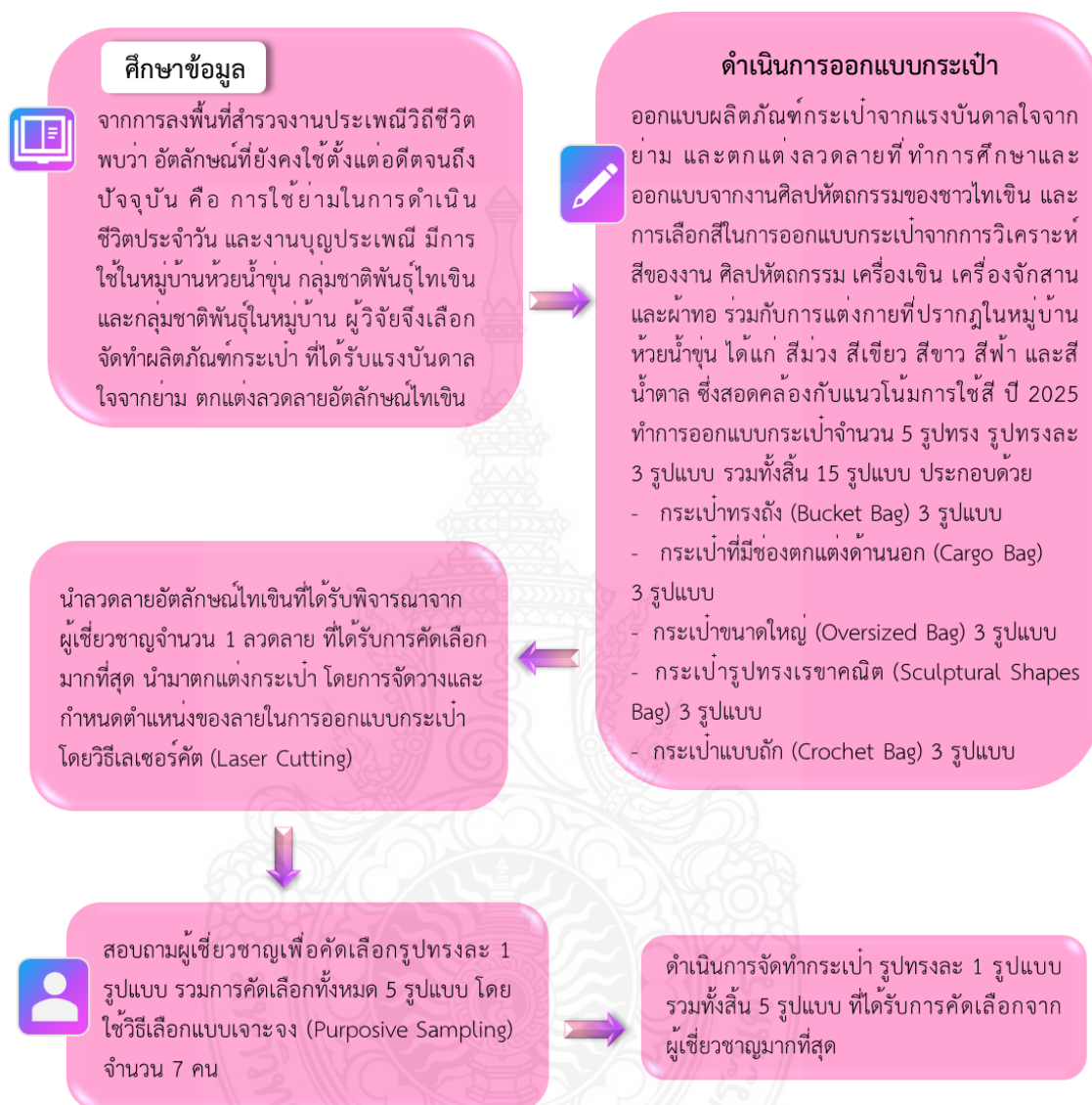
คะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

3.3.4.2 การการออกแบบลวดลายจากการศึกษาอัตลักษณ์งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ สามารถเขียนกระบวนการออกแบบลวดลายศิลปหัตถกรรมไทเขิน ดังนี้

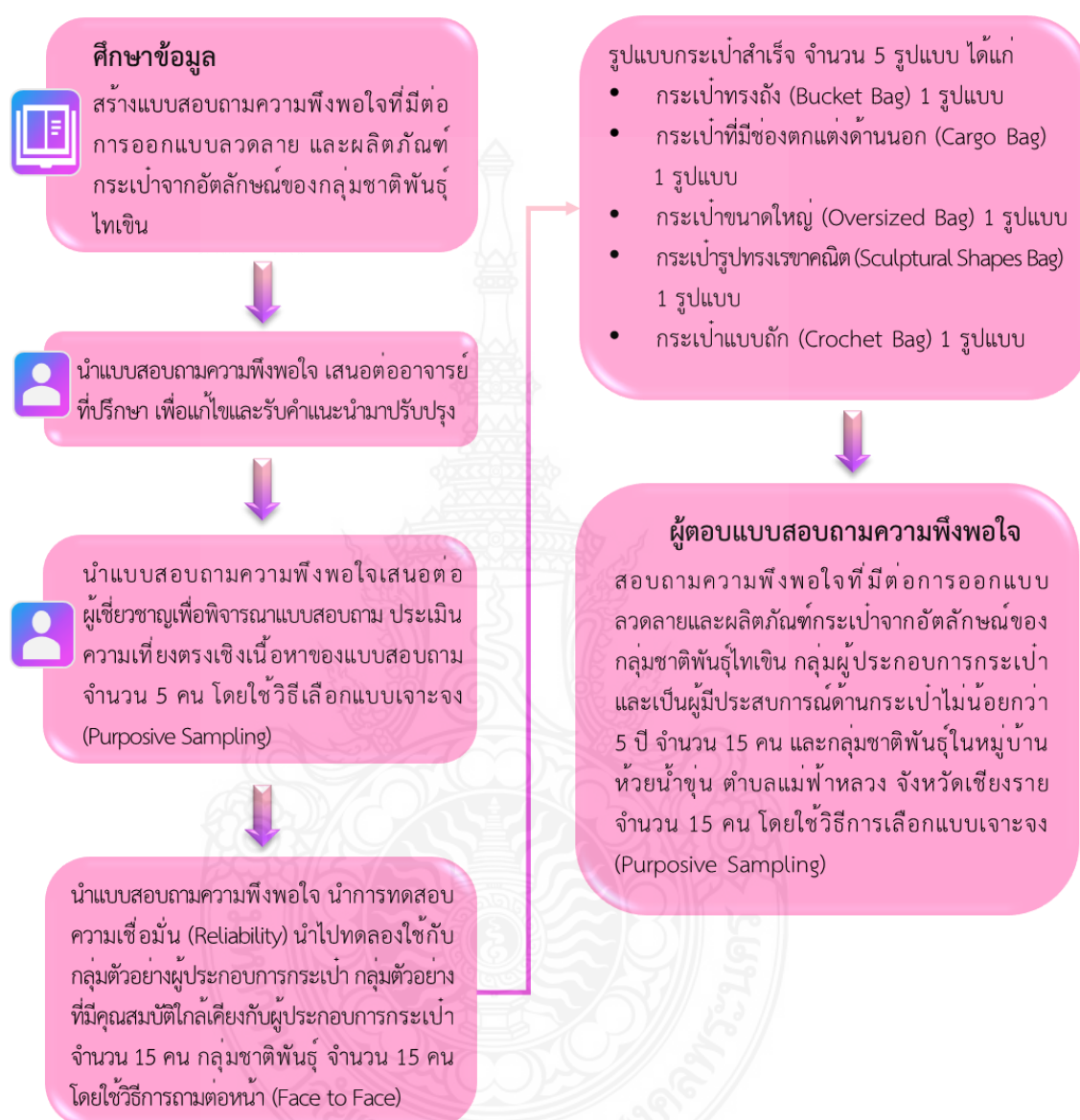
ภาพที่ 3.3 การออกแบบลวดลายจากการศึกษาอัตลักษณ์งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.3.4.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ภาพที่ 3.4 การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.3.4.4 การศึกษาความพึงพอใจ ที่มีต่อการออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋า จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ภาพที่ 3.5 การศึกษาความพึงพอใจ ที่มีต่อการออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋า จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

3.3.4.5 กระบวนการวิธีดำเนินการวิจัย ไทยจีน อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรม ด้านงานศิลปหัตถกรรม

ภาพที่ 3.6 กระบวนการวิธีดำเนินการวิจัย ไทยจีน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรม
ด้านงานศิลปหัตถกรรม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านศิลปหัตถกรรม โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ผลการศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 2) ผลการศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 3) ออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ส่วนการอภิปรายผล ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 2) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 3) ออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 4) ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผลการศึกษา

4.1.1 ผลการศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินจากการลงพื้นที่ภาคสนามสามารถจำแนก ได้ 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรก บริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ความเป็นมา การประกอบอาชีพ ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม ประเด็นที่สอง อัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องเงิน อัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานเครื่องจักสาน และอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานผ้าทอ ดังนี้

4.1.1.1 บริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

1) ความเป็นมาของชาวไทเขินหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ชาวไทเขินที่อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านห้วยน้ำขุ่นเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ ประเพณี และพิธีกรรมที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น พื้นที่ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นมีกลุ่มชาติพันธุ์อพยพเข้ามาจากหลายพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การอพยพของชาวไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ก่อนปี พ.ศ. 2480 มีการเดินทาง อพยพ และเคลื่อนย้ายไปมา ได้แก่ กลุ่มชาวไทเขินเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า กลุ่มล้านนาและกลุ่มสิบสองปันนา สาเหตุการเคลื่อนย้าย ได้แก่ การค้าขายผ่านขบวนพ่อค้าวัว การหาพื้นที่อุดมสมบูรณ์และเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่ โดยการเดินเท้าผ่านเส้นทางธรรมชาติเข้ามาทางตะเข็บชายแดนระหว่างพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงกับรัฐฉานประเทศพม่า

ชาวไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นได้อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณป่าแนวตะเข็บชายแดน และมีการรับจ้างทำไร่ ทำสวน ให้กับคนในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น บ้านสันกอง บ้านห้วยไคร้ และบ้านห้วยไร่สามัคคี อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อเลี้ยงชีพ ซึ่งการอพยพกลับมาครั้งนี้ ชาวไทเขินได้นำองค์ความรู้ในด้านงานศิลปหัตถกรรมมาด้วย ซึ่งบ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่แรกที่มีชาวไทเขินอพยพเข้ามาอยู่อาศัย ก่อนจะกระจัดกระจายไปยังอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงราย แล้วมีบางส่วนได้อพยพไปอาศัยอยู่จังหวัด

เชียงใหม่ **ระยะแรก** วางรากฐานของชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น (พ.ศ. 2480 – 2524) ช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นระยะเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานและการวางรากฐานของชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น โดยประชากรในพื้นที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่อพยพมาจากรัฐฉาน ประเทศเมียนมา เนื่องมาจากความไม่สงบภายในประเทศ การอพยพดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานทางกายภาพเท่านั้น หากยังเป็นการนำเอาระบบความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมติดตัวมาด้วย ซึ่งต่อมาได้เป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่ใหม่ ในปี พ.ศ. 2480 ชาวบ้านเริ่มร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างวัดบ้านห้วยน้ำซุ่น ซึ่งเป็นทั้งสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน โดยกิจกรรมสำคัญ เช่น การทำบุญ ตานขันข้าว ปฏิบัติธรรม ถือน้ำศีล และประเพณีประจำปี และเป็นรากฐานของการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน

ต่อมาในปี พ.ศ.2516 โดยมีการริเริ่มโครงการพัฒนาเบื้องต้น และมีการแต่งตั้งบ้านห้วยน้ำซุ่นให้เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ นายคำเฮือง สุปรรณ ซึ่งเป็นผู้นำตามธรรมชาติที่ได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้าน มีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับภาครัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทเขิน อันเป็นการผสมผสานระหว่างการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมกับการพัฒนาแนวใหม่ ในช่วงปี พ.ศ.2510 การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะในปี พ.ศ.2520 ที่มีการก่อสร้างถนนเส้นทางขึ้นดอยตุง เพื่อเปิดพื้นที่ภูเขาห่างโลให้เข้าถึงการพัฒนาของรัฐ นับเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนาดอยตุงในพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งมีเป้าหมายในการฟื้นฟูพื้นที่ป่า ลดปัญหาการไร่เลื่อนลอย และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในปี พ.ศ.2524 มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำซุ่น ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อบรรเทาปัญหาลภัยแล้งที่เกิดซ้ำซากในพื้นที่ภูเขาสูง รวมถึงเพื่อส่งเสริมระบบเกษตรถาวรอย่างยั่งยืนแทนการพึ่งพาเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย

ระยะที่สอง ช่วงรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง (พ.ศ.2525 – 2546) ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น จาก ชุมชนตามธรรมชาติ ที่ดำรงชีวิตแบบพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่นและมีโครงสร้างทางสังคมตามจารีตประเพณี มาสู่การเป็น ชุมชนที่อยู่ภายใต้การรับรองและควบคุมของรัฐ โดยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างการปกครอง การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน และการกำหนดทางกฎหมายที่มีผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ในปี พ.ศ.2525 บ้านห้วยน้ำซุ่นได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการเป็นหมู่ที่ 1 ของตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และ กรมไฟฟ้าเริ่มจ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับชาวบ้าน ช่วยเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ และเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตจากสังคมพึ่งพาธรรมชาติไปสู่สังคมที่ต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยีและตลาดมากขึ้น พ.ศ.2529 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยพื้นที่ของบ้านห้วยน้ำซุ่นตั้งอยู่ติดกับแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ รัฐจึงพยายามวางแผนการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ การออกใบอนุญาตให้ใช้ไม้ไผ่จากป่าสงวน โดยเน้น การอนุรักษ์ควบคู่กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวคิดตามกรอบการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วม (Participatory Resource Management) การสร้างเงื่อนไขของการอยู่ร่วมกับป่ามากขึ้น แทนที่รูปแบบการอยู่กับป่าแบบดั้งเดิมที่ชุมชนเคยพึ่งพามาอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2530 ถือเป็นหมุดหมายสำคัญอีก

ประการหนึ่ง โดยเริ่มมีการก่อสร้างพระตำหนักดอยตุงและถนนสายใหม่ขึ้นดอยตุง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานจากศูนย์กลางเข้าสู่พื้นที่ภูเขาสูง เพื่อรองรับการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาดอยตุงในพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างมีระบบ การส่งเสริมอาชีพ การปลูกป่า การอนุรักษ์ทรัพยากร และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ในปีเดียวกัน มีการประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้ามและของป่าหวงห้าม โดยกำหนดไม้ รัก ฮัก และ ยางรัก ให้อยู่ในบัญชีควบคุมต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เคยใช้ในวิถีชีวิตของชุมชน

ระยะที่สาม ชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง (พ.ศ.2547 – ปัจจุบัน) ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่ชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่นต้องเผชิญกับพลวัตทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากปัจจัยภายนอก เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากร การโยกย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนการขยายตัวของนโยบายการพัฒนาเข้าสู่ระดับชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดระเบียบใหม่ทั้งในเชิงโครงสร้างการปกครอง การจัดการทรัพยากร และบทบาทของชุมชนในฐานะ ผู้จัดการตนเอง การเติบโตของประชากรและการปรับโครงสร้างหมู่บ้าน ในปี พ.ศ.2547 บ้านห้วยน้ำซุ่นเริ่มประสบกับปัญหาการขยายตัวของประชากร จากการที่มีผู้คนอพยพเข้ามาอาศัยในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และจากชุมชนใกล้เคียง ความหนาแน่นดังกล่าวส่งผลให้การให้บริการของรัฐและกลไกการบริหารท้องถิ่นเริ่มไม่สามารถรองรับได้อย่างทั่วถึง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ภาครัฐได้มีมติให้แบ่งการปกครองจากหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 ออกเป็น หมู่ที่ 17 และ หมู่ที่ 18 ซึ่งสะท้อนถึงกระบวนการ กระจายอำนาจการปกครอง อันมีเป้าหมายเพื่อให้รัฐสามารถเข้าถึงประชาชนได้ลึกยิ่งขึ้น ทั้งในด้านความช่วยเหลือ การส่งเสริมเศรษฐกิจ กองทุนหมู่บ้าน การเข้าถึงการรักษาในสถานพยาบาล และการรักษาความสงบเรียบร้อย ดังภาพที่ 4.1

ความเป็นมา

ชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น

ระยะแรก
ประมาณปี
พ.ศ.2480-2524

ระยะที่สอง
ประมาณปี
พ.ศ.2525-2546

ระยะที่สาม
ประมาณปี
พ.ศ.2547-ปัจจุบัน

พ.ศ. 2480

พ.ศ. 2480 ชาวบ้านเริ่มก่อสร้างวัดบ้านห้วยน้ำขุ่น

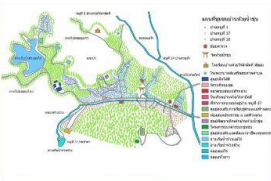

พ.ศ. 2525

พ.ศ. 2525 ได้เปลี่ยนอีกครั้งเป็นหมู่บ้านหลัก บ้านห้วยน้ำขุ่น เป็นหมู่ที่ 1 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายและทางกรมไฟฟ้าได้จ่ายกระแสไฟ ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นได้ใช้

พ.ศ. 2547

พ.ศ. 2547 บ้านห้วยน้ำขุ่นได้แยกออกเป็น 3 หมู่ ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 และหลังจากนั้นได้มีการสร้างตลาดบ้านห้วยน้ำขุ่น

พ.ศ. 2516

พ.ศ.2516 มีโครงการของรัฐในการพัฒนาบริเวณภูเขาในจังหวัดเชียงราย การแต่งตั้งหมู่บ้านขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2516 โดยมีนายคำเชื่อง สุพรรณ เป็นผู้นำตามธรรมชาติ และต่อมาได้มีประกาศเขตป่าสงวน จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. 2529

พ.ศ. 2529 ว่าด้วยการอนุญาตทำไม้ไฟภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

พ.ศ. 2524

พ.ศ. 2524 เริ่มสร้างอ่างเก็บน้ำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นโครงการพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พ.ศ. 2530

พ.ศ.2530 เริ่มก่อสร้างพระตำหนักดอยตุง ตัดถนนทางขึ้นพระตำหนักดอยตุงสายใหม่ และมีการประกาศกำหนดไม้หวงห้ามและมีการประกาศกำหนดของป่าหวงห้าม

พ.ศ.2568

ปัจจุบัน

ภาพที่ 4.1 ความเป็นมาและการอพยพชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น

2) การประกอบอาชีพของชาวไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า จากคำบอกเล่าของคนในชุมชนหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่1 หมู่ที่17 หมู่ที่18 วิถีชีวิตของชาวไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น มีความผูกพันอยู่กับการทำไร่ ทำสวน ทำนา ปลูกพืชผัก ผลไม้ตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เพื่อหาเลี้ยงชีพ ชาวบ้านยังมีการรวมกลุ่มในการทำงานศิลปหัตถกรรมเพื่อใช้ในครัวเรือน และเพื่อเลี้ยงชีพ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การประกอบอาชีพเครื่องเงิน กลุ่มที่ 2 การประกอบอาชีพเครื่องจักสาน และกลุ่มที่ 3 การประกอบอาชีพผ้าทอ ดังนี้

การรวมกลุ่มการประกอบอาชีพเครื่องเงิน เครื่องเงินเป็นศิลปหัตถกรรมที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวไทเขินมาตั้งแต่อดีต โดยถือเป็น มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งอพยพมาจากเชียงตุง แม้ปัจจุบันจะไม่มี การรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการ แต่ชาวไทเขินมีการรวมกลุ่มเชิงวัฒนธรรมและการช่วยเหลือซึ่งกันในด้านกระบวนการการผลิต เช่นการแบ่งปันวัตถุดิบ และอุปกรณ์การผลิต ซึ่งอยู่บนรากฐานของความสัมพันธ์ระบบครอบครัว เครือญาติและความสัมพันธ์ในชุมชนที่แน่นแฟ้น โดยผ่านการถ่ายทอดทักษะภูมิปัญญา และองค์ความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนให้กับคนรุ่นใหม่ โดยใช้สัจจากธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์และยังเป็นการปลูกฝังคุณค่าของเครื่องเงินผ่านการใช้งานในพิธีกรรมและการใช้งานครัวเรือน การรวมกลุ่มในการทำเครื่องเงินแบ่งออกได้เป็นสองระยะเวลาคือ ในระยะว่างจากการทำไร่ ทำสวน และระยะก่อนถึงประเพณีวันสำคัญ เช่น การจัดเตรียมขันดอก ขันขอสีล ขันโตก และซ่อมแซม ก่อนที่จะถึงวันประเพณี เช่น วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา

ดังคำกล่าวของ MA 14 ในอดีตเครื่องเงินเป็นที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวบ้านห้วยน้ำซุ่น ปู่ย่าตายายอพยพมาจากเชียงตุง พวกท่านอาจจะไม่ได้มีของที่มีค่า ทรัพย์สินติดตัวมาแต่มีฝีมือ ในการทำเครื่องเงินสมัยก่อนจะทำมือทุกชิ้น ใช้วัสดุที่มีในพื้นที่เป็นป่าใกล้กับบ้านไม้ไผ่ ไม้เนื้ออ่อน ยางรัก สีสุนจากธรรมชาติใช้สำหรับวาดลวดลาย การทำเครื่องเงินจะต้องอดทน ต้องดูสภาพอากาศ เพราะต้องรอให้แห้งสนิททุกชิ้น ใช้เวลานานกว่าจะเสร็จ 1 ชิ้น แม้จะไม่ได้รวมกลุ่มเป็นทางการ แต่จะแบ่งปันวัตถุดิบ ช่วยกันผลิตและแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ในปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่จะไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก แต่คนเฒ่าคนแก่ก็ยังปลูกฝังการใช้งานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่นเดียวกับ MA 3 กล่าวว่า ชาวไทเขินเรานี้ก็ใช้ชีวิตเรียบง่าย อยู่กันแบบพี่แบบน้อง ช่วยเหลือกันใน อาชีพหลักแต่ก่อนก็ไม่มีอะไรมาค้ะ ทำไร่ ทำสวน ปลูกข้าวโพด ปลูกมัน พวกผู้หญิงผู้เฒ่าก็อยู่บ้านทอผ้า ทำกับข้าว แต่ก่อนทำกันไว้ใช้ในบ้านเอง ไม่ได้ทำขาย ใช้ในงานบุญ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ใส่อาหารถวายพระ ใส่ของไหว้ หรือใช้ในงานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ ในหมู่บ้านวิธีทำเครื่องเงินนี้ก็ต้องใช้ความอดทนเยอะ เพราะขั้นตอนมันละเอียด ต้องเริ่มตั้งแต่เอาไม้มาแกะเป็นรูปภาชนะก่อน ไม้ที่ใช้ก็มักจะเป็นไม้ขนุนหรือไม้มะม่วงเพราะมันเบาและแกะง่าย จากนั้นก็ลงรัก ขัดเงา บางชิ้นก็เขียนลาย สมัยนั้นไม่มีเครื่องมืออะไรทันสมัย ใช้มือล้วน ๆ พอถึงช่วงประมาณก่อนทำถนนมีเจ้าหน้าที่จากอำเภอ เข้ามาในหมู่บ้าน เขาเห็นว่าเรายังทำเครื่องเงินกันอยู่ เขาก็เลยแนะนำให้ลองรวมกลุ่มกันดู จะได้พัฒนาให้เป็นอาชีพ แล้วก็ฝึกทักษะให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ด้วย เริ่มต้นจากคนไม่กี่คนเอง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ แบ่งหน้าที่กันตามที่แต่ละคนถนัด รวมกลุ่มก็ลำบากเหมือนกัน เพราะหมู่บ้านเราอยู่ห่างไกล ถนนหนทางก็ยังไม่สะดวก การขนของลงไปขายในตัวเมืองมันไม่ถนัดเลย ตลาดก็ยังไม่มีคนรู้จักเครื่องเงิน แต่พวกเราที่รู้จักกัน ก็ค่อยพัฒนากันไป

ภาพที่ 4.2 ชาวบ้านรวมกลุ่มอาชีพเครื่องเงิน

การรวมกลุ่มการประกอบอาชีพเครื่องจักสาน เครื่องจักสานเป็นหนึ่งในองค์ความรู้ดั้งเดิม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่มีรากฐานมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งอพยพมาจากเชียงตุง ในระยะเริ่มต้นงานจักสานถูกผลิตในระดับครัวเรือนโดยไม่มีการรวมกลุ่มกันเป็นทางการ แต่มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันในด้านกระบวนการการผลิต เช่น การแบ่งปันวัตถุดิบ และอุปกรณ์ การผลิตแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งอยู่บนรากฐานของความสัมพันธ์แบบครอบครัว เครือญาติและความสัมพันธ์ในชุมชน โดยผ่านการถ่ายทอดทักษะภูมิปัญญา และองค์ความรู้ จากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนให้กับคนที่สนใจ โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติในพื้นที่เช่นไม้ไผ่ นำมาผ่าเป็นเส้นและทำเป็นเส้นตอก แล้วนำมาขึ้นชิ้นงาน ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อการดำรงชีวิตประจำวัน แต่ยังแฝงด้วยมิติทางวัฒนธรรม ต่อมาได้มีการริเริ่มภายในชุมชนเองที่มีการพัฒนาเครื่องจักสาน ทำให้เกิดกระบวนการรวมกลุ่มเชิงอาชีพ ชาวบ้านเริ่มผลิตสินค้าในลักษณะที่สามารถจำหน่ายได้ และพัฒนาในด้านรูปแบบ สีสัณ และวัสดุ ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาไปสู่การใช้เส้นพลาสติกเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความคงทน เพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายมากขึ้น

การรวมกลุ่มในการทำเครื่องจักสานแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะคือ ในระยะว่างจากการทำไร่ ทำสวน และระยะก่อนถึงประเพณีหรือพิธีกรรมวันสำคัญ เช่น การทำตาแหลว และในประเพณีวันสืบชะตาใจบ้าน กระบวนการรวมกลุ่มในการพัฒนางานจักสานของชาวไทเขินบ้านห้วยน้ำซุ่น สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัย โดยการสร้าง พื้นที่วัฒนธรรม (cultural space) ผ่านการรวมกลุ่มเครื่องจักสาน ไม่เพียงเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ในชุมชนอย่างยั่งยืน และยังเป็นการปลูกฝังคุณค่าของเครื่องจักสาน ผ่านการใช้งานในพิธีกรรมและการใช้งานในครัวเรือน

ดังคำกล่าวของ MA 10 กล่าวว่า งานเครื่องจักสานเป็นงานฝีมือจะต้องใช้ความชำนาญ เริ่มจากการสานทำใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้า ไม้กวาด และกระด้ง และเครื่องใช้ใน

การเกษตรไร่นา เช่น ทุบไถ สุ่มไถ เป็นการสานใช้วัสดุที่ได้จากป่าชุมชนใกล้บ้าน ลวดลายก็จะเป็นลายขัด ลายสอง รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการสานของแต่ละครอบครัว การแลกเปลี่ยนเครื่องมือ การทำกบไสตอก งานจักสานจะส่งต่อวิชาความรู้จากคนในครอบครัวผ่านกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่นเดียวกับ **MA 13** กล่าวว่า ชาวไทเขินที่ย้ายมาจากเมืองเชียงตุง แต่ก่อนเครื่องจักสานไม่ได้ทำขาย ทำกันไว้ใช้เองในบ้านมากกว่า อย่างพวกกระบุง ตะกร้า ช้อง กระดังอะไรพวกนี้ ไว้ใช้เก็บของ หรือใส่อาหารในครัวเรือน วัสดุจะใช้ไม้ไผ่ หวาย หรือพวกตอกไผ่ ชาวบ้านพอว่างจากทำไร่ทำสวน เขาก็มานั่งจักสานกันต่อ บางคนก็เรียนรู้จากพ่อแม่ บางคนก็เรียนจากผู้เฒ่าผู้แก่ จนช่วงก่อนทำถนน เริ่มรวมกลุ่มกัน จะได้ช่วยกันพัฒนา ทั้งในเรื่องลวดลาย การออกแบบ แล้วก็วางแผนว่าจะผลิตแบบไหนให้ขายได้ด้วย พอเริ่มรวมกลุ่ม ก็มีปัญหาย่อยบ้างเหมือนกันคะ อย่างแรกเลยคือจำนวนคนยังน้อย จะเอาของออกไปขายในเมืองก็ลำบาก เริ่มทำเรื่อย ๆ มากลุ่มไม่ได้ใหญ่ จนถึงตอนนี้เครื่องจักสานของพวกเราก็ยังมีความสำคัญอยู่ คนรุ่นใหม่หลายคนก็เริ่มหันมาสนใจมาก และ **MA 11** กล่าวว่าคนในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นมีฝีมือเรื่องจักสานในบางขั้นตอนก็ต้องพึ่งผู้ชายในการทำ แต่ขาดการพัฒนาตอนนี้มีการจัดตั้งรวมกลุ่มทำกระเป๋าสานจากเส้นพลาสติกซึ่งได้นำความรู้การสานจากคนเฒ่าคนแก่มาพัฒนาใช้วัสดุที่คงทนขึ้น มีสีล้นรูปทรงทันสมัย

ภาพที่ 4.3 ชาวบ้านรวมกลุ่มอาชีพเครื่องจักสาน

การรวมกลุ่มการประกอบอาชีพผ้าทอ การทอผ้าเป็นทักษะดั้งเดิมของผู้หญิงชาวไทเขินที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษก่อนการอพยพมายังพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะในอำเภอแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยน้ำขุ่น การเรียนรู้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัว เครือญาติ และผู้หญิงภายในบ้านเป็นหลัก นิยมใช้เส้นใยจากฝ้าย และย้อมด้วยสีธรรมชาติ เช่น ขมิ้น เปลือกไม้ เพกา ฯลฯ เป็นองค์ความรู้ที่มีทั้งมิติของวัฒนธรรม การใช้สอย และความเชื่อ กลุ่มผ้าทอเริ่มจากการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ และพัฒนาไปสู่การแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนตามความถนัด เช่น ผู้ที่มี

ทักษะการเย็บจะรับหน้าที่เย็บ ผู้ที่มีความชำนาญด้านลายทอรับหน้าที่ทอผ้า ส่วนผู้มีทักษะการสื่อสารหรือการค้าจะรับบทเจรจาจำหน่าย มีการต่อยอดด้วยการสร้างกลุ่มตัดเย็บ ปักลายสำหรับผลิตภัณฑ์เพิ่มเติม เช่น ยาม เสื้อผ้าชาติพันธุ์ การรวมกลุ่มในการทำงานผ้าทอแบ่งออกได้เป็นสองช่วงระยะคือ ในระยะว่างจากการทำไร่ทำสวน และระยะก่อนถึงประเพณีหรือพิธีกรรมวันสำคัญ เช่น การทอผ้าตุ้มใช้ถวายในวันขึ้นปีใหม่ การทอผ้าขึ้นใช้ในงานสำคัญ ได้แก่ งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ การรวมกลุ่มประกอบอาชีพผ้าทอนอกจากจะสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในรากเหง้า และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวหลายรุ่น เป็นการปลูกฝังคุณค่าของผ้าทอ ผ่านการใช้งานพิธีกรรมและการใช้งานในครัวเรือน ยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ในชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังคำกล่าวของ MA 4 ทอผ้าตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ทำไว้ใช้ในครอบครัว ส่วนมากจะเป็นผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ สมัยก่อนจะสอนการทอผ้าเฉพาะคนเครือญาติ คนในครอบครัว เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น ส่วนในปัจจุบันก็มีการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการทอแต่ละบ้าน เมื่อรวมกลุ่ม การทอผ้าให้ความคงอยู่ และการต่อยอดของผ้าทอ โดยการเพิ่มกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าขึ้น เพื่อทำยามชุดชาติพันธุ์ไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ ลัวะ เช่นเดียวกับ MA 15 กล่าวว่า ถ้าย้อนกลับไปเมื่อก่อนนะคะ ไม่มีใครคิดหรอกค่ะว่าผ้าทอที่เราทำกันเองในบ้าน จะกลายมาเป็นอาชีพที่เลี้ยงครอบครัวได้ เป็นชาวไทเขินที่เกิดและโตที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ตอนเด็ก ๆ ก็เห็นแม่กับยายทอผ้าทุกวัน เพราะต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งใส่ทำงาน ใส่ในงานบุญ พอฉันโตขึ้นมาก็เริ่มทอผ้าบ้างประมาณช่วง ทำพระตำหนักมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานพัฒนาชุมชนเข้ามาค่ะ เขามาเห็นผ้าที่เราทอแล้วก็ชวนให้รวมกลุ่มกัน จะได้พัฒนาต่อยอด เพราะคิดว่า ถ้าพวกเราช่วยกัน ผ้าทอไทเขินของเราจะไม่หายไป แรก ๆ คนยังไม่ค่อยกล้าเข้าร่วมค่ะ แต่พอมีคนเริ่มลองขาย มีคนซื้อ มีรายได้เข้าบ้าน แต่ยังคงเอกลักษณ์ไทเขินไว้ บางผืนก็เอาไปแสดงงาน บางผืนก็ขายให้นักท่องเที่ยว ก็มีรวมกลุ่มกับคนตัดเย็บเสื้อผ้า ทำยาม ทำเสื้อปั๊ด เตี่ยวสะดอ มาขาย เรามีการแบ่งหน้าที่กัน ใครถนัดย้อมสีก็ย้อม ใครถนัดทอก็ทอ ใครตัดได้ก็ตัดเย็บ ใครพูดเก่งก็ไปขาย สิ่งที่ดีใจที่สุดไม่ใช่แค่มีรายได้หรอกนะคะ แต่คือการที่ลูกหลานของเรา ยังอยากเรียนรู้ อยากสืบทอดสิ่งที่เราเคยทำไว้ เราหวังว่าผ้าทอไทเขินของบ้านห้วยน้ำซุ่น จะยังคงอยู่ต่อไปอีกนาน เพราะมันไม่ใช่แค่ผ้า แต่มันคือเรื่องราววิถีชีวิต

ภาพที่ 4.4 ชาวบ้านรวมกลุ่มอาชีพผ้าทอ

จากการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น เป็นกระบวนการที่สะท้อนถึง การผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม โดยมีรากฐานสำคัญจากความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอาชีพหลัก ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอจุดเด่นของการรวมกลุ่ม วัฒนธรรมเป็นฐานการผลิตทุกกลุ่มอาชีพเชื่อมโยงกับพิธีกรรมและเครื่องใช้ในครัวเรือนที่บ่งบอกที่บริบทอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เช่น การใช้ขันดอกในงานบุญ งานประเพณี การสานตาแหลวในพิธีสืบชะตา หรือ การทอผ้าทำย่าม ไม้เท้าของใช้ส่วนตัว การจัดการทรัพยากรและแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพใช้ทรัพยากรท้องถิ่น (ไม้ไผ่ ฝ้าย) จากป่าชุมชนและแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ใกล้เคียง แบ่งงานตามช่วงวัยและความถนัด เช่น ผู้ชายวัยหนุ่มคัดเลือกไม้ ผู้หญิงและผู้สูงอายุรับผิดชอบงานละเอียดอย่างการลงรักหรือปักผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ การปรับตัวและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น กระเป๋าหรือตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก เพื่อตอบสนองตลาดสมัยใหม่ สร้างรายได้เสริมผ่านการขายผลิตภัณฑ์ในชุมชน ในด้านความยั่งยืนขององค์ความรู้ อาศัยการถ่ายทอดทักษะจากผู้อาวุโสสู่คนรุ่นใหม่และคนที่สนใจ แม้ยังขาดการขยายองค์ความรู้สู่ชุมชนเป็นวงกว้าง อีกทั้งลักษณะการรวมกลุ่มของชาวไทเขินจึงไม่ใช่เพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่เป็นการรักษาความต่อเนื่องของวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคม และการปรับตัวของภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ การประกอบอาชีพจึงเปรียบเสมือน เครื่องมือเชิงวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงการปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และพลังของชุมชนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทเขิน

3) ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น

หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นเป็นพื้นที่ชายขอบที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกับชาติพันธุ์อื่นอย่างสงบและเกื้อกูล แม้จะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม แต่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยังสามารถดำรงวิถีชีวิตของตนไว้ได้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านภาษา การแต่งกาย งานศิลปหัตถกรรมไทเขิน ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมที่สืบทอดกันมา

การอยู่ร่วมกันในลักษณะนี้ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของวัฒนธรรมในชุมชน ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ประเพณีและความเชื่อยังคงมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิต โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับผี เทวดา และบรรพบุรุษ ซึ่งสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับพระพุทธศาสนา และแสดงออกผ่านพิธีกรรมและหลักปฏิบัติที่จัดขึ้นตลอดรอบปีและในแต่ละช่วงของชีวิต

ผลการศึกษาที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นมีวิถีชีวิตที่หลอมรวมกับวัฒนธรรม โดยเฉพาะในด้านศิลปหัตถกรรม ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ซึ่งไม่เพียงมีบทบาทในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏชัดในบริบทของประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมอันเป็นกลไกสำคัญของการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยสามารถจัดจำแนกประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติของชาวไทเขินออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเด็นแรก ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติรอบปี

ประเพณีในลักษณะรอบปีของชุมชนชาวไทเขินมีความเกี่ยวข้องกับวัฏจักรของฤดูกาลและศาสนา ได้แก่ งานบุญประจำปี การสืบสานประเพณีท้องถิ่น และการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน โดยศิลปหัตถกรรมทั้งเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอมีบทบาทสำคัญในประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติทั้ง 12 เดือน ดังนี้

เดือนมกราคม ปรากฏประเพณีสวดมนต์ข้ามปีและทำบุญวันขึ้นปีใหม่ ได้แก่ **ความเชื่อ** การถวายตุงและผ้าปูลงจะมีพื้นฐานจากความเชื่อเรื่องบุญกุศลหลังความตายว่าการทำบุญจะเป็นเสบียงบุญติดตัวไปภพหน้า แสดงให้เห็นถึงระบบความเชื่อเรื่องกรรม วิญญาณ และการเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นวิถีชุมชนชาวไทเขิน **พิธีกรรม** ในคืนวันที่ 31 ธันวาคม ชาวบ้านพร้อมใจกันร่วมกิจกรรมประเพณี สวดมนต์ข้ามปี ที่วัดห้วยน้ำซุ่น โดยมีพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนร่วมเจริญพระพุทธมนต์ ช่วงเช้าของวันที่ 1 มกราคม จะมีพิธีทำบุญตักบาตร ตานขันข้าว ถวายตุงและผ้าปูลงเพื่อความเป็นสิริมงคล จัดเตรียม เครื่องสักการะ บรรจุในตะกร้าไม้ไผ่หรือ ตะกร้าพลาสติก เพื่อนำไปถวายพระในชั้นขอสีล ขันดอก ขันหน้าพระประธาน อุทิศบุญกุศลแก่บรรพบุรุษ และทำอาหารใส่ตะตวงอุทิศให้วิญญาณไร้ญาติ พิธีสืบชะตามีการใช้ตาแหลวในการประกอบพิธี และ **หลักปฏิบัติ** การแต่งกายแสดงออกถึงความเคารพต่อพิธีกรรม โดยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุนิยมใส่ชุดขาวที่ทอจากผ้าฝ้ายหรือชุดชาติพันธุ์ ผู้ชายจะนิยมสพายย่าม ส่วนผู้หญิงถือตะกร้าใส่เครื่องสักการะ ขณะที่เด็กและเยาวชนสวมใส่เสื้อผ้าสีสดใส แต่ก็ยังคงนิยมสพายย่ามเข้าวัดทำบุญ สะท้อนถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และการปรับตัวในสังคมร่วมสมัย

ดังคำกล่าวของ MA 6 ในคืนวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 ชาวบ้านและพระสงฆ์ร่วมกันจัดพิธีสวดมนต์ข้ามปี จะพาลูกหลานไปวัด เพื่อร่วมสวดมนต์ข้ามปี เช้าวันที่ 1 มกราคม มีการทำบุญ ตานไปหน้า เพื่อเป็นบุญกุศลสะสมไว้ในภพหน้าเมื่อละโลกไปแล้ว และมีการตานขันข้าว โดยนิยมทำกับข้าว พร้อมทั้งจัดดอกไม้เป็นช่อ เช่น ดอกดาวเรือง ดอกบานไม่รู้โรย พร้อมรูป เทียน ใส่ตะกร้านำไปวัด ผู้ร่วมพิธีจะสวมชุดขาว หรือชุดชาติพันธุ์สีขาวที่ตัดเย็บเฉพาะไปวัด เช่นเดียวกับ MA 9 กล่าวว่าที่วัดห้วยน้ำซุ่นจะมีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์และมีพิธีสืบชะตา รวมถึงการร่วมกันถวายพระพุทธรูปเพื่อความเป็นสิริมงคล เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ เช้าวันถัดมาจะมีการทำบุญใส่บาตรและตานขันข้าว โดยใช้ข้าวสุกหนึ่ง ข้าวจี พร้อมกับ จ่อ

ดอกไม้ ใบบุญนาถ ใบโกสน และเทียนใส่ในตะกร้าไปถวายในขันดอก ชันขอศีลถวายพระเจ้า เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้บรรพบุรุษ ผู้สูงอายุจะใส่ชุดขาวหรือชุดสุภาพ ผู้ชายจะขอบสพายยามไปวัดด้วย และ MA 14 กล่าวไว้ว่า คืบวันที่ 31 ธันวาคม ชาวบ้านจะไปร่วมพิธีสวดมนต์ข้ามปีและฟังธรรมที่วัดห้วยน้ำขุน เข้าวันที่ 1 มกราคม จะมีการทำบุญตักบาตร โดยชาวบ้านแม่หญิงจะเตรียมของใส่บาตร เช่น จ่อ ดอกไม้ ธูป เทียน และอาหารคาวหวาน ใส่ลงไปในตะกร้าไปถวายพระ ส่วนการแต่งตัว คนทั่วไปก็ชอบใส่ชุดขาวไปวัด วัยรุ่นแต่งตัวเรียบร้อย สีสันสดใส บางคนสวมชุดผ้าคนพื้นเมือง

ภาพที่ 4.5 ประเพณีปีใหม่ สวดมนต์ข้ามปี

เดือนกุมภาพันธ์ ปรากฏประเพณีวันมาฆบูชา ชาวบ้านจัดเตรียมอาหารพื้นบ้าน เช่น แกงส้ม แกงหวาน ใส่ ก๋วยเตี๋ยว (ปิ่นโต) หรือขันโตกนำไปถวายพระที่วัด ส่วนในช่วงเย็นจะร่วมพิธีเวียนเทียน โดยแต่งกายด้วยชุดปฏิบัติธรรมสีขาว หรือชุดประจำชาติพันธุ์ของตนเอง ถอดดอกไม้ ธูป เทียน และจ่อ (ตุ่งสามเหลี่ยม) โคมกระบอก เดินเวียนรอบวิหาร ได้แก่ **ความเชื่อ** ชาวไทเขินในวิถีชีวิตสะท้อนผ่านการถวายเครื่องสักการะ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแสดงออกผ่านการถวายเครื่องสักการะ และการถวายตุง ผ้าบุญชนะ และการถวายขันดอก เพื่อสะสมบุญกุศลไปใช้ในภพภูมิหน้า และส่งเสริมความสงบร่มเย็นในครอบครัว **พิธีกรรม** วันมาฆบูชา การใส่บาตร ตานขันข้าวให้บรรพบุรุษ และถวายภัตตาหาร การสวดมนต์ ฟังธรรม ทำวัตรเย็น เจริญจิตภาวนา และเวียนเทียน โดยชาวบ้านจะรวมตัวกันที่วัด นำดอกไม้ ธูปเทียน โคมกระบอก และจ่อรวมกัน เดินเวียนรอบวิหารและ**หลักปฏิบัติ** ชาวไทเขินมีหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เช่น การรักษาศีล การร่วมกิจกรรม การถวายเครื่องสักการะ ชันขอศีล ชันดอก ถวายเครื่องไทยธรรม และการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสในชุมชน การแต่งกายด้วยชุดสุภาพสีขาว ชุดพื้นเมือง หรือชุดประจำชาติพันธุ์ตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ผู้หญิงนิยมใส่ผ้าถุงที่ทอเอง ถิ่นตะกร้าสานไปวัด ส่วนผู้ชายสวมชุด

ขาว หรือเสื่อยืดสีขาว สะพายย่ามที่ใส่เครื่องสักการะหรือของสำคัญไปวัด ซึ่งสะท้อนถึงการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมและการเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ดังคำบอกกล่าว MA 2 เล่าว่า สมัยก่อน พ่ออ้ายแม่อ้าย จะทำกับข้าวแต่เช้ามีด แกงลัม แกงหวาน จิ้นลัม ตักแบ่งใส่ปิ่นโตเอาไปถวายพระสงฆ์ และช่วงเย็น จะใส่ชุดพื้นเมืองหรือชุดประจำเผ่าสะพายย่าม เอาดอกไม้ ดอกบัว ดอกดาวเรืองใส่ตะกร้าที่สานเองจากไม้ไผ่ ไปเวียนที่วัด เช่นเดียวกับ MA 6 กล่าวว่า ช่วงเช้า ชาวบ้านจะเตรียมของกับข้าว จ่อ ดอกไม้ ดอกกุหลาบ ดอกพุท ใบโกสน ใบบุญนาค เทียนไข มารอใส่บาตร ไปวัดฟังธรรมเทศนา จัดสำหรับอาหารคาวหวาน ใส่ขันโตก ไปทำบุญถวายภัตตาหาร ชุดที่ใส่ไปจะชุดพื้นเมือง หรือชุดประจำตัวของแต่ละไต หลังจากเสร็จพิธีในช่วงเช้า จะมาร่วมกันรับประทานอาหาร ที่โรงทาน ชาวบ้านจะเตรียมไว้ให้ คนเฒ่าคนแก่ จะรอฟังพระแสดงพระธรรมเทศนาในช่วงบ่าย ช่วงค่ำ พระสงฆ์จะนำชาวบ้านเวียนเทียน โดยนำดอกไม้ ธูปเทียน จ่อ กำรวมกัน เดินเวียนเทียน 3 รอบ จุดกระบอกไฟ และจุดประธนีรอบวัด และเช่นเดียวกับ MA 8 กล่าวว่า วันมาฆบูชา ชาวบ้านคนเฒ่าคนแก่จะตื่นแต่เช้ามีดกัน เตรียมจ่อ ดอกไม้ ดอกดาวเรือง ดอกเข็ม ดอกมัม ใบโกสน หรือดอกไม้ประดิษฐ์ที่ทำจากผ้า กระดาษ ลูกหลานจะสั่งซื้อตามสื่อออนไลน์ เตรียมไว้ให้ เทียนไข และอาหารคาวหวานไปวัด พระสงฆ์จะเจริญพระพุทธมนต์ สวดมนต์ และเทศนาธรรมให้ฟัง ทุกคนจะร่วมทำบุญและเวียนเทียนกัน ผู้หญิงจะใส่ชุดไต นุ่งผ้าถุงที่ทอเองหรือซื้อในหมู่บ้าน ส่วนผู้ชายจะใส่เสื้อเชิ้ต เสื่อยืดสีขาว หรือชุดสุภาพ และทั้งหญิงทั้งชาย จะชอบสะพายย่ามไปวัดกัน

ภาพที่ 4.6 ประเพณีวันมาฆบูชา

เดือนมีนาคม ปรากฏประเพณีเข้าก่ำ (เข้ากรรม) ประเพณีที่จัดขึ้นที่สุสานหรือบริเวณภายในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิบัติธรรม สร้างบุญกุศล และแผ่เมตตาให้แก่ดวงวิญญาณที่ล่วงลับ รวมถึงเพื่อความสงบร่มเย็นของชุมชน จัดขึ้นทุก 3 ปี หรือเกิดเหตุการณ์ร้ายในหมู่บ้าน ได้แก่ **ความเชื่อ** เชื่อว่าการจัดพิธีเข้าก่ำ สามารถคลี่คลายเคราะห์กรรม หรือปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายในชุมชน เช่น กรณีมีผู้เสียชีวิตติดต่อกัน หรือเหตุการณ์บ้านเมืองไม่สงบ จะนำตาแหลวมาติดหน้ากระท่อมและบริเวณการประกอบพิธี มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษและเจ้ากรรมนายเวร ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดต้องการแผ่เมตตาและการอุทิศส่วนกุศล เชื่อในพลังของการสวดมนต์เดินจงกรม บังสกุล และการปฏิบัติธรรม ที่จะนำพาความสงบสุขมาสู่ทั้งตนเองและชุมชน **พิธีกรรม** การทำวัตรเช้า – เย็น สวดมนต์ การใส่บาตร ตานขันข้าว ถวายเครื่องไทยธรรม การฟังเทศน์ ฟังธรรม จากเจ้าอาวาส การแผ่เมตตา บังสกุล อุทิศส่วนกุศลให้ดวงวิญญาณ การเตรียมเครื่องสักการะวางบนขันดอก สำหรับไหว้พระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่หรือหน้าพระประธาน และ**หลักปฏิบัติ** การสร้างกระท่อมจากไม้ไผ่สานเป็นผนัง มุงด้วยฟางข้าวเพื่อเป็นที่พักของพระสงฆ์ ปูด้วยผ้าผืนผ้าฝ้าย จัดในสุสานหรือบริเวณภายในวัด มีการชิงตาแหลว และชาวบ้านระหว่างเข้ากรรม พระสงฆ์ต้องอยู่กรรมอย่างเคร่งครัด ส้ารวมกาย วาจา ใจ วางเครื่องสักการะในขันขอศีล ชาวบ้านถือศีล 5 ศีล 8 ตลอดช่วงเวลาเข้าก่ำ แต่งกายด้วยชุดปฏิบัติธรรมสีขาวหรือสีอ่อน ตัดเย็บจากผ้าโทเรหรือผ้าฝ้าย จะสะพายย่ามใส่ของสำคัญและชุดประจำชาติพันธุ์ สื่อสารด้วยความเคารพ อ่อนน้อม ถ่อมตน และตั้งมั่นในการปฏิบัติ

ดังคำกล่าวของ **MA 7** กล่าวว่า การเข้ากรรมในอดีต พระสงฆ์ ชาวบ้าน

จะมาช่วยกันสร้างกระต๊อบจากฟางข้าว เป็นหลัง ๆ ทำความสะอาดสถานที่เข้ากรรม จะทำกันที่ป่าช้า พระสงฆ์ เจ้าอาวาสจะนำพระสวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญศีลภาวนา เดินจงกรม และในตอนเช้าชาวบ้าน พ่ออ้วยแม่อ้วย จะเตรียมอาหารแบบง่าย เช่นเดียวกับ **MA 3** กล่าวว่าประเพณีเข้าก่ำ (เข้ากรรม) นาน ๆ จะจัดขึ้น 3 ปีครั้ง จะจัดที่สุสาน หรือพื้นที่บริเวณรอบวัด เข้ากรรมจะเข้าเป็นเวลา 7 หรือ 10 วัน แล้วแต่เจ้าอาวาสวัด ชาวบ้าน พระสงฆ์จะมาช่วยสร้างกระท่อมด้วยฟางข้าวเป็นหลัก ๆ ในตอนเช้าจะมีการทำวัตรเช้า ชาวบ้านจะตื่นแต่เช้ามีดมาเตรียมอาหารแบบง่าย ๆ ที่ซื้อได้ตามร้านค้าทั่วไปในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะแต่งตัวใส่ชุดปฏิบัติธรรมสีขาว เตรียมดอกไม้ที่มีในละแวกบ้าน ดอกเข็ม ดอกกุหลาบ ใบโกสน ใบบุญนาค เทียนไข และจ้อ ถือใส่ขัน หรือตะกร้าไปวัด นำไปไหว้พระในวิหาร หอพระ เจดีย์ ส่วนอาหารที่เตรียมมา จะเอาใส่ขันโตก ใส่ถาด ไปถวายพระสงฆ์ และเช่นเดียวกับ **MA 9** กล่าวว่า ในตอนเช้าชาวบ้านจะพากันไปเข้าก่ำ (เข้ากรรม) ที่สุสานเป็นเวลา 10 วัน เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ให้กับวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ หรือเจ้ากรรมนายเวร ก็จะมีการเทศนา ฟังเทศน์ ฟังธรรมจากพระสงฆ์ ถือศีล 8 ศีล 5 ปฏิบัติธรรมเป็นเวลา 10 วัน

ภาพที่ 4.7 การเข้าก่ำ (เข้ากรรม)

เดือนเมษายน ปรากฏประเพณีสืบทอดมาแต่โบราณ ประเพณีปอยส่างลอง (บวชลูกแก้ว) และประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของประเพณีท้องถิ่น ประเพณีเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยหล่อหลอมจิตสำนึกส่วนรวมให้เกิดความสามัคคีในชุมชน เช่น ประเพณีสืบทอดมาแต่โบราณว่าเป็นพิธีที่จัดโดยชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจในการทำ ความสะอาดและตกแต่งสถานที่ด้วยดอกไม้ ใบไม้พื้นบ้าน เพื่อแสดงความเคารพต่อผีเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีปอยส่างลอง เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีขบวนแห่ลูกแก้ว แต่งกายด้วยชุดลูกแก้ว ประเพณีสงกรานต์ และวันสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ ล่อง วันเนา วันพญาวัน วันปากปี ได้แก่ **ความเชื่อ** ของชาวไทยเชื้อสายพม่าในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ผีเทวดาบรรพบุรุษ เชื่อการสืบทอดจะช่วยขัดเสนียดจัญไร และเสริมความเป็นสิริมงคลให้กับชุมชน การสืบทอดประเพณีสืบทอดมาแต่โบราณ มีจุดมุ่งหมายเพื่อขับไล่สิ่งอัปมงคล และเพื่อให้บรรพบุรุษช่วยปกป้องคุ้มครอง การสืบทอดจะต้องทำพิธีกรรม โดยพ่ออาจารย์ ปลุกเสกตาแหลวให้ชาวบ้านบูชา ความเชื่อเรื่องตาแหลวคาเขียว เป็นการสื่อถึงการใช้วัตถุมงคลเป็นตัวกลางในการป้องกันสิ่งที่ไม่ดี ที่มารบกวนคนที่อยู่ในหมู่บ้านและชุมชน **พิธีกรรม** ชาวไทเขินมีลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ พิธีสืบทอดมาแต่โบราณจะจัดขึ้นปีละครั้ง โดยมีพิธีตักน้ำทิพย์บนดอยตุง นำมาทำน้ำมนต์แจกจ่ายภายในชุมชน ปอยส่างลองมีขั้นตอนจากการฝากตัวเป็นศิษย์ การฝึกฝนบทสวด จนถึงขบวนแห่ลูกแก้ว วันสงกรานต์ประกอบด้วย ขนทรายเข้าวัด ถวายตุง และรดน้ำดำหัวด้วยน้ำส้มป่อย พิธีรดน้ำดำหัว ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญในการแสดงความเคารพและขอพร และ**หลักปฏิบัติ** พิธีสืบทอดมาแต่โบราณชาวบ้านจะร่วมกันจัดสถานที่เตรียมเครื่องประกอบพิธี สานริ้วเขตทำพิธีราชวัตร ทำตาแหลวเพื่อเข้าปลุกเสกในพิธีให้ชาวบ้านบูชานำไปติดหน้าประตูบ้าน ชาวบ้านสวมชุดสีขาว ชุดชาติพันธุ์ ผู้หญิงสวมผ้าถุงและเสื้อสีขาว สะพายย่าม ปอยส่างลอง ชาวบ้านจะแต่งชุดประจำชาติพันธุ์ มีการแห่ลูกแก้วหรือใน

ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่านาค รอบหมู่บ้าน มีการอัญเชิญให้กับลูกแก้ว วันสงกรานต์การรดน้ำวาจาที่ไม่ดีในวันเนา เช่น งดพูดคำหยาบ คำทอการแสดงความเคารพต่อผู้สูงอายุด้วยการรดน้ำคำหัว โดยใช้ น้ำมันส้มป่อยพร้อมดอกไม้และของกำนัลมอบให้ผู้สูงอายุ ได้แก่ ผ้าถุง เสื้อกระดุมเงิน รวมถึงอาหารและผลไม้ การขนทรายเข้าวัด

ดังคำกล่าวของ **MA 6** วันสังขานต์ การเริ่มต้นปีใหม่จะเป็นสังขานต์ล่อง จะต้องยิงปืนขึ้นฟ้าเที่ยงคืนวันที่ 12 เป็นการแสดงว่าเริ่มเข้าปีใหม่แล้ว วันเนา เป็นวันทำบุญขนทรายเข้าวัด พร้อมนำดอกไม้ จ้อ ตกแต่งอย่างสวยงาม วันนี้เป็นวันที่ห้ามพูดสิ่งไม่ดี ห้ามด่า ห้ามสาปแช่งผู้อื่น วันพญาวัน เป็นสำคัญกว่าทุกๆวัน ในตอนเช้าจะทำบุญรับศีลภาวนาเป็นวันดี ทำบุญตักบาตร ถวายทาน ถวายตุง ถวายเจดีย์ทรายอุทิศส่วนกุศลไปให้เทวบุตร เทวดา ผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การนําน้ำมนต์ น้ำส้มป่อยไปเอาไว้ใช้ผสม ไปสรงน้ำพระพุทธรูป เอาไปรดน้ำคำหัวคนเฒ่า เพื่อความเป็นสิริมงคล และวันปากปี เป็นวันที่ชาวไทยเชื้อสายจีนถือว่าเป็นเริ่มต้นทำความดี การทำผัดผาดในปีที่ผ่านมาถือว่าเป็นบทเรียน เริ่มต้นการดำเนินชีวิตใหม่ นิยมกินแกงขนุน เพื่อหนุนนำไปในทางที่ดีงาม **ส่วน MA 5** กล่าวว่า การบวชบอยล่างลอง หรืองานบวชลูกแก้ว การจัดงานอยู่ประมาณสามวัน แต่ถ้าหากผู้ที่ทำการบวชนั้นมีฐานะดี ก็จะมีการฉลองเป็นเวลา 5 วัน หรือ 7 วัน จะนิยมจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงหน้าแล้งที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ว่างเว้นจากการทำไร่ทำนา และ **MA 6** กล่าวว่า เมื่อมีเด็กผู้ชายอายุครบ 8 - 9 ปี พ่อแม่จะล้งมาเป็นเด็กวัดก่อน พออายุครบ 10 ปี ก็จะมีการบวชเนรบบวชลูกแก้ว จะมีการแต่งตัว แต่งหน้าละอ่อน ใส่เครื่องประดับให้ดูสง่า สวยงาม แล้วให้เด็กขี่คอแห่ลูกแก้วรอบวิหารวัด หรือรอบหมู่บ้าน เช่นเดียวกับ **MA 9** กล่าวว่า การสืบชะตาหมู่บ้าน ใจบ้าน 1 ปี มักจะจัดให้การสืบชะตา มักจะทำก่อนวันสงกรานต์ จะทำบริเวณ หอเทวดาเลื้อบ้าน ใจบ้าน โดยชาวบ้านจะมาช่วยเตรียมสถานที่ และเช่นเดียวกับ **MA 8** กล่าวว่า ตาแหลวคาเขียว เป็นสิ่งของศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญในพิธีนี้ด้วย ชาวบ้านจะใส่ชุดประจำเผ่า หรือเสื้อผ้าสีล้วนสดใส สะพ่ายยามทั้งหญิงและชาย วันสงกรานต์จะไปวัดวันที่ 15 จะเอาตุงไปปักบนกองทรายที่วัด

ภาพที่ 4.8 ประเพณีสืบทอดใจบ้าน

ภาพที่ 4.9 ประเพณีปอยส่างลองและประเพณีวันปีใหม่เมือง (สงกรานต์)

เดือนพฤษภาคม ปรากฏประเพณีวันวิสาขบูชา (แปดเป็ง) และพิธี
เลี้ยงเจ้าเมือง เป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษผ่านการเชื่อมโยงความเชื่อ และศาสนา
รักษาอัตลักษณ์และการถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรม จากรุ่นสู่รุ่นโดยใช้พื้นที่วัด บ้าน และสถานที่
ศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ **ความเชื่อ** ในพระพุทธศาสนาควบคู่กับความเชื่อเรื่องอำนาจ
เหนือธรรมชาติ เครื่องใช้ในพิธีกรรม เครื่องสักการะใส่ในตะกร้าจักสาน สำหรับใส่ของบูชานำไปวาง
ในขันดอก ขันขอสีล การบูชาตาแหลวเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี ผีชั่วร้าย **พิธีกรรม** ชาวไทเขินทำบุญ
ตักบาตร ตานขันข้าว ถวายตุง เพื่อความเป็นสิริมงคล เวียนเทียนรอบวิหารใช้โคมกระบอก หรือเทียน
และ**หลักปฏิบัติ** สะท้อนผ่านการแต่งกาย การวางตน และการเข้าร่วมพิธีอย่างพร้อมเพียง เช่น
สวมชุดขาว ชุดชาติพันธุ์ สะพายย่ามใส่ของเครื่องสักการะทั้งชายและหญิง เข้าวัดทำบุญ การใช้

เครื่องเงินในการจัดวางเครื่องบูชา หรือการใช้ตะกร้าจักสานใส่เครื่องสักการะ อาหาร แสดงถึงจริยธรรมเชิงปฏิบัติที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน หลักปฏิบัติเหล่านี้ไม่ได้มีเพียงหน้าที่ทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการปกป้องความเป็นชาวไทเงินจากการกลืนกลายทางวัฒนธรรม

ดังคำกล่าวของ MA 7 ในวันวิสาขบูชา 15 ค่ำ ตอนเช้ามีพระภิกษุสามเณร ประชาชน พากันทำวัตร เจริญพระพุทธมนต์ ทำจิตภาวนา พระภิกษุ สามเณรให้ศีล ให้พรรับบาตร ชาวบ้าน จะมีการเตรียมอาหารคาวหวาน เครื่องสักการะ ไปทำบุญที่วัด และมีการदानข้าวไปหาผู้ที่ล่องลับ ใส่ชุดชาติพันธุ์ หรือแต่งกายด้วยชุดสุภาพ ชุดสีขาว ในพิธีเลี้ยงเจ้าเมือง โดยคนที่ทำพิธีจะเป็นพ่ออาจารย์ ทุกคนในหมู่บ้านจะเข้ามาร่วมพิธีเป็นความเชื่อการเคารพบรรพบุรุษที่มาตั้งรกรากถิ่นฐาน และเพื่อให้บรรพบุรุษคุ้มครองปกป้องรักษา โดยชาวบ้านจะช่วยกันเตรียมของเช่น ไหว้ เช่น หัวหมู ผลไม้ ดอกไม้ ธูปเทียน ไข่ต้มน้ำ ต้มกล้วย มาทำเป็นกระโจมวางของไหว้ ปัจจุบันจะจัด 3 ปี ต่อ 1 ครั้ง หรือมีเหตุการณ์ที่เลวร้ายในหมู่บ้าน เช่นเดียวกับ MA 13 กล่าวว่า จะมีวันแปดเป็ง วันวิสาขบูชา ชาวบ้านจะตื่นกันแต่เช้า แต่งตัวสุภาพ สีสันสดใส หรือใส่ชุดชาติพันธุ์ ที่หาซื้อจากในชุมชน ไปทำวัตรเช้า จะใส่บาตร มีการเทศนา ฟังธรรมและในตอนเย็นก็มีการเอาดอกไม้ ดอกโกสน ใบบุญนาถ เทียนไข ไปเวียนเทียนรอบโบสถ์ ในช่วงค่ำชาวบ้านจะแต่งตัวชุดปฏิบัติธรรมสีขาว วัยหนุ่มสาวจะใส่ชุดสุภาพ สีสันสดใส และเช่นเดียวกับ MA 4 เล่าว่า ชาวไทเงินจะเรียกว่าวันแปดเป็ง จะไปทำบุญตักบาตรที่วัด เตรียมเอาดอกไม้ ดอกดาวเรือง ดอกเข็ม ใบโกสน ต้นไผ่กวณิม ที่หาได้ในหมู่บ้าน เทียนไข และจ้อ ไปไหว้ห่อพระ เจดีย์ และนำอาหาร ใส่ขันโตกเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ ชาวบ้านจะแต่งด้วยชุดปฏิบัติธรรมสีขาวส่วนวัยหนุ่มสาวจะใส่เสื้อเชิ้ต เสื้อยืด สีสุภาพทั้งตอนเช้าและตอนเวียนเทียนตอนเย็น

ภาพที่ 4.10 ประเพณีวันวิสาขบูชา (วันแปดเป็ง) และประเพณีผีเลี้ยงเจ้าเมือง

เดือนมิถุนายน ปรากฏการทำบุญในวันสัลดน้อย สัลดใหญ่ ขึ้น - แรม 8 ค่ำ และ ขึ้น - แรม 15 ค่ำ ประเพณีนี้ยังคงใช้เครื่องประกอบพิธี เช่น ขันโตก ขันดอก และของใช้ในครัวเรือนตะกร้าหวาย ตะกร้าไม้ไผ่ ย่านมและเครื่องสักการะ ซึ่งผลิตจากวัสดุธรรมชาติในป่าชุมชน ทุกขั้นตอนการสาน ตัดเย็บ ประดิษฐ์ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีและกิจกรรมทางศาสนาอย่างมีนัยยะ

ทางวัฒนธรรม ได้แก่ **ความเชื่อ** ชาวไทจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับการอุทิศบุญกุศลให้กับบรรพบุรุษ เจ้ากรรมนายเวร และวิญญาณไร้ญาติ ผ่านพิธีตานซันข้าว การกรวดน้ำ การวางสดวงและการใช้เครื่องสักการะ เป็นเครื่องหมายของความดีงามและสิริมงคล ความเชื่อเหล่านี้แสดงถึงการเคารพบรรพบุรุษ การเชื่อในการประพุดิปฏิบัติตัวในการดำรงชีวิต กรรมดีกรรมชั่ว และการแสวงหาความร่มเย็นในชีวิต **พิธีกรรม** ตานซันข้าว การถวายภัตตาหาร การทำวัตรเช้า – เย็น นั่งสมาธิ ปฏิบัติธรรม รักษาศีล นำเครื่องสักการะวางในขันดอกเพื่อเป็นพุทธบูชา งานศิลปหัตถกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญ ทั้งในเชิงสัญลักษณ์และเชิงปฏิบัติ เช่น การใช้ขันโตกจัดวางอาหารเพื่อถวายพระสงฆ์ ตะกร้าไม้ไผ่ ตะกร้าเส้นพลาสติกสำหรับใส่เครื่องสักการะ อาหารเพื่อนำไปวัด ซึ่งแสดงออกถึงรสนิยม ความประณีต และความศรัทธาที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม และ**หลักปฏิบัติ** ชาวบ้านปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 หรือศีล 8 ในวันพระ การแต่งกาย การพูดจา และการแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ผู้สูงอายุหนุ่มสาว หรือชุดปฏิบัติธรรม ผ้าฝ้ายทอมือ ส่วนหนุ่มสาวแต่งกายสุภาพ สะพายย่าม ถือบานหรือตะกร้าสานด้วยไม้ไผ่และเส้นพลาสติก เสื้อผ้า ชุดพื้นเมือง ย่าม ผ้าซิ่น และผ้าฝ้าย เกิดการเชื่อมโยงกับงานศิลปหัตถกรรม

ดังคำกล่าวของ **MA 6** ชาวบ้าน ผู้สูงอายุและเด็ก ๆ พวกกันเข้าวัด ทำบุญวันพระ วันศีลใหญ่ ขึ้นและแรม 15 ค่ำ วันศีลน้อย ขึ้นและแรม 8 ค่ำ ถือว่าเป็นวันสำคัญทางศาสนา ชาวบ้านจะเตรียมอาหารคาวหวาน ชาวบ้านจะแต่งตัวใส่เสื้อปฏิบัติธรรมสีขาว เช่นเดียวกับ **MA 15** ว่า การไปวัดของชาวบ้านห้วยน้ำขุ่นจะไปวัดทุกวันพระ ส่วนมากจะใส่ชุดประจำเผ่าสีขาว หรือชุดปฏิบัติธรรมสีขาว ตัดเย็บจากผ้าฝ้ายผ้าไหม ผู้ชายจะชอบสะพายย่ามใส่ของสำคัญ ส่วนผู้หญิงจะชอบถือบะจระเข้หวาย ตะกร้าสาน ที่ทำจากเส้นพลาสติกแทนการใช้ตะกร้าที่สานจากไม้ไผ่ เนื่องจากมีความคงทน มีสีสันสดใส ซื้อได้จากกลุ่มสานตะกร้า และ **MA 2** กล่าวว่า วันพระ หรือวันศีลน้อย ศีลใหญ่ ชาวบ้านจะมาทำวัตรเช้าทำบุญตักบาตร เตรียมเอาอาหาร นำใส่ขันโตกที่วัด เตรียมยกถวายพระ และเอาดอกไม้ที่มีในหมู่บ้าน ดอกดาวเรือง ใบโกสน ต้นไผ่กวณอิม เทียนไข และจ้อ นำมามัดรวมกันเป็นช่อเดียว นำไปไหว้พระหน้าโต๊ะหมู่ หรือหอพระ ผู้ใหญ่จะแต่งตัวเสื้อเชิ้ตสีขาว สีสันสดใส สีฟ้า สีเขียว สีส้มพู สีเหลือง ที่หาซื้อได้จากในตัวเมือง

ภาพที่ 4.11 ประเพณีเข้าวัดทำบุญวันพระ ศีลน้อย ศีลใหญ่

เดือนกรกฎาคม ปราภวันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา หรือเข้าหว่า มีการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา มีการประดับตกแต่งต้นเทียนพรรษาตามวิธีชาวบ้าน มีการทำบุญ ตานขันข้าว และการเวียนเทียนถือเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านในชุมชนทั้งชายหญิงร่วมกิจกรรมกัน ได้แก่ **ความเชื่อ** ชาวไทเขินเชื่อในพระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) ว่าเป็นที่พึ่งสูงสุด การทำบุญ ตานขันข้าว และเวียนเทียนจะช่วยอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ เทวดาประจำตัว เจ้ากรรมนายเวร ในช่วงค่ำชาวบ้านถวายจุดประทีปวางสักการะพระธาตุ จะช่วยเสริมสิริมงคลให้แก่ตนเองและครอบครัว **พิธีกรรม** ตานขันข้าว เป็นพิธีกรรมที่ทำสืบเนื่องต่อกันมาหลายชั่วอายุคน โดยการนำอาหารใส่ตระกร้าหรือย่ามไปจัดวางในโตกที่วัดถวายแก่พระสงฆ์ เพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ในช่วงเย็นมีการเวียนเทียน ถอดดอกไม้ รูป เทียนเวียนรอบวิหาร 3 รอบ และจุดประทีปถวายไฟ พระธาตุและบริเวณในวัด วันเข้าพรรษาจะแห่ต้นเทียน และต้นคว้นตานเป็นขบวนแห่เข้ามาในวัด และถวายปัจจัยในวิหารที่วัดห้วยน้ำขุ่น และ**หลักปฏิบัติ** การเข้าวัดทำบุญเริ่มด้วยการรักษาศีล ถือศีล โดยการวางเครื่องสักการะในขันขอศีลและขันดอกเพื่อสักการะพระพุทธเจ้า ทำสมาธิ เจริญจิตภาวนา และฟังธรรม การเตรียมตัว เช่น แต่งกายสุภาพชุดสีขาว ชุดปฏิบัติธรรมหรือชุดประจำชาติพันธุ์ จัดเตรียมเครื่องสักการะของถวายและอาหารใส่บาตรและตานขันข้าว เพื่อแสดงความเคารพต่อ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่งกายด้วยชุดสีขาว มิดชิด หรือชุดประจำชาติพันธุ์จะนิยมใช้ยามแทนการใช้ถุง วันเข้าพรรษามีการแสดงฟ้อนรำจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น รำโต รำนก พร้อมเสียงฆ้องกลองสร้างบรรยากาศที่รื่นเริงอยู่ในขบวน ผู้เข้าร่วมพิธีส่วนใหญ่แต่งกายด้วยชุดประจำชาติพันธุ์ของตนเอง หรือสวมเสื้อผ้าสีสดใส สุธาพ เข้าร่วมพิธีกรรม

ดังคำบอกเล่าของ MA 7 วันอาสาฬหบูชา ชาวบ้าน พ่ออ้วยแม่อ้วยจะเข้าวัด ทำบุญ นำอาหารแห้ง ผลไม้ ไปใส่ตักบาตร ช่วงบ่ายจะการฟังเทศธรรม สวดมนต์ โดยมีเจ้าอาวาส และคณะสงฆ์เป็นผู้นำสวดมนต์ และในช่วงค่ำชาวบ้านพ่ออ้วยแม่อ้วยแต่งตัวชุดปฏิบัติธรรมสีขาว เตรียม ดอกไม้ รูปเทียนไขมาร่วมเวียนเทียนเพื่อน้อมระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม และยังช่วยชำระล้างจิตใจ ให้สดชื่น ผ่องใส วันเข้าพรรษามีการแห่เทียนขบวนฟ้อนรำ อย่างสนุกสนาน เช่นเดียวกับ MA 6

กล่าวว่า ในวันอาบูชาเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พ่ออ้ายแม่อ้ายจะตื่นแต่เช้ามีเตรียมอาหาร มาตักบาตรในตอนเช้า อาหารสำเร็จรูป มาฆ่า ปลากระป๋อง ข้าวสาร นม น้ำเปล่านำมาถวายเป็นการ อุทิศส่วนกุศลให้แก่ตนเองและครอบครัว ถวายสังฆทาน ในช่วงค่ำชาวบ้าน ประชาชน พ่ออ้ายแม่อ้าย ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นจะมาทำวัตรเย็นร่วมกับพระสงฆ์ เตรียมดอกไม้ กล้วยไม้ ธูปเทียนไข ที่ซื้อมาจาก ตลาดในหมู่บ้านมาเดินเวียนเทียนรอบโบสถ์ และ วันเข้าพรรษา คือการที่พระสงฆ์อยู่ประจำวัดที่ได้ ที่หนึ่งในช่วงฤดูฝน

ภาพที่ 4.12 ประเพณีวันอาสาฬหบูชาและประเพณีแห่เทียนพรรษา

เดือนสิงหาคม ปราฎฐประเพณีการเลี้ยงผีไร่ผืนา ชาวไทเขิน บ้านห้วยน้ำซุ่นจัดเตรียมพระบรมฉายาลักษณ์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ตั้งเครื่องสักการะ พิธีทำบุญตักบาตรและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น แห้วางป่าช้า ทำความสะอาดวัด ศาลาใจบ้าน-ใจเมือง และถนนในหมู่บ้าน ได้แก่ **ความเชื่อ** ประเพณีวันแม่ความกตัญญู เป็นรากฐานทางวัฒนธรรม แสดงออกผ่านการดูแลพระคุณแม่ เช่น ในวันแม่แห่งชาติ ส่วนความเชื่อว่าการเลี้ยงทำบุญเลี้ยงผีไร่ผืนา จัดขึ้นช่วงฤดูเพาะปลูกฤดูฝน โดยมีการเลี้ยงผีไร่ผืนา เพื่อขอพรพืชผลอุดมสมบูรณ์ เชื่อในการอุทิศบุญกุศลแก่บรรพบุรุษผีไร่ผืนาและเจ้าที่ เพื่อขอความคุ้มครองและผลผลิตดี **พิธีกรรม** ในวันแม่ในช่วงเช้าเป็นพิธีกรรมทางศาสนาทำบุญตักบาตรตานขันข้าว รักษาศีล โดยมีตะกร้าใส่ของไปวัดใช้ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น จ้อ (ตุ่งสามเหลี่ยม) ในขันดอกสำหรับไหว้พระ ส่วนพิธีกรรมทำบุญไร่สวนเตรียมเครื่องเช่น ไห้ว ตกแต่งดอกไม้ ใบบุญนาถ ต้นกล้วย บนแท่นไม้ไผ่สาน 4 เส้า ติดตาแหลว 4 มุม พิธีสวดผสมผสานพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม โดยมีพระสงฆ์และพ่ออาจารย์เป็นผู้ดำเนินพิธี ใช้การบริการมคธภาษาไทเขิน โดยมีการพรมน้ำมัน หวานข้าวเปลือก ข้าวสาร และทราย เพื่อความสิริมงคล และ **หลักปฏิบัติ** ถวายพระพรในช่วงเช้า ทำบุญตักบาตร โดยพร้อมใจกันแต่งกายด้วยชุดสีฟ้า เข้าร่วมพิธีภายในครอบครัวร่วมกิจกรรมผู้อาวุโสฝ่ายหญิง เช่น ล้างเท้า มอบพวงมาลัย รับประทานอาหาร

พร้อมกัน ส่วนของการเลี้ยงผีไร่ผีนามีการเตรียมเครื่องเซ่นไหว้จากวัตถุดิบในท้องถิ่นและตกแต่งสถานที่ด้วยวัสดุธรรมชาติ โดยพ่ออาจารย์วัดเป็นผู้ประกอบพิธี

ดังคำกล่าวของ MA 7 ชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ในวันแม่ไม่มีแม้แต่การไปทำบุญตักบาตรที่วัด อย่างเดียว มีการทำกิจกรรมร่วมกันทำกับแม่ หรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ เช่น การพาแม่ไปเที่ยว อยู่ด้วยกันในวันแม่ ทำอาหารให้แม่กิน เช่นเดียวกับ MA 9 วันแม่จะมีการทำบุญและประกาศให้ทุกคนรู้เรื่องส่งตัวแทนไปทำความสะอาดศาลาและถนน ส่วน MA 1 และ MA 8 กล่าวว่า เมื่อเริ่มเพาะปลูก จะทำพิธีเลี้ยงผีไร่ นิมนต์พระมาสวดมนต์ ขอให้ผลผลิตดีเครื่องเซ่นไหว้มีทั้งของคาวหวาน เหล้า ผลไม้ ไม้ธูปเทียนไม้ไผ่ประดับจ้อ และดอกไม้ มีพ่ออาจารย์มาสวด

ภาพที่ 4.13 ประเพณีวันแม่แห่งชาติและการเลี้ยงผีไร่ผีนาม

เดือนกันยายน ปรากฏประเพณีปอยตั้งธรรม หรือเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก เป็นประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นในช่วงฤดูฝนหรือเดือน 11 ของปฏิทินไทเขิน เป็นประเพณีฟังธรรม ได้แก่ **ความเชื่อ** ชาวไทเขินเชื่อว่าการฟังเทศน์มหาชาติครบทั้ง 13 กัณฑ์จะได้รับ บุญอันยิ่งใหญ่ และช่วยให้บรรลุมรรคผลนิพพานตามธรรม โดยเฉพาะในพระเวสสันดร ถือเป็นคุณธรรมสูงสุดที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญ จึงมีการยกย่องการถวายทานในงานนี้ เชื่อว่าผู้ทูลถวายบริสุทธิต่อพระกษัตริย์ จะเสริมพลังบุญ และเป็นการสะสมอานิสงส์สูงสุดให้แก่ตนและครอบครัว **พิธีกรรม** มีการร่วมกันสร้างธรรมาสน์ข้าวคราว (ธรรมมาสน์หลังคายอดปราสาท) โดยใช้ไม้ไผ่ในอดีตและใช้โครงเหล็กกับแผ่นอลูมิเนียมในปัจจุบัน ผลิตดลางตามอัตลักษณ์ของไทเขินและศิลปะล้านนา การประดับซอตุง หลากหลายรูปแบบ เช่น ตุงชาติลวด ตุง 28 พระองค์ ตุงวันเกิด ใช้ผ้าฝ้ายหรือผ้าใยสังเคราะห์ตัดลวดลายกระดาศสีทองตกแต่ง เทศนาธรรมมีระยะพิธีการจัดงาน 3 วัน 3 คืน มีการจับฉลากกัณฑ์เทศน์ทั้ง 13 กัณฑ์ โดยมีเจ้าภาพจัดเตรียมเครื่องไทยธรรม มีการแห่ต้นครุฑวนเข้าวัด การตักบาตร ทำวัตรเช้า ถวายข้าวมธุปายาส และจุดเทียนรอบวิหาร และ**หลักปฏิบัติ** ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยร่วมแรงร่วมใจในการจัดงาน ตั้งแต่ทำความสะอาดวัด เตรียมของถวาย ประดับสถานที่ ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงาน มีบทบาทสำคัญในการกวนข้าวมธุปายาส โดยนำผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวเหนียว น้ำผึ้ง งา น้ำอ้อย มากวนและปั้นเป็นก้อนเล็ก ๆ เพื่อถวายพระสงฆ์ การตกแต่งธรรมาสน์

และพื้นที่งานต้องใช้ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การตัดกระดาษลวดลายต่าง ๆ การจักสานไม้ไผ่ การประดับใบไม้ เช่น ใบโกสน ใผ่กวนอิม และพืชผล การเพาะปลูกในหมู่บ้าน

ดังคำกล่าวของ MA 1 เล่าว่า ถ้าเป็นประเพณีเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก หรือที่ชาวไทเขินจะเรียกว่า ปอยตั้งธรรมในช่วงเดือนกันยายน (ในช่วงฤดูฝน) จะมีการเตรียมงานกัน ทางวัดจะมีการเตรียมฉลากธรรม หรือทำฉลากเพื่อให้ญาติโยม ได้มาร่วมบุญจับสลากในการบูชาธรรมในวันงาน (เรียกว่ากัณฑ์เทศน์) จะมีทั้งหมด 13 กัณฑ์ เช่นเดียวกับ MA 4 กล่าวว่า ประเพณีเทศน์มหาชาติ หรือปอยตั้งธรรม เดือน 11 ของปฏิทินไทเขิน จะมีเจ้าภาพแห่งกัณฑ์เทศกัณฑ์ธรรม แห่งต้นครัวตานเข้าวัด ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์จะมาช่วยกันจัดสถานที่ที่วัด มีการจับฉลากเพื่อออกกัณฑ์ธรรม พระสงฆ์จะนั่งบนหอปราสาทธรรมมาสน์เพื่อเทศนาธรรม MA 10 กล่าวว่า ประเพณีเทศน์มหาชาติกับตานข้าวพ่นก่อนของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในหมู่บ้าน จะมีการจัดงาน กวนข้าวประมาณ 3 วัน หรือกวนจนกว่าจะสวดกัณฑ์จบบท จะมีการช่วยกันทำความสะอาดธรรมมาสน์ จัดตกแต่งโดยใช้ ไม้ไผ่สาน ต้นกล้วย ต้นอ้อย ต้นอ้อ จ้อ ตุง ใบโกสน ใผ่กวนอิม ใส่ชุดปฏิบัติธรรมสีขาว เจ้าภาพบางคนมีการจองกัณฑ์ที่ตัวเองอยากฟัง โดยจองกับเจ้าอาวาส พระสงฆ์จะนั่งบนธรรมมาสน์ หรือหอปราสาท เทศนาธรรม

ภาพที่ 4.14 ประเพณีปอยตั้งธรรม

เดือนตุลาคม ปราภฏประเพณีปอยออกหว่า หรือตานต้นเกี๊ยะหลวง เป็นงานบุญใหญ่ประจำปีของหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จัดขึ้นในวันออกพรรษา (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11) ได้แก่ **ความเชื่อ** ชาวไทเขินเชื่อว่า ต้นเกี๊ยะ เป็นสัญลักษณ์ของแสงสว่างที่เกิดจากฟ้าผ่าในพุทธกาล ซึ่งเปิดเผยสามโลกให้เห็นกันได้และนำมาซึ่งการแสดงธรรมอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้าเชื่อว่าการถวายนต้นเกี๊ยะเพื่อจุดให้แสงไฟสว่างไสว จุดประทีป และโคมไฟ เป็นการแสดงความศรัทธา และต้อนรับการเสด็จลงมาของพระพุทธเจ้าจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังจากจำพรรษา 3 เดือน เพื่อแสดง

ธรรมโปรดพระมารดาตามความเชื่อเรื่อง ตำนานพระราลงเมืองและเชื่อว่าการ ลอยโคม ที่มีการเขียนชื่อผู้สูงอายุหรือคนที่มีความทุกข์ใจเชื่อว่าจะนำเคราะห์กรรม โรคภัยให้ไปกับการลอยโคม **พิธีกรรม** การรวมตัวของทุกคนในหมู่บ้านจัดเตรียมขบวนแห่ ต้นเกี๊ยะหลวงซึ่งประดับตกแต่งด้วยกระดาษหลากสี รูปสัตว์ ดอกไม้ เทียนจำนวนมาก การจัดจองพารา หรือหอปราสาทจำลองทางเสด็จลงมาของพระพุทธรเจ้า ชาวบ้านช่วยกันทำเพื่อถวาย การตักบาตรเทโวโรหณะ เพื่อระลึกถึงการเสด็จลงมาของพระพุทธรเจ้า การตานขันข้าวให้บรรพบุรุษและผีไร้ญาติ การพ้อนรำรูปแบบสัตว์หิมพานต์ เช่น กิณรี กิงกะหระ รำโต และการแห่ครัวตาน การจุดพลุ ประทีป โคมไฟ และลอยโคมในยามค่ำคืน และ **หลักปฏิบัติ** การร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการจัดเตรียมงาน มีการตัดต้นไม้ไผ่ ฝาคีกร ทำต้นเกี๊ยะหลวง ประดิษฐ์จองพาราการใช้ศิลปหัตถกรรมในงาน เช่น งานไม้ไผ่ (ต้นเกี๊ยะ โคมลอย และโครงสร้างจองพารา) งานกระดาษ (ตกแต่งต้นเกี๊ยะ ทำธง และจ่อ) งานผ้าและการแต่งกาย (ชุดชาติพันธุ์ ย่อม ชุดชาติพันธุ์ไทเขินสำหรับในขบวนแห่) เป็นการแสดงออกถึงการมีตัวตนเป็นส่วนหนึ่งของ การดำรงอยู่ภายใต้ประชาชนคนไทย

ดังคำกล่าว **MA 3** เล่าว่า ประเพณีออกพรรษาของบ้านห้วยน้ำขุ่น ชุมชน มักจะเรียกว่า ปอยออกพรรษา เป็นงานบุญใหญ่ของชาวไทเขิน ซึ่งถือเป็นประเพณีบูชาเทียน เพื่อรับเสด็จพระพุทธรเจ้า ก่อนวันออกพรรษาวาบ้านจะมาช่วยเตรียมงาน ทำบังไฟน้ำพุเพื่อจุดในงานตอนกลางคืน เตรียมเครื่องไทยทาน และชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งจะจัดตกแต่งต้นเกี๊ยะหลวง เพื่อร่วมแห่ขบวนทุกหมู่บ้านจะส่งเข้าร่วมพิธี เช่นเดียวกับ **MA 12** เล่าว่า หลังจากออกพรรษา ชาวบ้านจะเตรียมวัสดุและสิ่งของเพื่อจัดทำต้นเกี๊ยะหลวง โดยใช้ต้นไม้ลำใหญ่ผ่ากลาง สับเป็นซี่ลักษณะปากฝานบ้านและหุ้มต้นแปก(ต้นเกี๊ยะ) ซึ่งจะมีเทียนขนาดเล็กจำนวนมากอยู่ภายใน หุ้มต้นเกี๊ยะ มีการพ้อนรำและจะมีการแห่เดินขบวน ชาวบ้านจะใส่ชุดประจำชาติพันธุ์ โดยจะถือ ตุง เดินขบวน มีการตีฆ้อง รำนก กิณรี กิงกะหระ แต่ละหมู่บ้านจะแต่งตัวอย่างสวยงาม สะพាយ่อม มีรถขบวนอย่างยิ่งใหญ่ โดยชาวบ้านมารวมแรงรวมใจกัน และ **MA 5, MA 2** กล่าวว่า ก่อนวันออกพรรษา 2 - 3 วัน พระสงฆ์สามเณร ชาวบ้านจะมาช่วยกันเตรียมงาน ทำบอกไฟ พลุ เพื่อจุดในงานตอนกลางคืน จัดเตรียมเครื่องไทยทาน ครัวตาน จัดตกแต่งต้นเกี๊ยะหลวงให้สวยงาม จะมีการทำบุญตักบาตรเทโว การตานขันข้าวให้กับผีบรรพบุรุษ ช่วงสายจะมีการรับศีล ฟังธรรมเทศนา ส่วนช่วงบ่ายจะมีการแห่ต้นเกี๊ยะหลวง โดยใช้ชาวบ้านแห่ด้วยการแบกใส่รถ มีการแห่ขบวน ตีฆ้องและการรำ รำโต

ภาพที่ 4.15 ประเพณีออกพรรษา (ปอยออกหว่า)

เดือนพฤษภาคม ปรากฏประเพณีทำบุญกฐินและทอดผ้าป่า จัดขึ้นในเดือนพฤษภาคม เป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวไทเขินร่วมกันดำเนินงานด้วยแรงศรัทธาในการทำนุบำรุงศาสนสถานประเพณีตานกฐิน เป็นรูปแบบเฉพาะของการถวายผ้ากฐิน ที่ต้องดำเนินพิธีภายในระยะเวลา 1 เดือนการจัดขบวนแห่ต้นครัวตานยอดปัจจัย มีการฟ้อนรำ รำโต ซึ่งสะท้อนการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ในอดีต การจัดงานเหล่านี้ในอดีตจัดไม่บ่อยนัก เพราะข้อจำกัดด้านการสื่อสาร แต่ปัจจุบันกลายเป็นงานสำคัญประจำปีของชุมชน ได้แก่ **ความเชื่อ** นกและโตเป็นสัตว์มงคลจากป่าหิมพานต์ มีอำนาจในการสะเดาะเคราะห์และนำโชคกลับมาสู่ชาวบ้านที่มาทำบุญ การทำบุญทอดกฐิน เชื่อว่าให้ผลบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ ส่งผลให้มีทรัพย์สิน ความเจริญรุ่งเรือง และบุญกุศลติดตัวไปภพหน้า การมอบเงินให้ นกหรือโต ระหว่างการแสดงถือเป็นการเสริมสิริมงคลแก่ผู้ให้ เชื่อว่า การร่วมแรงทำบุญเป็นการส่งเสริมให้ทานและส่งเสริมจิตใจ ให้ผ่องใส และมีเมตตา

พิธีกรรม พิธีทอดกฐิน เริ่มจากการจองผ้ากฐินกับวัด มีขบวนแห่ต้นกฐิน ต้นครัวตานพร้อมการแสดงพื้นบ้าน การถวายไทยธรรม การฟ้อนรำ และการเลี้ยงอาหาร พิธีทอดผ้าป่า ใช้ต้นครัวตานที่ทำจากฟาง หญ้าคา หรือไม้ไผ่ ตกแต่งด้วยธูปธูปและพืชผลในชุมชนถวายให้พระสงฆ์เพื่อใช้ในกิจกรรมของวัด การแสดงรำกรำโต เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมในงานบุญต่าง ๆ เช่น ปอยออกหว่า ปอยสา่งลอง และ**หลักปฏิบัติ** มีการรวมกลุ่มทำงานร่วมกันในชุมชน เพื่อเตรียมงาน ทำเครื่องตกแต่ง จัดกิจกรรมศาสนาและงานเลี้ยงแขก ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดในพระวินัย เช่น ช่วงถวายกฐินตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึง 15 ค่ำ เดือน 12 รักษาระเบียบวัฒนธรรมผ่าน ศิลปหัตถกรรม เช่น การทำต้นครัวตาน ตกแต่งกองกฐิน การประดับขบวนแห่มีการแต่งกายด้วยชุดชาติพันธุ์

ดังคำกล่าวของ **MA 9** เล่าว่า ประเพณีในหมู่บ้าน จะมีการแสดงที่แอบอิงไปกับประเพณีการทำบุญกฐิน ทอดผ้าป่า จะเป็นการถ่ายทอด ความงดงามของศิลปวัฒนธรรมผ่านการบรรเลงดนตรี พร้อมการฟ้อนรำ เช่นเดียวกับ **MA10** เล่าว่า ทำบุญกฐิน ชาวบ้านเชื่อว่าทำให้

เป็นคนรวยมีทรัพย์สินมาก และจะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้โดยง่าย ทำให้เป็นผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ ผ่องใสอยู่เสมอ เทวดาคุ้มครอง เป็นคนมีสติและเข้าถึงธรรมได้โดยง่าย ได้ชื่อว่าเป็นผู้สามารถใช้ทรัพย์สินสมบัติให้เกิดเป็นบุญกุศลติดตัวไปในภพหน้า และ MA12 เล่าว่า การทำบุญกฐินและทอดผ้าป่าที่วัดห้วยน้ำขุ่นในครั้งนี้ ไม่เพียงแต่เป็นการทำบุญและถวายสิ่งของแก่พระสงฆ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวัดเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มารวมตัวกันทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือในสังคม ส่วนการจัดงานเลี้ยงแขกในวันนี้ เป็นการขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมกิจกรรม และเป็นการแสดงความกตัญญูทดแทน โดยการเตรียมอาหารและเครื่องดื่มให้ทุกท่านได้รับความสุข

ภาพที่ 4.16 ประเพณีทำบุญกฐิน

เดือนธันวาคม วันพ่อแห่งชาติ (5 ธันวาคม) และประเพณีผีตาโชนเป็นประเพณีที่สำคัญในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น การจัดวันพ่อ โดยมีกิจกรรมตักบาตร ทำบุญ การพินิจวางแผนและถวายราชสักการะ เนื่องในวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร วันชาติ และวันพ่อแห่งชาติ 5 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันที่ลูกแสดงความกตัญญูต่อบิดา และประเพณีผีตาโชนของชาติพันธุ์ลัวะมีลักษณะเฉพาะในท้องถิ่น ใช้หน้ากากและเครื่องแต่งกายที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่น เช่น ฟางข้าว ผืนผ้าไหมไผ่ ที่เน้นการใช้วัสดุธรรมชาติและภูมิปัญญาชาวบ้าน **ความเชื่อ** มีความเชื่อว่าการตักบาตร การขอขมาบิดา และการล้างเท้า เป็นการสะเดาะเคราะห์ เสริมสิริมงคล และแสดงความกตัญญูในวันพ่อแห่งชาติและประเพณีผีตาโชน เชื่อว่าการสวมหน้ากากและเต้นรำจะช่วย ขับไล่สิ่งชั่วร้ายภูตผี จะไล่ชุดได้เฉพาะแค่ผู้ชายเท่านั้นและเชื่อเรื่องการถวายตุ๊กตาใหญ่และการใช้เสาตุงทำลิตร์เพื่อตวงข้าวสารแจกจ่ายให้กับคนที่มาร่วมงานโดยจะแจกจ่ายด้วยเจ้าภาพการถวายตุงในปีนั้นแสดงให้เห็นถึงความเชื่อใน พลังวัตถุมงคล ซึ่งเชื่อมความสัมพันธ์ความสามัคคีในกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มาร่วมงาน เป็นการพบปะและร่วมประเพณีกันในชุมชนไม่ใช่เฉพาะกลุ่มลัวะในอดีต **พิธีกรรม**

มีการจัดพิธีทำบุญตักบาตร โดยมีพระสงฆ์ นายอำเภอและผู้นำชุมชนเข้าร่วมพิธี เป็นการแสดงถึงความสามัคคีในระดับชุมชน มีพิธีวางพานพุ่มและถวายราชสักการะเนื่องในวันคล้ายพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การขอขมาพ่อแม่ และการล้างเท้า สะท้อนพิธีกรรมที่มุ่งเน้น ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการแสดงความเคารพต่อบิดามารดา ในช่วงเย็นจัดพิธีผีตาโขน มีการจุดไฟกองใหญ่ เต้นร่ำรอบกองไฟ การแสดงพื้นบ้าน และการทำหน้ากาก เป็นพิธีกรรมที่หลอมรวมความเชื่อ พุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นการพบเจอของกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้าน และ**หลักปฏิบัติ** ชาวบ้านจะเตรียมชุดขาว ชุดผ้าทอพื้นเมือง หรือชุดชาติพันธุ์ เพื่อใส่ไปวัด เป็นการแสดงความเคารพต่อพิธีกรรม เตรียมอาหารคาวหวานและใช้ภาชนะ เช่น ตะกร้าจักสาน ยามในการนำเครื่องสักการะใส่ไปวัด ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและงานหัตถกรรมที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทเขินมีการเตรียมงานร่วมกันทั้งชุมชน เช่น การทำหน้ากาก การตกแต่งสถานที่ ซึ่งเป็นการส่งต่อองค์ความรู้ด้านหัตถกรรม และการแสดงออกทางศิลปะให้กับคนรุ่นใหม่เชื่อมโยงผ่านพิธีกรรมกับงานศิลปหัตถกรรมของคนในหมู่บ้าน

ดังคำกล่าวของ **MA 14** วันพ่อจะตื่นแต่เช้า ไปวัดทำบุญ รับศีล ใส่ชุดขาวหรือผ้าพื้นเมือง ล้างเท้า เพื่อความเป็นสิริมงคลเตรียมอาหารคาวหวาน พร้อมจ้อ ดอกไม้ เทียน ตานขันข้าวให้บรรพบุรุษ ล้างเท้าพ่อแม่ ขอขมา อุทิศส่วนกุศล **MA10** กล่าวว่าตอนเช้าเตรียมอาหารทำบุญ ผู้หญิงใส่ผ้าพื้นเมือง ผู้ชายสะพายย่าม ค่ำมีจุดไฟกองใหญ่ ผีตาโขนเต้นร่ำรอบกองไฟ และ **MA3** กล่าวว่า ผีตาโขนจะแต่งตัวด้วยฟาง ผ้าห่ม ผ้าถุง หน้ากากไม้ไผ่ เจาะตา ใช้กิ่งไม้ทำแขน เต้นตามจังหวะกลอง หน้ากากแต้มสีให้สวยงามตามความเชื่อ ขับไล่สิ่งชั่วร้าย เจริญรุ่งเรือง กลางคืนมีการแสดงการฟ้อนรำ

ภาพที่ 4.17 ประเพณีผีตาโขน

ประเด็นที่ 2 ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติรอบชีวิต

งานศิลปหัตถกรรมปรากฏอยู่ในทุกช่วงของวิถีชีวิต ตั้งแต่แรกเกิด การแก่ เจ็บป่วย การบวช การแต่งงาน และจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตเชื่อมโยงถึงพิธีกรรมที่สะท้อนความเชื่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่ฝังลึกอยู่ในโครงสร้างความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้าน ใจบ้าน (เสื้อบ้าน) ผีเมือง ใจเมือง (เสื้อเมือง) ตลอดจนผีธรรมชาติ เช่น ผีป่า ผีเขา ผีน้ำ และผีต้นไม้ ซึ่งดำรงอยู่ควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในลักษณะที่กลมกลืนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ศิลปหัตถกรรมทั้งเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอมิบทบาทสำคัญในประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติ ดังนี้

การเกิด ชาวไทเขินเชื่อมโยงกับงานศิลปหัตถกรรมในด้านประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม และหลักปฏิบัติที่สะท้อนถึงความเชื่อและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม การคลอดในอดีตมักจะดำเนินการโดยหมอตำแยในหมู่บ้าน ซึ่งใช้เครื่องมือจากธรรมชาติ เช่น ฝักไม้ไผ่เสียด และขี้มันหม้อ (เขม่าควันไฟ) เพื่อป้องกันการติดเชื้อ การผูกข้อมือ อวยพรจากคนเฒ่าคนแก่และการอยู่ไฟหลังคลอด เมื่อแรกเกิดจะมีพิธีอัญเชิญขวัญเด็กแรกเกิด การอัญเชิญขวัญแม่และลูกครบเดือน ได้แก่ **ความเชื่อ** เกี่ยวกับอาหารที่ต้องหลีกเลี่ยงในช่วงการตั้งครรภ์เช่นไม่กินอาหารที่มีไขมันสูง เนื้อสัตว์ที่เพิ่งคลอดลูกเพราะทำให้ลูกแท้ง และการต้องไปขอสุมาใจบ้านใจเมืองหากตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานและขอขมาบรรพบุรุษเพราะว่าทำผิดผี **พิธีกรรม** เมื่อเด็กคลอดวันแรกจะทำพิธีโดยคนเฒ่าคนแก่เอาเด็กใส่กระดังเพื่อป้องกันกลิ่นสาปเด็กแรกคลอด กันผีเอาเด็กไป เมื่อครบหนึ่งเดือน จะมีพิธี ออกเดือน หรืออัญเชิญขวัญ เพื่อเรียกขวัญให้ทั้งแม่และลูก โดยเชิญปู่จารย์ พ่อหนาน (อาจารย์วัด) มาทำพิธี มีการเตรียมตาแหลว 7 ชั้น คาเชียว ฐูป เทียน จ่อ และของไหว้ เช่น ไก่ 1 คู่ เหล้า ข้าวตอกดอกไม้ เครื่องประดับหรือของใช้ที่สื่อถึงอนาคตของเด็กตามเพศ เช่น ดินสอ สมุดสำหรับเด็กชายและเครื่องประดับ ดอกไม้ เครื่องหอม สำหรับเด็กหญิง ใส่ในกระดัง และ**หลักปฏิบัติ** การดูแลผู้หญิงหลังคลอดยังคงรักษาหลักปฏิบัติที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น การอยู่ไฟและการอาบน้ำสมุนไพร รวมถึงการหลีกเลี่ยงอาหารบางชนิดที่เชื่อว่าจะส่งผลเสียต่อแม่และเด็ก

ดังคำกล่าวของ **MA 13** พิธีกรรมแรกเกิดจะทำตั้งแต่วันแรก โดยนำทารกใส่กระดังไม้ไผ่ ห่อด้วยผ้าฝ้ายทอมือ วางไว้ที่หน้าประตูบ้านให้ผู้ใหญ่กล่าวคำรับขวัญว่า ถ้าเป็นลูกสุกก็หื้อเอาไป ถ้าพันวันนี้ก็หื้อเป็นลูกกู เพื่อป้องกันเจ้ากรรมนายเวรไม่ให้พาเด็กไป และจะแขวน ตาแหลว โดยเฉพาะตาแหลว 7 ชั้น คาเชียว ปลุกเสกพร้อมจ่อและเทียน ติดประตูหน้าบ้านหรือติดที่อุ้มเด็กในกรณีเด็กร้องไห้ไม่หยุด และใช้ในพิธีเรียกขวัญช่วงออกเดือน เช่นเดียวกับ **MA 6** ขยายความในพิธีอัญเชิญขวัญวันออกเดือน จะมีเครื่องประกอบพิธีแตกต่างกันตามเพศเด็ก เช่น เครื่องประดับสำหรับเด็กหญิงเพื่อให้โตมาสวยงามตั้งเครื่องประดับราคาแพง สมุด ดินสอ ปากกาสำหรับเด็กชายเพื่อให้โตมาเป็นเจ้าคนนายคน พร้อมของไหว้ในพิธีกรรม เช่น ไก่ 1 คู่ เหล้า ข้าวตอกดอกไม้ ใช้เส้นฝ้ายผูกข้อมือ ข้อมือโดยแขกที่มาร่วมยินดี และเช่นเดียวกับ **MA 1** กล่าวว่า พิธีอัญเชิญขวัญในบางครอบครัวจะทำได้ง่าย จำกัดเฉพาะญาติพี่น้อง และให้พ่ออยู่แม่อยู่ คนเฒ่าคนแก่เป็นผู้ทำพิธีในพิธีกรรมดั้งเดิมมักทำในบ้านที่มีคนเฒ่าคนแก่อยู่ เพราะคนรุ่นใหม่อาจไม่ปฏิบัติครบถ้วน แต่ยังคงเห็นการใช้ตาแหลว

แขวนหน้าบ้านเด็กเกิดใหม่อยู่ ส่วน **MA 2** กล่าวว่า การอยู่ไฟหลังคลอดเน้นให้งดอาหารที่มีฤทธิ์ร้อน เช่น หน่อไม้ หมักดอง มะละกอ เพราะจะทำให้หน้ามขเป็นพิษ และให้รับประทานอาหารเบา ๆ เพื่อฟื้นฟูร่างกาย อาบน้ำสมุนไพรจนกว่าจะออกเดือน สวมเสื้อผ้าหลายชั้นเพื่อสร้างความอบอุ่นให้กับร่างกาย

การแก้ ผู้สูงอายุชาวไทจีนมีบทบาทสำคัญในครอบครัวเป็นเสาหลักของครอบครัวและการดูแลบุตรหลาน ช่วงเวลาว่างจะทำเครื่องจักสาน ทอผ้าอยู่กับบ้าน และบทบาทในงานบุญและวันสำคัญ เช่น วันพระ วันศีลน้อย วันศีลใหญ่ วันสงกรานต์ โดยจะเตรียมเครื่องสักการะและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าวัดชราบุตรหลานจะสร้างขวัญและกำลังใจโดยการทำพิธีสืบทอดอายุและการฮ้องขวัญ โดยเชิญพ่ออาจารย์วัดมาทำพิธีให้ ได้แก่ **ความเชื่อ** ผู้สูงอายุมีความเชื่อในเรื่องขวัญ และจิตวิญญาณโดยเชื่อว่าอาการเจ็บป่วยบางอย่างเกิดจากขวัญไม่อยู่กับตัว หายไปจะแก้โดยการฮ้องขวัญและการตานขันข้าว ให้ผีบรรพบุรุษ เจ้ากรรมนายเวร ถือเป็นการเสริมความเป็นสิริมงคลให้กับตนเองและครอบครัว ความเชื่อพื้นถิ่นเหล่านี้หล่อหลอมเข้ากับวิถีชีวิตของชาวไทจีน เช่น การใช้สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วยควบคู่กับพิธีกรรมตามความเชื่อเพื่อรักษาโรค **พิธีกรรม** ฮ้องขวัญ และสืบทอดอายุ เป็นพิธีสำคัญในชีวิตผู้สูงอายุ ใช้เรียกขวัญและเสริมกำลังใจจัดขึ้นได้ทั้งในยามเจ็บป่วยหรือในโอกาสพิเศษ เช่น วันปีใหม่ เพื่อเสริมสิริมงคลและความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตของคนเฒ่าคนแก่ โดยเครื่องประกอบพิธี เช่น ตาแหลว คาเชียว ข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียน และเครื่องประกอบพิธี โดยพิธีกรรมสืบทอดอายุยังเป็นพื้นที่การรวมตัวของลูกหลาน คนในครอบครัว เครือญาติได้มาพบปะสร้างความสัมพันธ์ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจของคนเฒ่าคนแก่ที่เห็นลูกหลานมาพร้อมหน้ากัน และ**หลักปฏิบัติ** ผู้สูงอายุชาวไทจีนยึดถือหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น การถือศีล ฟังธรรม และเจริญสติในชีวิตประจำวัน มีการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยเข้าวัดในวันพระ นั่งสมาธิ รักษาศีล และทำบุญถวายภัตตาหาร การดำรงชีวิตเรียบง่าย ประหยัด และสอดคล้องกับธรรมชาติ เป็นหลักปฏิบัติที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ

ดังคำกล่าวของ **MA 1** ไม่สบายก็ใช้สมุนไพร ถ้าไม่หายก็ไปโรงพยาบาล แต่ถ้ายังไม่ดีขึ้นก็ต้องฮ้องขวัญ ใช้ตาแหลวคาเชียวประกอบพิธี เรียกขวัญกลับมาแล้วต่อว่า แก่แล้วลูกหลานทำงานแทน เราก็มีเวลาเตรียมของไปวัด เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน จอกกับข้าวกับปลา ทำบุญตานขันข้าวให้บรรพบุรุษ ขอให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เช่นเดียวกับ **MA 3** กล่าวว่าคนเฒ่าสมัยก่อนยังทอผ้า สานตะร่ำทำของใช้เอง ไปวัดวันศีลน้อย ศีลใหญ่ ปัจจุบันคนแก่อยู่บ้านเลี้ยงหลาน ใครที่มีภูมิปัญญาหรือ ความรู้เรื่องไหน ก็จะมารวมกลุ่มกันสอนกันย่นย่นนี้ ไม่กวาด สานตะร่ำ ทอผ้า เย็บผ้า บางคนก็ไปรับจ้างทำไร่นานา เลี้ยงผีไร่ผีนาก็ยังเลี้ยงอยู่ จะไปไหนมาไหนในบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง และเช่นเดียวกับ **MA 12** กล่าวว่า ผู้สูงอายุชอบแต่งชุดขาวใส่ขันไปวัดวันพระ มารวมกลุ่มสาน คุยกัน สอนให้ลูกหลาน

ภาพที่ 4.18 สืบชะตาผู้สูงอายุ

การเจ็บป่วย ชาวไทเขินมีพิธีกรรมในการดูแลผู้เจ็บป่วยที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยผสมผสานระหว่างการรักษาพื้นบ้าน การใช้สมุนไพร และพิธีกรรมแบบดั้งเดิม เช่น การ ฮ้องขวัญ หรือการสืบชะตาต่ออายุ ซึ่งมักจัดขึ้นในยามเย็นก่อนพระอาทิตย์ตก ประกอบพิธีโดยอาจารย์วัด ได้แก่ **ความเชื่อ** ชาวไทเขินเชื่อว่าความเจ็บป่วยไม่ใช่เพียงภาวะของร่างกาย หากแต่เกี่ยวข้องกับขวัญ หรือพลังชีวิตที่อาจหลุดลอยออกจากร่างกาย โดยเฉพาะเมื่อขวัญถูกผีรบกวนหรือพบเจอเรื่องสะเทือนขวัญ ตกใจ หรือเมื่อบุคคลล่วงละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีป่า ผีเขา หรือเจ้าที่โดยไม่รู้ตัว การผัดผี ความเชื่อเรื่อง ขวัญ จึงเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับการกระทำต้องมีสติ ไตร่ตรอง ก่อนกระทำการใด ๆ เมื่อขวัญหายต้องรักษาและฟื้นฟูสุขภาพกายใจ เมื่อขวัญอยู่ครบก็จะทำให้อยู่ในภาวะปกติ **พิธีกรรม** ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ยังปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการบำบัดเยียวยาจิตใจ พิธีฮ้องขวัญใช้ในการปลอบประโลมจิตใจผู้ป่วยหรือผู้เสียขวัญ พิธีขอขมาต่อผีป่า ผีน้ำ ผีเขา เมื่อเกิดเหตุผัดผี และ พิธิตานโปหน้า การตานตุ้ง และตานซ่อเป็นการอุทิศบุญส่วนหนึ่งแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสะสมบุญช่วยป้องกันเคราะห์กรรม และ**หลักพิธีปฏิบัติ** เครื่องประกอบพิธีที่สำคัญมักมีความเชื่อมโยงกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ตาแหลวเครื่องรางทำจากเครื่องจักสานปลวกเสกเพื่อป้องกันผี ไม้ค้ำชะตาทำจากไม้ฮ้อหรือไม้ไผ่ ไม้ค้ำตันศรี(ตันโพธิ์) เพื่อเสริมดวง ตุ้งผ้าใช้ถวายเป็นพุทธบูชาและเพื่อสะสมบุญ เครื่องประกอบพิธี เช่น กระดัง ผืนผ้าขาวผ้าแดง มักถูกนำมาใช้ประกอบพิธีกรรมตามคำบอกกล่าว และแนะนำของพ่ออาจารย์

ดังคำกล่าวของ **MA 1** ถ้าป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ กินยาสมุนไพรของหมอประจําหมู่บ้าน มาต้มกินถ้าหากอาการไม่ดีขึ้น ก็ไปโรงพยาบาลแต่ถ้าก็ยังเชื่อการทำพิธีเรียกขวัญ ฮ้องขวัญ สืบชะตาต่ออายุ ทำสะตวงเลี้ยงผี ใช้ตาแหลวป้องกันภัย อาการเจ็บป่วย อาจมาจากภูตผีทำให้เจ็บป่วย หรือไปฮ้องขวัญจุดที่ขวัญหายไปถาวร เช่นเดียวกับ **MA 11** กล่าวว่า เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย กินยา ถ้าอาการยังไม่ทุเลาไปโรงพยาบาลก่อน ถ้ากลับมาอาการป่วยยังไม่หาย อาการป่วยหาสาเหตุไม่เจอ ต้องทำพิธีเรียกขวัญ สืบชะตาต่ออายุโดยอาจารย์วัด หรืออาการเจ็บป่วย ทรมาณ

ก็จะจุดธูปบอกกล่าวเลื้อบ้าน เลื้อเมือง ขอพรอธิฐานให้หายจากอาการป่วย มีการขอขมาถ้าเกิดไป
หลบหลู่ หรือกระทำให้สิ่งใด ผิดผี ก็ขอให้อภัย เลื้อบ้าน เลื้อเมือง คุ่มครองและเช่นเดียว และ MA 7 กล่าว
เสริมว่า การตานตุง ตานช่อ ลักการะพระพุทธรเจ้าเชื่อว่าพ้นจากโรครภัย ใช้เจ็บ ตานของสวยงามพ้น
จากอันตรายทั้งปวง ตานไปหน้า บุญกุศลไปหน้าตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ บุญกุศลที่ทำไว้ล่วงหน้าจะทำให้
จากหนักกลายเป็นเบาได้

ภาพที่ 4.19 พิธีอ้องขวัญ

การบวช ประเพณีบอยสาบลงเป็นการบวชที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง
ตั้งแต่อดีต การบวชลูกแก้ว โดยมีบทบาทเป็นการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยและถ่ายทอดคุณธรรม
จริยธรรมแก่เยาวชน ผ่านกระบวนการบวชเป็นสามเณรช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อน พิธีกรรมดังกล่าว
สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมในช่วงฤดูแล้ง ส่งผลให้
ประเพณีนี้เป็นทั้งเครื่องมือในการสร้างบุคลากรให้เป็นคนดีของสังคมรู้ผลกรรมของการกระทำความผิดหลัก
พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และการมาร่วมบุญของชาวบ้านยังเป็นการแสดงออกถึงการ
ช่วยเหลือเกื้อกูลของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ **ความเชื่อ** การบวชลูกแก้ว
ถูกเชื่อมโยงเข้ากับพุทธประวัติโดยเปรียบเสมือนการจำลองช่วงชีวิตก่อนออกบวชของเจ้าชาย
สิทธัตถะ ความเชื่อนี้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนผ่านการแต่งกายที่วิจิตรสวยงามของลูกแก้ว ซึ่งสื่อถึง
ความมั่งคั่งมีพร้อมทุกอย่างก่อนเข้าสู่สมณเพศ อีกทั้งยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการสะสมบุญ การแสดง
ความกตัญญูต่อบิดามารดา และความเชื่อด้านอาณิสสของเจ้าภาพผู้จัดงาน ซึ่งสามารถหาลูกแก้ว
บวชแทนบุคคลในครอบครัวเพื่อสืบทอดบุญกุศล **พิธีกรรม** โครงสร้างของพิธีกรรมประกอบด้วยลำดับ
ขั้นที่ชัดเจน ได้แก่ วันเตรียมงาน วันรับแขก และวันบวช ซึ่งแต่ละวันมีพิธีการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม
ของทั้งครอบครัวและชาวบ้าน โดยเฉพาะในส่วนของงานจัดเตรียมงานเครื่องไทยธรรม และ
อัฐบริวารที่ใช้ศิลปะพื้นบ้านในการประดิษฐ์ตกแต่ง ได้แก่ ตุง จ้อ และต้นครีวตานที่ประดับด้วยของ
เครื่องใช้ อาหารแห้ง พืชผลในฤดูกาล เสียบยอดด้วยธณัตถ์ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงภูมิปัญญา

ด้านศิลปหัตถกรรมที่ยังคงมีบทบาทในวิถีชีวิตและศาสนพิธีของชาวไทยจีน และ**หลักปฏิบัติ** พิธีปอยส่างลอง บวชลูกแก้ว หลักปฏิบัติในพุทธศาสนา ต้องเข้ามาเป็นเด็กวัดเพื่อศึกษาบทสวด การถือศีล การถวายทาน และการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ โดยผู้เข้าร่วมพิธีบวชลูกแก้วต้องแต่งกายสุภาพ ถิ่นชั่นดอกใส่เหรียญโปรยทานหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า (ฝนท่าแก้ว) ข้าวตอกดอกไม้ โปรยทานตามทางในขบวนแห่บวชลูกแก้วรอบวัดหรือรอบหมู่บ้าน ความร่วมมือของผู้เฒ่าผู้แก่ พ่ออาจารย์วัด ในการควบคุมดูแลขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ตลอดจนบทบาทของผู้หญิงในการเตรียมอาหารและเครื่องไทยธรรม ยังแสดงให้เห็นถึงจารีตประเพณีดั้งเดิม ที่มีความสมดุลระหว่างบทบาททางเพศและอายุภาวะในชุมชน

ดังคำกล่าวของ **M13** สมัยก่อนการบวชลูกแก้วจะนิยมจัดช่วงเดือนเมษายน เพราะเป็นช่วงสงกรานต์ เด็กปิดเทอม จะได้ไม่ออกไปเที่ยวเตร่ แล้วก็บวชเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่ ให้ลูกชายได้เรียนรู้พระธรรมวินัย พิธีบวชจะมี 3 วัน คือวันดา วันรับแขก และวันบวช วันดาเราจะเตรียมเครื่องครัวदान ไทยทาน เหรียญโปรยทาน เครื่องบวช อาหารเลี้ยงแขก วันต่อมาเป็นวันรับแขกก็จะเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านมาอนุโมทนา มาร่วมทำบุญกับเจ้าภาพ แล้วสิ่งของที่ถวายลูกแก้วก็จะไปรวมไว้ในครัวदान เพื่อแห่ในวันสุดท้ายคือวันบวชเช่นเดียวกับ **MA 12** กล่าวว่า การบวชเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่ ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา การบวชช่วงสงกรานต์ บวชลูกแก้ว ปอยส่างลอง จะมีการฟ้อนรำของแต่ละชาติพันธุ์ มีการแต่งกายตามชาติพันธุ์ ก่อนบวชจะมีการแห่ลูกแก้วเข้าวัด ลูกแก้วจะแต่งตัวสีสันสดใส มีตกแต่งประดับประดาด้วยตุ้ม โดยจะมีตุ้ม จ้อ ดอกไม้ต่าง ๆ ชาวบ้านจะแต่งตัวสวยงาม สีสันสดใส ชุดประจำชาติพันธุ์ นิยมสละพายยาม

ภาพที่ 4.20 บวชลูกแก้ว

การแต่งงาน ประเพณีการแต่งงานสะท้อนการผสมผสานของขนบธรรมเนียม ดั้งเดิมกับวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยยังคงรักษาโครงสร้างของพิธีกรรมและการให้ความสำคัญเคารพต่อบรรพบุรุษซึ่งงานศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน เช่น ชั่นดอก ที่ใช้วางของหมั้น หรือพาน

ชั้นหมาก ถือเป็นเครื่องประกอบพิธีที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด ได้แก่ **ความเชื่อ** ชาวไทเขินมีความเชื่อว่าการแต่งงานต้องได้รับอนุญาตจากผีบรรพบุรุษ เพื่อไม่ให้ผิดธรรมเนียม จึงมีการประกอบพิธีใส่ผี หรือเสียผี ใช้พานหรือขัน ใส่ของหมั้นและเงิน 6 – 7 บาท หรือ 8 บาท ข้าวตอก ดอกไม้ เทียนขี้ผึ้ง ต้องจัดวางอย่างสวยงามด้วยดอกไม้ในภาชนะที่ใช้มักเป็นงานฝีมือที่ทำด้วยความประณีตเพื่อใช้เฉพาะในพิธีแต่งงานและใช้งานมงคลเท่านั้น จึงสะท้อนความเชื่อเรื่องความเคารพ บรรพบุรุษและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธี **พิธีกรรม** ก่อนวันแต่งงานฝ่ายชายจัดของหมั้น ข้าวตอกดอกไม้ เทียน และเงิน ใส่พานไปส่งขอในวันใส่ผีเพื่อทำพิธีขอมาบรรพบุรุษ พ่อแม่ฝ่ายชายตกลงเรื่องสินสอด กำหนดพิธีวันแต่ง ในวันแต่งงานทำบุญตักบาตร นิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ จากนั้น แห่ชั้นหมาก แลกบายศรี และประกอบพิธีสู่ขวัญโดยพ่ออาจารย์วัด ในพิธีผูกข้อไม้ขอมือญาติจะนำเส้นด้ายมงคล หรือเส้นฝ้าย แจกให้แขกที่มาร่วมงานผูกข้อมือบ่าวสาวพร้อมกับเงินที่นำมาร่วมงาน มงคลสมรสพร้อมวางของขวัญลงในขันหรือพานเครื่องเงิน เชิญแขกร่วมรับประทานอาหารมีการจัดเลี้ยงอาหาร การแสดง และพิธีส่งตัวเข้าห้องหอโดยผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างในการครองคู่ และ**หลักปฏิบัติ** ชุดแต่งงาน ในช่วงพิธีเช้า เจ้าสาวนิยมใส่ ผ้าซิ่นทอมือ ลายไทเขิน และเสื้อปัก ส่วนเจ้าบ่าว ใส่เสื้อย่นคอแบบคนพื้นเมืองกับเสื้อกระดุมเงินหรือใส่ชุดไทยภาคกลางทั้งชายและหญิง ในช่วงเลี้ยงฉลอง อาจเปลี่ยนเป็นชุดร่วมสมัย งานเลี้ยงฉลองมีทั้งแบบพื้นบ้านเรียบง่ายและแบบโต๊ะจีนขึ้นกับอยู่กับฐานะของเจ้าภาพ มีการให้ของขวัญ ขอบคุนแขก หลังจากวันพิธีแต่งงานช่วงเช้าจะเข้าวัดทำบุญ ตานขันข้าวให้กับบรรพบุรุษ ถวายสังการทาน ช่วงบ่ายมีการเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ของทั้งฝ่ายชายและหญิงเป็นการแนะนำตัวหลังงานเพื่อแสดงความเคารพและสร้างความสนิทสนมในเครือญาติ

ดังคำกล่าวว่า **MA 1** เล่าว่า พิธีสู่ขวัญบายศรีโดยพ่ออาจารย์วัดของ หมู่บ้าน แต่งกายตามชาติพันธุ์ของบ่าวสาว พิธีกรรมจะทำอยู่ที่บ้านของฝ่ายที่แต่งเข้าบ้าน เช่น เจ้าบ่าวแต่งเข้าบ้านเจ้าสาว จะจัดงานที่บ้านเจ้าสาวส่วนจะแต่งไปอยู่ฝ่ายหญิง หรือชาย อยู่ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ตกลงกัน ห้ามมีการผิดผี หรืออยู่ก่อนแต่งงาน วันมาคุยใส่ผีจะมาคุยที่บ้านฝ่ายหญิงตกลงจะร่วมชีวิตกัน ผู้ใหญ่ฝ่ายชายพูดคุยของหมั้น สินสอด นำเงิน 6 , 7 หรือ 8 บาทพร้อมดอกไม้ เทียนขี้ผึ้งและจ่อ ใส่พานหรือขันยกให้ฝ่ายผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง เช่นเดียวกับ **MA 8** กล่าวว่า วันมาคุยใส่ผีจะมาคุยที่บ้าน ฝ่ายหญิงตกลงจะอยู่ด้วยกัน ผู้ใหญ่ฝ่ายชายพูดคุย ของหมั้น สินสอด นำเงิน 6 , 7 หรือ 8 บาท พร้อมดอกไม้ จ่อ ใส่พานหรือขันยกให้ฝ่ายผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง พ่ออาจารย์วัดกำหนดวันแต่งงาน บางคู่ก็ตกลงอยู่ด้วยกันเลย มีการเลี้ยงอาหารญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย การบอกผีบรรพบุรุษ วันรุ่งขึ้นมีการไปทำบุญตักบาตรที่วัด ส่วน **MA 4** กล่าวว่า งานแต่งงาน ในปัจจุบันพิธีคล้าย ๆ คนพื้นเมือง มีการแลกบายศรี แห่ชั้นหมาก ทำพิธีสู่ขวัญ งานเลี้ยงแบบโต๊ะจีนหรือโต๊ะไทยทำกับข้าว ตักเสิร์ฟบนโต๊ะ ทำพิธีสู่ขวัญบายศรีโดยพ่ออาจารย์วัด

ภาพที่ 4.21 การแต่งงาน

การตาย ด้านประเพณี ชาวไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นยังคงรักษาขนบประเพณีดั้งเดิมในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายกับพุทธศาสนา เช่น การสวดอภิธรรม การเผาศพในป่าช้า ทอดผ้าบังสุกุลและการทำงานบุญอุทิศส่วนกุศล 100 วันหลังการตาย ซึ่งถือเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษและกตัญญูต่อผู้ล่วงลับ ได้แก่ **ความเชื่อ** ความตายถูกเชื่อมโยงกับวิญญาณ บาปบุญคุณโทษ และภพภูมิหลังความตาย เชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมอย่างถูกต้อง เช่น การสวดธรรมมหาวิภา การขอโหลิกรรมก่อนหมดลมหายใจ การใส่สิ่งของเช่น เงิน ของใช้ส่วนตัวในถุงย่ามให้ผู้ตาย จะช่วยให้วิญญาณสงบ ไม่หวน และไปเกิดใหม่อย่างราบรื่น ในเรื่องการใช้หัตถกรรมตามความเชื่อเกี่ยวกับการเดินทางของวิญญาณไปยังภพหน้า ทำให้มีการจัดเตรียม ถุงย่าม (ย่ามสามเหลี่ยม) ข้าวร้อยห่อ ใส่ข้าวของ เช่น ผ้า หวี ยาสีฟัน บุหรี่ เหล้า ฯลฯ ที่มีการใช้เป็นประจำ ซึ่งถุงนี้มักทำจาก ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน **พิธีกรรม** ความตายมีความละเอียดอ่อน โดยจะแตกต่างกันตามสาเหตุการเสียชีวิต เช่น ตายธรรมชาติจะมีการสวดศพและจัดพิธีอย่างเรียบง่าย ขณะที่ตายผิดปกติ เช่น ตายโหง หรือตายทั้งกลม จะมีพิธีสะกดวิญญาณและไม่ให้ศพเข้าในหมู่บ้านในอดีต รวมถึงการทำพิธีเฉพาะ เช่น ปักตุงแดง ใช้ตาแหลวติดประตูเข้าบ้าน เพื่อป้องกันวิญญาณรบกวน และ**หลักปฏิบัติ** มีขั้นตอนที่เคร่งครัดตั้งแต่ก่อนเสียชีวิตขอขมาลาโทษจนถึงหลังการตายเก็บอัฐิ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลโดยเฉพาะการเตรียมสิ่งของและเครื่องใช้ส่วนตัวของผู้ตายใส่ในถุงย่ามสามเหลี่ยม และการประดับโลงด้วยงานหัตถกรรม เช่น กระดาษตัดลวดลายสีเงินสีทอง ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม

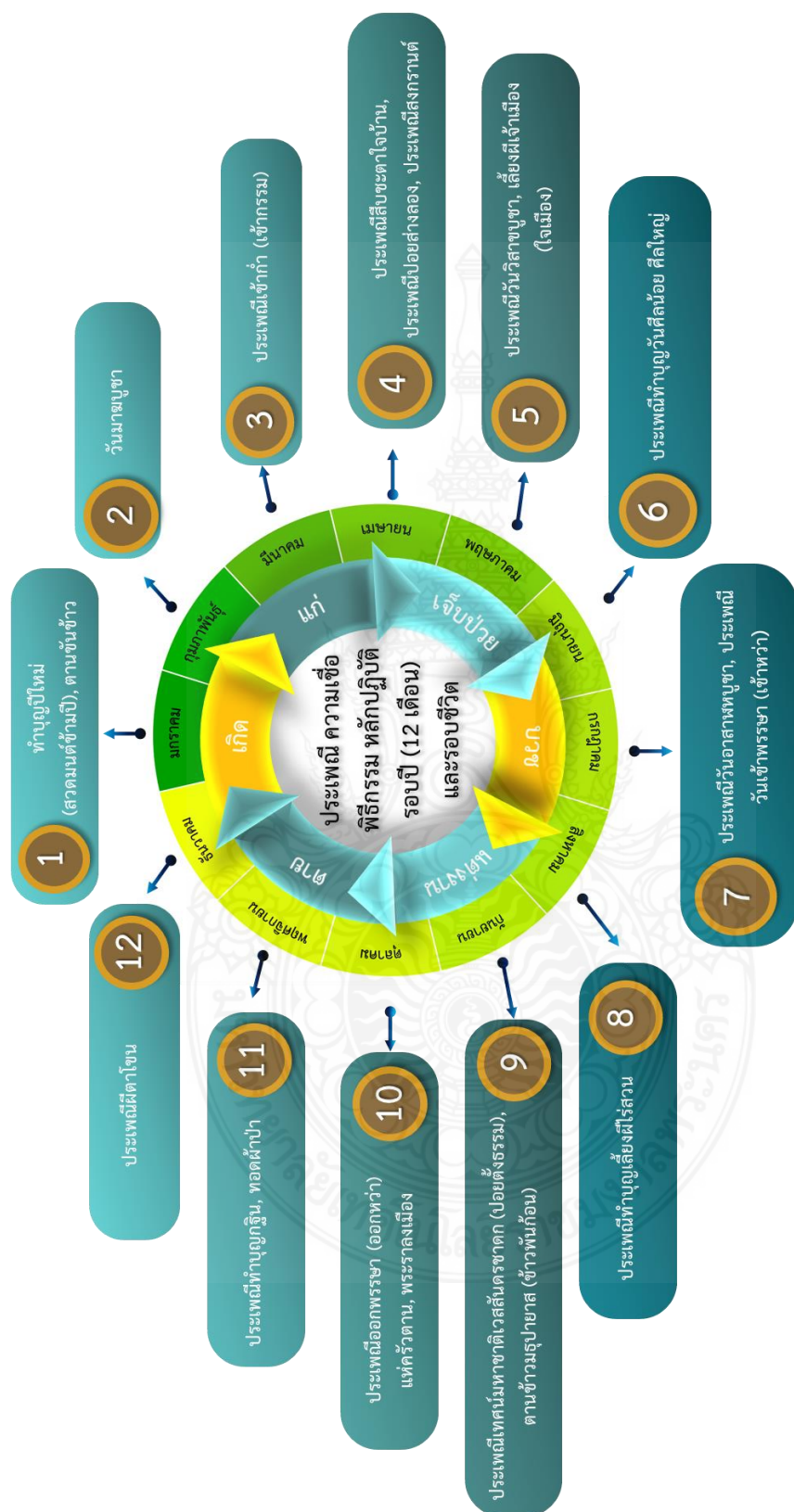
ดังคำกล่าว **MA 11** *เมื่อก่อน ถ้าใครตายธรรมดา เขาจะฝังเอา ห่อศพด้วยสาตไม้ไผ่ แล้วก็สวดศพที่บ้านอย่างน้อยสองคืน ถ้าเป็นตายทั้งกลม ก็ต้องให้พ่อหม่อมมาริตห่อเอาเด็กออกก่อน แล้วก็สวดสะกดวิญญาณ ไม่ให้ตามมากวนลูกในท้องต่อไป ถ้าเด็กเกิดออกมาแล้วตาย ก็เอาไปฝังในป่า เพื่อให้ไปเกิดใหม่เร็ว ๆ คนในบ้านจะได้ไม่เดือดร้อนอีกถ้าตายอุบัติเหตุ จะต้องมีการเรียกวิญญาณกลับบ้าน มีตุงแดง ปักรอบ ๆ เจดีย์ทรายในที่เกิดเหตุ เป็นเคล็ด*

ป้องกันไม่ให้เกิดตายต่อเนื่อง และเตือนสติคนรถขับรุดผ่านไปผ่านมา ถ้าในงานมีศพสองคน คนตายทีหลังต้องเผาก่อน เพื่อป้องกันการตายต่อเนื่องอีก สมัยนี้ทำพิธีคล้ายคนเมือง จะมีสวดศพที่บ้าน 3 วัน ขึ้นไป แล้วค่อยเผาที่ป่าช้าหมู่บ้าน วันก่อนเผาจะมีพิธีครัวตาน เอาของใช้ใส่โลงให้ผู้ตายเอาไปใช้ด้วย เช่นเดียวกับ MA 13 งานศพเดิมนี่ก็เหมือนคนเมืองมีเซ่นไหว้เหมือนตอนมีชีวิต เพราะเชื่อว่าวิญญาณยังต้องการอาหาร การสวดศพก็แล้วแต่เจ้าภาพ บางบ้านสวด 3 ถึง 7 วัน แล้วแต่ฐานะ และ MA 5 กล่าวว่า พ่ออาจารย์ทำพิธีให้ ถ้าใกล้ตายจะนิมนต์พระเอาพระพุทธรูปมาตั้งบนหัวนอน แล้วพระจะสวดธรรมมหาวิภา ลุกหลานจะบอกให้คนป่วยนึกถึงบุญที่เคยทำมา แล้วลูกหลานก็จะมาขอสุมา อโหสิกรรมเพื่อให้ออกจากไปอย่างสงบ

ภาพที่ 4.22 การตาย

ผลการศึกษาบริบทของกลุ่มไทเขินยังกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินมีบริบททางวัฒนธรรมที่สอดคล้องประสานกันระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ โดยสะท้อนผ่านประเพณีและพิธีกรรมที่ดำเนินตามรอบปีและรอบชีวิตอย่างเป็นระบบ ประเพณีในรอบปี เช่น สงกรานต์ ปอยสง่าลอง เข้าพรรษาและทำบุญวันสำคัญทางศาสนา มีบทบาทในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ขณะที่พิธีกรรมในรอบชีวิต คือ เกิด แก่ เจ็บป่วย บวช แต่งงาน และตาย เป็นกลไกในการถ่ายทอดค่านิยม ความกตัญญู ความเชื่อเรื่องผีและบุญกรรมเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อหลักปฏิบัติ การใช้เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอในพิธีต่าง ๆ แสดงถึงการผสมผสานระหว่างศรัทธา ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ดังภาพที่ 4.23

ภาพที่ 4.23 ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติของชาวไทยในรอบปีและรอบชีวิต

4.1.1.2 อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเองทั้งในด้านภาษา การแต่งกาย และงานศิลปหัตถกรรมโดยเฉพาะเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ซึ่งล้วนสะท้อนถึง ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับพิธีกรรมต่าง ๆ อัตลักษณ์เหล่านี้เป็นผลลัพธ์ของ กระบวนการสืบทอดองค์ความรู้ภายในครัวเรือนและระบบเครือญาติ

อัตลักษณ์ทางศิลปหัตถกรรมไทเขินสามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) เครื่องเงิน 2) เครื่องจักสาน และ 3) ผ้าทอ ในอัตลักษณ์ของแต่ละประเภทจะแสดงออกผ่านความเป็นมา ความเชื่อ ลักษณะเฉพาะ บทบาทหน้าที่ชายหญิงและการสืบทอด ดังนี้

1) อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่เกี่ยวข้องกับเครื่องเงิน ได้แก่ **ความเป็นมา** เครื่องเงินเป็นงานหัตถกรรมที่เป็นความรู้ดั้งเดิมที่ถ่ายทอดทักษะจากบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น สามารถจำแนกตามการใช้งาน ได้ 2 ประเด็น คือ เครื่องใช้ในพิธีกรรม ประกอบด้วยขันดอก ขันขอสีล ขันโตก เป็นภาชนะที่ใช้ในพิธีทางศาสนา ใช้ในวิหารเพื่อเป็นภาชนะในการวางเครื่องสักการะและ ถวายของแก่พระสงฆ์ และเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ชะเปอะ (ตะกร้ามีสายเป็นผ้า) กอกฮอย (ปิ่นโต ใช้สำหรับใส่อาหาร) **ความเชื่อ** การทำบุญคือวิถีชีวิตของชาวไทเขินที่ปลูกฝังการเข้าวัดทำบุญ ตานขัน ข้าวให้บรรพบุรุษ เป็นประเพณีที่ยึดถือกันมาแต่บรรพบุรุษ มีความเชื่อว่าขันดอก ขันขอสีล ขันโตก เป็นสื่อกลางที่เชื่อมต่อกับเทพและบุญกุศลที่ทำความดีสั่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องหน้า เป็นภาชนะวางของเครื่องสักการะใช้ในการถวายเป็นพุทธบูชา **ลักษณะเฉพาะ** เครื่องเงินเป็นงานที่ขึ้นรูปด้วยงานจักสานหรือไม้เนื้ออ่อน ทาเคลือบผิวด้วยยางรักหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าฮักหม่อง ทาหลายชั้นจนผิวชั้นนอกเรียบเนียน ตกแต่งลวดลายด้วยการเขียนลายพื้นฐานลายลูกออด **บทบาทหน้าที่ชายหญิง** ในการผลิตเครื่องเงินวัตถุดิบที่ใช้แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน ฝ่ายชายหาวัตถุดิบผ้าซีกไม้ไผ่ สานไม้ไผ่ การกลึงไม้ การทาและเคลือบยางรัก ฝ่ายหญิงตกแต่งการเขียนลวดลายลงบนเครื่องเงิน ดูแลรักษา จัดเตรียมเครื่องสักการะ อาหาร เพื่อเตรียมไปทำบุญที่วัด และ**การสืบทอด** เครื่องเงินจากการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ที่ถ่ายทอดผ่านงานกิจกรรมประเพณีในชุมชนตลอดทั้งปี 12 เดือน และรอบชีวิต เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในงานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ในปัจจุบันแม้จะมีการประยุกต์ใช้วัตถุดิบใหม่ เช่น วัตถุดิบสีน้ำมัน หรือวัตถุดิบเคลือบผิว แต่ชาวไทเขินยังคงรักษาการใช้เครื่องเงินในพิธีกรรมทางศาสนา เรื่อยมา

2) อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินเกี่ยวข้องกับงานเครื่องจักสาน ได้แก่ **ความเป็นมา** เครื่องจักสานมีรากฐานภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่ก่อนการอพยพ เข้าสู่บ้านห้วยน้ำขุ่น โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติในป่าชุมชนและบนดอยตุง ไม้ไผ่เฮียะ หวาย สามารถแบ่งตามการใช้งานออกเป็น 2 ประเด็นคือ เครื่องใช้ในงานพิธีกรรมได้แก่ เครื่องรางตาแหลว ตันคร้ว ตาน (ตันกัลปพฤกษ์) และเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ตะกร้าไม้ไผ่สาน กระด้ง สุ่มไก่ **ความเชื่อ** ชาวไทเขิน มีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา การเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ มีคติความเชื่อ ก่อนจะทำสิ่งใดต้องมีการบอกกล่าวขอขมา มีความเชื่อผลบุญการได้รับอนิสงค์บูชาบถเครื่องรางที่ สานมาจากเส้นตอกเพื่อป้องกันภัยอันตราย มีความเชื่อในด้านพิธีกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุดิบ **ลักษณะเฉพาะ** การใช้วัสดุธรรมชาติจากในป่าชุมชนและคนบนดอย เช่น ไม้ไผ่เฮียะ ฟางข้าว การใช้ ไม้ไผ่เฮียะในป่าชุมชนมีช่วงลำต้นที่ใหญ่และช่วงลำที่ยาว มีความเหนียวและยืดหยุ่นเหมาะสำหรับทำ

เครื่องจักสาน ลวดลายส่วนใหญ่ ลายขัดตา ลายตาแหลว ลายก้างปลา **บทบาทหน้าที่ชายหญิง** บทบาทหน้าที่ชายหญิงสามารถแบ่งตามลักษณะงานได้ดังนี้ ฝ่ายชายทำหน้าที่ตัดต้นไม้ ฝาชัก เหลา จักเส้นตอกและการสานที่ใช้ในพิธีกรรม ให้ฝ่ายชายเท่านั้นเป็นคนทำทุกขั้นตอน ห้ามผู้หญิงทำ เครื่องรางตาแหลว ฝ่ายหญิงรับผิดชอบในงานปราณีต เช่น การตกแต่งต้นครีวตาน การสานเครื่องใช้ในครัวเรือน การดูแลรักษางานจักสานนำไปรมครีวไฟ การตกแต่งต้นครีวตานในงานประเพณีต่าง ๆ และ**การสืบทอด** เกิดจากการเรียนรู้ในครอบครัวและการเรียนรู้จากการเข้าร่วมประเพณี งานเทศกาล ชาวบ้านที่รวมกลุ่มกัน ทำงานเครื่องจักสานยังมีการพัฒนา การทำเพื่อจำหน่ายและความยั่งยืนของ ภูมิปัญญา

3) อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอ ได้แก่ **ความเป็นมา** ผ้าทอมีรากฐานจากวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่น โดยการนำเส้นฝ้ายจากทอหล่อ ย้อมสีธรรมชาติ และทอในครัวเรือนเพื่อใช้สอย เช่น ผ้าซิ่น ผ้าผืน และย่าม ในขณะที่ผ้าทอบางประเภท เช่น ตุ่งผ้า ผ้าบุญฉะ และเสื้อพื้นเมืองต่าง ๆ ล้วนมีพัฒนาการจากวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน หรือได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียงอย่างไทใหญ่ ไทลื้อ และลัวะสามารถแบ่งการใช้งาน ออกเป็น 2 ประเด็น คือ เครื่องใช้ในพิธีกรรม ได้แก่ ตุ่ง ผ้าผืน ผ้าบุญฉะ และเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ผ้าซิ่น ย่าม ผ้าเคียนหัว ชุดเสื้อผู้ชาย เสื้อปิดผู้หญิง **ความเชื่อ** การทอผ้าในชุมชนไทเขินไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการใช้สอยเท่านั้น แต่ยังฝังแน่นด้วยความเชื่อทางศาสนาและค่านิยมทางสังคม เช่น เชื่อว่าหญิงสาวที่ทอผ้าเก่งถือเป็นผู้หญิงที่มีคุณสมบัติพร้อมสำหรับแต่งงาน การถวายตุ่งหรือผ้าบุญฉะในงานบุญประเพณีรอบปีรอบชีวิต เชื่อว่าเป็นการอุทิศบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ หรือบูชาพระพุทธรูปเจ้า และมีความเชื่อเรื่องสีที่ใช้ในการแต่งกาย โดยเฉพาะชุดชาติพันธุ์ที่กำหนดสีตามประเภทของงาน เช่น สีดำสำหรับงานอวมงคล สีสดใสสำหรับงานบุญประเพณี และสีขาวสำหรับพิธีทางศาสนา **ลักษณะเฉพาะ** ผ้าทอแต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนภูมิปัญญาและความงามตามแบบฉบับของชาวไทเขิน เช่น ซิ่นมีลวดลายขวาง สลับเส้นใหญ่เล็ก และปักลาย บัวคำบัวหางยดตกแต่งช่วงต้นตีนซิ่นต่อด้วยแพรเงินหรือผ้ากำมะหยี่ ตุ่งผ้าทอประดับด้วยกระดาดตัดลายเป็นรูปดอกไม้ ตกแต่งพู่ห้อยด้านข้าง ผ้าบุญฉะมีลายปักลายดอกไม้และรูปสัตว์พาหนะของพระพุทธรูปเจ้า ย่ามใช้ผ้าผืนปะต่อกันและประดับตกแต่งด้วยพู่หรือริบบิ้น และชุดเสื้อเตี่ยวสะดอ มีการใช้กระดุมเงิน เสื้อปิดช่วงด้านหน้าสาบเฉียง ชายเสื้องอนขึ้นเล็กน้อยและตัดเย็บให้เข้ารูปอย่างประณีต **บทบาทหน้าที่ชายหญิง** การผลิตผ้าทอ ในชุมชนมีการแบ่งบทบาทระหว่างชายและหญิงอย่างชัดเจน ผู้หญิงมีหน้าที่หลักในการปั่นฝ้าย ทอผ้า เย็บ ปัก และตกแต่งผ้า ส่วนผู้ชายมีบทบาทในการจัดเตรียมเครื่องมือ เช่น การทำก๊อผ้า ฝีม และเตรียมพื้นที่สำหรับการทอผ้า ความร่วมมือของคนในครอบครัว จึงสะท้อนถึงระบบครอบครัวและการแบ่งงานที่มีความสมดุลในครอบครัว และ**การสืบทอด** แม้ว่าภูมิปัญญาผ้าทอจะยังคงมีบทบาทในชุมชน แต่การถ่ายทอดองค์ความรู้กำลังลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้คนรุ่นใหม่หันไปทำงานนอกชุมชนหรือในโรงงานทอผ้าภายนอก อย่างไรก็ตาม ยังมีบางครอบครัวที่ยังคงสอนทักษะการทอผ้า การปัก รวมถึงกลุ่มช่างฝีมือในชุมชนที่เปิดร้านตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นเมือง สะท้อนความพยายามในการรักษาอัตลักษณ์และปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ เช่น การผลิตเสื้อผ้าทอมือเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวหรือร่วมโครงการกับภาครัฐและเอกชน อัตลักษณ์ทางศิลปหัตถกรรมไทเขินทั้งเครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ได้สะท้อนผ่าน

ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมของชาวไทยจีนในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นทั้งในรอบปี และรอบชีวิต โดยกำหนดสัญลักษณ์ ดังภาพที่ 4.24 ดังนี้

หมายเหตุ สัญลักษณ์ปรากฏในประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบปีและรอบชีวิต

เครื่องเซ่น

ขันโตก

ขันขอสีล

ขันดอก

พานไม้กลึง

ก๋อกลซอย

ชะเปอะ

ขัน

เครื่องจักสาน

ตะกร้าไม้ไผ่

ตะกร้าพลาสติก

ตาแหลว

ต้นคร้วตาน

สะตวง

รั้วราชวัตรไม้ไผ่

ผนังไม้ไผ่สาน

โคมกระบอก

จองพารา

กระดัง

หวด

สุ่มไก่อ

ผ้าทอ

ตุ่ง

เสาดุงไม้ไผ่

ผ้าไตรครอง

ชุดปฏิบัติธรรม

ย่าม

ผ้าปูนฉณะ

ชุดชาติพันธุ์

ผ้าชิ้น

ผ้าผืน

ชุดลูกแก้ว

ผ้าขาว

ผ้าแดง ผ้าขาว

ผ้าทบเท้า

ชุดเครื่องนอน

ถุงสามเหลี่ยม

ชุดพระสงฆ์จีวร

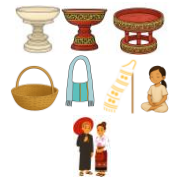

ชุดงานศพ สีดำ

ภาพที่ 4.24 สัญลักษณ์ปรากฏในประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบปีและรอบชีวิต

ตารางที่ 4.1 แสดงงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่ปรากฏประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบปีของชาวไทเขิน

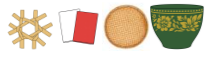
รอบปี	ประเพณี	ความเชื่อ	พิธีกรรม	หลักปฏิบัติ
มกราคม	ทำบุญปีใหม่ ตานขันข้าว			
กุมภาพันธ์	วันมาฆบูชา			
มีนาคม	เข้าก่า (เข้ากรรม)			
เมษายน	สืบทอดใจบ้าน ปอยส่างลอง สงกรานต์			
พฤษภาคม	วันวิสาขบูชา เลี้ยงผีเจ้าเมือง			
มิถุนายน	ทำบุญวันสืลน้อย สืล ใหญ่			

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รอบปี	ประเพณี	ความเชื่อ	พิธีกรรม	หลักปฏิบัติ
กรกฎาคม	เข้าพรรษา (เข้าหว่า)			
สิงหาคม	วันแม่แห่งชาติ ทำบุญเลี้ยงผีไร้ผีสวน			
กันยายน	เทศน์มหาชาติ (ปอยตั้งธรรม) ตานข้าวมธุปายาส (ข้าวพันก้อน)			
ตุลาคม	ออกพรรษา (ออกหว่า) แห่ครัวตาน พระราลง เมือง			
พฤศจิกายน	ทำบุญกฐิน ทอดผ้าป่า			
ธันวาคม	วันพ่อแห่งชาติ ผีตา โชน			

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 4.1 แสดงงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่ปรากฏประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบปีของชาวไทเขิน พบว่า งานศิลปหัตถกรรมชาวไทเขินด้านเครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ มีความเชื่อมโยงกับประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและหลักปฏิบัติในรอบปี โดยงานผ้าทอจะมีความเด่นชัดมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผ้าทอกับสถานภาพของบุคคลในสังคม ในด้านเครื่องเขินมีบทบาทในพิธีทำบุญและการถวายสิ่งของ โดยเฉพาะในพิธีกรรมที่มีต่อการแสดงความเคารพ ขณะที่เครื่องจักสาน มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานศิลปหัตถกรรมไทเขิน กับสถานภาพของชาวไทเขิน ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงงานศิลปหัตถกรรมไทเขินเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่ปรากฏใน ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบชีวิตของชาวไทเขิน

รอบชีวิต	ความเชื่อ	พิธีกรรม	หลักปฏิบัติ
เกิด			
แก่			
เจ็บป่วย			
บวช			
แต่งงาน			
ตาย			

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 4.2 แสดงงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่ปรากฏประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักปฏิบัติในรอบชีวิตของชาวไทเขิน พบว่า งานศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ พิธีกรรม และหลักปฏิบัติในรอบชีวิตอย่างเด่นชัดในรูปแบบของเสื้อผ้าและย้อม ในด้านเครื่องเงินมีบทบาทใช้ในพิธีกรรมที่ต้องการแสดงถึงความเคารพ ในขณะที่เครื่องจักสานก็มีความสำคัญในบทบาทที่แสดงถึงความเชื่อ เครื่องรางใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านไทเขิน

ข้อมูลอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินบ้านห้วยน้ำขุ่นโดยจำแนกตามประเภทของงานศิลปหัตถกรรมไทเขิน ที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และบทบาททางสังคม ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ โดยวิเคราะห์ตามลักษณะการใช้วัสดุ เทคนิคการผลิต และลวดลายเฉพาะ

ตารางที่ 4.3 งานศิลปหัตถกรรมไทเขิน

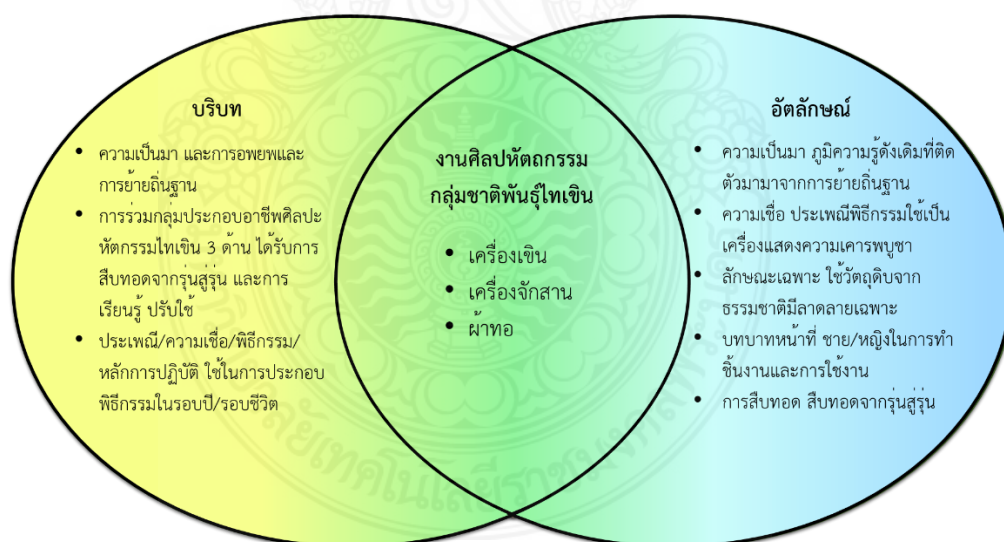
งาน ศิลปหัตถกรรม ไทเขิน	อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน		
	การใช้สอย	ชื่องาน ศิลปหัตถกรรมไทเขิน	ลักษณะเด่น
เครื่องเขิน	พิธีกรรม	ขันดอก ขันขอสีล ขันโตก	ทำจากไม้ไผ่/ไม้เนื้ออ่อน เคลือบยางรัก (ฮักโหม่ง)
	ครัวเรือน	ชะเปาะ กอกซอย	ลวดลายพื้นฐาน เช่น ลายลูกอ๊อด โครงไม้ไผ่ เคลือบรัก มีผ้าหิ้วหรือฝากลม
เครื่องจักสาน	พิธีกรรม	ตาแหลว ต้นครัวตาน จองพารา	ใช้วัสดุธรรมชาติ ทนทาน น้ำหนักเบา
	ครัวเรือน	ตะกร้า กระด้ง สุ่มไก่	เหมาะกับการใช้งานประจำวัน มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายตาแหลว
ผ้าทอ	พิธีกรรม	ตุ่งผ้า ผ้าบุญฉะ, ผ้าทอ ชุดปฏิบัติธรรม	เส้นฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ลวดลายเฉพาะ เช่น
	ครัวเรือน	ผ้าซิ่น ย่อม เสื้อปิด ชุดชาติพันธุ์ไทเขิน	บัวคำบัวหางาย ใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน สะท้อนอัตลักษณ์

จากการศึกษาตารางที่ 4.3 ข้อมูลอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินบ้านห้วยน้ำขุ่น งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำขุ่น พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนสะท้อนผ่านงานศิลปหัตถกรรมเครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ โดยมีลักษณะร่วม กับการใช้วัสดุจากท้องถิ่น เทคนิคเฉพาะตัว และลวดลายที่มีความหมายเชิงวัฒนธรรม เครื่องเขินมักใช้ไม้เนื้อเบา ปลูกหลายชั้น มีการใช้ลวดลายพื้นฐานลายลูกอ๊อดมาวาดต่อกันเป็นดอกไม้ ใบไม้และมีการขัดเงาอย่างประณีต ส่วนเครื่องจักสานเน้นการใช้เครื่องรางตาแหลวในพิธีกรรม มีลวดลายตาแหลวที่เป็นเอกลักษณ์ สำหรับผ้าทอมีการใช้สีธรรมชาติ ลวดลายปักบนดินขึ้นลายบัวคำบัวหางายที่เป็นเอกลักษณ์ และมีบทบาททั้งในชีวิตประจำวันและพิธีกรรม นอกจากนี้ งานเหล่านี้ยังสะท้อนโครงสร้างทางสังคมแบบเครือญาติ การสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ดังนั้น บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินบ้านห้วยน้ำขุ่น มีบริบทและอัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของกลุ่มอย่างเด่นชัด โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

ด้านบริบททางวัฒนธรรม บริบทของชุมชนสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต พิธีกรรม และศิลปหัตถกรรม ซึ่งปรากฏผ่านกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และความเชื่อ โดยเฉพาะในช่วงเดือนสำคัญ เช่น เดือน เมษายน ซึ่งมีประเพณีสืบทอดมาแต่โบราณ ปอยสง่าลอง (บวชลูกแก้ว) และสงกรานต์ อันเป็นช่วงเวลาที่มีสมาชิกในชุมชน จะมีการรวมตัวผลิตและใช้งาน

ศิลปหัตถกรรมไทเขินในการประกอบพิธีกรรม เพื่อสืบทอดความเชื่อและแสดงความคิดสร้างสรรค์ เช่น ชันดอกใช้เป็นเครื่องวางของสักการะ ตาแหลวที่ได้รับการปลุกเสกใช้เครื่องรางของมงคลให้กับสมาชิกทุกคนในหมู่บ้าน และพบว่าผู้หญิงในชุมชนยังคงนิยมนุ่งผ้าซิ่นในชีวิตประจำวันและงานบุญประเพณี ช่วงต้นซิ่นปักลายบัวคำบัวหงาย บริบทเหล่านี้ยังแสดงถึงการดำรงชีวิตที่ผูกโยงกับธรรมชาติและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งในแง่ของวัสดุที่ใช้ เช่น ไม้ไผ่ ฝ้าย ยางรัก ตลอดจนวิถีการผลิตที่สอดคล้องกับประเพณีในรอบปี และบทบาทของศิลปหัตถกรรมในระบบความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องการขอมา การบูชา และการทำบุญตามครรลองของพระพุทธศาสนา

ด้านอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สะท้อนผ่านรูปแบบหัตถกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เครื่องเขิน ที่มีโครงสร้างจากไม้เนื้ออ่อน เคลือบด้วยยางรัก และตกแต่งด้วยการเขียนลวดลายพื้นฐาน เช่น ลายลูกอ๊อด เครื่องจักสาน ที่ใช้ไม้ไผ่ และวัสดุธรรมชาติในการสร้างสรรค์สิ่งของใช้ในครัวเรือนและใช้ในพิธีกรรม เช่น การสานเครื่องรางตาแหลว และผ้าทอ ใช้เส้นฝ้ายย้อมสีธรรมชาติทอผ้าซิ่นการปักลวดลายบัวคำบัวหงาย รวมถึงการประดับตกแต่งด้วยผ้ากำมะหยี่และผ้าแพรจีน อัตลักษณ์ดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่ที่รูปลักษณะของวัตถุเพียงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนความรู้ภูมิปัญญา ระบบสัญลักษณ์ และค่านิยมร่วมของชุมชนชาวไทเขิน เช่น การแบ่งแยกประเภทการใช้ระหว่างของใช้ในพิธีกรรมและของใช้ในครัวเรือน การสร้างคุณค่าในแต่ละชิ้นงาน กระบวนการที่มีการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และรูปแบบทางวัฒนธรรมผ่านทางภูมิปัญญาดั้งเดิม การเรียนรู้ การฝึกฝนถูกส่งต่อจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ดังภาพที่ 4.24

ภาพที่ 4.25 บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ดังนั้น ความสัมพันธ์ของบริบทกับอัตลักษณ์ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า บริบททางวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงฉากหลังของการผลิตหัตถกรรมเท่านั้น หากแต่เป็นแกนกลางที่กำหนดรูปแบบ และจุดประสงค์ของการผลิตงานหัตถกรรมแต่ละประเภท หัตถกรรมกลายเป็นตัวกลางในการสื่อสารความเชื่อ ความคิดสร้างสรรค์ และคุณค่าทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ไทเขินอย่างเป็นระบบ จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นสามารถจำแนกได้ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่หนึ่ง ประมาณปี พ.ศ. 2480 – 2524 ช่วงวางรากฐานชุมชน ระยะที่สอง ประมาณปี พ.ศ. 2525 – 2546 ระยะรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง และระยะที่สาม ประมาณปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ระยะชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ระยะแรก ประมาณปี พ.ศ. 2480 – 2524 ระยะวางรากฐานชุมชน

พ.ศ. 2480 ชาวบ้านเริ่มก่อสร้างวัดบ้านห้วยน้ำขุ่น เนื่องจากต้องการมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และศูนย์รวมจิตใจของชุมชน หลังจากอพยพจากรัฐฉาน ประเทศเมียนมา มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านห้วยน้ำขุ่น ชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักพิงใจ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม พ.ศ. 2516 มีโครงการของรัฐในการพัฒนาบริเวณภูเขาในจังหวัดเชียงราย การแต่งตั้งหมู่บ้านขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยมีนายคำเฮือง สุปรรณ เป็นผู้นำตามธรรมชาติ หรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและการปกครองหมู่บ้าน ทั้งในด้านการพัฒนาท้องถิ่น การจัดสรรทรัพยากร และการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทเขิน อัตลักษณ์และกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในระยะแรก ระยะวางรากฐานชุมชน พบว่า **เครื่องเขิน**ได้มีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือใช้ในพิธีกรรมที่สะท้อนความเชื่อ ความศรัทธา และวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น ไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ ที่เข้ามาอยู่ร่วมกันภายใต้บริบททางวัฒนธรรมเดียวกัน เครื่องเขินในช่วงเริ่มต้นนี้ไม่ได้ถูกผลิตขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือใช้สำคัญในพิธีกรรม โดยเฉพาะ ชันดอก ที่ใช้ในการวางเครื่องสักการะและของบูชาต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความศรัทธา การผลิตชันดอกในระยะวางรากฐานชุมชนอาศัยวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น ได้แก่ ไม้ขนุนป่า ไม้มะม่วง และไม้ฉำฉา ซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อนที่เหมาะสมกับการเกลาและขึ้นรูป ชาวบ้านใช้เครื่องมือพื้นบ้านและสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมผ่านครอบครัวและเครือญาติในการขึ้นรูปภาชนะดังกล่าว ชันดอกที่ทำขึ้นจึงมีลักษณะเรียบง่าย ไม่เน้นการประดับตกแต่ง แต่เน้นประโยชน์ใช้สอยในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

นอกจากนี้ ขั้นตอนสำคัญในการทำเครื่องเขินคือการทายารักที่ได้จากต้นฮักในป่าใกล้กับชุมชนซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ฮักโหม่ง ยารักนี้จะถูกทาเคลือบที่ละชั้นเพื่อให้เกิดผิวที่มันวาวและช่วยป้องกันความชื้น การใช้ยารักนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากรบรรพบุรุษในการเลือกใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน แต่ยังแสดงถึงคุณค่าที่แฝงอยู่ในการสร้างสรรค์เครื่องประกอบพิธีกรรม ภายใต้บริบทของการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เครื่องเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นจึงเกิดการแลกเปลี่ยนและหลอมรวมองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน ชันดอกจึงกลายเป็น สัญลักษณ์ร่วม ที่ใช้ในพิธีกรรมของชุมชนโดยไม่จำกัดอยู่ที่อัตลักษณ์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงไม่ได้เป็นอุปสรรค แต่กลับกลายเป็นจุดเริ่มต้นของ เส้นทางพหุวัฒนธรรมที่เปิดพื้นที่ให้กับการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน

เครื่องจักสานได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในวิถีชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในด้านการใช้สอยในครัวเรือนและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม งานจักสานเป็นองค์ความรู้ขั้นพื้นฐานที่ถูกสืบทอดต่อกันมาผ่านครอบครัวและเครือญาติ เป็นสิ่งที่ติดตัวมากับผู้คนในขณะอพยพย้ายถิ่นจากถิ่นฐานเดิม เพื่อแสวงหาพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เครื่องจักสานที่ผลิตขึ้นในระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานนั้น มักเป็นสิ่งที่

จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ตะกร้า กระดัง ข้อง หรือกระบุงภาชนะบรรจุพืชผลทางการเกษตร วัสดุที่ใช้ในการสานมักหาได้จากสภาพแวดล้อมท้องถิ่น เช่น ไม้ ดอก หวาย หรือไม้ไผ่เย็บ ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มากในป่าธรรมชาติที่ล้อมรอบชุมชน เครื่องจักสานจึงสะท้อนการปรับตัวอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินต่อภูมิประเทศและทรัพยากรของพื้นที่ใหม่ งานจักเครื่องจักสานยังแฝงไว้ด้วย ความเชื่อ ที่สืบทอดมาจากรากวัฒนธรรมเดิม โดยเฉพาะการสาน ตาแหลว ซึ่งเป็นเครื่องรางที่มีลักษณะการสานเป็นรูปตาหกลเหลี่ยม ทำขึ้นจากไม้ไผ่และดอก สำหรับใช้แขวนไว้ที่ประตูทางเข้าบ้าน พื้นที่เพาะปลูกหรือใช้ในการประกอบพิธีกรรมเพื่อป้องกันภัยอันตรายจากภูติผีปีศาจ หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อนี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวเมื่อเข้าสู่พื้นที่ใหม่ที่ยังไม่คุ้นชิน เครื่องจักสานในระยะวางรากฐานของชุมชนจึงทำหน้าที่มากกว่าภาชนะสำหรับใช้งาน แต่ยังเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนเข้ากับธรรมชาติ ความเชื่อ และการใช้ชีวิตร่วมกันภายในชุมชนใหม่ ความรู้ในการทำเครื่องจักสานเป็นทักษะที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นส่วนหนึ่งของการวางรากฐานวัฒนธรรมชุมชน และเป็นกลไกที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิต ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องปรับตัวอยู่ในบริบทของพื้นที่ใหม่ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

ผ้าทอเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของวิถีชีวิตและการจัดระเบียบทางสังคมของครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการยังชีพในพื้นที่ใหม่ที่ยังไม่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจชัดเจน การทอเพื่อผลิตเครื่องนุ่งห่ม เชื่อมโยงกับการจัดหาวัตถุดิบและใช้ทรัพยากรท้องถิ่น การแบ่งบทบาททางเพศ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาภายในครัวเรือน ในช่วงต้นของการตั้งถิ่นฐานกลุ่มไทเขินเริ่มต้นด้วยการแสวงหาพื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกต้นฝ้าย เพื่อผลิตเส้นใยใช้ในการทอผ้า อย่างไรก็ตาม สภาพพื้นที่ที่เป็นป่าลาดเอียงและมีความชื้น ทำให้การปลูกฝ้ายในระยะแรกยังให้ผลผลิตในปริมาณจำกัด ดังนั้นจึงเกิดระบบ การแลกเปลี่ยนและการซื้อขายวัตถุดิบ กับกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียงที่อาศัยอยู่บนเขา เช่น อาข่า ลาหู่ และไทลื้อ ซึ่งมีแหล่งปลูกฝ้ายที่อุดมสมบูรณ์กว่า ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนนี้ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับทรัพยากร แต่ยังนำไปสู่การเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง การทอผ้าในระยะวางรากฐานชุมชนสะท้อน การจัดแบ่งบทบาททางเพศ ที่ชัดเจน ภารกิจในการจัดหาไม้เพื่อนำมาทำอุปกรณ์ ได้แก่ กี่ทอผ้า จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย ขณะที่ฝ่ายหญิงจะรับหน้าที่ในการจัดเตรียมเส้นฝ้าย ปั่นฝ้าย และทอผ้าใช้ภายในครัวเรือนได้แก่ ชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินทั้งชายและหญิง ผ้าซิ่น ย่อม และเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งล้วนมีรูปแบบเรียบง่าย สะท้อนความจำเป็นต่อการดำรงชีพในสภาพแวดล้อมใหม่ที่สำคัญที่สุด กระบวนการทอผ้าเป็น การถ่ายทอดองค์ความรู้เฉพาะผู้หญิงในครอบครัวและเครือญาติ ผ่านการสังเกต การปฏิบัติ และการฝึกฝน ซึ่งเกิดขึ้นภายในขอบเขตของครอบครัวและเครือญาติใกล้ชิด เป็นการสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้รักษารากเหง้าของชาติพันธุ์ไทเขิน ผ้าทอในระยะวางรากฐาน ที่มีบทบาท ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางเพศภาวะ และการสร้างความต่อเนื่องของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทของการตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ต้องปรับตัวต่อทั้งทรัพยากร สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ดังนั้นเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ กลายเป็นพื้นที่แห่งการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมร่วม ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินและชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่เดียวกัน ผ่านการใช้วัตถุดิบ

ร่วมกัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และเข้าร่วมพิธีกรรมร่วมกัน งานศิลปหัตถกรรมจึงไม่ได้สะท้อนเพียงความเป็นชาติพันธุ์ไทเขินเท่านั้น แต่เป็น สัญลักษณ์ร่วม ที่แสดงถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด พหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ในฐานะการอยู่ร่วมอย่างเคารพและรับรู้ความแตกต่าง

ระยะที่สอง ประมาณปี พ.ศ. 2525 – 2546 ระยะรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2525 มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นคือ ได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านครั้งแรก โดยภาครัฐกำหนดให้เป็นหมู่บ้านหลักคือ บ้านห้วยน้ำซุ่น เป็นหมู่ที่ 1 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีกำนันสุชาติ อภิสุนทรกุล และทางกรมไฟฟ้าได้จ่ายกระแสไฟ ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นได้ใช้ลักษณะของบ้านเรือนจึงตั้งเรียงรายตามการลาดชันของภูเขา

ภาพที่ 4.26 แผนที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ประมาณปี พ.ศ. 2525 – 2546

พ.ศ. 2529 มีการดำเนินการ ออกใบอนุญาตให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่บ้านห้วยน้ำซุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยเป็นความพยายามในการจัดระเบียบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้กรอบของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน และพ.ศ.2530 ได้มีการเริ่มก่อสร้างพระตำหนักดอยตุงและตัดถนนสายใหม่ขึ้นสู่พื้นที่ดอยตุง เพื่อรองรับการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้ามและของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530 โดยระบุไม้ รัก อัก และรักใหญ่ ให้อยู่ในลำดับที่ 124 ของบัญชีไม้หวงห้าม และไม้ ยางรัก อยู่ในลำดับที่ 14 ของบัญชีของป่าหวงห้าม การดำเนินการดังกล่าวนับเป็นการวางรากฐานเชิงกายภาพและกฎหมายที่สำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ดังคำกล่าวของ MA 1 กล่าวว่าสมัยก่อนตรังนี้ยังเป็นป่า เป็นที่คนยังไม่ค่อยกล้าเข้ามาอยู่ เพราะมันห่างไกลจากเมืองมากเมื่อประมาณกว่า 50 ปีก่อน พวกเราซึ่งเป็นชาวไทเขินกับไทใหญ่จากฝั่งพม่า เข้ามาตั้งรกรากเพราะหนีความไม่สงบภายในประเทศและความยากจน เราเดินตามป่า ตามลำห้วยน้ำ และก็มาตั้งหมู่บ้านอยู่ที่ตรงนี้ เช่นเดียวกับ MA 6 กล่าวว่าตอนมาใหม่ ๆ อย่างแรกเลยคือการถางป่า แล้วก็หาที่สำหรับปลูกข้าว ทำไร่ ไร่ข้าง แล้วก็สร้างบ้านแบบง่าย ๆ ด้วยไม้ไผ่ต่อมาก็สร้างหอกกลางหมู่บ้านไว้เป็นที่ประชุม ที่ทำพิธีกรรม เราแบ่งหน้าที่กันทำ และ MA 9 เล่าว่า สมัยก่อนเราพึ่งพาธรรมชาติหมด พอมีคนเข้ามา มีไฟฟ้า มีโครงการจากหลวง เราก็เริ่มมีโรงเรียน มีอนามัย ลูกหลานเริ่มเรียนหนังสือ แล้วก็มีคนจากนอกพื้นที่เข้ามาแต่ถึงยังไง เราก็ยังพยายามรักษาวิถีเดิมไว้ เช่น งานประเพณีต่าง ๆ ก็ยังจัดอยู่ทุกปีรวมถึงสอนลูกหลานให้บรรพบุรุษรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี

อัตลักษณ์และกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในระยะที่สอง ระยะวางรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง พบว่า **เครื่องเงิน**ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นเป็นงานหัตถกรรมที่อยู่ในวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน โดยเฉพาะในประเพณีรอบปี ได้แก่ งานสงกรานต์ ปอยส่างลองบวชลูกแก้ว หรือพิธีเลี้ยงใจบ้าน ใจเมืองของหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านจะนำขันดอก ขันขอสืบ และขันโตกมาใช้วางเครื่องสักการะและถวายเครื่องไทยธรรม เครื่องเงินจึงเป็นเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม ที่แสดงออกถึงความศรัทธา ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในพื้นที่เดียวกัน การผลิตเครื่องเงินของชาวไทเขินอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น ไม้ไผ่เฮียะ ไม้เนื้ออ่อน และยางรักจากต้นฮักหม่อง ซึ่งบางส่วนได้มาจากการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกับกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่า ลาหู่ และไทใหญ่ ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงบริเวณดอยตุง หลังจากการประกาศใช้กฎหมายควบคุมทรัพยากรไม้ไผ่ในเขตป่าสงวนในปี 2529 และประกาศไม้หวงห้ามและของป่าหวงห้ามในปี 2530 เป็นต้นมา วัตถุดิบจากธรรมชาติเหล่านี้เริ่มขาดแคลน ชาวบ้านจึงต้องหันมาพึ่งพาการจัดหาวัสดุผ่านระบบใบอนุญาต หรือประยุกต์ใช้วัสดุทดแทน เช่น ขี้เลื่อย สารกันชื้น และสีสังเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดด้านทรัพยากรและเวลาในการผลิตโดยภาพรวม เครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นสะท้อนถึงเส้นทางพัฒนาธรรมที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการถ่ายทอดองค์ความรู้ข้ามกลุ่มชาติพันธุ์อย่างกลมกลืน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบางประการในด้านวัสดุหรือรูปแบบ แต่เครื่องเงินยังคงดำรงอยู่ในฐานะเครื่องใช้ในพิธีกรรม ที่รักษาไว้ซึ่งความศรัทธา ความเป็นกลุ่ม และรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนไทเขินได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

เครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นถือเป็นหัตถกรรมท้องถิ่นตามวิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรมของชุมชนมาอย่างยาวนาน การผลิตเครื่องจักสานอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยเฉพาะไม้ไผ่ ซึ่งมีอยู่มากในป่าชุมชน โดยไม้ไผ่ที่นิยมใช้คือไม้ไผ่เฮียะ เนื่องจากมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการสานเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้า กระด้ง กุบไต และสุ่มไก่ โดยไม้ไผ่ที่มีอายุ 2 – 3 ปีจะเหมาะสำหรับงานทั่วไป ขณะที่ไม้ไผ่ที่มีอายุเกิน 3 ปีจะถูกนำมาใช้ในงานที่ต้องการความทนทาน เช่น การสานตาแหลวหรือโครงสร้างของจองพารา ซึ่งใช้ในพิธีกรรมของชุมชน ปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินยังคงต้องพึ่งพาเครือข่ายทางสังคมและการค้าภายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะจากกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและลาหู่บนดอยตุง ในการจัดหาไม้ไผ่และหวายมาใช้เป็นวัสดุเสริม

ความแข็งแรงในงานจักสานประเภทต่าง ๆ หลังจากการประกาศใช้กฎหมายควบคุมทรัพยากรไม้ไผ่ในเขตป่าสงวนในปี 2529 เครื่องจักสานในชุมชนสามารถแบ่งการใช้งานออกได้เป็นสองลักษณะสำคัญ ได้แก่ เครื่องใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา และเครื่องใช้ในครัวเรือน สำหรับเครื่องใช้ในพิธีกรรม ได้แก่ จองพารา ตาแหลว และต้นคร้วตาน เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้า กระดัง และส้อมไก่อ นอกจากใช้ในชีวิตประจำวัน ผลิตภัณฑ์ในชุมชน เป็นรายได้เสริมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้าน โดยการผลิตดังกล่าวดำเนินไปภายใต้ระบบการเรียนรู้ที่อิงกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการฝึกฝนในครัวเรือนและการเรียนรู้จากการลงมือทำจริง

ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำขุ่นเป็นศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ บทบาทของผู้หญิง และการดำรงวิถีชีวิตผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สืบทอดกันภายในครอบครัวและเครือญาติ การทอผ้าในกลุ่มไทเขินเป็นองค์ความรู้เฉพาะกลุ่มหญิง ซึ่งจะเรียนรู้ผ่านแม่ ย่ายาย หรือพี่สาว โดยมีความเชื่อมโยงกับพิธีกรรม ความศรัทธา และวิถีชีวิตประจำวัน เมื่อมีการอพยพและตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่บ้านห้วยน้ำขุ่น กลุ่มชาวไทเขินได้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสังคม พหุวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนวัสดุ องค์ความรู้ และแรงงานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น ลahu อาข่า และไทลื้อ โดยเฉพาะในพื้นที่สูงของดอยตุง วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทอผ้าคือฝ้าย ซึ่งเป็นพืชที่เคยปลูกในพื้นที่ลาดชันของป่าในช่วงต้นของการตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากข้อจำกัดทางภูมิประเทศ การปลูกฝ้ายจึงให้ผลผลิตไม่เพียงพอ จึงต้องแลกเปลี่ยนฝ้ายดิบและสมุนไพรรักษาโรคกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บนเขา รวมถึงแลกเปลี่ยนเครื่องประดับ เช่น เลื่อมกลมสีเงินที่ใช้ตกแต่งตีนซิ่นจากชาติพันธุ์ ลahu อีกทั้งยังมีการนำไม้ไผ่มาทำอุปกรณ์ทอผ้า เช่น ฟืม กี่ทอผ้า ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงถึงระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาและการเกื้อกูลระหว่างชาติพันธุ์ภายในบริบทพหุวัฒนธรรมในพื้นที่

ระยะที่สาม ประมาณปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ระยะชุมชนบนเส้นทาง
การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2547 บ้านห้วยน้ำขุ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เนื่องจากมีผู้คนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้การช่วยเหลือของรัฐไปไม่ถึงทั่วถึง เช่น กองทุนหมู่บ้าน และระบบการปกครอง ดังนั้น ภาครัฐได้กำหนดให้พื้นที่หมู่ที่ 1 แบ่งการปกครองเพิ่มเป็น 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18

ดังคำกล่าว ของ **MA 6** กล่าวว่า ผู้สูงอายุและผู้เฒ่าท้องถิ่นในชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น พบว่า การก่อสร้างชุมชนในช่วงแรกอาศัยหลักพึ่งพาอาศัยกันตามวิถีชาวบ้าน โดยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยน การทำไร่หมุนเวียน และความเชื่อเกี่ยวกับผีปู่ย่า เจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำรงชีวิต

เช่นเดียวกับ **MA 7** กล่าวว่า ชุมชนเริ่มการเปลี่ยนแปลง ตอนมีถนนตัดผ่านนั้นแหละ เริ่มมีคนจากนอกเข้ามา มีตลาด มีคนมารับซื้อของแล้วก็มีโรงเรียน มีครูมาอยู่ในหมู่บ้าน เด็ก ๆ เริ่มพูดภาษาไทยมากขึ้นโทรศัพท์ก็เข้ามา ทุกอย่างเปลี่ยนเร็วมาก จากเมื่อก่อนเดินไปคุยกัน ตอนนี้ใช้มือถือหากันหมด และ **MA 12** เล่าว่า การเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสำคัญจากภายนอก เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ระบบการศึกษา เทคโนโลยี และเศรษฐกิจตลาด ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิต ภาษา ความสัมพันธ์ในชุมชน และบทบาททางวัฒนธรรม ชุมชนมิได้สูญเสียอัตลักษณ์ดั้งเดิมไปทั้งหมด หากแต่มีความพยายามปรับตัวโดยใช้ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นและความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในการรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรม เพื่ออยู่ร่วมกับโลกสมัยใหม่

อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในระยะที่สาม ระยะชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง พบว่า **เครื่องเขิน** ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลัก เช่น ไทเขิน ไทใหญ่ไทลื้อ ลัวะ อาข่า และลาหู่ ซึ่งต่างมีวัฒนธรรมวิถีชีวิต และความเชื่อของตนเอง อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของการอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกัน การใช้เครื่องเขิน โดยเฉพาะในพิธีกรรมทางศาสนา ได้กลายเป็นสื่อกลางของความเข้าใจร่วมและการหลอมรวมทางวัฒนธรรม เครื่องเขินจึงเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย การใช้เครื่องเขินในบริบทของพิธีกรรม เช่น ชันดอก ชันขอศีล และชันโตก ซึ่งปรากฏในงานประเพณีรอบปี รอบชีวิต เทศกาลสำคัญ เช่น สงกรานต์ ปอยส่างลอง หรือพิธีสืบชะตา ล้วนเป็นเหตุการณ์ที่ชาวบ้านจากทุกกลุ่มชาติพันธุ์เข้าร่วมทั้งในฐานะผู้ผลิต ผู้จัดเตรียม และผู้ประกอบพิธีกรรม โดยใช้เครื่องเขินเป็นสื่อกลางในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน เครื่องเขินจึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพื้นที่วัฒนธรรมร่วม (shared cultural space) ที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ใดกลุ่มหนึ่ง แต่สะท้อนถึง อัตลักษณ์ร่วมของชุมชนในภาพรวม ความสัมพันธ์ทางสังคมที่แฝงอยู่ในการใช้เครื่องเขิน ยังแสดงถึงระบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปันและการพึ่งพากันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การแลกเปลี่ยนวัสดุ วัตถุดิบ และเทคนิคการผลิต โดยเฉพาะการแบ่งปันไม้ไผ่ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนดอยตุง ได้แก่ ลาหู่และอาข่า เครื่องเขินจึงเป็นทั้งผลผลิตของการสังเคราะห์วัฒนธรรม และเป็นกลไกที่รักษาความสมดุลระหว่างความแตกต่าง และ ความเป็นหนึ่งเดียวภายในชุมชนพหุวัฒนธรรม ในบริบทปัจจุบัน แม้บางกระบวนการผลิตจะเปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองต่อเศรษฐกิจและข้อจำกัดของทรัพยากร เช่น การใช้วัสดุทดแทน แต่การใช้เครื่องเขินในพิธีกรรมทางศาสนาสำหรับยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิม และยังคงเป็นพื้นที่แห่งการยืนยันความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในบ้านห้วยน้ำซุ่นอย่างมั่นคง

เครื่องจักสาน การเปลี่ยนแปลงของเครื่องจักสานชาวไทเขินในบริบทปัจจุบันสะท้อนถึงความสามารถของชุมชนในการปรับตัวต่อกระแสวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเฉพาะการผลิตเครื่องใช้ที่เคยเน้นความคงทน กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองรสนิยมของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน เช่น ของตกแต่งบ้าน หรือของที่ระลึกที่เน้นความสวยงามร่วมสมัย วัสดุที่ใช้ก็มีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะเส้นพลาสติก ซึ่งพ่อค้าชาวไทใหญ่นำมาแลกเปลี่ยนหรือจัดหามาให้ นอกจากนี้ยังมีการใช้สารเคมีสำหรับเคลือบผิวผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มความเงางามและยืดอายุการใช้งาน ซึ่งล้วนเป็นสัญญาณของการพึ่งพาตลาดและการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม เครื่องจักสานประเภทที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ตาแหลว จองพารา และต้นครัวตาน ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้อย่างมั่นคงผ่านการใช้ในงานประเพณีของชุมชน และผ่านระบบการถ่ายทอดความรู้ภายในครอบครัว ความต่อเนื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสามารถของชุมชนชาวไทเขินในการรักษาสมดุลระหว่างการธำรงอัตลักษณ์ดั้งเดิมกับการปรับตัวให้เข้ากับบริบทพหุวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผ้าทอ รูปแบบการแต่งกายของกลุ่มไทเขินจะมีการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นชุดชาติพันธุ์แบบดั้งเดิม ไปสู่รูปแบบผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น การใส่เสื้อไทใหญ่คู่กับ

ผ้าขึ้นไทเขิน หรือการใช้ผ้าขึ้นไทลื้อร่วมกับเสื้อปิดของไทเขิน การเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์ผ่านการแต่งกายเช่นนี้ ไม่ได้หมายถึงการสูญเสียวัฒนธรรม แต่กลับสะท้อนถึงการกระจายของทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถปรับตัวอยู่ในบริบทพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงไม่ได้ลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมของผ้าทอ แต่กลับขยายขอบเขตของทุนทางวัฒนธรรมให้ครอบคลุมถึงความสามารถในการต่อรองอัตลักษณ์ และการแสดงตัวตนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีพลวัต กล่าวโดยสรุป ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำขุ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมที่สะสมอยู่ในระดับโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม การรักษาและปรับเปลี่ยนผ้าทอให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของบริบท จึงเป็นกลไกที่ทำให้ชุมชนสามารถธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางแรงกดดันของความทันสมัยและการผสมผสานทางชาติพันธุ์ในพื้นที่ดังภาพที่ 4.26

ภาพที่ 4.27 บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ระยะแรก ระยะที่สอง และระยะที่สาม

4.1.2 ผลการศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

การศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางพหุวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการดำรงชีวิตร่วมกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น โดยมุ่งเน้นการศึกษางานศิลปหัตถกรรมชาวไทเขินซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และยังคงมีบทบาทในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน การศึกษานี้แบ่งเส้นทางพหุวัฒนธรรมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 2) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานเครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และ 3) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ทั้งสามเส้นทางสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของ วัตถุดิบ รูปแบบ ลวดลาย สี สัน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนี้

4.1.2.1 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น เป็นงานหัตถกรรมที่มีความสัมพันธ์กับประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ร่วมอาศัยและพึ่งพาอาศัยกัน เครื่องเงินจึงปรากฏในการใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ ชันดอก ชันขอศีล ชันโตก ซึ่งเป็นที่รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ดังนั้น เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องเงินประกอบด้วย วัตถุดิบ ลวดลาย สี รูปแบบ และการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) **วัตถุดิบเครื่องเงิน** ในพื้นที่การศึกษาคนในชุมชนใช้ทรัพยากรในการผลิตเครื่องเงินจากป่าชุมชน และป่าบนดอยตุง ได้แก่ ไม้ไผ่เฮียะ ไม้เนื้ออ่อน ยางรัก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ยางฮักโหม่ง ไม้ไผ่เฮียะที่เหมาะสมกับการสานขึ้นรูป จะใช้ไม้ไผ่เฮียะ อายุประมาณ 2 – 3 ปี ในการสานขึ้นรูปทรง วัสดุที่ชาวลาหู่และอาข่าที่อาศัยอยู่บนดอยตุง นำไม้ไผ่มาแลกเปลี่ยนหรือขายให้กับกลุ่มไทเขิน หลังจากปี 2529 มีประกาศว่าด้วยเรื่องการอนุญาตทำไม้ไผ่ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงทำให้วัตถุดิบมีข้อจำกัดมากขึ้น ชาวบ้านจึงได้รับการแบ่งปันและซื้อจากกลุ่มที่มีใบอนุญาตตัดไม้ไผ่อย่างถูกกฎหมาย เมื่อปี 2530 มีประกาศกำหนดไม้หวงห้ามและประกาศกำหนดของป่าหวงห้าม จึงทำให้วัตถุดิบไม้เนื้ออ่อนและยางรัก ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก ขาดแคลนจึงมีการซื้อขายและแลกเปลี่ยนกับพ่อค้าชาวไทใหญ่ 2) **ลวดลายเครื่องเงิน** เป็นลวดลายที่เลียนแบบธรรมชาติ ได้แก่ ลายก้านขด ลายดอกไม้ม้วน ลายเครือดอกไม้ม้วน ลายลูกออด โดยใช้เทคนิคการเขียนลายด้วยพู่กัน เริ่มจากการเขียนลายลูกออดหลาย ๆ ครั้ง จนประกอบเป็นลายดอกไม้ม้วน ซึ่งล้วนเป็นลวดลายที่สัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ 3) **สีที่ใช้ในเครื่องเงิน** เป็นสีธรรมชาติที่ได้จากสีที่อยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ สีดำจากยางรัก สีน้ำตาลแดง สีเหลือง จากผงหินบนดอยตุง และสีส้มจากกลุ่มไถลื้อ มีสีแดงชาด มีการใช้สีฝุ่นจากพ่อค้าจากชาวไทใหญ่ที่นำผงสีจากเชียงตุงเข้ามาขายให้กับชาวไทเขิน สีสังเคราะห์พบได้จากเครื่องเงินในปัจจุบันที่มีการใช้ทาเครื่องเงินภายนอกด้วยสีน้ำมันทดแทน ยางรักในการเคลือบผิวชั้นนอกเครื่องเงิน 4) **รูปแบบเครื่องเงิน** ในชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น จะพบในปัจจุบันในการใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนาในวิหารวัดบ้านห้วยน้ำซุ่น โดยส่วนมากจะเป็นขันดอกที่ใช้วางเครื่องสักการะ ชันขอศีล และชันโตกในการวางของเครื่องไทยธรรม อาหารถวายพระพุทธรูปและพระสงฆ์ โดยจะใช้ในงานประเพณีและงานเทศกาลทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น และ 5) **การเปลี่ยนแปลงเครื่องเงิน** ในปัจจุบัน พบว่า วัสดุที่ใช้ผลิตในเครื่องเงินที่มีการเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบในการเคลือบยางรักภายนอกและภายใน พบว่า มีการทำสารเคมีกันความชื้นลงบนผิวไม้ไผ่ และทาทับด้วยขี้เลื่อยผสมกับกาวยาง ชัดให้เรียบ ทาทับด้วยผิวชั้นนอกด้วยสีน้ำมัน ตกแต่งด้วยสีทองหรือสีแดง เนื่องจากข้อจำกัดด้วยวัตถุดิบ และขั้นตอนในการผลิตที่ยาวนาน จึงมีการพัฒนาการใช้วัตถุดิบทดแทนในการผลิต การเปลี่ยนแปลงในด้านเครื่องใช้ภายในครัวเรือน ด้วยการเข้าถึงคมนาคมเส้นทางตัดผ่านหมู่บ้าน ทำให้เกิดมีสินค้าจากภายนอกเข้ามาเกิดค่านิยมในผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ถ้วย ชามกระเบื้อง อ่างสังกะสี เครื่องเงินจึงถูกทดแทน การใช้งานในเครื่องใช้ในพิธีกรรมเท่านั้น

ดังคำกล่าวของ MB3 กล่าวว่า เมื่อก่อนยังไม่มีข้อจำกัดในการตัดไม้ แต่พอปี 2529 รัฐบาลเขามีข้อบังคับเรื่องป่าสงวน เขาก่อต้องปรับตัว ไม้ไผ่เฮียะที่ใช้จะต้องมาจากป่าชุมชนหรือซื้อจากคนลาหู่ อาข่าที่มีใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ แต่สมัยนี้ เครื่องเงิน บางอันไม่ได้ใช้ยางรักแท้แล้ว มีการเอาขี้เลื่อยผสมกาวยาง ชัดให้เรียบแล้วทาสีน้ำมันทับทีละชั้น มีการตกแต่งลวดลายด้วยการเขียนด้วยพู่กันสีทอง สีแดง เพราะวัตถุดิบหายาก แล้วก็มีของใช้จากข้างนอกเข้ามาอย่างถ้วย ชาม

กระเบื้อง ทำให้เครื่องเงินเหลือแต่ในพิธีกรรม เช่นเดียวกับ MB 1 ใช้ไม้ไผ่เฮียะบ้านเฮานี้ ต้องเลือก ต้นที่มีอายุสักสองถึงสามปี ต้นเหนียวกำลังพอดี ส่วนมากคนลาหู่ อาข่าเขาตัดมาแล้วแบ่งขายให้ชาวไทเขินเอามาเย็บเครื่องเงินเวลาเราทำลายแต่ละอัน ต้องใจเย็น ก็จะสอนลายพื้นฐาน อย่างลูกอ๊อด ลายดอกไม้ สีส่วนใหญ่ก็สีแดง สีดำ สีทอง และ MB 12 กล่าวว่า เครื่องเงินในบ้านเฮาตะก่อน มีทั้ง สะเปอะ ก่อกซอย เอาไว้ใส่น้ำใส่ข้าว ส่วนขันดอก ขันขอศีล พานไม้กลิ้ง ใช้ในพิธี ในวัด งานตาน งานบวงสรวง สมัยนี้ ก็ยังมีใช้แค่ส่วนใหญ่เหลือที่ซัดๆก็ใช้ในพิธีกรรมเช่นเดียวกับ MB 15 กล่าวว่า เวลาในงานใหญ่ ๆ อย่างงานบุญเฮือนหรือบุญวัด ชุมชนเฮาจะช่วยกันหมด ชาวไทเขินเฮาก็จะเย็บเครื่องเงิน จัดเตรียมเครื่องบูชา คนไทใหญ่ใหญ่ก็จะช่วยจัดสถานที่ จัดขันโตกวางของถวาย ส่วนคนลัวะจะเป็นคนจัดขันกัณฑ์ธรรม กำกับพิธีต่าง ๆ และ MB10 กล่าวว่า เครื่องเงินสมัยนี้มีบ่เยอะแล้ว ส่วนใหญ่จะเห็นแต่ในวัดที่ยังต้องใช้ใส่หรือวางของ วางดอกไม้ไว้ไหว้สักการะพระเจ้าก่อนจัดงานในวัดก็จะเอาออกมาซ่อม หรือทำความสะอาด

ภาพที่ 4.28 พานขันดอก ขันขอศีลและขันโตก

4.1.2.2 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เครื่องจักสานจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตอาชีพ และการรวมกลุ่มกันในชุมชนถ่ายทอดความรู้ ทักษะการสาน จากรุ่นสู่รุ่น การแลกเปลี่ยน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ต้นแบบจากผลิตภัณฑ์ ได้แก่ คนพื้นเมือง ดังนั้นกรอบในการอธิบายเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จึงประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ลวดลาย สี รูปแบบ และการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) **วัตถุประสงค์เครื่องจักสาน** ไม้ไผ่เป็นวัสดุหลักในป่าในพื้นที่อาศัย กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินได้มีการทดลองและได้รับคำแนะนำจากกลุ่มไทใหญ่ ไทลื้อ การสานเครื่องใช้ในครัวเรือนด้วยไม้ไผ่หลายชนิด พบว่า ไม้ไผ่เฮียะเหมาะกับการทำเครื่องจักสานที่ใช้ในครัวเรือน ไม้ไผ่ที่มีอายุ 2 – 3 ปี เหมาะในการสานเป็นเครื่องใช้ โครงกูปโต ตะกร้า กระดัง สุ่มไก่ ไม้ไผ่ที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไป เหมาะการทำจองพาราสร้างโครงภายใน และการสานตาแหลว ต้องใช้ไม้ที่ไม่อ่อนจนเกินไป ในปัจจุบันต้องมีการให้กลุ่มบนดอยตุงตัดไม้ไผ่ลงมาให้ได้แก่อาข่า ลาหู่ รวมทั้งหาวยใช้ ในการสานขอบตะกร้า มีการจัดตั้งรวมกลุ่มทำเครื่องจักสาน ได้แก่ กลุ่มการสานตะกร้าจากเส้นพลาสติก ซึ่งเส้นพลาสติกได้มาจากพ่อค้าไทใหญ่เป็นผู้จัดหามาให้ และกลุ่มทำสุ่มไก่ เกิดการแลกเปลี่ยนและซื้อขาย 2) **ลวดลายเครื่องจักสาน** ที่ปรากฏในเครื่องจักสาน ได้แก่ ลายขัด เป็นการสานลายพื้นฐานและยังต่อยอดเป็นลายก้างปลาหรือที่เรียกว่า ลายสอง จะพบในเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ตะกร้า กระดัง ลวดลายตาแมวและลวดลายตาแหลว เป็นลวดลายที่แฝงด้วยความเชื่อในการประกอบพิธีกรรม ลายตาแมวเป็นลวดลายที่ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ เหมือนมีคนเฝ้าดูแล จะพบในลวดลายในตะกร้าหาวยสาน ย่าม ลายตาแหลว เป็นเครื่องรางที่ใช้ในพิธีกรรมทุกชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงเสียชีวิต ลายหัวสุ่มเกิดจากการเรียนรู้ศึกษา จากสุ่มไก่ของคนพื้นเมืองนำมาปรับกับวัสดุไม้ไผ่เฮียะในการสานขึ้นรูป 3) **สีที่ใช้ในเครื่องจักสาน** ส่วนมากเป็นสีของไม้ไผ่ตามธรรมชาติสีเขียวจากผิวไม้ไผ่ สีเหลืองทองจากไม้ไผ่แห้ง และสีน้ำตาลเกิดจากภูมิปัญญาในการรักษาเนื้อไม้จากมอด แมลง มากินเนื้อไม้ การนำเส้นตอกหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จแล้วนำไปรมควันไฟในการประกอบอาหาร โดยการแขวนไว้บนเตาไฟ ในปัจจุบันเครื่องใช้ในครัวเรือน จะนำเส้นตอกไปแช่น้ำยากันเชื้อราและกันแมลงกัดกินเนื้อไม้ จากนั้นนำไปนึ่งสารเคลือบเงาและการย้อมสีตอก เพื่อสร้างจุดเด่นในการสานชิ้นงานการย้อมสีธรรมชาติได้จาก อาข่า และลาหู่ การนำครั่ง นำสมุนไพรรวมมาย้อมเส้นตอกก่อนการสาน 4) **รูปแบบเครื่องจักสาน** จะพบในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ จองพารา ตาแหลว ต้นครัวตาน ใช้ในงานประเพณีและเป็นเครื่องรางที่ใช้ในการป้องกันภัย จากสิ่งอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเครื่องใช้ประกอบพิธีในวิหาร เป็นศูนย์รวมของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น เครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ กูปโต ตะกร้า กระดัง สุ่มไก่ ที่มีการรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้านที่รวมทุกชาติพันธุ์ ทำเครื่องจักสาน เครื่องใช้ในครัวเรือนเพื่อจำหน่าย และสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะการสานให้กับคนรุ่นใหม่ และ 5) **การเปลี่ยนแปลงเครื่องจักสาน** เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนที่ใช้เฉพาะกลุ่ม ที่มุ่งเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีความทนทาน เช่น ตะกร้าไปวัด กระดัง สุ่มไก่ แต่ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบให้มีความทันสมัย ได้แก่ เครื่องตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก โดยการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นการพึ่งพาตลาด มีการใช้สารเคมีในการเคลือบผิวผลิตภัณฑ์ เพื่อเกิดความรวดเร็วและทันความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายใต้การได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเมือง

มีเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ ได้แก่ จองพารา ตาแหลว เครื่องรางป้องกันภัยอันตราย ต้นคร้วตาน ที่ยังคงรักษาภูมิปัญญา ถ่ายทอดภายในครอบครัว และชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านงานประเพณีต่าง ๆ

ดังคำกล่าวของ **MB 2** กล่าวว่า เมื่อก่อน ชาวเขาอาข่าที่อาศัยอยู่บนดอยจะ ตัดไม้ไผ่เอี้ยะ เพื่อเอามา แลกกับข้าวสาร ปลาแห้ง ส่วนเราก็จะเอาไม้ไผ่ที่ได้มาทำรั้วบ้านทำพื้นบ้าน เอามาสานตะกร้า กระดัง หวดข้าว เสื่อ เอามาเหลาทำตอก หรือคนเฒ่าคนแก่จะไปขออนุญาตตัดจาก ป่าเช่นเดียวกับ **MB 8** กล่าวว่า ชาวบ้านที่ย้ายมาใหม่ส่วนใหญ่ไปขอ ตัดไม้ไผ่ จากเจ้าหน้าที่ของไทย หรือจากคนบนดอยที่เป็นกลุ่มชาวอาข่า กับกระเหรี่ยงของคนที่อยู่บนดอย เพื่อเอามา ทำรั้วบ้านทำ โครงสร้างบ้าน ทำพื้นบ้าน เอามาสานของใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้า สานไซ สานหวดข้าว เสื่อเป็น ต้น แล้วก็เหลาตอกบาง หรือเอาสิ่งของที่จักสานกลับไปแลกกับไม้ไผ่ และ **MB 14** กล่าวว่าเครื่องจัก สานบ้านเราก็มีที่ใช้ในบ้านตะกร้า ชุ่มไก่ กระดัง ก็จะมีตาแหลวที่ใช้เป็นเครื่องราง ใช้กันสิ่งไม่ดีมีใน เกือบทุกพิธีกรรม ส่วน **MB 6** กล่าวว่าเครื่องจักสานส่วนใหญ่เป็นสืบทอดมาแต่สมัยนี้ในหมู่บ้านมี กลุ่มสานตะกร้าสานจากเส้นพลาสติกขายลีสันมันก็สวยงามเป็นที่นิยม เพราะชาวบ้านเองนิยมใช้ ตะกร้า หวายตะกร้าพลาสติกแทนถุงผ้า เช่นเดียวกับ **MB4** ถ้าพูดถึงลายของจักสาน เห็นชัดเลยก็ลาย ตาแหลวเพราะว่าจะมีแววนติดหน้าบ้านแล้วต้องทำจากผู้ขายเท่านั้น

ดาหลาว

ตันคร้าวตาน

จ้องพารา

ตะกร้านสานไม้ไผ่

ตะกร้าพลาสติก

ส้อมไก่

กระด้ง

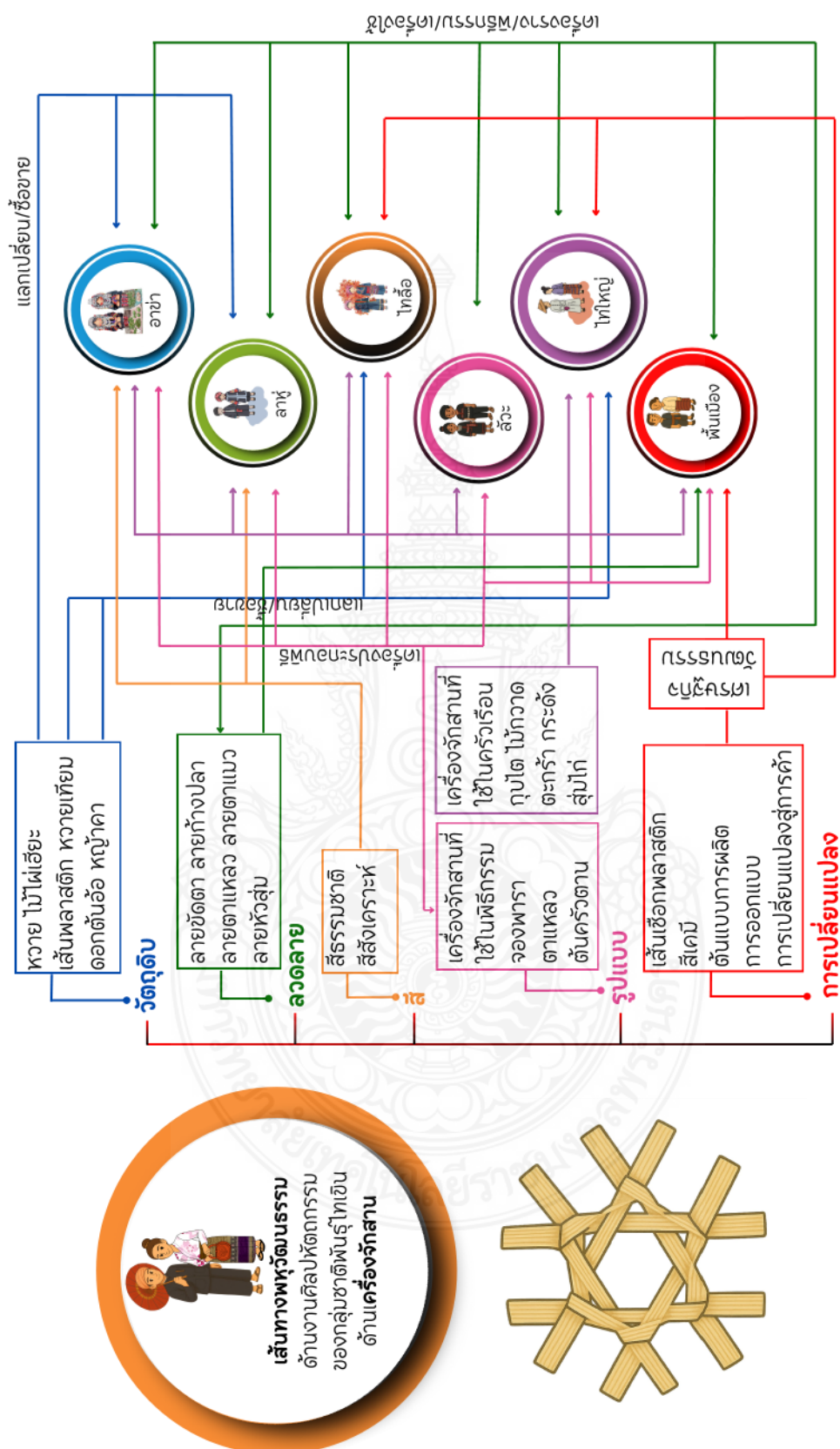

กูปไต

รั้วราชวัตร

ภาพที่ 4.30 งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านเครื่องจักสาน

ภาพที่ 4.31 เส้นทางพัฒนาบูรณาการงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน ด้านเครื่องจักสาน

4.1.2.3 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน มีรากฐานจากความรู้การทอผ้าของกลุ่มผู้หญิงชาวไทเขินที่จะเรียนทอผ้าจากแม่และเครือญาติของตนเอง การอพยพเข้าสู่ถิ่นฐานใหม่ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น เกิดการปรับตัวเข้ากับพื้นที่อาศัย กรอบในการอธิบายเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ประกอบด้วย วัตถุดิบ ลวดลาย สี รูปแบบ และการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

- 1) **วัตถุดิบผ้าทอ** พบว่า ฝ้ายเป็นวัตถุดิบหลักในการทอผ้า จะมีการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบกับกลุ่มบนดอยตุง ลาหู่ อาข่า มีการแลกเปลี่ยนสมุนไพรและอาหาร กลุ่มทอผ้าไทลื้อในหมู่บ้านเดียวกัน ไม่ใ้ใช้ในการทำอุปกรณ์ทอผ้า การนำไม้ไผ่มาจากกลุ่มคนบนเขา มีการแลกเปลี่ยนการทอผ้าฝ้ายและการใช้วัสดุตกแต่ง เช่น เลื่อมแบบกลมสีเงิน มาจากลาหู่บนเขา ใช้ตกแต่งตีนซิ่น
- 2) **ลวดลายผ้าทอ** พบว่า ลวดลายบนผืนผ้ามีลวดลายขวางลำตัว สลับเส้นฝ้ายพุ่งสลับสีเพื่อเกิดลายขวางกลางลำตัว มีการสอดดินเงิน ดิ้นทอง ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ ลายปักบัวคว่ำบัวหงาย ลายริบบิ้น ลายลูกไม้ ซึ่งปรากฏเด่นชัดในองค์ประกอบช่วงตีนซิ่น ลวดลายเหล่านี้เกิดจากการถ่ายทอดกันภายในครอบครัวและเครือญาติเท่านั้น การวางลายอาจจะเป็นแบบเฉพาะของตระกูล ขึ้นในปัจจุบัน ลวดลายบัวคว่ำบัวหงาย อาจพบในยามหรือช่วงตีนซิ่น จะขึ้นอยู่กับผู้สวมใส่ มีการว่าจ้างกลุ่มอาข่า ลาหู่ ไทลื้อและไทใหญ่ในการปักลวดลายดอกไม้แลกเปลี่ยนกัน
- 3) **สีที่ใช้ในผ้าทอ** พบว่า การใช้สีธรรมชาติที่ได้จากพืชพรรณในท้องถิ่น ได้แก่ สีเหลืองจากขมิ้น แก่นขนุน สีเขียวจากเปลือกไม้เพกา สีนํ้าตาลจากเปลือกต้นหว่า สีฟ้าได้จากคราม และสีม่วงได้จากรังของครั่ง ภูมิปัญญาการใช้สารช่วยให้สีติด ได้แก่ สารส้มและมะขามเปียก สีธรรมชาติได้จากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มบนดอยอาข่า และลาหู่ ในปัจจุบันการใช้สีสังเคราะห์ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากได้สีที่ชัดเจนและติดทนไม่ตกสี ชาวไทเขินจึงได้สีสังเคราะห์จากพ่อค้าไทใหญ่
- 4) **รูปแบบผ้าทอ** ถูกแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ ผ้าปูญณะเป็นผ้าเช็ดหน้าพระพุทธรเจ้า ตุงผ้าทอ ชุดปฏิบัติธรรม (สีขาว) เป็นความเชื่อและหลักปฏิบัติในการเข้าวัดทำบุญ การใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ผ้าซิ่น เสื้อปิด ยาม ชุดชาติพันธุ์ไทเขิน รูปแบบ ผ้าทอ จะมีการรวมกลุ่มในการทอผ้า และตัดเย็บให้กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เป็นการว่าจ้างและแลกเปลี่ยน และ
- 5) **การเปลี่ยนแปลงผ้าทอ** ในอดีตการแต่งกายด้วยชุดชาติพันธุ์ไทเขินเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการใช้ซิ่น ผ้าเคียนหัว และชุดไทเขินดั้งเดิม ในขณะที่ปัจจุบันรูปแบบการแต่งกายได้ถูกผสมผสานมากขึ้น เช่น การใส่เสื้อแบบไทใหญ่คู่กับผ้าซิ่นแบบไทเขิน หรือการใส่เสื้อไทเขินกับผ้าซิ่นไทลื้อ ซึ่งสะท้อนถึงการเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์ในบริบทพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าในการแต่งงานเพื่อเข้าร่วมงานพิธี ชาวบ้านบางส่วนมีแนวโน้มเลือกสวมใส่ชุดไทยภาคกลาง ชุดลูกไม้ หรือแม้แต่ชุดราตรีที่ได้รับอิทธิพลจากคนในเมืองหลวง โดยเฉพาะในงานแต่งงานหรืองานบุญประเพณี งานวัด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปิดรับวัฒนธรรมจากภายนอก และการปรับตัวเข้าสู่พื้นที่ทางสังคมใหม่

ดังคำกล่าวของ MB 13 เมื่อก่อน เส้นฝ้ายที่นำมาใช้ทอนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นฝ้ายที่ปลูกเองในครัวเรือน นำมาสาวฝ้าย ปั่นฝ้ายหรือได้มาจากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียง เช่น ไทลื้อ อาข่า และลาหู่ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ไปจนถึงการแลกเปลี่ยนกับผ้าทอที่เสร็จแล้วกับชุมชนอื่น เช่น ชาวบ้านแม่สาย แม่จัน หรือบ้านบนดอย เช่นเดียวกับ MB5 เมื่อก่อนแม่เฮาปลูกฝ้ายเอง พอถึงหน้าฝ้ายสุก ก็ช่วยกันเก็บ สาวฝ้าย ปั่น แล้วทอเป็นผืน พอผ้าสวย ๆ ขึ้นลาย

ก็มีคนจากตอยมาแลกของ บางที่ได้ข้าว ได้สมุนไพร ได้ผ้าลายแปลกกลับมา สมัยนี้ ก็มีการจ้างเราทอผ้า แต่ฝ่ายเราก็อ้อมมา บางที่เราจะไปจ้างเขาปักลายผ้าหื้อ ส่วน MB 11 กล่าวว่า เดิมนี่ผ้าทอเป็นรับงานมาแบ่งกันไปทำที่บ้าน อีกทั้งผ้าทอเองส่วนใหญ่ก็ยังเหลือแต่ ชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ย่อมทอผ้าฝืนคนสืบทอดก็น้อยลงแต่ยังพอมีลูกหลานที่สนใจ สืบทอดอยู่ เพราะยังมีตลาดที่พอเอาไปขายได้ การเรียนรู้การทอผ้าเกิดขึ้นภายในครอบครัว แม่สอนลูก มือจับมือ แม่อุ้ยค้อย ๆ สอนให้ลูกรู้จักความอดทนในการปั่นฝ้าย ทอผ้า และรักษาเอกลักษณ์ของตนเองผ่านเส้นด้ายที่พาดผ่านก็เมื่อก่อนเขายังบ่มีเงินซื้อผ้าดี ๆ ใช้อง แม่เขาก็ทอผ้าไว้ใส่ตอนมีงานบุญ ทอเอง ย้อมเอง ยามใดผ้าขาดก็ปะเอา มันมีค่ากว่าไปซื้อผ้าใหม่จากตลาด เพราะเขาใส่ใจมันทุกเส้นฝ้าย เช่นเดียวกับ MB 12 บางทีคนลัวะ หรือไทใหญ่ เขากะมาหาเขา ขอให้ทอผ้าให้หน่อย บอกว่าอยากได้ผ้ายาม ผ้าฝ้ายไว้ใส่ให้ผีเฮือน ผีปู่ย่า เขากะช่วยกัน เพราะมันคือการอยู่ร่วมกัน ดังที่คำกล่าวของ MB 7 ผ้าทอลวดลายผ้าทอส่วนใหญ่จะเป็นลายขวาง เกิดจากการต่อลายตื้นขึ้นปักลายบัวคำบัวหางย ตกแต่งด้วยริบบิ้น การทำผ้าทอจะใช้แค่ในครัวเรือน แต่แตกต่างจาก MB 9 เล่าว่ารูปแบบการทอผ้าเปลี่ยนไป การทอ ขนาดตามความใช้งานของลูกค้าที่จะมาสั่ง

ผ้าชีนลายบัวคว่ำบัวหงาย

ผ้าชีน

ชุดประจำชาติพันธุ์หญิง (เสื้อปิด)

ชุดประจำชาติพันธุ์ชาย
(เสื้อกระดุมคอจีน เตี่ยวสะดอ)

ชุดปฏิบัติธรรม (สีขาว)

ย่าม

ตุง

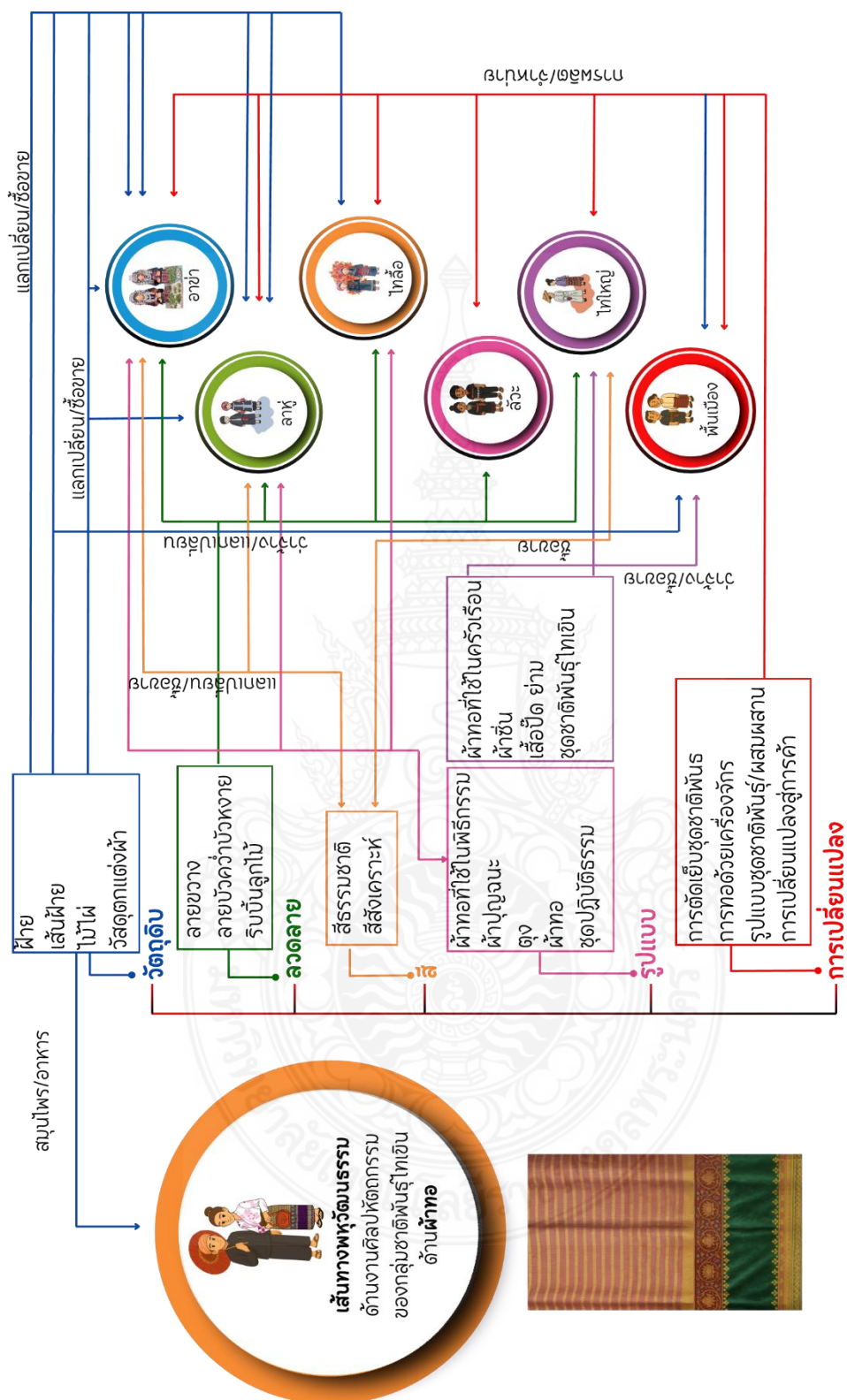

ผ้าปูณณะ

ผ้าทอ (ฝ้าย)

ภาพที่ 4.32 งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านผ้าทอ

ภาพที่ 4.33 เส้นทางพัฒนาวัฒนธรรมด้านศิลปะเพื่อการรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านงานผ้าทอ

ดังนั้น เส้นทางพหุวัฒนธรรมธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินพบว่ากระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรมด้านเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ปรากฏความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ สะท้อนถึงเส้นทางพหุวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในระดับชุมชน ผ่านการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบ สี ลวดลาย รูปแบบ การเปลี่ยนแปลง และความเชื่อ จนกลายเป็น พื้นที่ร่วมทางวัฒนธรรมที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ร่วมในงานศิลปหัตถกรรมปรากฏการเปลี่ยนแปลง 4 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางของการแลกเปลี่ยนซื้อขายวัตถุดิบ 2) เส้นทางโครงสร้างความเชื่อในพื้นที่ทางวัฒนธรรม 3) เส้นทางกระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรม และ 4) เส้นทางของการเปลี่ยนผ่านจากพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำทางการค้า ดังนี้

เส้นทางแรก เส้นทางของการแลกเปลี่ยนซื้อขายวัตถุดิบ การผลิตงานศิลปหัตถกรรม พบว่า **เครื่องเงิน** มีเส้นทางของการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา มีการประกาศการอนุญาตห้ามไม่ไผ่ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติและ พ.ศ.2530 การประกาศกำหนดไม้หวงห้าม กำหนดของป่าหวงห้าม ส่งผลให้การหาวัตถุดิบจากธรรมชาติเพื่อใช้ในการผลิตเครื่องเงิน ซึ่งเดิมเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสามารถทำได้อย่างอิสระต้องเปลี่ยนแปลงในการหาวัตถุดิบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิด จุดเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง (Structural Shift) ในวิถีการผลิตของชุมชนไทเขิน จากเดิมที่พึ่งพาการจัดหาวัตถุดิบโดยตรงจากป่า กลายมาเป็นการพึ่งพารูปแบบการแลกเปลี่ยนและการซื้อขายกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่สูง ได้แก่ ลาหู่และอาข่า ซึ่งมีการขอใบอนุญาตในการใช้ไม้ไผ่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย บทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงกลายเป็น ผู้จัดหาวัตถุดิบให้แก่ผู้ผลิตเครื่องเงินในพื้นที่ราบ และสะท้อนให้เห็นถึงกลไกการพึ่งพาอาศัยระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทพหุวัฒนธรรมในขณะที่ข้อจำกัดด้านวัตถุดิบยังคงดำรงอยู่ การตัดแปลงและประยุกต์ใช้วัสดุทดแทนได้กลายเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ศิลปหัตถกรรมเครื่องเงินยังคงสามารถผลิตต่อไปได้ โดยเฉพาะกรณียางรัก ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการเคลือบผิวชิ้นงานที่เริ่มขาดแคลน ช่างฝีมือในชุมชนจึงเริ่มหันมาใช้วัสดุผสม ได้แก่ ขี้เลื่อยและกาวยาง ซึ่งเมื่อขัดให้เรียบและทาด้วยสีน้ำมันที่ละชั้น ก็สามารถเลียนแบบผิวสัมผัสและคุณสมบัติบางประการของยางรักได้ ทักษะดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของ ภูมิปัญญาดัดแปลง (Adaptive Knowledge) ที่ตอบสนองต่อข้อจำกัดของบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ **เครื่องจักสาน** มีเส้นทางของการเปลี่ยนแปลงเชิงวัตถุและระบอบของผู้บริโภคในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ในงานจักสานประเภทที่ใช้ในครัวเรือนได้แก่ ตะกร้า ซึ่งเริ่มหันมาใช้เส้นพลาสติกแทนวัสดุธรรมชาติเพื่อเพิ่มความทนทาน น้ำหนักเบา และสร้างสีสันที่หลากหลาย ตะกร้าในท้องถิ่นที่เคยสะท้อนความเรียบง่ายของชีวิตในชนบท ได้รับความนิยมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดร่วมสมัย เส้นพลาสติกเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากการจัดหาของพ่อค้าชาวไทใหญ่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำทรัพยากรจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงพลวัตทางวัฒนธรรม (Cultural Dynamics) ไม่ว่าจะเป็นระบบตลาด หรือการเข้าถึงวัสดุแบบใหม่ โดยที่ชุมชนรับการเปลี่ยนแปลงและยังปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงวัสดุไปจากของเดิมแต่ ความรู้ ทักษะ และคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่สั่งสมในงานจักสานยังคงได้รับการรักษาและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น และ**ผ้าทอ** มีเส้นทางของการแลกเปลี่ยนและซื้อขายวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้าน

ห้วยน้ำขุนสะท้อนระบบเศรษฐกิจพหุวัฒนธรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ โดยเฉพาะการพึ่งพาวัตถุดิบจากกลุ่มลาหู่ อาข่า และไทลื้อ เช่น ฝ้าย สมุนไพร เลื่อมเงิน และไม้ไผ่ สำหรับทำอุปกรณ์ทอผ้า วัตถุดิบเหล่านี้ไม่เพียงเป็นทรัพยากรในการผลิต หากยังเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการทอผ้า การย้อมสี และการตกแต่งลวดลาย ทำให้ผ้าทอไทเขินสามารถเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้ ขณะเดียวกันก็เปิดรับการปรับเปลี่ยนเชิงสร้างสรรค์ในบริบทพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย

เส้นทางที่สอง เส้นทางโครงสร้างความเชื่อในพื้นที่ทางวัฒนธรรม พบว่า **เครื่องเงิน** เป็นงานหัตถกรรมที่ดำรงอยู่ในฐานะของ วัตถุแห่งความศรัทธาที่ฝังตัวอยู่ในโครงสร้าง ความเชื่อของชุมชนมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในพิธีกรรมทางศาสนาและจารีตประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ การตานขันข้าว การขอศีล หรือในงานประเพณี การใช้เครื่องเงิน ชันดอก ชันขอศีล ชันโตก ไม่ได้มีคุณค่าในฐานะเพียงภาชนะสำหรับใส่สิ่งของเท่านั้น หากแต่มีบทบาทเป็น สื่อกลางเชิง สัญลักษณ์ ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการพิธีกรรมกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้ลี้ลับในมิติของศาสนาและความเชื่อท้องถิ่น โครงสร้างความคิดดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะคงที่ แต่ถูกผลิตซ้ำ ถ่ายทอด และแปรเปลี่ยนตามเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และพหุวัฒนธรรมในหมู่บ้าน กล่าวคือ แม้ในยุคปัจจุบัน เครื่องเงินอาจไม่ได้ถูกใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลายเช่นในอดีต เนื่องจากความนิยมในวัสดุสมัยใหม่และผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชน เช่น ถ้วยชามพลาสติกหรือกระเบื้อง แต่เครื่องเงินยังคงมีสถานะสูงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมเฉพาะ เช่น งานประเพณีประจำปี งานตานขันข้าว และกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบุญกุศล การแสดงความกตัญญู และการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การดำรงอยู่ของเครื่องเงินในพิธีกรรมจึงสะท้อนให้เห็นโครงสร้างความเชื่อในพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีความสืบเนื่อง เครื่องเงินกลายเป็นวัตถุที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องบุญ การธำรงความสัมพันธ์กับบรรพบุรุษ และความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนพหุวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ร่วมกันในวิถีชีวิตประจำวัน โดยโครงสร้างความเชื่อนี้ยังทำหน้าที่คำจูนความหมายของการเป็นไทเขินไว้อย่างแน่นแฟ้นผ่านสื่อวัตถุและพิธีกรรมที่มีความหมายร่วมในระดับชุมชน ได้แก่ **เครื่องจักสาน** เป็นงานหัตถกรรมเพื่อการดำรงชีพและเครื่องใช้ในครัวเรือนมีโครงสร้างความเชื่อของชุมชน ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในบริบทของพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยเฉพาะ ตาแหลว ซึ่งเป็นเครื่องจักสานที่มีลักษณะเฉพาะ ถูกใช้เป็นเครื่องรางแขวนประตูหน้าบ้านเพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้าย จองพาราและต้นครัวตานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมในวัด ล้วนเป็นวัตถุที่สะท้อนความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเคารพต่อบรรพบุรุษ ลวดลายที่ปรากฏในงานจักสาน เช่น ลายตาแหลว ลายก้างปลาและลายตาแมว เป็นสัญลักษณ์ โดยลายตาแหลวสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการป้องกันภัยภูติผี ลายก้างปลาสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ และลายตาแมวสะท้อนการปกป้องรักษา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตแบบพื้นถิ่นที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคน - ธรรมชาติ - สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภายในโครงสร้างความเชื่อนี้ งานจักสานยังทำหน้าที่เชื่อมโยงสมาชิกในชุมชน ทั้งในระดับครอบครัวผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญา จากรุ่นสู่รุ่นและในระดับระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำ จองพาราในงานประเพณีปอยต้งธรรม ซึ่งชาวบ้านจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมและประกอบพิธี จึงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเครื่องจักสานในฐานะ เครื่องมือของความ

เป็นกลุ่ม ที่เชื่อมโยงความเชื่อ อัตลักษณ์ และความสามัคคีในชุมชนพหุวัฒนธรรม และผ้าทอ เป็นวัตถุสิ่งทอเพื่อการใช้ประกอบพิธีกรรมและเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนโครงสร้างความเชื่อของชุมชน ซึ่งปรากฏชัดเจนผ่านบทบาทของผ้าทอในพิธีกรรมทาง ศาสนาและกิจกรรมทางจารีตประเพณี เช่น การถวาย ผ้าปูญณะ ที่ถือเป็นผ้าเช็ดหน้าพระพุทธเจ้าใน บริบทพุทธศาสนาแบบไทเขิน การทอผ้าตุ่งเพื่อแขวนบูชาในวิหาร และการจัดเตรียมชุดปฏิบัติธรรม สีขาวสำหรับการทำบุญ ผ้าทอในบริบทไทเขินเป็นมากกว่าสิ่งทอ ที่มีความเชื่อ โดยเฉพาะในบริบท ของการทำบุญ การเข้าวัด หรือการประกอบพิธีทางศาสนา เป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความกตัญญู และการสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษความเชื่อเหล่านี้มีอิทธิพลต่อรูปแบบ ลวดลาย และสีที่ปรากฏในผ้าทอ ได้แก่ชุดสีขาวสำหรับไปทำบุญที่วัด ผ้าทอยังทำหน้าที่สะท้อน ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านของชีวิต เช่น การแต่งงาน การบวช หรือพิธีฮ้องขวัญ ซึ่งการสวมใส่ชุดไทเขินดั้งเดิมหรือการใช้ผ้าชิ้นชุดชาติพันธุ์ ที่ทอขึ้นเฉพาะโอกาส ย่อมแสดงถึงสถานะของผู้สวมใส่ และความเชื่อมโยงกับชุมชน โดยผ้าทอ แต่ละผืนจึงเป็น เครื่องหมายแห่งตัวตน (marker of identity) ในบริบทพหุวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ห้วยน้ำขุ่น

เส้นทางที่สาม เส้นทางกระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรม พบว่า

เครื่องเขิน เป็นงานหัตถกรรมที่มีกระบวนการผลิตที่สะท้อนระบบองค์ความรู้ที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ผ่านการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการภายในครอบครัวและเครือญาติ โดยเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุที่รับ หน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดทักษะให้กับลูกหลานตั้งแต่การเลือกไม้ ผ้าไม้ การสานขึ้นรูป ไปจนถึงการลงรัก และเขียนลวดลายด้วยฟู่กัน กระบวนการผลิตจึงไม่ใช่เพียงการสร้างวัตถุ แต่เป็นการธำรงภูมิปัญญาที่ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการ เข้าถึงเทคโนโลยีและวัตถุดิบทดแทน ส่งผลให้กระบวนการผลิตบางส่วนต้องปรับตัว เช่น การใช้ ขี้เถ้าผสมกาวแทนยางรัก การทาผิวด้วยสีน้ำมัน และการใช้ฟู่กันเขียนลายสีทองเคมีแทนสีธรรมชาติ กระบวนการผลิตจึงแสดงให้เห็นถึง พลวัตของภูมิปัญญาที่ไม่ได้หยุดนิ่ง แต่ปรับตัวภายใต้ข้อจำกัดของ ทรัพยากร และเงื่อนไขของตลาดร่วมสมัย โดยยังคงรักษาแกนกลางขององค์ความรู้และคุณค่าทาง วัฒนธรรม แสดงถึงการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรมที่ยังคงรักษาร่วมกันในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ได้แก่

เครื่องจักสาน มีกระบวนการผลิตมีองค์ความรู้พื้นฐานที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องภายในครอบครัว และชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ชายและผู้สูงอายุซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดทักษะที่เกี่ยวข้องกับ การคัดเลือกไม้ไผ่ การผ่าและเหลาตอก การเลือกวัสดุ เช่น ไม้ไผ่เอี้ยะ ซึ่งเหมาะกับการสานและ สามารถหาได้จากพื้นที่ใกล้เคียงโดยการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและลาหู่ เป็นจุดเริ่มต้นของ กระบวนการที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศท้องถิ่นและเครือข่ายทางสังคม การสานผลิตภัณฑ์ เช่น ตะกร้า กระดัง สุ่มไก่ และตาแหลว มักใช้ลวดลายพื้นฐาน เช่น ลายขัด ลายก้างปลา และลายตาแหลว ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองความต้องการของตลาด เช่น การผลิต ตะกร้าพลาสติกหลากหลายสีเพื่อความสวยงาม ซึ่งแลกเปลี่ยนซื้อขายเส้นพลาสติกจากพ่อค้าชาวไทใหญ่ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการปรับตัวเชิงวัฒนธรรมที่ดำรงไว้ซึ่งความรู้พื้นถิ่น ดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ให้กับรูปแบบใหม่ในบริบทเศรษฐกิจร่วมสมัย กระบวนการผลิต เครื่องจักสานจึงเป็นพื้นที่ของการต่อรองเชิงวัฒนธรรมระหว่าง อดีตและปัจจุบัน ที่ไม่ได้ตัดขาด

จากกัน หากแต่ประสานผ่านการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ การรวมกลุ่มอาชีพ การลงมือทำซ้ำ และการสร้างความหมายร่วมของชุมชน ในการธำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม และผ้าทอ มีกระบวนการผลิตสะท้อนระบบองค์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดผ่านผู้หญิงภายในครอบครัวและเครือญาติ โดยเฉพาะบทบาทของผู้หญิงและผู้สูงอายุซึ่งเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดทักษะขั้นตอนการทอผ้า การปั่นด้าย และการออกแบบลวดลายผืนผ้า การเรียนรู้กระบวนการผลิตจึงเกิดขึ้นจากการสังเกต การมีส่วนร่วม และการฝึกฝนจริง เป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่ถ่ายทอดเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น กระบวนการผลิตผ้าทอในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามบริบททางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การใช้ลวดลายร่วมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การผสมผสานรูปแบบการแต่งกายระหว่างเสื้อไทเขินกับชิ้นไทลื้อ หรือเสื้อไทใหญ่กับผ้าไทเขิน ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวเชิงวัฒนธรรมภายใต้พหุวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยยังคงรักษาโครงสร้างการผลิตดั้งเดิมไว้ กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติของการสืบทอดอัตลักษณ์ การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ และการต่อรองกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมชายขอบ

เส้นทางที่สี่ เส้นทางเปลี่ยนผ่านจากพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำทางการค้า พบว่า **เครื่องเขิน** เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ได้รับการเปลี่ยนผ่านจากบริบทของพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำเชิงการค้าในชุมชนไทเขินบ้านห้วยน้ำขุ่น เป็นศิลปหัตถกรรมที่ตอบสนองต่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจร่วมสมัย เครื่องเขินที่เคยมีสถานะเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรม เช่น ชันดอก ชันขอศีล และชันโตก ซึ่งใช้ในงานประเพณีประจำปี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้ถูกนำมาปรับรูปแบบเพื่อรองรับความต้องการของตลาด ทั้งในเชิงของของที่ระลึก ของตกแต่งบ้าน ไปจนถึงสินค้าสำหรับตลาดนักท่องเที่ยว เส้นทางผลิตซ้ำเครื่องเขินในเชิงพาณิชย์ไม่ได้หมายถึงการสูญเสียอัตลักษณ์โดยสิ้นเชิง หากแต่เป็นกระบวนการต่อรองทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินเลือกใช้ในการรักษาความอยู่รอดของงานหัตถกรรมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ วัตถุดิบ และตลาดผู้บริโภคในปัจจุบัน ได้แก่ **เครื่องจักสาน** เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนาและวิถีชีวิต มาสู่การผลิตเพื่อรองรับตลาดผู้บริโภคในปัจจุบัน โดยมีการปรับเปลี่ยนทั้งในด้านวัสดุและรูปแบบให้เหมาะสมกับความต้องการ เช่น การใช้เส้นพลาสติกแทนตอกไม้ไผ่เพื่อเพิ่มความทนทาน สีส้น และลดต้นทุนการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่เคยจำกัดอยู่ในบริบทวัฒนธรรม เช่น ตะกร้า ตาแหลว หรือส้อมไก่อ๊ะ จึงได้รับการพัฒนาเป็นของใช้ตกแต่งบ้านและของที่ระลึกที่สามารถส่งออกหรือนำไปจำหน่ายในตลาดชุมชนและเมืองหลวงได้ กระบวนการผลิตที่ยังคงภูมิปัญญาดั้งเดิมผสมผสานกับการปรับรูปแบบใหม่ ทำให้เครื่องจักสานไทเขินมีคุณภาพสูงในการสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะในกลุ่มลูกค้าที่ให้ความสำคัญกับความเป็นงานฝีมือดั้งเดิม (craft-based) ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเรื่องราวทางวัฒนธรรมเบื้องหลังผลิตภัณฑ์ จึงกล่าวได้ว่า เครื่องจักสานไทเขินกำลังอยู่ในช่วงของการแปรเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจในลักษณะที่ยังคงรากฐานทางวัฒนธรรมไว้ควบคู่กับการตอบสนองความต้องการของตลาดร่วมสมัย และผ้าทอ เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจภายในชุมชนและตลาดภายนอก จากเดิมที่ผ้าทอถูกผลิตขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาและการแต่งกายประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ผ้าปูญณะ ตุง ผ้าซิ่น หรือชุดปฏิบัติธรรม ปัจจุบันได้ถูกนำมาปรับรูปแบบให้มีความหลากหลายทั้งในด้านลวดลาย สีส้น และการประยุกต์ใช้ ได้แก่

เสื้อผ้าชาติพันธุ์ ยาม ผ้าคลุมไหล่ หรือของฝากสำหรับนักท่องเที่ยว กระบวนการผลิตผ้าทอเพื่อการค้า เน้นความประณีต ทันสมัย และมีการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของตลาด โดยยังคงรักษา องค์ประกอบทางวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น รูปแบบ เทคนิคการทอด้วยมือ การใช้เส้นฝ้าย และบางครั้ง ยังคงใช้วัสดุตกแต่งจากกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียง เช่น เลื่อมสีเงินจากกลุ่มลาหู่ นอกจากนี้ ยังมีการ รวมกลุ่มช่างทอในชุมชน เพื่อรับงานตัดเย็บจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นหรือผู้สั่งผลิตรายย่อย เป็นการสร้าง รายได้และขยายตลาดผ่านระบบการผลิตขนาดเล็กในระดับครัวเรือนอย่างมีศักยภาพ

สรุป เส้นทางพหุวัฒนธรรมของงานศิลปหัตถกรรมไทเขินในบ้านห้วยน้ำขุ่น ไม่ใช่เพียงการอยู่ร่วมกันของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ หากแต่เป็นการดำรงอยู่ของเครือข่ายองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยน และความเชื่อร่วมที่ส่งผลให้ชุมชนสามารถผลิต สืบทอด และคงอัตลักษณ์ของตนเอง โดยมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เป็นอย่างดี ดังภาพที่ 4.33

ภาพที่ 4.34 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

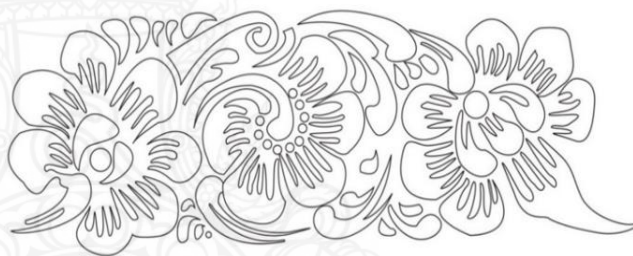
4.1.3 ผลการศึกษาออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จากผลการศึกษาบริบทอัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านศิลปหัตถกรรมไทเขิน เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ผู้วิจัยได้นำงานศิลปหัตถกรรมชาวไทเขินมาเป็นแรงบันดาลใจ การออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สามารถจำแนกได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก การออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ประเด็นที่สอง ผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และประเด็นที่สาม ความพึงพอใจ ผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ดังนี้

4.1.3.1 การออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ลวดลายจากงานอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่พบอยู่ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น เป็นการนำลวดลายเก่าแก่จากงานศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่พบในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น มีขั้นตอนการ

ออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สามารถจำแนกได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก การกำหนดและถอดลวดลายจากงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่สอง การออกแบบลวดลายจาก อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่สาม การคัดเลือกลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินจากผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่สี่ สรุปผลลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ดังนี้

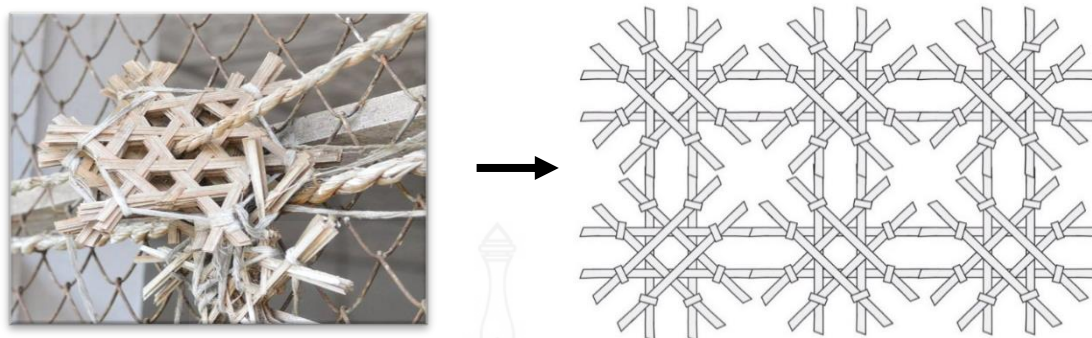
ขั้นตอนแรก การกำหนดและถอดลวดลายจากงานศิลปหัตถกรรมไทเขินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ผลการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ผู้วิจัยได้เลือกและถอดลวดลายที่ปรากฏชัดเจนอยู่ในงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 3 ด้านดังนี้

ด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้านเครื่องเขิน มีลวดลายเถาดอกไม้เป็นลายที่เลียนแบบธรรมชาติ ด้วยเทคนิคการเขียนลายจากลายลูกอ๊อดที่เป็นภาพพื้นฐานสามารถเขียนพู่กันตัวลายลูกอ๊อดรวมกันออกมาเป็นลายดอกไม้ ลายใบไม้โดยการถอดลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องเขินขันดอก ดังภาพที่ 4.34

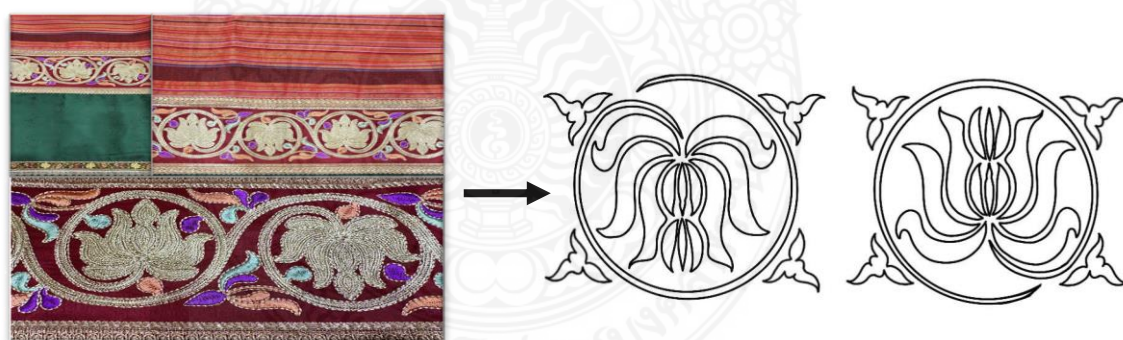
ภาพที่ 4.35 เครื่องเขินลวดลายลูกอ๊อด

ด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้านงานเครื่องจักสาน มีลวดลายเครื่องจักสานประกอบด้วยตาแหลว เครื่องหมายที่มีความสำคัญในการประกอบพิธีกรรมและเป็นเครื่องหมายของด้านความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน การนำเส้นตอกมาขึ้นกันจนเกิดลวดลาย 6 มุมและทับซ้อนกันจนครบ 7 ชั้น โดยการถอดลวดลายเครื่องจักสานตาแหลวได้ ดังภาพที่ 4.35

ภาพที่ 4.36 เครื่องจักสาน ลวดลายตาแหวน

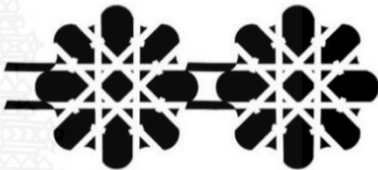
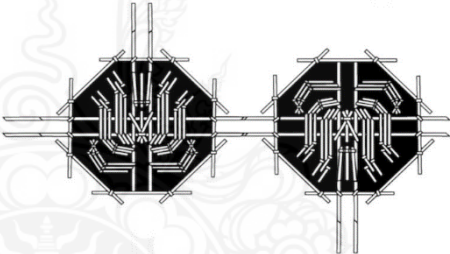
ด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านผ้าทอ ลวดลายผ้าทอ มีลวดลายประกอบด้วย ผ้าขึ้น ผ้าทอมีลวดลายดั้งเดิมเป็นขึ้นลายตา ลายริ้วขวางสลับชั้นหนาบาง ไม่เท่ากันในตัวขึ้น ต่อหัวขึ้นด้วยผ้าฝ้ายสีขาว ตีนขึ้นต่อด้วยลายปักเครือดอกไม้ เครือบัวคว่ำบัวหงายต่อด้วยผ้ากำมะหยี่หรือผ้าแพร สีเขียว เหลือง หรือม่วงตกแต่งด้วยเม็ดดาวเงินเม็ดดาวทองและริบบิ้น ลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายผีเสื้อและลายดอกไม้ ปัจจุบันลวดลายที่ปรากฏเป็นที่นิยมลายผ้าปักต่อด้วยเชิงช่วงตีนขึ้น นำตัวขึ้นและตีนขึ้นมาทอด้วยเครื่องจักรทอผ้า ซึ่งได้ผืนผ้าที่จำนวนมากและราคาไม่สูง ชาวบ้านจึงนิยมสวมใส่กันเป็นชุดประจำชาติพันธุ์ที่ตัดเย็บไว้ใส่ในงานประจําหมู่บ้านและงานประจําจังหวัด ดังภาพที่ 4.36

ภาพที่ 4.37 ผ้าทอลวดลายบัวคว่ำบัวหงาย

ขั้นตอนที่สอง การออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ผู้วิจัยได้นำลวดลายที่ได้จากการถอดลวดลายงานศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และ ผ้าทอ อย่างละ 1 ลวดลาย นำมาออกแบบใหม่จำนวน 5 ลวดลาย ได้แก่ 1) ลวดลายดอกบัวตอง 2) ลวดลายดอกฝ้ายคำ 3) ลวดลายดอกบัวเงิน 4) ลวดลายดอกบัวคำ และ 5) ลวดลายดอกบัวระวง ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ชื่อลวดลาย	ลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
1. ลวดลายดอกบัวทอง	
2. ลวดลายดอกฝ้ายคำ	
3. ลวดลายดอกบัวเงิน	
4. ลวดลายดอกบัวคำ	
5. ลวดลายดอกบัวระวง	

ขั้นตอนที่สาม การคัดเลือกกลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จากผู้เชี่ยวชาญ 7 คน พิจารณาในการคัดเลือกกลวดลายที่เหมาะสมจำนวน 1 ลวดลายนำไปทำการออกแบบลวดลายบนกระเป๋าดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ผลการคัดเลือกออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จากผู้เชี่ยวชาญ

ลวดลาย	ผู้เชี่ยวชาญ							รวม
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	
1.ดอกบัว ทอง	✓	-	-	✓	✓	-	✓	4
2.ดอก ฝ้ายคำ	-	-	-	-	-	-	-	-
3.ดอกบัว เงิน	-	-	-	-	-	-	-	-
4.ดอกบัว คำ	-	✓	✓	-	-	✓	-	3
5.ดอกบัว ระวาง	-	-	-	-	-	-	-	-

จากตาราง 4.5 ผลการคัดเลือกการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เลือกกลวดลายที่ 1 ดอกบัวทอง ได้รับการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน โดยมีเหตุผลประกอบ ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 ให้เหตุผลว่า เห็นเค้าโครงของอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มไทเขินมากที่สุด รูปแบบของลวดลายเหมาะสมกับเทคนิคเลเซอร์คัด (Laser cutting) มีการจัดวางองค์ประกอบที่เหมาะสม ข้อเสนอแนะและแนะนำการแก้ไข ให้เหตุผลว่า การนำทฤษฎีมาเป็นกรอบในการถอดรูปแบบลวดลาย เพื่อตีความทางการออกแบบ ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านการออกแบบแรงบันดาลใจจากงานศิลปหัตถกรรม

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 ให้เหตุผลว่า การจัดวางองค์ประกอบของลวดลายที่เหมาะสม ลวดลายสะท้อนอัตลักษณ์ที่รวมลวดลายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สามารถต่อยอดและเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ มีคุณค่าต่อการศึกษาภูมิปัญญาสืบไป ข้อเสนอแนะและแนะนำการแก้ไข ให้เหตุผลว่า ข้อมูลการรวบรวมแรงบันดาลใจในการออกแบบประกอบทฤษฎีที่ศึกษา จนได้ข้อค้นพบด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 ให้เหตุผลว่า ดอกสวย มีความพริ้วของกลีบดอกและมีลักษณะเป็นช่อทั้งดอกเล็กและดอกใหญ่ ทำให้ดูมีชีวิต ข้อเสนอแนะและแนะนำการแก้ไข ให้เหตุผล

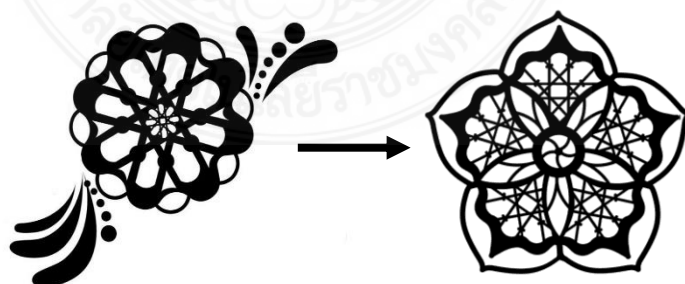
ว่า แต่ถ้าหากนำลวดลายของเครื่องจักสาน งานผ้าทอเข้าไปใส่ในลวดลายได้ จะทำให้ลวดลายมีเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรมไทเขินมากขึ้น และอาจจะทำให้มีลายเส้นที่เล็กลงเพื่อที่จะได้ใส่ลวดลายได้ กับผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4 ให้เหตุผลว่า ลวดลายบัวต้องเป็นการรวมลายเอกลักษณ์ของทั้ง 5 ลายได้มากที่สุด เมื่อเทียบกับลวดลายอื่น ๆ ข้อเสนอแนะและแนะนำการแก้ไข ให้เหตุผลว่า ควรมีลวดลายที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของไทเขินให้ชัดเจนกว่านี้ บางลายนำแค่โครงกรอบแต่ยังไม่ได้ออกแบบประยุกต์ลาย ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ ควรนำลวดลายที่ 5 ดอกพุทธรักษามาสผสมผสานเพื่อเพิ่มอัตลักษณ์ด้านความอ่อนไหว ความพริ้วติดกับเส้นลายจักสานในลวดลายนี้ ลายเครื่องเขินเป็นลายอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่น ควรนำมาไว้ประกอบให้มาก

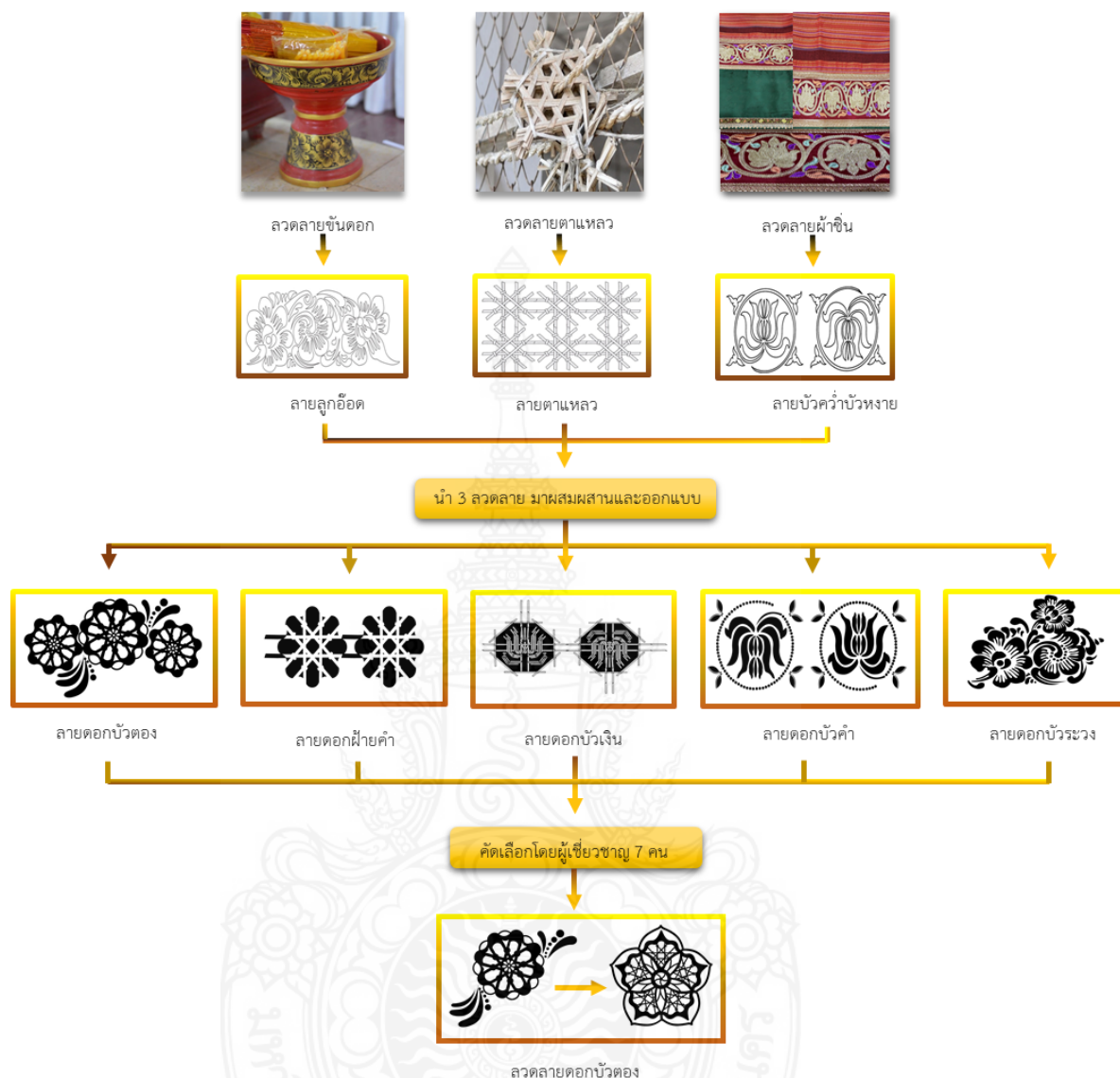

ภาพที่ 4.38 ลวดลายดอกบัวตอง

ขั้นตอนที่สี่ สรุปผลลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จากการพิจารณาในการคัดเลือกลวดลายที่เหมาะสมและแก้ไขลวดลายตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปวางตกแต่งลวดลายในกระเป๋า และนำไปทำการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ได้ลวดลาย ดอกบัวตอง ดังนี้

ภาพที่ 4.39 ลวดลายดอกบัวตอง

ภาพที่ 4.40 กระบวนการการออกแบบลวดลายดอกบัวตอง

4.1.3.2 ผลิตรัณฑ์กระเป่าลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

การออกแบบผลิตรัณฑ์กระเป่าได้รับแรงบันดาลใจจากย่านที่ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ที่นิยมใช้ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น สามารถจำแนกได้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก แนวคิดในการออกแบบรูปแบบผลิตรัณฑ์กระเป่า ขั้นตอนที่สอง การออกแบบสีผลิตรัณฑ์กระเป่า ขั้นตอนที่สาม การออกแบบผลิตรัณฑ์กระเป่าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่สี่ การคัดเลือกการออกแบบผลิตรัณฑ์กระเป่าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาในการเลือกรูปแบบร่างผลิตรัณฑ์กระเป่าตกแต่งลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยการคัดเลือก 1 รูปทรง ต่อ 1 รูปแบบ เพื่อนำไปตัดเย็บผลิตรัณฑ์กระเป่าลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ขั้นตอนที่ห้า สรุปรูป

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่หก ขั้นตอนการผลิตกระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และขั้นตอนที่เจ็ด ผลงานผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ดังนี้

ขั้นตอนแรก แนวคิดในการออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า

แนวคิดในการออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า ได้รับแรงบันดาลใจจากย่านที่ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ และลัวะ นิยมใช้ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ได้ทำการออกแบบจำนวน 5 รูปทรง รูปทรงที่หนึ่ง กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปทรงที่สอง กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปทรงที่สาม กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปทรงที่สี่ กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และรูปทรงที่ห้า กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปทรงละ 3 รูปแบบ ให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกรูปทรงละ 1 รูปแบบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ซึ่งได้ผลจากการพิจารณาในการเลือกรูปแบบการตัดเย็บผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

ขั้นตอนที่สอง การออกแบบสีผลิตภัณฑ์กระเป๋า

แนวคิดในการออกแบบสีผลิตภัณฑ์กระเป๋า ได้คัดเลือกสีกระเป๋าตามผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมที่ปรากฏในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 หมู่ที่ 18 ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน งานผ้าทอ และแนวโน้มการใช้สีปี 2025 (Color trends) เป็น 5 กลุ่มดังนี้

1) กลุ่มสีภูมิอากาศร้อนชื้น (COLOR COOL HEAT) เป็นกลุ่มสีที่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ เช่น สีเขียว สีนํ้าตาล สีส้ม

2) กลุ่มสีพลังงานแสงอาทิตย์ (RISE AND SHINE) เป็นกลุ่มสีที่สะท้อนถึงความสดใส และแสงสว่างของพระอาทิตย์ เช่น สีส้ม สีแดง และสีม่วงน้ำเงิน

3) กลุ่มสีธรรมชาติ (DEAR EARTH) เป็นกลุ่มสีที่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ได้แก่ สีของดิน หิน ป่าไม้ และพืชพันธุ์ธรรมชาติ กลุ่มสีดังกล่าวเป็นกลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น เช่น สีนํ้าตาล สีแดง และสีเขียว

4) กลุ่มสีท้องทะเล (DIVE INTO THE DEEP) เป็นกลุ่มสีโทนเข้มในสีโทนสว่าง เช่น สีเหลืองอ่อน สีเขียวเข้ม สีม่วงเข้ม สีเทาดำ กลุ่มสีเหล่านี้ให้ความรู้สึกสงบ และลึกซึ้ง

5) กลุ่มสีช่วงฤดูเปลี่ยนผ่าน (ON THE WAY) เป็นกลุ่มสีโทนอ่อน เช่น สีเหลืองอ่อน สีฟ้าอ่อน และสีเขียวอ่อน

กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag)

กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 1

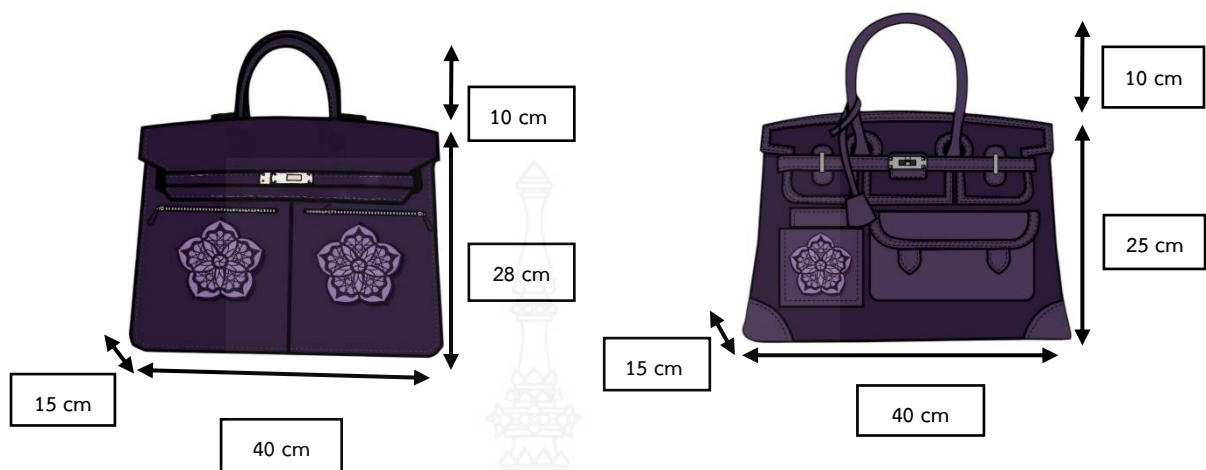
กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 2

กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 4.42 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3

กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag)

กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 2

กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 4.43 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3

กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)

กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 1

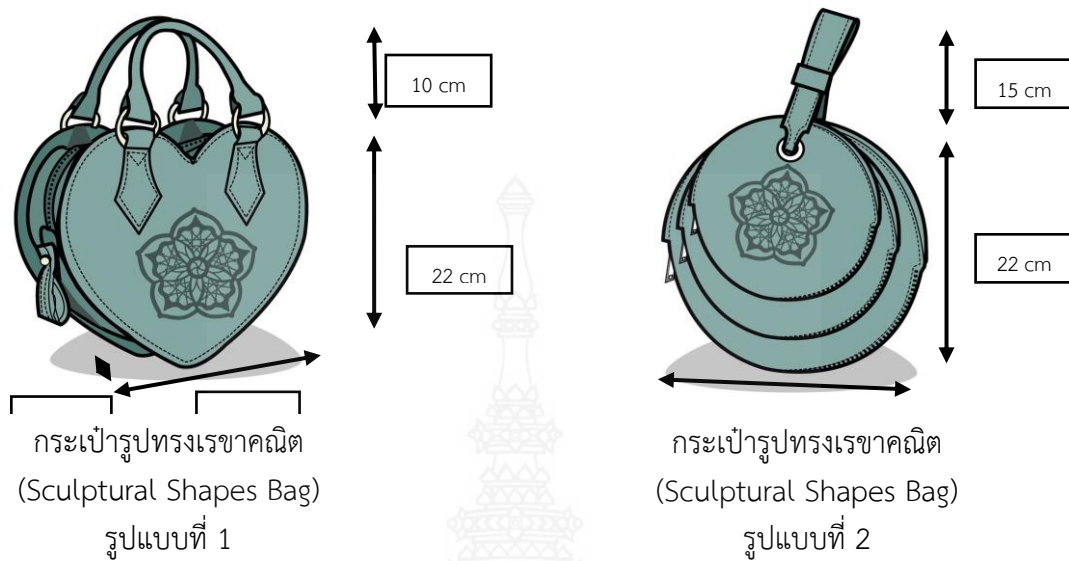
กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2

กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 3

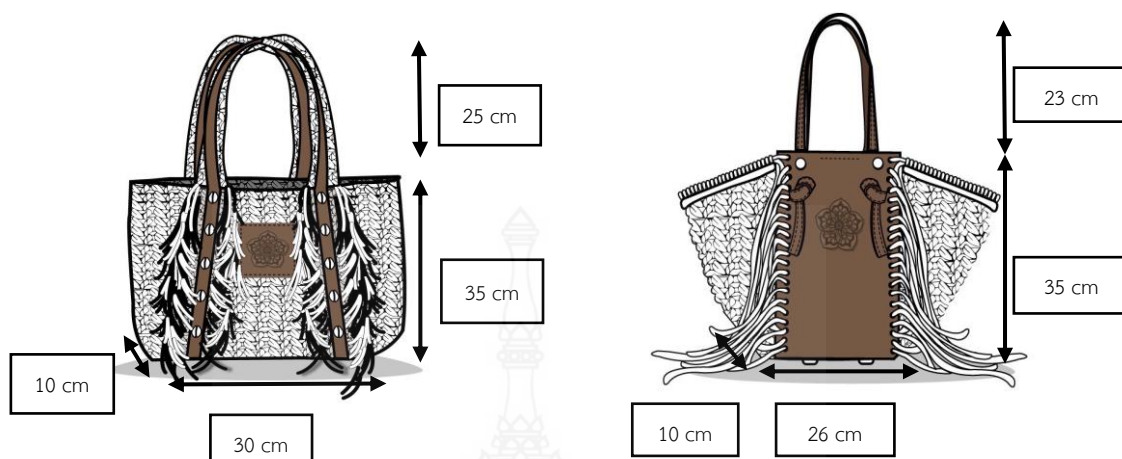
ภาพที่ 4.44 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3

กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)

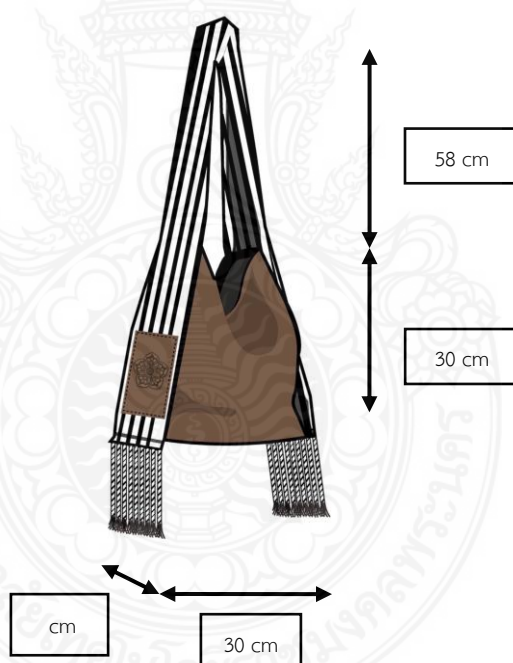
ภาพที่ 4.45 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3

กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)

กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 1

กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 2

กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 4.46 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3

ขั้นตอนที่สี่ การคัดเลือกการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาในการเลือกรูปแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าทดแทนลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยการคัดเลือก 1 รูปทรง ต่อ 1 รูปแบบ เพื่อนำไปตัดเย็บผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์ตัด (Laser Cutting)

ตารางที่ 4.6 ผลการคัดเลือกรูปแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าทดแทนลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์ตัด (Laser Cutting) จากผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่ม รูปทรง กระเป๋า	รูปแบบ	ผู้เชี่ยวชาญ							รวม
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	
1. กระเป๋ารูปทรง ถัง (Bucket Bag)	แบบที่ 1	✓	-	-	-	-	✓	-	2
	แบบที่ 2	-	✓	-	-	-	-	-	1
	แบบที่ 3	-	-	✓	✓	✓	-	✓	4
2. กระเป๋าที่มี ช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)	แบบที่ 1	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	5
	แบบที่ 2	-	-	-	-	-	-	-	-
	แบบที่ 3	-	✓	-	-	-	-	✓	2
3. กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)	แบบที่ 1	-	✓	-	-	-	-	-	1
	แบบที่ 2	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	6
	แบบที่ 3	-	-	-	-	-	-	-	-
4. กระเป๋ารูปทรง เรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)	แบบที่ 1	✓	-	-	-	-	-	-	1
	แบบที่ 2	-	-	-	-	✓	-	✓	2
	แบบที่ 3	-	✓	✓	✓	-	✓	-	4
5. กระเป๋าแบบ ถัก (Crochet Bag)	แบบที่ 1	✓	-	-	-	-	-	✓	2
	แบบที่ 2	-	-	-	-	-	✓	-	1
	แบบที่ 3	-	✓	✓	✓	✓	-	-	4

จากตารางที่ 4.6 ผลการคัดเลือกรูปแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าทดแทนลวดลายอัตลักษณ์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เลือก กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2 จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1 จำนวน 5 คน กลุ่มที่ กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3 จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 กระเป๋า

รูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag รูปแบบที่ 3 จำนวน 4 คน และกลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบ ถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3 จำนวน 4 คน เรียงตามลำดับดังตาราง

กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3 โดยมีเหตุผลประกอบ ดังนี้

จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่านเกี่ยวกับกระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3 พบว่าแบบกระเป๋านี้ได้รับการชื่นชมในด้านดีไซน์ที่ทันสมัย เรียบหรู และสามารถเข้ากับกลุ่มผู้ใช้งานได้หลากหลายช่วงวัย โดยเฉพาะในประเด็นที่ว่า สามารถผสมผสานความ ร่วมสมัยเข้ากับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินได้อย่างเหมาะสมและมีชั้นเชิง

ผู้เชี่ยวชาญเห็นพร้อมกันว่า การเลือกใช้โทนสีเบจหรือสีพื้นเบสิคทำให้ กระเป๋ามีความเรียบง่ายแต่ดูดี เหมาะกับการใช้งานในหลายโอกาส และสามารถแมตช์กับ เครื่องแต่งกายได้หลากหลาย ทั้งยังเหมาะกับผู้ใช้ทุกเพศวัย นอกจากนี้ ยังมีจุดเด่นสำคัญคือลวดลาย เลเซอร์คัต ที่วางไว้บริเวณกลางกระเป๋า ซึ่งได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นการสะท้อนลวดลายไทเขินอย่างมี เอกลักษณ์ ทั้งในด้านรูปแบบและตำแหน่งการวาง ทำให้เห็นถึงเจตนาในการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านรูปแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน

ในด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะร่วมกันในประเด็น การปิดปากกระเป๋าซึ่งควรเพิ่มซิปล็อก ถุงหุ้ม หรือกระดุมล็อกเพื่อความปลอดภัยในการใช้งานจริง เนื่องจากกระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) มีลักษณะปากกว้าง อาจทำให้ของหล่นได้ง่าย นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอเรื่องการเพิ่มช่องเล็กภายในสำหรับเก็บของมีค่าหรือบัตร และควรปรับความยาวของสาย กระเป๋าได้ เพื่อรองรับรูปแบบการใช้งานที่หลากหลาย

โดยสรุป กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3 ถือเป็นตัวอย่างของ การออกแบบที่สามารถ ถ่ายทอดอัตลักษณ์ไทเขินผ่านงานแฟชั่นร่วมสมัยได้อย่างชัดเจนและลงตัว ทั้งในด้านความงาม ความเรียบง่ายที่แฝงความหรู และการใช้งานที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคปัจจุบัน พร้อมข้อเสนอแนะด้านฟังก์ชันที่สามารถนำไปพัฒนารูปแบบกระเป๋าให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพ ในเชิงพาณิชย์ได้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

ภาพที่ 4.47 กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3

กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1 โดยมีเหตุผลประกอบดังนี้

จากความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ที่มีต่อกระเป๋ารูปแบบที่ 1 พบว่า กระเป๋ารูปแบบนี้ได้รับการประเมินในภาพรวมว่า มีความทันสมัย หรุกร้า และสามารถรักษา อุตลักษณ์ของลวดลายไทเชินได้อย่างเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้เหตุผลคล้ายคลึงกันในหลายประเด็น ทั้งในด้านความสวยงาม การใช้งาน และความเหมาะสมกับบริบทของผู้ใช้ในยุคปัจจุบัน

ในด้านความงาม ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านกล่าวว่า กระเป๋ารูปแบบนี้มีความเรียบหรู ดูดี มีโทนสีสุภาพที่เหมาะสมกับผู้หญิงวัยทำงาน และสามารถใช้งานได้หลากหลายโอกาส รวมถึงลวดลายไทเชินที่ยังคงปรากฏอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึงการอนุรักษ์อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ท่ามกลางบริบทของแฟชั่นร่วมสมัย

ขณะเดียวกัน ด้านประโยชน์ใช้สอยก็ได้รับการกล่าวถึงในทางบวก โดยผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นว่า กระเป๋ารูปแบบนี้มีช่องใส่ของหลายช่อง รวมถึงมีซิปปด้านหน้า เพิ่มความสะดวกในการใช้งาน และเป็นรูปทรงที่เข้ากันได้กับลักษณะการใช้งานในชีวิตประจำวันของผู้หญิง นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ เช่น การเพิ่มความยาวของสายสะพายเพื่อเพิ่มทางเลือกในการใช้งาน และการใช้โทนสีอ่อนบริเวณลวดลายเพื่อช่วยให้ลวดลายไทเชินโดดเด่นยิ่งขึ้น

โดยสรุปกระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1 ได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นการผสมผสานระหว่าง แฟชั่นร่วมสมัยกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีสมดุล ทั้งในแง่ของความงามและการใช้งาน พร้อมข้อเสนอแนะบางประการที่สามารถนำไปพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.48 กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1

กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2 โดยมีเหตุผลประกอบดังนี้

จากความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน ที่มีต่อกระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2 พบว่า แบบกระเป๋านี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในแง่ของ ความสามารถในการผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์ของไทยเข้ากับความร่วมมือได้อย่างกลมกลืนและลงตัว โดยผู้เชี่ยวชาญต่างเห็นตรงกันว่า รูปทรงของกระเป๋าดังกล่าวยังคงรักษาเอกลักษณ์ของ ย่ามไทยเงิน ซึ่งเป็นเครื่องใช้ที่มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์มาอย่างยาวนาน

ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านชื่นชมการออกแบบที่สามารถ สะท้อนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม ของชาวไทเงินได้อย่างชัดเจน ผ่านลักษณะรูปทรงที่คล้ายย่ามเดิม และมีการตกแต่งลวดลายอย่างพอเหมาะ ไม่มากจนเกินไป ทำให้สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ได้โดยไม่บดบังความเรียบง่ายที่เป็นหัวใจของเครื่องใช้ดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็มีการผสมผสานแฟชั่นร่วมสมัยเข้าไปในรายละเอียด เช่น ปลายสายกระเป๋า และโครงสร้างที่ใหญ่ขึ้น เพื่อให้ตอบโจทย์กับไลฟ์สไตล์ของผู้ใช้งานในยุคปัจจุบัน

ในแง่ของการใช้งาน ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางการปรับปรุงที่เป็นประโยชน์ อาทิ การเพิ่มสายรัดหรือซิปบริเวณปากกระเป๋า เพื่อความปลอดภัย หรือการใช้กระดุมแม่เหล็กเพื่อป้องกันของหล่น ทั้งนี้ การปรับปรุงดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้กรอบของการเคารพและรักษาอัตลักษณ์ไทยเงิน

โดยสรุป กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2 ได้รับการประเมินว่าเป็นการออกแบบที่ มีความเชื่อเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน โดยสามารถสะท้อนลักษณะเด่นของย่ามไทยเงินในเชิงวัฒนธรรม ควบคู่กับการพัฒนาให้มีความร่วมสมัย สะดวกในการใช้งาน และเข้าถึงกลุ่มผู้ใช้ได้หลากหลาย ทั้งยังมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 4.49 กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2

กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3 โดยมีเหตุผลประกอบดังนี้

จากความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ที่มีต่อกระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3 พบว่ารูปแบบกระเป๋านี้ได้รับการชื่นชมในด้านความโดดเด่นของ รูปทรงที่ทันสมัย และเข้ากับกลุ่มเป้าหมายได้ โดยเฉพาะในด้านการออกแบบที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ ทั้งยังสามารถผสมผสานลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินเข้ากับกระเป๋าแฟชั่นได้อย่างมีรสนิยม

ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นคล้ายกันในประเด็นที่ว่า รูปทรงของกระเป๋ามีความทันสมัยและสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในตลาดแฟชั่น กระเป๋ารูปแบบนี้ช่วยส่งเสริมให้อัตลักษณ์ของไทเขินดูไม่เชยหรือจำกัดอยู่แค่ผู้ใหญ่เท่านั้น แต่สามารถประยุกต์ใช้ให้ร่วมสมัยได้ ทำให้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถเข้าถึงผู้ใช้ในวงกว้าง สามารถตอบโจทย์การใช้งานได้จริง เพราะมีสายยาวที่ช่วยเพิ่มความหลากหลายในการใช้งาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างความงามกับฟังก์ชันการใช้สอย

ขณะเดียวกัน ทั้งสองท่านยังเสนอแนะในประเด็นเดียวกันว่า ควรปรับปรุงสีของลวดลายให้มีความตัดกันกับพื้นกระเป๋าเพื่อทำให้ลวดลายที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของไทเขินมีความชัดเจนและโดดเด่นยิ่งขึ้น โดยมองว่าสีที่กลมกลืนเกินไปอาจทำให้ลวดลายจางหายและลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมในการออกแบบ

โดยสรุป กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3 ได้รับการยอมรับว่าเป็นการออกแบบที่โดดเด่นด้านรูปลักษณ์และสามารถถ่ายทอด อัตลักษณ์ของไทเขินในบริบทแฟชั่นสมัยใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายวัยรุ่น ทั้งยังมีข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ที่ควรพิจารณาในการพัฒนา เช่น การปรับสีของลวดลายให้โดดเด่นขึ้นเพื่อยกระดับภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้สื่อสารได้ชัดเจนและทันสมัยยิ่งขึ้นในสายตาผู้บริโภค

ภาพที่ 4.50 กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3

กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3 โดยมีเหตุผลประกอบ ดังนี้

จากความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่านที่มีต่อแบบกระเป๋า Crochet Bag รูปแบบที่ 3 พบว่ากระเป๋ารูปแบบนี้ได้รับการประเมินว่ามีความโดดเด่นในด้านการออกแบบที่สามารถผสมผสานอัตลักษณ์ไทเขินเข้ากับดีไซน์ร่วมสมัยได้อย่างกลมกลืน โดยยังคงรูปทรงย่ามซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินไว้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันก็ได้ปรับเปลี่ยนวัสดุสี และรูปแบบให้สอดคล้องกับความนิยมและการใช้งานของคนในยุคปัจจุบัน

ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า จุดแข็งของกระเป๋ารูปแบบนี้อยู่ที่ความสามารถในการสื่อสารถึงความเป็นไทเขินผ่านโครงสร้างของ ย่าม ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตเรียบง่าย ความขยันขันแข็ง และความผูกพันกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การออกแบบในลักษณะที่สามารถใช้งานได้ทุกเพศทุกวัย รวมถึงการเลือกใช้โทนสีที่สุภาพ เช่น สีน้ำตาลหรือสีเอิร์ธโทน ทำให้เหมาะสมกับผู้ใช้ในวัยทำงาน อีกทั้งยังสามารถเข้ากับการแต่งกายได้หลากหลายโอกาส

อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอข้อคิดเห็นเชิงปรับปรุงในประเด็นด้านการใช้งานจริง โดยแนะนำให้เพิ่มองค์ประกอบสำคัญภายในกระเป๋า เช่น ซิป กระดุม หรือตัวล็อก เพื่อป้องกันสิ่งของตกหล่น และเพิ่มความปลอดภัยในการพกพาของมีค่า รวมทั้งควรมีช่องภายในสำหรับจัดเก็บของให้เป็นระเบียบมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะด้านความงามของชิ้นงาน เช่น การออกแบบชายพู่ให้มีสีหรือวัสดุที่กลมกลืนกับตัวกระเป๋า เพื่อให้ชิ้นงานดูเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น

โดยสรุป กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3 เป็นแบบกระเป๋าที่ได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญว่า มีความโดดเด่นในด้านการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินผ่านรูปแบบของย่าม พร้อมทั้งมีการปรับให้ร่วมสมัย สะท้อนแนวคิดการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ทั้งในเชิงความงาม การใช้งาน และคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางการออกแบบเชิงวัฒนธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาต่อในเชิงอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

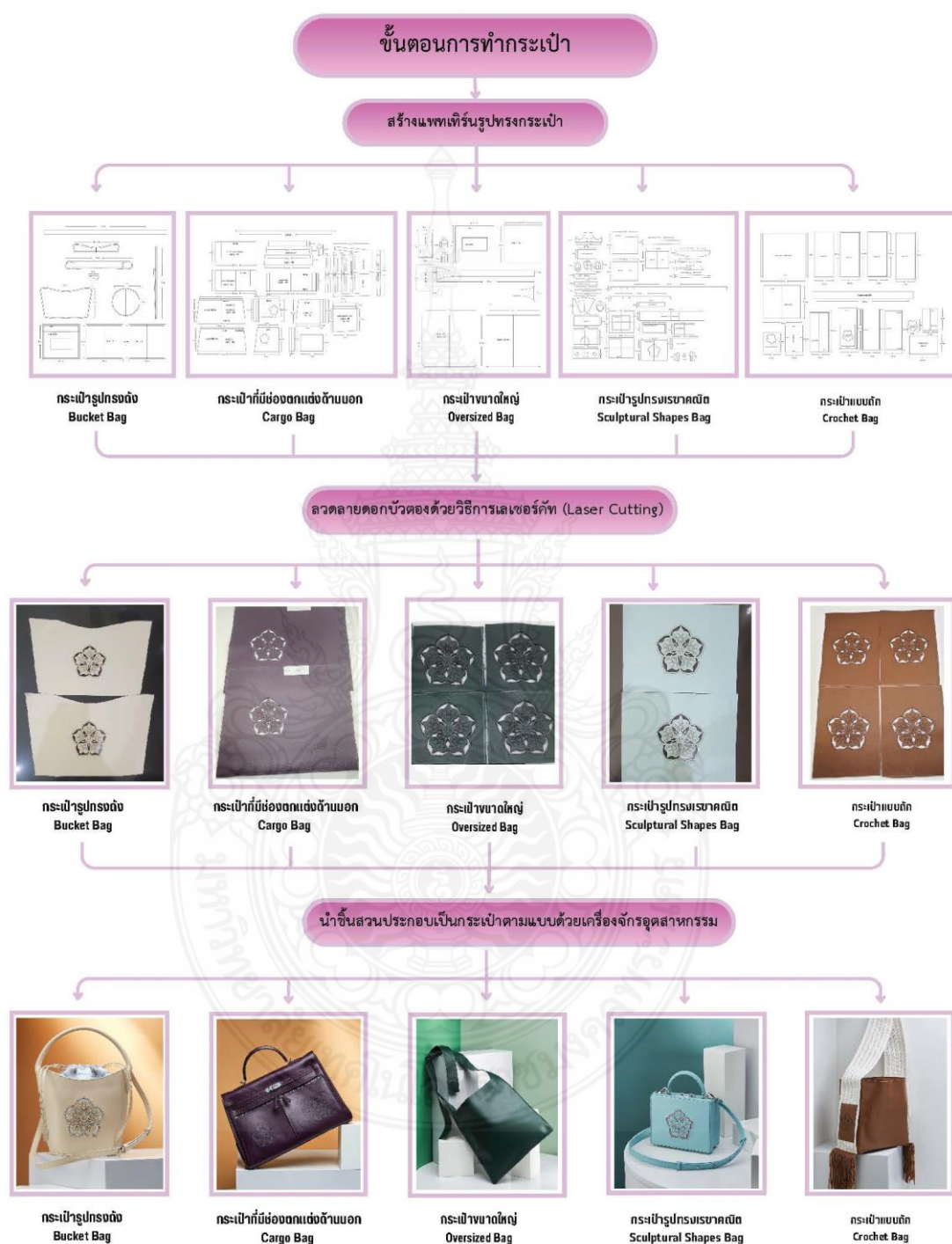
ภาพที่ 4.51 กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3

ขั้นตอนที่ห้า สรุปการคัดเลือกผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากย่านที่ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จากพิจารณาในการเลือกรูปแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าทดแต่งลดทอนอัตลักษณ์ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) เพื่อนำไปทำการออกแบบการตัดเย็บผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) ดังนี้

ภาพที่ 4.52 รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าทดแต่งลดทอนอัตลักษณ์ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่หก การผลิตกระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ภาพที่ 4.53 การผลิตกระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ขั้นตอนที่เจ็ด ผลงานผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน กระเป๋าทดแทนลวดลายดอกบัวทองอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่ได้รับแรงบันดาลใจจากย่านที่ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จากการพิจารณาในการคัดเลือกรูปแบบร่างผลิตภัณฑ์ กระเป๋าด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ที่เหมาะสมและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 4.54 กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3

กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1

ภาพที่ 4.55 กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1

กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2

ภาพที่ 4.56 กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2

กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 4.57 กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3

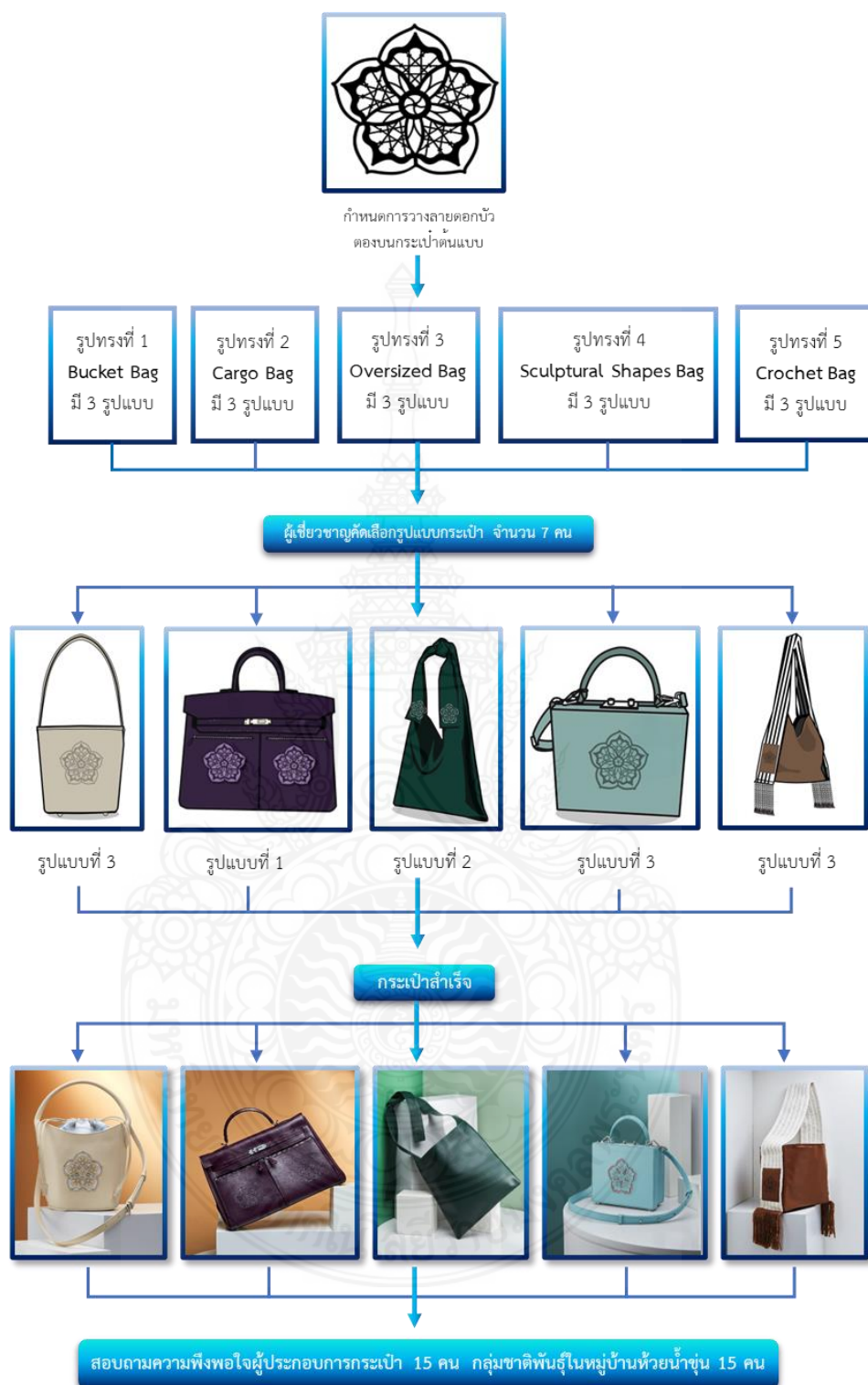
กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 4.58 กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3

ภาพที่ 4.59 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าตกแต่งลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 รูปแบบที่ 3 รูปแบบที่ 4 และรูปแบบที่ 5

ภาพที่ 4.60 กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน

4.1.3.2 ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อตั้งลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายผู้ตอบแบบสอบถามสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋ 15 คน และกลุ่มที่สอง กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยแสดงการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียงผลความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อตั้งลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ดังนี้

1) ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจากกลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋ และกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น โดยแสดงการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 30)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	23.33
หญิง	23	76.67
อายุ		
25 – 30 ปี	8	26.67
31 – 35 ปี	5	16.67
36 – 40 ปี	4	13.33
41 – 45 ปี	6	20.00
มากกว่า 45 ปีขึ้นไป	7	23.33
กลุ่ม		
กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋	15	50.00
กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น	15	50.00
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 25,000 บาท	10	33.33
25,001-35,000 บาท	8	26.67
35,001 - 45,000 บาท	9	30.00
45,000 บาทขึ้นไป	3	10.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	16	53.33
ปริญญาตรี	14	46.67
สูงกว่าปริญญาตรี	0	00.00

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋ และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จำนวน 30 คน จำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

เพศ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 รองลงมาได้แก่ เพศชาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ตามลำดับ อายุ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 25 – 30 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 รองลงมาได้แก่ อายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 อายุ 41 – 45 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อายุ 31 – 35 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 อายุ และ 36 – 40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ตามลำดับ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รายได้ต่อเดือน กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 25,000 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา รายได้ต่อเดือน 35,001 – 45,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รายได้ต่อเดือน 25,001 – 35,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และ รายได้ต่อเดือน 45,000 บาทขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ ระดับการศึกษา กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมา มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋จากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน จากการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋จากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแสดงการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋จากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน

(n = 30)

ข้อมูลและปัจจัยการใช้ผลิตภัณฑ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านเคยซื้อ/เคยใช้ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินหรือไม่ (ในกรณีที่ตอบ ไม่เคยซื้อ/ไม่เคยใช้ ให้ท่านข้ามไปตอบ ตอนที่ 3)		
ไม่เคยซื้อ/ไม่เคยใช้	0	0.00
เคยซื้อ/ไม่เคยใช้	4	13.33
เคยซื้อ/เคยใช้	24	80.00
ไม่เคยซื้อ/เคยใช้	2	6.67

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

(n = 30)		
ข้อมูลและปัจจัยการใช้ผลิตภัณฑ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่านเคยซื้อ/เคยใช้/สนใจที่จะซื้อกระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กระเป๋ารูปทรงถัง (The Bucket Bag)	10	33.33
กระเป๋าที่ขึ้นรูปทรงด้วยการถัก หรือมีส่วนประกอบด้วยการถัก (Crochet Bag)	16	53.33
กระเป๋าที่มีรูปทรงแบบใหม่ ที่มีรูปทรงคล้ายประติมากรรม (Sculptural Shapes Bag)	6	20.00
กระเป๋าที่มีช่องบรรจุของภายนอกหลายช่อง (Cargo Bag)	18	60.00
กระเป๋าแบบมีสายคล้องมือ (Wristlet Bag)	12	40.00
กระเป๋าสองทรง ที่เป็นทรงสี่เหลี่ยมด้านหน้าดูแคบ แต่ภายในกว้าง (Trapeze Bag)	8	26.67
กระเป๋าที่มีรูปทรงขนาดใหญ่ (Oversized Bag)	20	66.67
กระเป๋าคล้ายรูปตัวยูลู (Satchel Bag)	18	60.00
กระเป๋าใบเล็ก ที่ปากกระเป๋ากว้างสามารถหาของได้ง่าย (Doctor Bag)	10	33.33
กระเป๋าใบใหญ่ มีหูหิ้วและสายสะพาย รูปทรงเรียวยาว (Duffel Bag)	12	40.00
ท่านเลือกซื้อกระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เพื่อใช้ในโอกาสใดมากที่สุด (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)		
ชุดทำงาน / เป็นทางการ	10	33.33
ออกงานสังคม / สังสรรค์	8	26.67
ชุดลำลอง	2	6.67
ใช้ในเทศกาลสำคัญต่างๆ เช่น งานบุญประเพณี	10	33.33
ท่านตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยเหตุผลใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
คุณภาพของสินค้า เช่น ความทนทาน การตัดเย็บปราณีต สีสันทน	24	80.00
สวยงาม		
ความสวยงาม รูปแบบ ความทันสมัย	22	73.33
ความจำเป็นที่ต้องใช้ในงาน	16	53.33
ลวดลายสวยงาม แปลกใหม่ ทันสมัย	18	60.00
ความเหมาะสมของราคา	20	66.67

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

(n = 30)		
ข้อมูลและปัจจัยการใช้ผลิตภัณฑ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความถี่ในการตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากกลวตลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)		
ทุกเดือน	4	13.33
ทุก 3 เดือน	6	20.00
ทุก 6 เดือน	12	40.00
ทุก 1 ปี	8	26.67
ราคาของกระเป๋าจากกลวตลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่ท่านเลือกซื้อเป็นส่วนใหญ่ (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)		
500 – 1,000 บาท/ใบ	4	13.33
1,001 – 1,500 บาท/ใบ	10	33.33
1,501 – 2,000 บาท/ใบ	4	13.33
2,001 – 2,500 บาท/ใบ	8	26.67
สูงกว่า 2,500 บาท/ใบ	4	13.33
บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากกลวตลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินของท่านมากที่สุดคือใคร (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)		
เพื่อน	4	13.33
เพื่อนร่วมงาน	4	13.33
ญาติ	4	13.33
คู่รัก	6	20.00
คู่สมรส	10	33.33
สมาชิกในครอบครัว	2	6.67

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋า และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น จำนวน 30 คน จำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

ท่านเคยซื้อ/เคยใช้ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากกลวตลายอัตลักษณ์ไทเขินหรือไม่ พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เคยซื้อ/เคยใช้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมา เคยซื้อไม่เคยใช้ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และไม่เคยซื้อเคยใช้ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ท่านเคยซื้อ/เคยใช้/สนใจที่จะซื้อกระเป๋าจากกลวตลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ประเภทใดบ้างพบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ซื้อกระเป๋าที่มีรูปทรงขนาดใหญ่ (Oversized Bag) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาได้แก่ กระเป๋าที่มีช่องบรรจุของภายนอกหลายช่อง (Cargo Bag) และกระเป๋าคล้ายรูปตัวยู (Satchel Bag) จำนวนเท่ากัน

คือ 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 กระเป๋าที่ขึ้นรูปทรงด้วยการถัก หรือมีส่วนประกอบด้วยการถัก (Crochet Bag) จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 กระเป๋าแบบมีสายคล้องมือ (Wristlet Bag) กระเป๋าใบใหญ่ มีหูหิ้วและสายสะพาย รูปทรงเรียวยาว (Duffel Bag) จำนวนเท่ากัน คือ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 กระเป๋ารูปทรงถัง (The Bucket Bag) และกระเป๋าใบเล็ก ที่ปากกระเป๋ากว้าง สามารถหาของได้ง่าย (Doctor Bag) จำนวนเท่ากัน คือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 กระเป๋าสองทรง ที่เป็นทรงสี่เหลี่ยมด้านหน้าดูแคบ แต่ภายในกว้าง (Trapeze Bag) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และกระเป๋าที่มีรูปทรงแบบใหม่ ที่มีรูปทรงคล้ายเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

ท่านเลือกซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เพื่อใช้ในโอกาสใดมากที่สุด กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้ในโอกาสชุดทำงาน/เป็นทางการ และ ใช้ในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น งานบุญประเพณี จำนวนเท่ากัน คือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาได้แก่ ออกงานสังคม/สังสรรค์ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และชุดลำลอง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ท่านตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยเหตุผลใด พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตัดสินใจซื้อเนื่องจาก คุณภาพของสินค้า เช่น ความทนทาน การตัดเย็บปราณีต สีสันทนสวยงาม จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาได้แก่ ความสวยงาม รูปแบบ ความทันสมัย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 ความเหมาะสมของราคา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ตลาดสวยงาม แปลกใหม่ ทันสมัย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และความจำเป็นที่ต้องใช้ในงาน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 ตามลำดับ

ความถี่ในการตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ซื้อทุก 6 เดือน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาได้แก่ ทุก 1 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ทุก 3 เดือน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และทุกเดือน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33

ราคาของกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ซื้อในราคา 1,001 – 1,500 บาท/ใบ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาได้แก่ 2,001 – 2,500 บาท/ใบ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ราคา 500 – 1,000 บาท/ใบ ราคา 1,501 – 2,000 บาท/ใบ และราคาสูงกว่า 2,500 บาท/ใบ จำนวนเท่ากัน คือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ตามลำดับ

บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินของท่านมากที่สุดคือใคร พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คู่สมรส จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาได้แก่ คู่รัก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 เพื่อน เพื่อนร่วมงาน และญาติ จำนวนเท่ากัน คือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และสมาชิกในครอบครัว จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

3) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของที่มีต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินต้นแบบ โดยแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตารางที่ 4.9 ความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินต้นแบบ

(n = 30)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ ลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินต้นแบบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1.1 ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินในการนำไปใช้งาน	4.27	0.57	มากที่สุด
1.2 ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่อนำไปตกแต่งบนผลิตภัณฑ์	4.27	0.68	มากที่สุด
1.3 ความเหมาะสมของการใช้งานเมื่อนำไปใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์อื่น เช่น กระเป๋า เสื้อ กางเกง เครื่องประดับ รองเท้า ฯลฯ	4.33	0.60	มากที่สุด
2. ด้านสี			
2.1 ความสม่ำเสมอของสี	4.47	0.50	มากที่สุด
2.2 สีที่ใช้มีความเหมาะสม และลงตัว	4.13	0.62	มาก
3. ด้านการออกแบบลวดลาย			
3.1 ลวดลายมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	4.47	0.50	มากที่สุด
3.2 ลวดลายที่ออกแบบมีความเหมาะสม โดดเด่น และน่าสนใจ	4.40	0.49	มากที่สุด
3.3 ลวดลายมีความละเอียด คมชัด สม่ำเสมอ	4.27	0.57	มากที่สุด
3.4 ลวดลายมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว	4.33	0.60	มากที่สุด
3.5 ความเหมาะสมของระยะในการจัดวางลวดลาย	4.33	0.47	มากที่สุด
รวม	4.33	0.56	มากที่สุด

จากรายที่ 4.9 ความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายจากอัตลักษณ์ไทเขินต้นแบบพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้ ความสม่ำเสมอของสี และลวดลายมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$) รองลงมาได้แก่ ลวดลายที่ออกแบบมีความเหมาะสม โดดเด่น และน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) ความเหมาะสมของการใช้งานเมื่อนำไปใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์อื่น เช่น กระเป๋า

เสื้อ กางเกงเครื่องประดับ รองเท้า ฯลฯ ลวดลายมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ความเหมาะสมของระยะในการจัดวางลวดลาย (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเชนในการนำไปใช้งาน ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเชนเมื่อนำไปตกแต่งบนผลิตภัณฑ์ และลวดลายมีความละเอียด คมชัด สม่่าเสมอ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) สีที่ใช้มีความเหมาะสม และลงตัว (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ

4) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชนด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ตารางที่ 4.10 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชนด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 1 กระเปารูปทรงถัง (Bucket Bag)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 1 Bucket Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋า ลวดลาย อัตลักษณ์ไทเชนด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 1 กระเปารูปทรงถัง (Bucket Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเปารูปทรงถัง (Bucket Bag)			
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรง กระเป๋า	4.07	0.77	มาก
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน	4.47	0.50	มากที่สุด
	1.3 วัสดุประกอบตกแต่งมีความสอดคล้อง กับการใช้งาน	4.13	0.62	มาก
	2. ลวดลาย			
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุ มีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ ไทเชน	4.47	0.50	มากที่สุด
	2.2 การจัดวางลวดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า	4.33	0.47	มากที่สุด
	2.3 ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชนด้วยเทคนิคการ เลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมา ตกแต่งกระเป๋า	4.07	0.57	มาก
	3. สีสีน			
	3.1 การใช้สีมีความสอดคล้องกับลวดลาย อัตลักษณ์ไทเชนเมื่ออยู่บนกระเป๋า	4.07	0.77	มาก

ตาราง 4.10 (ต่อ)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 1 Bucket Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 1 กระเป๋าทรงถัง (Bucket Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	3. สีสัน (ต่อ)			
	3.2 การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับ ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	4.33	0.47	มากที่สุด
	3.3 การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบ กระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด
4. รูปแบบกระเป๋าทรงถัง (Bucket Bag) ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วย วิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 1				
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ	4.53	0.50	มากที่สุด
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่ บนกระเป๋า	4.27	0.68	มากที่สุด
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็น เอกลักษณ์งานหัตถกรรม	4.53	0.50	มากที่สุด
5. ความสวยงาม				
	5.1 ความสวยงามของตลาดลาย ในการนำมา ตกแต่งตลาดลายกระเป๋า	4.40	0.49	มากที่สุด
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ	4.13	0.62	มาก
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงาม ของตลาดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า	4.40	0.49	มากที่สุด
6. ประโยชน์ใช้สอย				
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง	4.40	0.49	มากที่สุด
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.13	0.62	มาก
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส	4.40	0.49	มากที่สุด
รวม		4.33	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 พบว่าภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มี
ต่อกระเป๋าตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 1 กระเป๋าทรงถัง
(Bucket Bag) อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 4.33)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋า
ทรงถัง (Bucket Bag) ด้านความคงทน อายุการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 4.47) มาเป็นลำดับแรก
รองลงมาได้แก่ วัสดุประกอบตกแต่งมีความสอดคล้องกับการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 4.13) และวัสดุมี

ความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า ตามลำดับ 2) **ลวดลาย** การเลเซอร์คัต (Laser Cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเชิน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การจัดวางลวดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) และลวดลายอัตลักษณ์ ไทเชินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.07$) 3) **สีสันทัน** การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเชิน และ การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การใช้สีมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินเมื่ออยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.07$) ตามลำดับ 4) **รูปแบบกระเป๋าทรงถึง Bucket Bag ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 1** มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ และมีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชินอยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ 5) **ความสวยงาม** ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า และองค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ และ 6) **ประโยชน์ใช้สอย** สามารถใช้งานได้จริง และใช้งานได้หลายโอกาส (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ มีความสะดวกสบายในการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)

(n = 30)

รูปแบบที่ 2 Cargo Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าลวดลาย อัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มี ช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)			
	1.1 วัสดุที่มีความสอดคล้องกับการขึ้น รูปทรงกระเป๋า	4.20	0.54	มาก
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน	4.40	0.49	มากที่สุด
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น	4.20	0.54	มาก
	2. ลวดลาย			
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บน วัสดุที่มีความสอดคล้องกับลวดลาย อัตลักษณ์ไทเชิน	4.47	0.50	มากที่สุด
	2.2 การจัดวางลวดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า	4.47	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 2 Cargo Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มี ช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	2. ตลาดลาย (ต่อ)			
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการ เลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่ง กระเป๋า	4.07	0.68	มาก
	3. สีส้น			
	3.1 การใช้สีมีความสอดคล้องกับตลาดลาย อัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า	4.47	0.50	มากที่สุด
	3.2 การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้อง กับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	4.33	0.47	มากที่สุด
	3.3 การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบ กระเป๋า	4.27	0.57	มากที่สุด
	4. รูปแบบกระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) ตลาดลายอัตลักษณ์ ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 2			
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่ น่าสนใจ	4.33	0.47	มากที่สุด
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่ บนกระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม	4.53	0.50	มากที่สุด
	5. ความสวยงาม			
	5.1 ความสวยงามของตลาดลาย ในการ นำมาตกแต่งตลาดลายกระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ	4.27	0.57	มากที่สุด
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงาม ของตลาดลายเมื่อนำมาตกแต่งกระเป๋า	4.33	0.47	มากที่สุด
	6. ประโยชน์ใช้สอย			
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง	4.40	0.49	มากที่สุด
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.33	0.60	มากที่สุด
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส	4.33	0.60	มากที่สุด
รวม		4.34	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 พบว่าภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.34$)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) **วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)** ความคงทน อายุการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า และผิวสัมผัส ยืดหยุ่นนุ่มลื่น (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ 2) **ลวดลาย** การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเชิน และการจัดวางลวดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.07$) ตามลำดับ 3) **สีสันท** การใช้สีมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินเมื่ออยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเชิน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) และการใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ 4) **รูปแบบกระเป๋ามีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 2** มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่ น่าสนใจ และมีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชินอยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ 5) **ความสวยงาม** ความสวยงามของลวดลายในการนำมาตกแต่งกระเป๋า และองค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ และ 6) **ประโยชน์ใช้สอย** สามารถใช้งานได้จริง (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ มีความสะดวกสบายในการใช้งาน และใช้งานได้หลายโอกาส (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)

(n = 30)

รูปแบบที่ 3 Oversized Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 3 กระเป๋า ขนาดใหญ่ (Oversized Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)			
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า	4.40	0.49	มาก
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน	4.27	0.44	มากที่สุด
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น	4.20	0.54	มาก
	2. ตลาดลาย			
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	4.53	0.50	มากที่สุด
	2.2 การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า	4.27	0.68	มาก
	3. สีส้น			
	3.1 การใช้สีมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า	4.27	0.44	มากที่สุด
	3.2 การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	4.33	0.47	มากที่สุด
	3.3 การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบกระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 3 Oversized Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลาย อัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	4. รูปแบบกระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 3			
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ	4.27	0.44	มากที่สุด
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชินอยู่บนกระเป๋า	4.13	0.62	มากที่สุด
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม	4.53	0.50	มากที่สุด
	5. ความสวยงาม			
	5.1 ความสวยงามของตลาดลาย ในการนำมาตกแต่งตลาดลายกระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ	4.20	0.65	มากที่สุด
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของตลาดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า	4.40	0.49	มากที่สุด
	6. ประโยชน์ใช้สอย			
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง	4.40	0.49	มากที่สุด
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.33	0.60	มากที่สุด
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส	4.33	0.60	มากที่สุด
รวม		4.33	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.12 พบว่าภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) **วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋ารูปแบบขนาดใหญ่ (Oversized Bag)** วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ความคงทน อายุการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) และผิวสัมผัสยืดหยุ่น นุ่มลื่น (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ 2) **ตลาดลาย** การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเชิน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) และตลาดลายอัตลักษณ์ ไทเชินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ 3) **สีสันท** การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์

ไทเงิน และการใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การใช้สีมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเงินเมื่ออยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ 4) รูปแบบกระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) ลวดลายอัตลักษณ์ไทเงินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่ น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) และมีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงินอยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ 5) ความสวยงาม องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ความสวยงามของลวดลายในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) และความละเอียด ประณีตในการตัดเย็บ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ และ 6) ประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้งานได้จริง (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ มีความสะดวกสบายในการใช้งานและใช้งานได้หลายโอกาส (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเงินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) (n = 30)

รูปแบบที่ 4 Sculptural Shapes Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋า ลวดลาย อัตลักษณ์ไทเงินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 4 กระเป๋ารูปทรง เรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต Sculptural Shapes Bag			
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรง กระเป๋า	4.20	0.54	มาก
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน	4.47	0.50	มากที่สุด
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น	4.60	0.49	มากที่สุด
	2. ลวดลาย			
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุ มีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ ไทเงิน	4.33	0.60	มากที่สุด
	2.2 การจัดวางลวดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า	4.53	0.50	มากที่สุด
	2.3 ลวดลายอัตลักษณ์ไทเงินด้วยเทคนิคการ เลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมา ตกแต่งกระเป๋า	4.20	0.40	มาก

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 4 Sculptural Shapes Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าလวดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 4 กระเป๋ารูปทรง เรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	3. สีสิ้น			
	3.1 การใช้สีมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า	4.27	0.44	มากที่สุด
	3.2 การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	4.27	0.44	มากที่สุด
	3.3 การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบกระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด
4. รูปแบบกระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต Sculptural Shapes Bag ลวดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 4				
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ	4.47	0.50	มากที่สุด
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋า	4.27	0.57	มากที่สุด
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม	4.53	0.50	มากที่สุด
5. ความสวยงาม				
	5.1 ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า	4.53	0.50	มากที่สุด
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ	4.33	0.60	มากที่สุด
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า	4.40	0.49	มากที่สุด
6. ประโยชน์ใช้สอย				
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง	4.20	0.40	มาก
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.33	0.47	มากที่สุด
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส	4.33	0.47	มากที่สุด
รวม		4.37	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 พบว่าภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าလวดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) อยู่ในระดับมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.37$)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) **วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋า**
รูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.60$)
 มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ความคงทน อายุการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$) และวัสดุ
 มีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ 2) **ลวดลาย** การจัดวาง
 ลวดลายเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมา
 ได้แก่ การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเชิน
 (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) และลวดลาย อัตลักษณ์ไทเชินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting)
 นำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ 3) **สีสันท** การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบ
 กระเป๋า (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การใช้สีมีความสอดคล้องกับ
 ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินเมื่ออยู่บนกระเป๋า และการใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับลวดลาย
 อัตลักษณ์ไทเชิน (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ 4) **รูปแบบกระเป๋า** รูปทรงเรขาคณิต Sculptural
 Shapes Bag ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 4
 ความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับ
 แรก รองลงมาได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$) และมีอัตลักษณ์
 ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชินอยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) 5) **ความสวยงาม** ความสวยงามของ
 ลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่
 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) และ
 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ และ 6) **ประโยชน์ใช้สอย**
 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน และใช้งานได้หลายโอกาส (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) มาเป็นลำดับแรก
 รองลงมาได้แก่ สามารถใช้งานได้จริง (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต
 (Laser Cutting) รูปแบบที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 5 Crochet Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋า ลวดลาย อัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 5 กระเป๋า แบบถัก (Crochet Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)			
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรง กระเป๋า	4.13	0.50	มาก
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน	4.47	0.50	มากที่สุด
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น	4.47	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 5 Crochet Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 5 กระเป๋า แบบถัก (Crochet Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	2. ตลาดลาย			
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุ มีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ ไทเขิน	4.27	0.57	มากที่สุด
	2.2 การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า	4.40	0.49	มากที่สุด
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการ เลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมา ตกแต่งกระเป๋า	4.27	0.44	มากที่สุด
	3. สีส้น			
	3.1 การใช้สีมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัต ลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า	4.53	0.50	มากที่สุด
	3.2 การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับ ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน	4.40	0.49	มากที่สุด
	3.3 การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบ กระเป๋า	4.33	0.60	มากที่สุด
	4. รูปแบบกระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วย วิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 5			
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ	4.40	0.49	มากที่สุด
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่ บนกระเป๋า	4.13	0.50	มาก
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็น เอกลักษณ์งานหัตถกรรม	4.53	0.50	มากที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

(n = 30)				
รูปแบบที่ 5 Crochet Bag	ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 5 กระเป๋า แบบถัก (Crochet Bag)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ พึงพอใจ
	5. ความสวยงาม			
	5.1 ความสวยงามของตลาดลาย ในการนำมา ตกแต่งตลาดลายกระเป๋า	4.53	0.50	มากที่สุด
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ	4.27	0.57	มากที่สุด
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของ ตลาดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า	4.33	0.47	มากที่สุด
	6. ประโยชน์ใช้สอย			
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง	4.20	0.40	มาก
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.33	0.47	มากที่สุด
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส	4.33	0.47	มากที่สุด
	รวม	4.35	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.14 พบว่าภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) รูปแบบที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.35$)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) **วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)** ความคงทน อายุการใช้งาน และผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ 2) **ตลาดลาย** การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน และตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ 3) **สีสน** การใช้สีมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) และการใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ 4) **รูปแบบกระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 5** มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.40$) และมีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ 5) **ความสวยงาม** ความสวยงามของตลาดลาย ในการนำมาตกแต่งตลาดลายกระเป๋า

(ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบรวม และความสวยงามของ ลวดลายเมื่อนำมาตกแต่งกระเป๋า (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) และความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ และ 6) **ประโยชน์ใช้สอย** มีความสะดวกสบายในการใช้งาน และ ใช้งานได้หลายโอกาส (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ สามารถใช้งานได้จริง (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.20$)

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อกระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

(n = 30)

กระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
รูปแบบที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag)	4.32	0.55	มากที่สุด
รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)	4.34	0.54	มากที่สุด
รูปแบบที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)	4.33	0.54	มากที่สุด
รูปแบบที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)	4.37	0.50	มากที่สุด
รูปแบบที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)	4.35	0.50	มากที่สุด
รวม	4.34	0.53	มากที่สุด

จากตาราง 4.15 พบว่าภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อ กระเป๋า ลวดลาย อัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.34$)

เมื่อพิจารณาแต่ละรูปทรงพบว่า รูปแบบที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.37$) มาเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ รูปแบบที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.35$) รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.34$) รูปแบบที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$) และรูปแบบที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ

4.2 การอภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงประเด็นที่สำคัญ ดังนั้นในการอภิปรายผลครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบกับแนวคิด และความสอดคล้องหรือความแตกต่างที่ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ สามารถจำแนกได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชิน 2) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชิน 3) การออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชิน 4) ความพึงพอใจต่อการออกแบบ ลวดลายดอกบัวทองและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเชิน ดังนี้

4.2.1 บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน การตั้งถิ่นฐานของชาวไทเขิน บ้านห้วยน้ำซุ่นก่อนปี พ.ศ. 2480 จนถึงปัจจุบัน โดยการอพยพของคนจากหลากหลายพื้นที่ผ่านเส้นทางธรรมชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้และลำห้วยช้าง ซึ่งเป็นลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย แม่น้ำสายหลักที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ส่งผลให้หมู่บ้านแห่งนี้ได้รับชื่อว่า บ้านห้วยน้ำซุ่น ซึ่งสะท้อนลักษณะของพื้นที่อาศัยสอดคล้องกับแนวคิด การศึกษาพื้นที่อารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สกอตต์ เจ ซี Scott, J. C. (2009) ที่กล่าวถึง โซเมีย (Zomia) ว่าเป็นภูมิภาคที่กลุ่มชาติพันธุ์เลือกตั้งถิ่นฐานเพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุม เป็นพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏชัดในบ้านห้วยน้ำซุ่นที่มีชาวไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ และลัวะอาศัยร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมที่ซ้อนทับกัน เช่นเดียวกับ บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล (2557) กล่าวว่า การปฏิบัติซ้ำ ซึ่งเป็น การกระทำที่สอดคล้องกับโครงสร้างที่มีอยู่ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ได้ปรับตัวเข้ากับภูมิประเทศใหม่ด้วยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเดิม ได้แก่ ภาษา ระบบเครือญาติ ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต ธรรมเนียมปฏิบัติ มาใช้ในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทเขินสามารถรักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้ทั้งในด้านภาษา ประเพณี รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นที่มีความแข็งแกร่งและสามารถดำรงอยู่ได้แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์ และเบญจวรรณ สุขวัฒน์ (2558) กล่าวว่า ชาวไทเขินจะสร้างอัตลักษณ์ของตนให้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม รวมถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมในสังคมที่อาศัยอยู่ จะแสดงออกในลักษณะของการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกัน

ดังนั้น ความสัมพันธ์ของบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินพบว่า บริบททางวัฒนธรรมไม่ได้เป็นตัวกำหนดของการผลิตงานศิลปะหัตถกรรมเท่านั้น หากแต่เป็นแกนกลางที่กำหนดรูปแบบ และจุดประสงค์ของการผลิตงานศิลปะหัตถกรรมแต่ละประเภท งานศิลปะหัตถกรรมจึงเป็นตัวกลางในการสื่อสาร ความเชื่อ ความศรัทธา และคุณค่าทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอย่างเป็นระบบ จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นสามารถจำแนกได้ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแรกประมาณปี พ.ศ. 2480 – 2524 ระยะวางรากฐานชุมชน ระยะที่สอง ประมาณปี พ.ศ. 2525 – 2546 ระยะรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง และระยะที่สาม ประมาณปี พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน ระยะชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ระยะแรกพ.ศ. 2480 – 2524 ระยะการวางรากฐานชุมชน พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นอพยพมาจากภูมิลำเนา และพื้นที่อื่น ๆ ได้แก่ เชียงตุง ล้านนา และสิบสองปันนาทำให้เกิดพลวัตของการเคลื่อนย้ายในบริบทของชายแดน แสดงถึงการมองหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพที่อยู่อาศัย และรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของวิลเลียม ปีเตอร์สัน Willam Petersen (1957) ได้นำเสนอว่า การอพยพแบบดั้งเดิม (Primitive Migration) เป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มประชากรในอดีตเพื่อการดำรงชีวิต แสวงหาที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์กว่าเดิม ต่อมาได้มีการสร้างวัดและการแต่งตั้งผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นการวางรากฐานเชิงโครงสร้างของชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นสื่อกลางดูแลทรัพยากร ประเพณี และเป็นแกนหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชน แสดงถึงการจัดตั้งระเบียบทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ

Clifford Geertz (1973) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นระบบแห่งความหมายร่วมที่มนุษย์ใช้ในการจัดระเบียบชีวิต การใช้วัตถุติดบรุ่มกัน จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ แต่เป็นการสร้างความหมายและความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ได้สร้างระบบวัฒนธรรมร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ได้แก่ ไทใหญ่ ไทลื้อ ลัวะ ลาหู่ และอาข่า ศิลปหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ไม่เพียงเป็นเครื่องมือสำหรับดำรงชีพหรือใช้ในพิธีกรรม แต่ยังเป็นพื้นที่ของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความเชื่อ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สะท้อนแนวคิดพหุวัฒนธรรม ที่เน้นการเคารพความแตกต่างและสร้างความหมายร่วมกัน

ระยะที่สอง พ.ศ. 2525 – 2540 ระยะรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและบริบททางสังคม ทำให้ศิลปหัตถกรรมในชุมชน ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ต้องปรับตัวต่อข้อจำกัดทรัพยากร ในขณะที่ยังรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมไว้ได้ การเปลี่ยนผ่านนี้สะท้อนกระบวนการ ต่อรองทางวัฒนธรรม ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ที่มีทั้งความร่วมมือ การแลกเปลี่ยน และการประสานกลมกลืนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับโฮมี ภาภา Homi Bhabha (1994) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural Hybridity) หรือภาวะวัฒนธรรมลูกผสม ซึ่งเกิดขึ้นจากการปะทะสื่อสารของวัฒนธรรมที่แตกต่าง จึงเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมที่ไม่ตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์ผ่านการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น 1) เครื่องเงิน การปรับตัวภายใต้ข้อจำกัดทรัพยากรและความเชื่อ เครื่องเงินยังคงมีบทบาทในพิธีกรรม ได้แก่ ประเพณีทางศาสนา พิธีเลี้ยงใจบ้าน ใจเมือง ปอยส่างลองบวชลูกแก้ว ในระยะการขาดแคลนวัตถุดิบจากการควบคุมป่าไม้หลัง พ.ศ. 2529 – 2530 ทำให้ชาวบ้านหันมาใช้วัสดุทดแทน เช่น ขี้เลื่อยผสมกาวยาง สีสังเคราะห์ การแลกเปลี่ยนวัตถุดิบกับกลุ่มอาข่า ลาหู่ ไทใหญ่ สะท้อนความสัมพันธ์การพึ่งพาระหว่างชาติพันธุ์ เครื่องเงินยังดำรงสถานะเป็นวัตถุแห่งความศรัทธา และสื่อกลางของการอยู่ร่วมในพิธีกรรมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีทรัพยากรที่ขาดแคลน (Scarce Resource Theory) ทฤษฎีการใช้ทรัพยากรที่จำกัด ทฤษฎีนี้กล่าวถึงข้อจำกัดของการใช้ทรัพยากร ทั้งที่เป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เวลา และอื่น ๆ พบว่าโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นอาจเผชิญปัญหาการมีทรัพยากรไม่เพียงพอ ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องตัดสินใจเลือกทรัพยากรอื่นมาใช้ทดแทน โดยคาดการณ์ถึงทรัพยากรที่ถูกใช้กับผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนหรือพิจารณาถึงค่า ROI : Return on Investment ว่าการเลือกใช้ทรัพยากรนั้นจะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ (ณฐมนต์ ปัญจวิณิน, 2556) 2) เครื่องจักสาน ความต่อเนื่องของภูมิปัญญา และการขยายบทบาทสู่เศรษฐกิจชุมชน ชาวบ้านใช้ไม้ไผ่เสี้ยนจากป่าชุมชนและจากกลุ่มชาติพันธุ์บนดอย ได้แก่ อาข่า ลาหู่ เครื่องจักสานสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม 1) เครื่องใช้ในพิธีกรรม จองพารา ตาแหลว และ 2) เครื่องใช้ในครัวเรือน ตะกร้า กระดัง มีการรวมกลุ่มผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชน เป็นรายได้เสริม การถ่ายทอดความรู้ภายในครอบครัวและเครือญาติ และการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยการผลิตภัณฑวัตถุหัตถกรรมกับการพัฒนาสู่สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์พบว่า งานหัตถกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าทำจากวัสดุ ธรรมชาติ และเครื่องมือในท้องถิ่นด้วยทักษะฝีมือและความชำนาญที่มาจากการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อนำมาใช้งานหัตถกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมในปัจจุบันซึ่งนำมาสู่การพัฒนาเพื่อสร้างอาชีพ รายได้ อีกทั้งยังคงแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ และ

ศิลปวัฒนธรรมของงานหัตถกรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ (พัชรเมธา ตระกูลพันธ์, 2553) 3) ผ้าทอ การสะท้อนถึงบทบาทของผู้หญิงชาวไทยเงินและการแลกเปลี่ยนข้ามวัฒนธรรมร่วม ผู้หญิงมีบทบาทหลักในการสืบทอดองค์ความรู้ขั้นตอนการทอผ้า ภายในครอบครัวและเครือข่ายใกล้เคียง มีการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบ ผ้าฝ้าย เส้นฝ้ายกับกลุ่มอาข่า ลาหู่ ไทลื้อ รวมถึงวัสดุตกแต่ง ได้แก่ เลื่อมสีเงิน การผลิตผ้าทอยังสะท้อนโครงสร้างทางเพศและวิถีชีวิตที่แบ่งงานระหว่างชาย หญิง ผ้าทอเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ที่อาศัยในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นและพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งในแง่ทรัพยากรและวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยบทบาทผู้หญิงลาว และผู้หญิงพม่ายุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ผู้หญิงในลุ่มน้ำโขงมีบทบาทสำคัญในชีวิตชุมชนและวัฒนธรรม ประเพณี บทบาทสำคัญในการเกษตรกรรม บทบาทในการจัดการบ้านเรือน และดูแลสมาชิกในครอบครัว (เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง และคณะ, 2567)

ในระยะที่สอง (พ.ศ. 2525 – 2540) ระยะรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง ศิลปหัตถกรรมของชาวไทยเงินในบ้านห้วยน้ำซุ่นแสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรม ที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและแรงกดดันจากภายนอก ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ งานศิลปหัตถกรรมจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเงิน พร้อมทั้งการรวมกลุ่มการทอผ้าเพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนพหุวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

ระยะที่สามประมาณปี พ.ศ.2547 – ปัจจุบันระยะชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง พบว่าการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่นสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของการธำรงอัตลักษณ์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเมื่อชุมชนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากเศรษฐกิจภายนอก สื่อสมัยใหม่ และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ งานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ได้กลายเป็นทั้งเครื่องมือทางวัฒนธรรมในการรักษารากเหง้าของชาติพันธุ์ และเป็นพื้นที่ของการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ในสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับพื้นที่และความทรงจำร่วมกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความเป็นชุมชน การนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทร่วมกันยังเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตาม การศึกษาควรพิจารณาถึงความแตกต่างและความหลากหลายภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ตลอดจนปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในแต่ละประเทศที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้ออาศัยอยู่ (กัมปนาท จันต๊ะคาด และคณะ, 2563) เช่น 1) เครื่องเงิน พื้นที่วัฒนธรรมร่วมและความศรัทธา เครื่องเงินกลายเป็น พื้นที่วัฒนธรรมร่วม (Shared Cultural Space) ที่หลอมรวมความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านพิธีกรรม ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีสงกรานต์ ปอยส่างลอง สืบชะตาใจบ้าน ใจเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้ใช้ และผู้ร่วมประกอบพิธีกรรม สะท้อนการมีส่วนร่วมระหว่างชาติพันธุ์ทั้งในระดับพิธีกรรมและเศรษฐกิจ แม้กระบวนการผลิตบางส่วนเปลี่ยนไป เช่น การใช้วัสดุทดแทน แต่การใช้เครื่องเงินในพิธีกรรมยังคงยึดโยงกับแบบแผนดั้งเดิม เครื่องเงิน ได้แก่ ขันดอก ขันขอสีล และขันโตกจึงทำหน้าที่ ประสานความหลากหลาย และ ธำรงเอกลักษณ์ร่วมของชุมชน ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อ็องรี เลอแฟฟวร์ Henri Lefebvre (1991) กล่าวว่า พื้นที่ทางสังคม (Social Space) ไม่ใช่เพียงพื้นที่ทางกายภาพ

แต่เป็นอาณาเขตที่ถูกผลิต (Produced Space) ผ่านกระบวนการของการผลิตทางสังคม (social production) และการสืบทอดทางสังคม (Social Reproduction) โดยมีความสัมพันธ์ของบุคคล กิจกรรมและความหมายทางสัญลักษณ์เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง พื้นที่จึงกลายเป็นสื่อกลางของความสัมพันธ์ทางสังคม อำนาจ และวัฒนธรรม ในบริบทของงานวิจัยที่ศึกษาพื้นที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ แนวคิดนี้ช่วยให้มองเห็นว่าพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตงานหัตถกรรมหรือการประกอบพิธีกรรม ไม่ใช่พื้นที่ว่างเปล่าหรือเป็นกลาง หากแต่เป็นพื้นที่ที่มีความหมายที่ถูกสร้างขึ้น (Constructed Meanings) จากประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์ของชุมชน 2) เครื่องจักสาน การรักษารูปแบบดั้งเดิมในพิธีกรรม พร้อมปรับตัวสู่ตลาดร่วมสมัย เครื่องจักสานในพิธีกรรม ได้แก่ ตาแหลว จองพารา ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิม ในขณะเดียวกันเครื่องจักสานประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือนมีการปรับเปลี่ยนวัสดุ ได้แก่ เส้นพลาสติก และรูปแบบให้ตอบสนองความต้องการและรสนิยมสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนการตอบสนองต่อ แรงกดดันทางเศรษฐกิจ โดยไม่ละทิ้งรากฐานวัฒนธรรม ระบบการถ่ายทอดยังคงยึดโยงกับครอบครัวและเครือญาติการรวมกลุ่มของชุมชน สะท้อนถึงการเรียนรู้ภายในชุมชน อย่างมั่นคง ในกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ที่ปรากฏในงานหัตถกรรมท้องถิ่น การทำเครื่องจักสาน พบว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่นสู่รุ่น เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยการปรับตัว การเลือกสรรและการตีความใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และความต้องการของผู้บริโภค สอดคล้องกับณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน (2556) ให้ความเข้าใจอย่างลุ่มลึกในประเด็นนี้ โดยชี้ให้เห็นว่า การสืบทอดทางวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ ไม่ใช่เป็นเพียงการส่งต่อเนื้อหาหรือรูปแบบทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการของ การเรียนรู้ (learning) การเปลี่ยนแปลง (change) การปรับแต่ง (adaptation) การตีความหมายใหม่ (re-interpretation) และ การสร้างสรรค์ใหม่ (re-creation) อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากความพยายามของมนุษย์ในการรักษาอัตลักษณ์ของตนให้อยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วัฒนธรรมจึงมีความเป็น พลวัต (dynamic) และ ยืดหยุ่น ได้ตามบริบท ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านและกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนต้องดัดแปลงวัตถุดิบดั้งเดิมให้สอดคล้องกับรสนิยมร่วมสมัย หรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อเข้าสู่ตลาด เช่น กระเป๋า ตะกร้า ของที่ระลึก หรือของตกแต่งภายใน ล้วนสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว การสืบทอดในที่นี้จึงไม่ใช่การจำลองแบบเดิม แต่เป็นการผลิตความหมายใหม่ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของการปฏิบัติจริง (practice-based transmission) บนเงื่อนไขของความอยู่รอด อัตลักษณ์ และความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันของชุมชน 3) ผ้าทอ การต่อรองอัตลักษณ์ผ่านการแต่งกายแบบผสมผสาน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกายสะท้อน การต่อรองทางวัฒนธรรม มากกว่าการสูญเสียอัตลักษณ์ การผสมผสานชุดชาติพันธุ์ระหว่างไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ ล้วนแสดงถึง การใช้ทุนวัฒนธรรมอย่างยืดหยุ่น ผ้าทอยังคงทำหน้าที่เป็น ทุนวัฒนธรรมเชิงโครงสร้าง (Structural Cultural Capital) ที่สื่อถึงบทบาทผู้หญิงชาวไทเขินและการสืบทอดความต่อเนื่องของระบบครอบครัว ในบริบทพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย ผ้าทอชาติพันธุ์ไทเขินเป็นเครื่องมือในการแสดงตัวตนในพื้นที่สังคมหลากหลาย สอดคล้องกับศศิธร สมอินทร์ (2568) ได้ศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าทอ กล่าวว่า ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ต่าบลหนองแก้ว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ การสื่อสารในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการผลิต

การสืบทอด และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกระบวนการสื่อสารแบ่งออกเป็น 3 ระดับชั้น ได้แก่

- 1) ขั้นการผลิตใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก โดยเฉพาะ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการทอผ้าลายซิดกว่า 40 ปี ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารผ่านการสอน สาธิต และแลกเปลี่ยนเชิงปฏิบัติในชุมชน โดยเน้นการประยุกต์เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย ทั้งในแง่ความงามและคุณค่าทางเศรษฐกิจ
- 2) ขั้นการสืบทอด ใช้วิธีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication) โดยผสมผสานระหว่างการเล่าเรื่อง การฝึกปฏิบัติ และกิจกรรมอบรม เพื่อส่งผ่านองค์ความรู้การทอผ้าตั้งแต่วัตถุดิบ เทคนิคการทอ ไปจนถึงลวดลายที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมในชุมชน และ 3) ขั้นการประยุกต์ มุ่งเน้นการใช้ สื่อวัตถุ คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเอง เป็นช่องทางการสื่อสารความหมายวัฒนธรรม พร้อมทั้งขยายผลผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและเปิดพื้นที่ทางการตลาด

ในระยะเวลาสามระยะชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง พ.ศ.2547 – ปัจจุบัน งานหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะของสิ่งดั้งเดิมที่ถูกอนุรักษ์ไว้เพียงอย่างเดียว แต่กลับกลายเป็น พื้นที่ที่ต่อรองอัตลักษณ์ ที่เปิดโอกาสให้เกิดการประสานวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในด้านความเชื่อ การผลิต และการบริโภค เครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอจึงไม่เพียงเป็นวัตถุทางวัฒนธรรม แต่เป็น กลไกที่ขับเคลื่อนการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีพลัง

4.2.2. เส้นทางการพัฒนาวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

งานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่น สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่ได้ดำรงอยู่แบบคงที่ หากแต่เปลี่ยนแปลงและปรับตัวผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ องค์ความรู้ ทักษะ และวัสดุที่ใช้ในการผลิตเครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอล้วนมีที่มาจากการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ร่วม และการปรับประยุกต์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องและยังสามารถอธิบายได้ผ่าน 4 เส้นทางสำคัญ ดังนี้

4.2.2.1 เส้นทางแรก การแลกเปลี่ยนการซื้อขายวัตถุดิบ พบว่าการผลิตศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของการจัดการทรัพยากรและการปรับตัวภายใต้บริบทของข้อกำหนดและระบบเศรษฐกิจพหุวัฒนธรรม โดยการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติในช่วงหลังปี พ.ศ. 2529 ทำให้ชุมชนต้องเปลี่ยนวิธีจัดหาวัตถุดิบจากการพึ่งพาป่าไม้ มาเป็นการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ได้แก่ ลาหู่ อาข่า และไทลื้อส่งผลให้เกิดโครงสร้างความร่วมมือทางวัฒนธรรมใหม่ที่ไม่เพียงตอบสนองความต้องการด้านวัตถุดิบ แต่ยังส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ การแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ยังสะท้อนแนวคิดความเป็นวัฒนธรรมใหม่ (New Culture) ไม่ได้เกิดจากการแทนที่ แต่อยู่บนการผสมผสานและต่อรองสอดคล้องกับโฮมมี ภาภา Homi Bhabha (1994) กล่าวว่า เรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural Hybridity) ซึ่งเห็นได้จากการนำสมุนไพรของอาข่ามาย้อมเส้นดอไม้ไผ่ หรือการเรียนรู้รูปแบบลายสุมจากกลุ่มคนพื้นเมือง การผสมผสานเหล่านี้ไม่เพียงสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (Shared Ownership) เช่น 1) เครื่องเขิน ปรับตัวโดยใช้วัสดุทดแทน เช่น ขี้เลื่อยผสมกาวและสีน้ำมัน แทนยางรักดั้งเดิม แสดงถึงภูมิปัญญาดัดแปลง (Adaptive Knowledge) ที่สามารถดำรงการผลิตได้แม้ภายใต้ข้อจำกัดทรัพยากร สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงที่ช่วยให้มองเห็นภาพการปรับตัวของชุมชน การสืบทอดและการรักษา

อัตลักษณ์ เพื่อการผลิตซ้ำและผลิตใหม่ โดยไม่ใช้อุดมคติและความยึดติดพื้นที่อย่างตายตัว หากแต่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกและรัฐ การเกิดของชุมชนจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมในการควบคุมและทรัพยากร ภายใต้ความสัมพันธ์ชุมชนรัฐที่ผลิตซ้ำในบริบททางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2551) 2) เครื่องจักสาน หันมาใช้เส้นพลาสติกแทนตอกไม้ไผ่ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของตลาดสมัยใหม่ ขณะเดียวกันยังคงรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมไว้สะท้อนพลวัตทางวัฒนธรรม (Cultural Dynamics) สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการภูมิปัญญาเดิม การนำองค์ความรู้เดิมมาทบทวน ดัดแปลง ประยุกต์ใช้โดยยังคงเค้าโครงและคุณค่าดั้งเดิม ไม่แม้มีการพัฒนาใช้เทคนิคหรือวัสดุใหม่ เพื่อตอบสนองบริบทหรือความต้องการในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไม่ได้ลบล้างอดีต แต่สะท้อนความสามารถในการปรับตัว (อาลาพรณ ขนานิยม, 2559) 3) ผ้าทอ ยังคงรักษาเอกลักษณ์ผ่านการใช้วัตถุดิบพื้นถิ่นและองค์ความรู้ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น การใช้ฝ้าย สมุนไพร และเลื่อมเงิน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านลวดลายและการย้อมสีในบริบทพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องผ่านการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา อัตลักษณ์ การแต่งกาย ความเชื่อ อาหารและประเพณี ในบริบทของเมืองเชียงใหม่ ไม่เพียงการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยังสะท้อนถึงการสร้างความมั่นคงทางสังคม อันเป็นการร่วมใจของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และยั่งยืนในสังคมที่หลากหลาย (พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และ อาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรุษ, 2563)

เส้นทางการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบไม่ใช่ทางด้านเศรษฐกิจ แต่เป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วม และการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในสังคมพหุวัฒนธรรม

4.2.2.2 เส้นทางที่สองโครงสร้างความเชื่อในพื้นที่ทางวัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำขุ่นพบว่า เครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งของใช้สอย แต่ดำรงอยู่ในฐานะ สื่อกลางเชิงสัญลักษณ์ ที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างความเชื่อของชุมชนทั้งในระดับพิธีกรรม ศาสนา และความสัมพันธ์ข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในสังคมพหุวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น 1) เครื่องเขิน เช่น ชันดอก ชันขอศีลและชันโตก มีบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนา โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบพิธีกรรมกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แสดงถึงความศรัทธาและการธำรงความสัมพันธ์กับบรรพบุรุษ แม้ในปัจจุบันจะมีวัสดุทดแทน แต่เครื่องเขินยังคงมีสถานะสำคัญทางวัฒนธรรมในพิธีกรรม สอดคล้องกับจอร์จ เฮอร์เบิร์ต มัด และ ชาร์ลส์ ฮอร์ตัน คูลีย์ George Herbert Mead และ Charles Horton Cooley (2024) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์แนวคิดเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ศึกษาบุคคลใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสารและสร้างความเป็นจริงทางสังคม โดยเน้นที่ปฏิสัมพันธ์ในระดับจุลภาคระหว่างบุคคล โดยเน้นที่ความสำคัญของสัญลักษณ์ในการแลกเปลี่ยน ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) พิจารณาถึงวิธีการที่การกระทำของแต่ละบุคคลหล่อหลอมโครงสร้างทางสังคมผ่านกระบวนการสร้างความหมาย กรอบทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลต่าง ๆ กระทำการตามความหมายที่พวกเขากำหนดให้กับวัตถุ ผู้คน และสถานการณ์ ความหมายเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นและปรับเปลี่ยนผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สัญลักษณ์ เช่น ภาษา ท่าทาง และวัตถุ ถือเป็นศูนย์กลางของกระบวนการนี้ เนื่องจากเป็นสื่อกลางที่บุคคลต่าง ๆ เข้าใจและตีความโลกทางสังคม 2) เครื่องจักสาน มีบทบาทในพิธีกรรมและความเชื่ออำนาจ

เหนือธรรมชาติ เช่น ตาเหลว จอพารา และต้นครัวตาน ไม่เพียงแต่สะท้อนความสัมพันธ์ คนธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากยังเป็นพื้นที่การสืบทอดภูมิปัญญาในระดับครอบครัว และเชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วมในประเพณีรอบปีและประเพณีรอบชีวิตสอดคล้องกับเดวิด คินส์ลีย์ David Kinsley (2551) กล่าวว่า นิเวศวิทยากับศาสนา (Ecology and Religion) จิตวิญญาณเชิงนิเวศในมุมมองต่างวัฒนธรรม ได้นำเสนอมุมมองต่อธรรมชาติใหม่ ด้วยมิติทางด้านศาสนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น (Indigenous Culture) ที่หลากหลายมองธรรมชาติผ่านความเชื่อของชนเผ่า ชนพื้นเมือง และศาสนาหลัก ๆ ของโลกกว่ามีการให้ความสำคัญ มีความสัมพันธ์ และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างไร ชาวอะบอริจินชนพื้นเมืองในประเทศออสเตรเลียเชื่อว่ามนุษย์ สัตว์ และพืช มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติต่อกัน ชาวไอนุ ชนพื้นเมืองในประเทศญี่ปุ่นเชื่อว่าธรรมชาติมีพลังอำนาจในการให้พรแก่ผู้ที่เชื่อมั่น เคารพในธรรมชาตินั้น โดยการแสดงความนับถือ ความเคารพต่อธรรมชาติของชนพื้นเมืองต่าง ๆ ล้วนกระทำผ่านพิธีกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้คนเชื่อว่าเป็นกระบวนการของการเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ 3) ผ้าทอ สะท้อนความเชื่อผ่านการใช้ในพิธีกรรม เช่น ผ้าบุญชนะ ผ้าตุง และชุดสีขาวปฏิบัติธรรม โดยสี ลวดลาย และวัตถุประสงค์ของผ้าทอเป็นการแสดงออกถึงค่านิยม ความกตัญญู และตัวตนทางชาติพันธุ์ในบริบทวัฒนธรรม โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านของชีวิตโครงสร้างความเชื่อในศิลปหัตถกรรมเหล่านี้จึงไม่ใช่ระบบปิดตาย หากแต่เป็นพลวัตทางวัฒนธรรมที่ผลิตซ้ำ ถ่ายทอด และปรับตัวตามบริบทใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยยังคงรักษาความหมายเชิงอัตลักษณ์ของความเป็นไทเชิน สอดคล้องกับสปีริงส์ Spierings (2023) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรม คือระบบของความรู้ แนวปฏิบัติ และความเชื่อที่มีลักษณะ ลื่นไหล ปรับตัวได้ และไม่มีโครงสร้างที่ตายตัว วัฒนธรรมไม่ได้เติบโตในเส้นทางตรงหรืออยู่ภายใต้ศูนย์อำนาจเดียว แต่พัฒนาอย่างกระจายผ่านกระบวนการ วาทกรรม การเจรจา และการมีส่วนร่วมระหว่างบุคคลและชุมชน กระบวนการเหล่านี้นำไปสู่การสร้าง การปรับเปลี่ยน และการแพร่กระจายความรู้ในบริบทที่หลากหลาย โดยมีปฏิสัมพันธ์ เป็นกลไกสำคัญในการเรียนรู้ ไม่ใช่แค่ระหว่างบุคคลแต่ยังรวมถึงการโต้ตอบกับสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม ในมุมมองนี้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่จำกัดแต่เป็นสิ่งที่แทรกซึมอยู่ในทุกมิติของการดำรงชีวิตมนุษย์ ทั้งในแง่ความสัมพันธ์ อัตลักษณ์ ค่านิยม และโลกทัศน์ โดยทำหน้าที่เป็นกลไกในการหล่อหลอมและจัดระเบียบความเข้าใจของมนุษย์ต่อโลก

ผู้คนในท้องถิ่นมีความเชื่อว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น คาคเตาและควบคุมไม่ได้ จึงเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า ผี และเกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อบูชา ขอขมา ขอพร หรือขอความช่วยเหลือจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวัน แม้สังคมจะพัฒนาไปในทางวิทยาศาสตร์ แต่ความเชื่อเหล่านี้ยังคงอยู่ ได้แก่ การขอพรจากต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ หรือการขอฝนเพื่อการเกษตร ความเชื่อดังกล่าวสะท้อนทั้งความยำเกรงในอำนาจของธรรมชาติและ ความกลัวของมนุษย์ โดยเฉพาะความกลัวต่อความตาย ความไม่แน่นอนของชีวิตจึงผลักดันให้มนุษย์แสวงหาความสบายใจทางจิตใจผ่านพิธีกรรม เช่น การสะเดาะเคราะห์ การสืบชะตาและการขอขมาเมื่อละเมิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

4.2.2.3 เส้นทางที่สามกระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรม กระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชินในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นสะท้อนถึง ระบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งสั่งสมในครัวเรือนและเครือญาติ โดยมีผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอด ผ่านการ

ฝึกปฏิบัติจริง (Learning By Doing) โดยเฉพาะในงาน เครื่องเงิน และผ้าทอ โดยผู้หญิงมีบทบาทสำคัญ และเครื่องจักสาน โดยฝ่ายชายเป็นผู้ดำเนินการหลัก เช่น 1) เครื่องเงิน แสดงพลวัตของภูมิปัญญาดัดแปลง (Adaptive Knowledge) ผ่านการใช้วัสดุทดแทน ได้แก่ ขี้เลื่อยผสมกาวแทนยางรัก และการเขียนลวดลายด้วยสีเคมี ซึ่งสะท้อนการตอบสนองต่อข้อจำกัดด้านทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของไหล Lai (2016) กล่าวว่า การใช้ไม้ไผ่ในงานออกแบบอุตสาหกรรมนั้นต้องการการบูรณาการคุณค่าทางโครงสร้างและวัฒนธรรมของวัสดุเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพลวัตภูมิปัญญาดัดแปลง ที่เน้นการตีความและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบใหม่โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของวัสดุไว้ เช่น การใช้ลักษณะโครงสร้างเฉพาะเพื่อเสริมประสิทธิภาพผลิตภัณฑ์ ควบคู่ไปกับการถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของไม้ไผ่ผ่านองค์ประกอบ การออกแบบ 2) เครื่องจักสาน เป็นพื้นที่ต่อรองระหว่างอดีต-ปัจจุบัน การสานตะกร้าพลาสติก หลากสีที่ปรับรูปแบบตามตลาดสมัยใหม่ แต่ยังคงรักษาเทคนิคดั้งเดิม แสดงถึงการคงอยู่ของรากวัฒนธรรม ภายใต้เศรษฐกิจทุนนิยม สอดคล้องกับสุดแสง Soodsang (2015) กล่าวว่า การพัฒนาลวดลายจักสานไม้ไผ่ ร่วมกับช่างฝีมือในจังหวัดพิษณุโลก แสดงให้เห็นถึงกระบวนการของภูมิปัญญาดัดแปลงที่มีการนำเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมมาปรับใช้ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกับช่างฝีมือในพื้นที่ ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน และเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 3) ผ้าทอ เป็นระบบการผลิตที่สืบทอดเฉพาะครอบครัวและเครือญาติผู้หญิง แสดงอัตลักษณ์ผ่านลวดลาย เครื่องแต่งกาย และการผสมผสานรูปแบบร่วมชาติพันธุ์ สะท้อนถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ละทิ้งโครงสร้างความรู้ดั้งเดิม สอดคล้องกับผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ขณะที่การทอผ้าไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการผลิตเครื่องนุ่งห่ม แต่ยังเป็นการถักทอรากฐานทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความงามของธรรมชาติ ผ่านลวดลายและสีสัน จนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชน ที่ไม่อาจเลียนแบบได้ ในอดีตของสังคมไทย การทอผ้าในครัวเรือนมีบทบาทเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะในวิถีเกษตรกรรมที่เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก ผู้หญิงจะเป็นผู้ทอผ้า ส่วนผู้ชายจะรับผิดชอบการทำเครื่องมือการทอผ้า การสืบทอดองค์ความรู้ในการทอผ้าดำเนินผ่านระบบครอบครัว จากแม่สู่ลูกผู้หญิง ไม่เพียงเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน แต่ยังเป็นกระบวนการฝึกฝนความละเอียด ความอดทน และจินตนาการเชิงศิลปะของผู้หญิงในชุมชนอีกด้วย (วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา, 2559)

กระบวนการผลิตหัตถกรรมในแต่ละประเภทจึงไม่ใช่เพียงการสร้างวัตถุ แต่เป็นพื้นที่ของการธำรงอัตลักษณ์ผ่านการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่มีพลวัตภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย

4.2.2.4 เส้นทางที่สี่การเปลี่ยนผ่านจากพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำทางการค้า การเปลี่ยนผ่านของศิลปหัตถกรรมชาวไทเขินในบ้านห้วยน้ำขุ่นจากบริบทของพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำเชิงพาณิชย์ สะท้อนถึงกระบวนการ เปลี่ยนทุนวัฒนธรรมเป็นทุนเศรษฐกิจ ที่ชุมชนเลือกใช้เพื่อธำรงอัตลักษณ์ ควบคู่กับการตอบสนองต่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ เช่น 1) เครื่องเงิน จากวัตถุศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรม เช่น ชันดอก ชันขอศีล ชันโตก ถูกผลิตซ้ำเป็นของตกแต่งและของที่ระลึกเพื่อขายในตลาดนักท่องเที่ยว กระบวนการนี้คือการต่อรองทางวัฒนธรรม ที่ยังคงความเชื่อเดิมผ่านรูปแบบใหม่ สอดคล้องกับลูคัส ซี ฮูซา Lukas C. Husa (2015) กล่าวว่า แนวคิดการค้าเชิงศักดิ์สิทธิ์

(Commodification of the Sacred) การเปลี่ยนจุดประสงค์และบริบท วัตถุศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ พระเครื่อง ตุ้มผ้า ผ้ายันต์ เมื่อถูกจำหน่ายในฐานะของที่ระลึก แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงจากบทบาทเดิมคือของใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาไปสู่บทบาทเชิงพาณิชย์ (Commodity) บนตลาดของนักท่องเที่ยวหรือผู้สะสม 2) เครื่องจักสาน พัฒนาจากเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและพิธีกรรม สู่อุตสาหกรรมร่วมสมัย เช่น ตะกร้าพลาสติกสีสันสดใส โดยยังรักษาเทคนิคการสานและลวดลายดั้งเดิม ซึ่งได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภคที่ให้คุณค่ากับงานฝีมือและความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang (2022) กล่าวว่า การรักษารากฐานด้านวัสดุและเทคนิคท้องถิ่น และปรับเปลี่ยนรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้รองรับสภาพแวดล้อมของตลาดร่วมสมัย เช่น การออกแบบภาชนะหรือของตกแต่งบ้านที่เหมาะสมกับผู้บริโภคปัจจุบัน ซึ่งไม่เพียงช่วยเพิ่มคุณค่าและตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความยั่งยืนในมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม 3) ผ้าทอ จากผ้าที่ใช้ในพิธีกรรมและชุดประจำชาติพันธุ์ กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น เสื้อผ้าพื้นเมือง ชุดชาติพันธุ์ ย้อมผ้าคลุมไหล่ ที่ผลิตภายใต้ระบบครัวเรือนและการรวมกลุ่มทอผ้า โดยยังคงใช้เทคนิคดั้งเดิมผสมผสานกับการออกแบบร่วมชาติพันธุ์ สอดคล้องกับกรณีผ้าทอที่ใช้ในพิธีกรรมและใช้ในชีวิตประจำวัน ที่กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมในชุมชน แสดงให้เห็นถึงการแปลงเป็นสินค้าทางมรดก (heritage commodification) กระบวนการที่ชุมชนนำเทคนิคและลวดลายดั้งเดิมของผ้าทอมาแปรสภาพเป็นสินค้าสำหรับตลาดท่องเที่ยวหรือการใช้งานใหม่ โดยยังคงสืบทอดความรู้และคุณค่าทางวัฒนธรรมไว้เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองแอฟริกาตะวันตกชี้ว่ากระบวนการเช่นนี้ทำให้ผ้าพื้นเมืองมีโอกาสสร้างรายได้และขยายตลาด พร้อมกับความรับผิดชอบในการรักษาความหมายทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ อัครควาย (Acquaye, 2018)

สรุปศิลปหัตถกรรมชาวไทเขินจึงไม่เพียงอยู่ในฐานะวัตถุทางพิธีกรรมเท่านั้น แต่ได้ถูก ผลิตซ้ำ ให้มีความหมายใหม่ในระบบเศรษฐกิจตลาดร่วมสมัย โดยยังคงสะท้อนคุณค่าเดิมผ่านการปรับตัวในบริบททุนนิยมอย่างมีพลวัต

4.2.3. การออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

4.2.3.1 การออกแบบลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน งานศิลปหัตถกรรม เครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทเขิน ทำการคัดเลือกลวดลายที่ได้จากเครื่องเขิน เครื่องจักสาน และผ้าทอเป็นลวดลายต้นแบบคือลายดอกบัวตอง จากการพิจารณาการคัดเลือกลวดลายที่เหมาะสมและแก้ไขลวดลายตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ลวดลายดอกบัวตอง สอดคล้องกับวุเลติช Vuletich (2015) กล่าวว่าลวดลายจากงานฝีมือพื้นบ้านได้รับการตีความใหม่และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แฟชั่น โดยยังคงตรึงการประพันธ์เชิงองค์ประกอบของลายฉบับดั้งเดิมไว้ในระดับโครงสร้าง ในขณะเดียวกันก็ผ่านกระบวนการทดลองรูปทรง ฟังก์ชัน และวัสดุ ทำให้ภาษาเชิงลวดลาย (pattern language) ของท้องถิ่นสามารถเดินทางสู่ตลาดสากลได้อย่างกลมกลืนและยั่งยืน กระบวนการนี้สะท้อนแนวคิดการแปลงเป็นสินค้า

(Commodification) อย่างเป็นระบบ โดยที่ยังรักษาแก่นแท้ของความหมายวัฒนธรรมภายใต้เงื่อนไขของบริบททางสังคมร่วมสมัย

4.2.3.2 การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากการลงพื้นที่ภาคสนาม และสังเกตแบบมีส่วนร่วมในประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า กลุ่มชาวบ้านใช้ยามในการทำทุกกิจกรรมภายในหมู่บ้าน ตั้งแต่การออกไปทำการเกษตร หรือใช้ในประจำวันแทนกระเป๋า และในงานประเพณีก็จะใช้ยามที่สวยงามพิเศษด้วยการตกแต่งและ การเลือกสีที่ใช้ในการออกแบบกระเป๋าผลิตภัณฑ์กระเป๋า ได้คัดเลือกสีกระเป๋าดำตามผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมที่ปรากฏในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ทำการออกแบบ 5 รูปทรง รูปทรงที่หนึ่ง กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปทรงที่สองกระเป๋ามีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปทรงที่สาม กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปทรงที่สี่กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และรูปทรงที่ห้ากระเป๋าสถิต (Crochet Bag) รวม 5 รูปทรง ทำการออกแบบรูปทรงละ 3 รูปแบบ รวมทั้งหมด 15 รูปแบบ ให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกรูปทรงละ 1 รูปแบบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 7 คน พิจารณาในการคัดเลือกรูปทรงละ 1 รูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากระบวนการออกแบบลวดลายเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ โดยมีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยและถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวให้แก่กลุ่มช่างฝีมือในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่ในภาคเหนือของประเทศไทย โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก การดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็นหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การสำรวจและรวบรวมลวดลายจักสานดั้งเดิมในพื้นที่ การออกแบบลวดลายใหม่โดยอาศัยความร่วมมือกับช่างฝีมือท้องถิ่น ไปจนถึงการพัฒนาแบบจำลอง และการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดในยุคปัจจุบัน จากการวิจัยพบว่า กระบวนการออกแบบลวดลายจักสานอย่างเป็นระบบสามารถจำแนกออกได้เป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การสร้างแนวคิด การปรับปรุงแบบ การเตรียมวัสดุ การทอลวดลาย การยื่นขอจดสิทธิบัตร และการสร้างแบบจำลองเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ลวดลายในรูปแบบสามมิติ ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นการบูรณาการภูมิปัญญาดั้งเดิมกับแนวคิดการออกแบบร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม ผลจากการพัฒนาองค์ความรู้ดังกล่าว พบว่าสามารถถ่ายทอดไปสู่ช่างฝีมือในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการนำความรู้ด้านการจักสานไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์หลากหลายประเภท เช่น หมวก พัด รองเท้า ฯลฯ ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้นอกจากจะเป็นสื่อกลางในการรักษาและเผยแพร่อัตลักษณ์ท้องถิ่นแล้ว ยังช่วยสร้างรายได้เสริมให้กับช่างฝีมือ ทั้งนี้ งานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยผ่านการพัฒนาลวดลายจักสานอย่างสร้างสรรค์ ที่สามารถเชื่อมโยงมรดกวัฒนธรรมเข้ากับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัยได้อย่างลงตัว (Soodsang, 2015)

4.2.4 ความพึงพอใจต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวตองและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จำนวน 5 รูปทรง ได้แก่ 1) กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) 2) กระเป๋ามีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) 3) กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) 4) กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และ 5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) ดังนี้

4.2.4.1 ความพึงพอใจต่อลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สอดคล้องกับงานวิจัย ศึกษาลวดลายผ้าปักอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ม้งในจังหวัดตาก และประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบชุดโต๊ะเครื่องแป้ง โดยนำรูปทรงของผ้าปักซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชาวม้งมาเป็นแรงบันดาลใจ การออกแบบดังกล่าวไม่เพียงเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่น แต่ยังมุ่งเน้นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงแปลกใหม่ สามารถใช้งานได้จริง และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จากการประเมินความพึงพอใจ พบว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจในระดับมากต่อชุดโต๊ะเครื่องแป้งที่ออกแบบ ทั้งในด้านรูปทรง ความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และความปลอดภัย (สมชาย บุญพิทักษ์, 2566)

1) ด้านประโยชน์ใช้สอย ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินในการนำไปใช้งาน ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่อนำไปตกแต่งผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของการใช้งาน เมื่อนำไปใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์อื่น ได้แก่ กระเป๋า เสื้อ กางเกง เครื่องประดับ รองเท้า การออกแบบลวดลายเริ่มจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบสนอง ความต้องการเชิงเฉพาะ ก่อนออกแบบโดยเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก สอดคล้องกับ (Pichayasoonthorn, 2013)

2) ด้านสีสันทัน ความสม่ำเสมอของสี สีที่ใช้มีความเหมาะสม และลงตัว สอดคล้องกับการเลือกใช้สีในการออกแบบลวดลายถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความน่าสนใจ ความพึงพอใจ และการรับรู้ของผู้พบเห็น โดยมีหลักการพื้นฐานอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1) ความกลมกลืนของสี 2) ความเหมาะสมของสี 3) ความสม่ำเสมอของสี 4) ความโดดเด่นที่สมดุล และ 5) ความรู้สึกเชิงอารมณ์และการรับรู้ของผู้ชม ดังนี้ 1) ประการแรกคือ ความกลมกลืนของสี หมายถึงการเลือกคู่สีที่อยู่ร่วมกันแล้วไม่ขัดแย้งทางสายตา โดยสามารถอาศัยวงล้อสีเป็นเครื่องมือ เช่น การเลือกใช้สีใกล้เคียงกัน (Analogous colors) หรือสีเดียวกันต่างเฉด (Monochromatic) เพื่อให้เกิดความลงตัวทั้งในด้านอารมณ์และความต่อเนื่อง 2) ประการที่สองคือ ความเหมาะสมของสี ซึ่งต้องพิจารณาทั้งด้านหน้าที่การใช้งาน กลุ่มเป้าหมาย และบริบททางวัฒนธรรม สีบางโทนจึงเหมาะกับผลิตภัณฑ์บางประเภทหรือบางวัฒนธรรมเท่านั้น เช่น สีเอิร์ธโทนเหมาะกับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน มากกว่าสีเมทัลลิกที่สื่อถึงความทันสมัย 3) ประการที่สามคือ ความสม่ำเสมอของสี เป็นหลักสำคัญที่ช่วยให้ชิ้นงานดูเรียบร้อยและมีคุณภาพ สีในแต่ละส่วนควรมีค่าความเข้มที่ใกล้เคียงกัน ไม่เพี้ยนหรือผิดเพี้ยนจนทำให้ผลิตภัณฑ์ดูด้อยคุณภาพ โดยเฉพาะในงานผ้าทอหรือสิ่งพิมพ์ 4) ประการที่สี่คือ มีความโดดเด่นแต่สมดุล สีที่ใช้ควรมีจุดเน้นบางจุดที่ดึงดูดสายตาแต่ไม่ขัดแย้งกับภาพรวม เช่น การใช้สีพื้นกลางและสีเด่นในสัดส่วนที่เหมาะสม จะช่วยให้ลวดลายดูน่าสนใจโดยไม่กรังรำ และ 5) ประการที่ห้าคือ ความรู้สึกเชิงอารมณ์และการรับรู้ของผู้ชมเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เพราะสีสามารถกระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกได้ เช่น สีแดงให้ความรู้สึกมีพลัง สีฟ้าให้ความรู้สึกสงบ การเลือกสีจึงควรวิเคราะห์ว่าต้องการสื่อสารความรู้สึกใดไปยังผู้บริโภค เพื่อให้สีสอดคล้องกับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์นั้น เกา (Gao, 2007)

กล่าวโดยสรุป การเลือกใช้สีอย่างมีหลักเกณฑ์ ไม่เพียงแต่ช่วยให้ลวดลายดูโดดเด่นและสวยงามเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับความพึงพอใจของผู้ใช้และสะท้อนอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน จึงเป็นแนวทางสำคัญที่นักออกแบบควรคำนึงถึงอย่างรอบด้าน

3) ด้านการออกแบบลวดลาย ลวดลายมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่ ลวดลายที่ออกแบบมีความเหมาะสม โดดเด่น และน่าสนใจ ลวดลายมีความละเอียด คมชัด สม่่าเสมอ ลวดลายมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ความเหมาะสมของระยะในการจัดวางลวดลาย สอดคล้องกับ พินโท Pinto, C. Z. (2013) กล่าวว่า การออกแบบลวดลายผ่านการเล่าเรื่องและสัญญาณ (Semiotics) ลวดลายถูกสร้างเป็นภูมิทัศน์แบบพกพา (Portable Landscapes) ที่มีความแปลกใหม่ แต่โดดเด่นทางวัฒนธรรม แสดงถึงความเหมาะสมในการจัดรูปแบบและองค์ประกอบลวดลายที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว สื่อสารเรื่องราวได้ชัดเจน

4.2.4.2 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบกระเป๋าลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

1) ด้านวัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูป และตกแต่งกระเป๋ากล่าวคือ กระเป๋าลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋าคงทนอายุการใช้งาน วัสดุประกอบตกแต่งมีความสอดคล้องกับการใช้งาน สอดคล้องกับ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มและขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน การประยุกต์ผ้าทอดั้งเดิมในการผลิตกระเป๋ายามเป็นการผสมผสานความรู้ดั้งเดิมและแนวคิดสมัยใหม่ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเสริมศักยภาพกลุ่มทอผ้าในการออกแบบ ผลิต และทำการตลาดด้วยตนเองความยั่งยืนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก เช่น การออกแบบ การสร้างแบรนด์ และช่องทางการจัดจำหน่ายการวิจัยในอนาคตควรพิจารณาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของการผลิตต่อชุมชนและท้องถิ่น (ฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์ และคณะ, 2568) และสอดคล้องกับ งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการออกแบบกระเป๋านั่งสุภาพสตรีโดยประยุกต์ลวดลายหนังใหญ่ ศิลปะไทยดั้งเดิมการออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายใหม่โดยใช้เอกลักษณ์ของหนังใหญ่ ผสมผสานความงามและประโยชน์ใช้สอยการพัฒนาารูปทรงกระเป๋ายังตามความนิยม เลือกใช้วัสดุคงทน เพื่อตอบโจทย์ผู้บริโภคที่ต้องการความแปลกใหม่ต้นแบบกระเป๋านั่งสุภาพสตรีที่ได้ ได้รับความพึงพอใจในระดับดี ทั้งด้านลวดลาย รูปทรง วัสดุ และการใช้งาน โดยนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ และสืบสานศิลปะไทย (ธรรมรัตน์ บุญสุข, 2566)

2) ด้านลวดลายที่ใช้ตกแต่งบนกระเป๋ากล่าวคือ การเลเซอร์คัต (Laser Cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน การจัดวางลาย เลเซอร์คัต (Laser Cutting) บนกระเป๋าลวดลาย อัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต(Laser Cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋าสอดคล้องกับ ภคพรหมณ์ สุขเกษม และ รวิเทพ มุสิกะปาน (2563) การพัฒนารูปแบบกระเป๋าด้วยลวดลายผ้าไหมทอผสมเปลือกหอยมุก การจัดวางลาย โดยการกำหนดขนาดของเปลือกหอยมุกที่กำหนดขนาด 0.45 มิลลิเมตร นอกจากนี้ขนาดของเปลือกหอยมุกไม่ควรมีขนาด 2 เซนติเมตรเพื่อสะดวกต่อช่างทอที่สามารถถ่วงเก็บได้และเป็นขนาดที่เหมาะสมต่อการนำมาตัดมุก โดยกำหนดเทคนิคการรีฟท์ใช้วัสดุเปลือกหอย2ขนาดทำให้การทอง่ายขึ้น

3) ด้านสีสันทที่ใช้ในผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน รูปทรง กล่าวคือ การใช้สีมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋การใช้วัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน การใช้สีมีความสอดคล้อง

กับรูปแบบกระเป๋า สอดคล้องกับ นีร ดาวเจริญพร และคณะ (2556)งานวิจัยนี้ศึกษาการออกแบบ ลวดลายดอกไม้ไทยบนกระเป๋าสตรี โดยใช้เทคนิคการพิมพ์ซิลค์สกรีน และเน้นการใช้สีและวัสดุ ที่เหมาะสม ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการออกแบบกระเป๋าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทเขินได้

4) ด้านรูปแบบกระเป๋า กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag), กระเป๋าที่มีช่อง ตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag), กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag), กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และ 5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) ลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์ ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) กล่าวคือ มีความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่น่าสนใจ มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋า มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ งานหัตถกรรม สอดคล้องกับ มาลี หมวกกุล และคณะ (2566) ลวดลายอัตลักษณ์เชียงร่าย ลายเชียงแสนหงษ์ดำเป็นลวดลายเก่าแก่ที่พบในพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคเหนือ ความหลากหลายใน ชาติพันธุ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้แก่ ไทยวน ลีซอ ไทลื้อ ม้ง เมี่ยน ไทหย่า ปกาเกอญอ และลาวหลวงพระบาง นำลวดลาย อัตลักษณ์และสีนำมาทำการออกแบบลวดลายลงบนระบบ คอมพิวเตอร์ แล้วทำการทอผ้าทอต้นแบบตีนจกราชภัฏเชียงรายด้วยเทคนิคจก พบว่าระดับ ความพึงพอใจโดยรวมระดับมากที่สุด

5) ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์กระเป๋า ลวดลายดอกบัวตอง จากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และ 5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) กล่าวคือ ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมา ตกแต่งลวดลายกระเป๋า ความละเอียด ประณีตในการตัดเย็บองค์ประกอบรวม และความสวยงามของ ลวดลายเมื่อนำมาตกแต่งกระเป๋า สอดคล้องกับ ฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์ และคณะ (2568) สมาชิกกลุ่ม ทอผ้ามีการพัฒนาลายผ้าดอกแก้ว เบญจรัตน์ โดยใช้กระบวนการทอแบบจกลาย มีการนำลายดอก แก้วเบญจรัตน์นำมาตกแต่งกระเป๋าย่อม 2 รูปแบบ กระเป๋าย่อมแบบมาตรฐาน กระเป๋าย่อมแบบห้อย สอก ผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นส่งเสริมภูมิปัญญาและอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อให้ เกิดรายได้และมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน

6) ด้านประโยชน์ใช้สอยโดยนำกระเป๋า ลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และ 5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) สามารถใช้ได้จริง มีความสะดวกสบายในการใช้งาน ใช้ได้หลาย โอกาส สอดคล้องกับพิมลพรรณ ธนเศรษฐ (2558) กล่าวว่า ทศนคติการตัดสินใจซื้อกระเป๋าแฟชั่นที่มี เอกลักษณ์ตามประโยชน์ การใช้งานเก็บของใช้ในกระเป๋าเป็นระเบียบ ให้ความสนใจกระเป๋าที่เป็น เอกลักษณ์ไทยผ้าและหนัง เน้นการออกแบบเป็นงานฝีมือ สอดคล้องกับ กิ่งกาญจน์ พิจิกขณา และ คณะ (2568) กล่าวว่า การเลือกผลิตภัณฑ์ของใช้ของที่ระลึก กลุ่มเป้าหมายจะนึกถึงประโยชน์ใช้สอย เป็นหลัก กระเป๋าสะพายที่กำหนดจากหนังวัว ซึ่งถือมีประโยชน์ใช้สอยคุ้มกับราคาขายแต่สามารถ ใช้ งานได้หลากหลาย

จากข้อมูลข้างต้น การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า ลวดลายดอกกบบัวทอง จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน วิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ด้านวัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและ ตกแต่งกระเป๋าด้านลวดลาย ด้านสีส้น ด้านรูปแบบกระเป๋า ลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการ เลเซอร์คัต (Laser Cutting) ด้านความสวยงาม ด้านประโยชน์ใช้สอย เป็นการถ่ายทอดรูปแบบ อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินผ่านลวดลายที่ปรากฏในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น ได้แก่ เครื่องเงิน ลวดลายลูกฮ้อด เครื่องจักสานลวดลายตาแหลว และผ้าทอลวดลายบัวคว่ำบัวหงาย โดยการออกแบบ กระเป๋าที่ได้รับแรงบันดาลใจจากยามที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และงานประเพณี เป็นการพัฒนารูปแบบ กระเป๋าที่สามารถนำมาต่อยอดให้กับชุมชน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว และเป็นการยกระดับลวดลาย อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ให้เป็นสัญลักษณ์ (Icon) เป็นการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจในระดับ ท้องถิ่นและระดับประเทศต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 2) ศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินและ 3) ออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 5 เครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 2) แบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวตองและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 30 คน ผู้ประกอบการด้านกระเป๋า จำนวน 15 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นจำนวน 15 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

5.1 สรุปผล

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 บริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน บ้านห้วยน้ำซุ่นที่แสดงออกผ่านเครื่องเงินเครื่องจักสาน และผ้าทอ โดยสามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 3 ระยะดังนี้

5.1.1.1 ระยะแรก (พ.ศ. 2480 – 2524) ระยะวางรากฐานชุมชน งานหัตถกรรมถูกใช้เพื่อยืนยันอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในพิธีกรรม ศาสนา และชีวิตประจำวัน โดยเน้นการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาภายในครอบครัวและเครือญาติ ได้แก่ 1) เครื่องเงินมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมของชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่นที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ และลัวะ โดยเฉพาะขันดอก ขันขอสีล และขันโตก ซึ่งใช้วางเครื่องสักการะ สะท้อนความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การผลิตขันดอกในระยะวางรากฐานชุมชนใช้ไม้ในป่าชุมชน เช่น ไม้ขนุนป่า ไม้ไผ่เอี้ยะและยารักจากต้นฮักโหม่ง โดยอาศัยภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดในครอบครัวและบรรพบุรุษ ภาชนะขันดอก ขันขอสีลและขันโตกมีลักษณะเรียบง่าย เน้นการใช้งานในพิธีกรรม

มากกว่าการตกแต่ง ภายใต้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เครื่องเงินกลายเป็นสัญลักษณ์ร่วมของชุมชน แสดงถึงการหลอมรวมวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนผ่านงานศิลปหัตถกรรม 2) เครื่องจักสาน มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ทั้งในด้านการใช้สอยในครัวเรือนและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทักษะการจักสานถูกสืบทอดผ่านครอบครัวและเครือญาติ และใช้วัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หวาย ผลิตภัณฑ์จักสานไม่เพียงตอบสนองการใช้งาน แต่ยังแฝงไว้ด้วยความเชื่อทางวัฒนธรรม เช่น การสานตาแหลวเพื่อป้องกันภัยใช้ในการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่แรกเกิดจนถึงการเสียชีวิต เครื่องจักสานจึงเป็นทั้งเครื่องมือดำรงชีพและสื่อทางจิตวิญญาณที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการอยู่ร่วมกันในชุมชนพหุวัฒนธรรม และ 3) ผ้าทอเป็นองค์ประกอบสำคัญในวิถีชีวิตของกลุ่มชาวไทเขิน โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ยังไม่มีโครงสร้างเศรษฐกิจชัดเจน การทอผ้าไม่เพียงตอบสนองความจำเป็นด้านเครื่องนุ่งห่ม แต่ยังเชื่อมโยงกับการจัดหาทรัพยากรท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียง และการแบ่งบทบาทหน้าที่ชายหญิงภายในครัวเรือน ผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบในการปั่นด้ายและทอผ้า ขณะที่ผู้ชายจัดหาอุปกรณ์ที่ทอผ้า กระบวนการทอผ้ายังเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาภายในครอบครัวและเครือญาติใกล้ชิดเฉพาะผู้หญิงและเป็นกลไกสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวไทเขินในบริบทของการปรับตัวสู่พื้นที่ใหม่

5.1.1.2 ระยะที่สอง (พ.ศ.2525 – 2546) ระยะวางรากฐานชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐเริ่มมีบทบาทในด้านทรัพยากรและนโยบาย ส่งผลให้เกิดการปรับตัวสู่เทคนิค และรูปแบบการผลิต โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์เดิมผ่านการปรับตัวต่อข้อจำกัด และเปิดรับการแลกเปลี่ยนกับชาติพันธุ์อื่น ได้แก่ 1) เครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นเป็นงานหัตถกรรมที่ผ산อยู่ในวิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะในประเพณีรอบปี เช่น สงกรานต์ ปอยสง่าลงบวชลูกแก้ว และพิธีเลี้ยงใจบ้านใจเมือง เครื่องเงิน เช่น ชันดอก ชันขอสีล และขันโตก เป็นภาชนะสำคัญในพิธีกรรม แสดงถึงความศรัทธาและความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายในพื้นที่เดียวกัน การผลิตเครื่องเงินอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่และยางรัก แต่เมื่อเกิดข้อจำกัดการใช้ทรัพยากรจากกฎหมายป่าไม้ในช่วงหลัง พ.ศ. 2529 ชาวบ้านจึงต้องปรับตัวด้วยการใช้วัสดุทดแทน เช่น ขี้เลื่อยผสมกาวและสีสังเคราะห์แทนยางรัก แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านวัสดุ เครื่องเงินยังคงดำรงอยู่ในฐานะเครื่องใช้ในพิธีกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์และความศรัทธาอย่างมั่นคง ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงเส้นทางพหุวัฒนธรรม ผ่านการแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการเรียนรู้ข้ามกลุ่มชาติพันธุ์อย่างกลมกลืน 2) เครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นเป็นงานหัตถกรรมที่อยู่ในวิถีชีวิต ความเชื่อ และพิธีกรรมของชุมชนมาอย่างยาวนาน โดยใช้ไม้ไผ่เสียดจากป่าชุมชนเป็นวัสดุหลัก เกิดการเรียนรู้การทดลองใช้ไม้ไผ่ที่มีอายุต่างกันถูกนำไปใช้ตามลักษณะงาน เช่น งานครัวเรือนทั่วไปใช้ไม้ไผ่อายุ 2 – 3 ปี ได้แก่ ตะกร้า กระดังส่วนไม้ไผ่อายุ 3 ปีขึ้นไป เหมาะสานตาแหลวและทำโครงสร้างจอบพาราหรือใช้ทำโครงสร้างบ้านเรือน ชาวไทเขินยังพึ่งพาเครือข่ายกับกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและลาหู่ในการจัดหาไม้ไผ่และหวาย เนื่องจาก การประกาศกฎหมายควบคุมทรัพยากรป่าไม้การใช้ไม้ไผ่ในเขตป่าสงวนในปีพ.ศ.2529 ส่งผลให้ต้องปรับตัวในการจัดหาวัตถุดิบเครื่องจักสานในชุมชนแบ่งเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ เครื่องใช้ในพิธีกรรม เช่น จอบพารา ตาแหลว และต้นครัวตาน และเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ตะกร้า กระดัง และส้อมไก่อ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่เพียงใช้

ในครัวเรือน แต่ยังสร้างรายได้เสริมผ่านการรวมกลุ่มผลิตเครื่องจักสานในชุมชน โดยอาศัยระบบการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านครอบครัวและการฝึกฝนลงมือปฏิบัติจริง และ 3) ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์และบทบาทของผู้หญิงในชุมชน การเรียนรู้การทอผ้าสืบทอดกันภายในครอบครัวผ่าน ย่าหรือยาย แม่และพี่สาว โดยเกี่ยวโยงกับพิธีกรรมและวิถีชีวิต เมื่ออพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่บ้านห้วยน้ำซุ่น กลุ่มไทเขินได้ปรับตัวผ่านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและภูมิปัญญากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ลาหู่ อาข่า และไทลื้อ วัตถุดิบหลักคือฝ้าย ซึ่งต้องแลกเปลี่ยนจากกลุ่มที่อยู่บนพื้นที่สูงเนื่องจากข้อจำกัดในการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบและวัสดุ เช่น ฝ้าย เส้นฝ้าย เลื่อมกลมสีเงินจากลาหู่ และไม้ไผ่สำหรับทำเครื่องมือทอผ้า ความสัมพันธ์เหล่านี้สะท้อนระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาและการเกื้อกูลภายใต้บริบทพหุวัฒนธรรมที่หล่อหลอมการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในพื้นที่

5.1.1.3 ระยะที่สาม (พ.ศ.2547 – ปัจจุบัน) ระยะชุมชนบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลงงานหัตถกรรมกลายเป็นสื่อกลางในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีการประยุกต์และต่อยอดอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัย ขณะเดียวกันยังคงรักษาแก่นของพิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิมไว้ ได้แก่ 1) เครื่องเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่สะท้อนการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย ได้แก่ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ ลัวะ อาข่า และลาหู่ โดยเฉพาะในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น สงกรานต์ ปอยสง่าลอง และพิธีสืบชะตา เครื่องเขินประเภทขันดอก ขันขอสืบ และขันโตกถูกใช้ร่วมกันในกิจกรรมสำคัญของชุมชน โดยทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีบทบาทในการผลิต จัดเตรียม และประกอบพิธี ทำให้เครื่องเขินกลายเป็นพื้นที่วัฒนธรรมร่วม (shared cultural space) ที่สร้างอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน นอกจากนี้ เครื่องเขินยังสะท้อนระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาอาศัย โดยมีการแลกเปลี่ยนวัสดุ เช่น ไม้ไผ่ จากกลุ่มอาข่าและลาหู่ แม้ในปัจจุบันบางวัสดุจะเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขเศรษฐกิจและทรัพยากร แต่เครื่องเขินยังคงทำหน้าที่รักษาสมดุลระหว่างความหลากหลายและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชุมชนพหุวัฒนธรรมในบ้านห้วยน้ำซุ่น 2) เครื่องจักสานของชาวไทเขินในบริบทปัจจุบันสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวของชุมชนต่อกระแสวัฒนธรรมร่วมสมัย จากเดิมที่เน้นความคงทนเพื่อใช้งานในครัวเรือน ปัจจุบันมีการพัฒนาเป็นของตกแต่งและของที่ระลึกที่ตอบสนองต่อรสนิยมตลาด โดยใช้วัสดุใหม่ เช่น เส้นพลาสติกและสารเคลือบเงา อย่างไรก็ตาม เครื่องจักสานที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ตาแหลว และจองพารา ต้นครัวตาน ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างมั่นคงผ่านระบบการถ่ายทอดภายในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่นและการรวมกลุ่ม แสดงถึงการรักษาสมดุลระหว่างอัตลักษณ์ดั้งเดิมและการปรับตัวตามบริบทสมัยใหม่ 3) ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินในบ้านห้วยน้ำซุ่นสะท้อนถึงพลวัตของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทพหุวัฒนธรรมร่วมสมัยได้อย่างยืดหยุ่น การแต่งกายที่เคยเป็นชุดชาติพันธุ์แบบดั้งเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนและผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น การสวมเสื้อไทใหญ่กับผ้าซิ่นไทเขินหรือใช้ผ้าซิ่นไทลื้อร่วมกับเสื้อปิดของไทเขิน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่ใช่การสูญเสียอัตลักษณ์ แต่เป็นการขยายขอบเขตของทุนทางวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการต่อรองความหมายและการแสดงตัวตนในสังคมที่หลากหลาย ผ้าทอจึงไม่เพียงเป็นศิลปหัตถกรรมแต่เป็นกลไกในการธำรงอัตลักษณ์สื่อสารความเป็นกลุ่ม และสร้างความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมท่ามกลางแรงกดดันของความทันสมัยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

5.1.2 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

5.1.2.1 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้านเครื่องเงิน 1) เส้นทางแรกการแลกเปลี่ยนซื้อขายวัตถุดิบ ชาวไทเขินพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น ไม้ไผ่เฮียะ ไม้เนื้ออ่อน และยางรัก (ยางฮักโหม่ง) จากป่าบนดอยตุงและป่าชุมชน แต่เมื่อรัฐประกาศควบคุมการใช้ทรัพยากรป่าไม้ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 ชาวบ้านจึงเริ่มแลกเปลี่ยนหรือซื้อวัตถุดิบจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ใกล้เคียง เช่น ลาหู่ อาข่า และไทใหญ่ ทำให้เกิดเครือข่ายการพึ่งพาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติของการผลิตเครื่องเงิน ส่งผลให้เครื่องเงินกลายเป็นผลผลิตจากระบบวัฒนธรรมร่วม (shared cultural economy) 2) เส้นทางที่สองโครงสร้างความเชื่อในพื้นที่ทางวัฒนธรรมเครื่องเงิน เช่น ชันดอก ชันขอศีล และขันโตก มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มไทเขิน เช่น การทำบุญ ถวายเครื่องไทยธรรม และการแสดงความเคารพต่อพระพุทธรูปเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลวดลายที่ปรากฏ ได้แก่ ลายลูกอ๊อด ลายดอกไม้ และลายเครือเถา ล้วนสะท้อนความเชื่อเรื่องความงาม ความเป็นธรรมชาติ และความเป็นมงคล เครื่องเงินจึงทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนกับศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และชุมชนในบริบทพหุวัฒนธรรม 3) เส้นทางที่สามกระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรม การผลิตเครื่องเงินในอดีตเป็นกิจกรรมในครัวเรือนโดยอาศัยแรงงานครอบครัวและการถ่ายทอดความรู้ผ่านชุมชน การเขียนลวดลายต้องใช้ทักษะช่างฝีมือ ซึ่งส่วนใหญ่เรียนรู้จากผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ขั้นตอนการผลิตครอบคลุมตั้งแต่การกลึงไม้ ลงรัก ขัดเงา ไปจนถึงการตกแต่งลวดลายด้วยสีธรรมชาติ ปัจจุบันแม้กระบวนการบางอย่างถูกลดทอน แต่ยังคงมีการเก็บบางขั้นตอนไว้ เช่น การขัดเงาและการใช้ลวดลายดั้งเดิม เพื่อคงอัตลักษณ์งานเครื่องเงินไว้ในบริบทใหม่ และ 4) เส้นทางที่สี่การเปลี่ยนผ่านจากพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำทางการค้า แม้เครื่องเงินจะยังคงบทบาทในพิธีกรรม แต่ก็มี การดัดแปลงเพื่อการใช้งานหรือจำหน่าย เช่น การผลิตพานหรือขันดอกจำลองที่ตกแต่งด้วยสีสังเคราะห์ ทาสารกันชื้น ใช้ไม้ชนิดใหม่ และมีขนาดเหมาะสมกับการตกแต่งบ้านหรือเป็นของที่ระลึก การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากข้อจำกัดของวัตถุดิบและความสะดวกในการผลิต ประกอบกับการแข่งขันกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้แก่ ถ้วยชามกระเบื้อง อ่างพลาสติกเครื่องเงินจึงกลายเป็น เครื่องใช้เชิงสัญลักษณ์ มากกว่าเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และสะท้อนพลวัตของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกนำมาใช้ซ้ำในระบบเศรษฐกิจวัฒนธรรมร่วมสมัย

5.1.2.2 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านเครื่องจักสาน 1) เส้นทางแรก การแลกเปลี่ยนซื้อขายวัตถุดิบ เครื่องจักสานของกลุ่มไทเขินใช้วัตถุดิบหลักคือไม้ไผ่เฮียะที่ทำได้ในพื้นที่ และจากกลุ่มชาติพันธุ์บนดอยตุง เช่น ลาหู่ อาข่า และไทลื้อ ซึ่งช่วยจัดหาไม้ไผ่ หวาย และเส้นพลาสติกจากพ่อค้าไทใหญ่ การแลกเปลี่ยนเช่นนี้เกิดจากความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และสะท้อนระบบเศรษฐกิจแบบพื้นบ้านที่ผูกโยงกับความรู้เชิงพื้นที่ 2) เส้นทางที่สอง โครงสร้างความเชื่อในพื้นที่ทางวัฒนธรรม เครื่องจักสานไม่ใช่เพียงของใช้ในครัวเรือน แต่ยังมีความหมายทางพิธีกรรม เช่น ตาแหลวใช้ปกป้องเด็กจากอำนาจเหนือธรรมชาติและช่วยให้ไร่นามีผลผลิตดี จองพาราสำหรับงานบุญปอยตั้งธรรม และตาแหลวเป็นส่วนหนึ่งของพิธีฮ้องขวัญและสืบชะตา สี ลวดลาย และวัสดุที่ใช้ในการจักสานจึงสะท้อนความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พลังปกป้องรักษา และการเชื่อมโยงกับวงจรชีวิตของชุมชน 3) เส้นทางที่สามกระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรม กระบวนการจักสานเป็นความร่วมมือระหว่างชาย หญิงในครอบครัว โดยฝ่ายชาย

จัดหาวัสดุและจักตอก ฝ่ายหญิงรับหน้าที่สานและตกแต่ง การฝึกทักษะสืบทอดกันในครอบครัวและผ่านการรวมกลุ่มฝึกอาชีพ ลวดลายมีความหมาย เช่น ลายก้างปลา ลายตาแมว ลายตาแหลว ที่เชื่อมโยงกับความคุ้มภัยและมงคล รวมถึงการนำเทคนิคจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ลวดลายหัวส้มจากคนพื้นเมือง และการย้อมดอกจากอาข่า ลาหู่ และ 4) เส้นทางที่สี่ การเปลี่ยนผ่านจากพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำทางการค้า แม้งานจักสานจะมีรากฐานจากบริบทพิธีกรรม แต่ปัจจุบันเริ่มมีการผลิตเครื่องจักสานในรูปแบบของของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก และสินค้าในตลาดชุมชน เช่น ตะกร้าสานสดใส โดยอิงจากความต้องการของผู้บริโภคสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม เครื่องจักสานที่ใช้ในพิธีกรรม เช่น ตาแหลว และจองพารา ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ สะท้อนความยืดหยุ่นของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการดำรงอยู่และพัฒนาไปพร้อมระบบเศรษฐกิจ

5.1.2.3 เส้นทางพัฒนาวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้านผ้าทอ

1) เส้นทางแรกการแลกเปลี่ยนซื้อขายวัตถุดิบ ผ้าทอของไทเขินมีรากฐานจากฝ่ายพื้นเมืองซึ่งแต่เดิมปลูกเองในชุมชน แต่เมื่อทรัพยากรธรรมชาติลดลง จึงต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนฝ่าย วัสดุตกแต่ง และอุปกรณ์จากกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียง เช่น ลาหู่ อาข่า และไทลื้อ นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนพืชสมุนไพรสำหรับการย้อมสีธรรมชาติ และซื้อสีสังเคราะห์จากพ่อค้าไทใหญ่ เพื่อเพิ่มทางเลือกและความทนทานของสีในปัจจุบัน 2) เส้นทางที่สองโครงสร้างความเชื่อในพื้นที่ทางวัฒนธรรม ผ้าทอมิบทบาทในพิธีกรรมทางศาสนาและวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ผ้าปูญณะสำหรับพิธีเซ่นหน้าพระพุทธรเจ้า ตุงผ้าทอที่ใช้ในวันสำคัญทางศาสนา และชุดปฏิบัติธรรมสีขาวที่แสดงถึงความบริสุทธิ์ ความเชื่อนี้เชื่อมโยงกับบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้สร้างสรรค์ผืนผ้า และสื่อสารความเป็นไทเขินผ่านงานหัตถกรรมศิลปหัตถกรรม 3) เส้นทางที่สามกระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรม การผลิตผ้าทอมีลักษณะการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยใช้ฝ่ายเป็นเส้นใยหลัก สีที่ได้จากพืชสมุนไพรธรรมชาติ และใช้ไหมมัดแบบพื้นบ้าน รูปแบบลวดลายโดดเด่น เช่น ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายริบบิ้น และลายลูกไม้ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะในแต่ละตระกูล การผลิตยังขยายสู่การจ้างแรงงานจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาช่วยปัก ลวดลาย ทำให้เกิดการผสมผสานและแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ และ 4) เส้นทางที่สี่ การเปลี่ยนผ่านจากพิธีกรรมสู่การผลิตซ้ำทางการค้า แม้ผ้าทอเคยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้งานในครัวเรือนหรือพิธีกรรมเท่านั้น แต่ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ เช่น ยาม ผ้าคลุมไหล่ และชิ้นแฟชั่นที่ตอบสนองตลาดผู้บริโภค การแต่งกายของชาวไทเขินเปลี่ยนจากชุดดั้งเดิมไปสู่รูปแบบร่วมสมัย เช่น การใส่เสื้อไทใหญ่คู่กับผ้าชิ้นไทเขิน หรือผสมกับวัฒนธรรมเมืองอย่างชุดลูกไม้และชุดไทยภาคกลางในงานมงคล สะท้อนถึงการต่อรองอัตลักษณ์และความยืดหยุ่นของทุนทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม

5.1.3 ออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

กระบวนการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์กระเป๋ากจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สามารถจำแนกได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก การออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน สามารถจำแนกได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก การกำหนดและถอดลวดลายจากงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่สอง การออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่สาม การคัดเลือกลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินจากผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่สี่ สรุปผลลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ประเด็นที่สอง ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินสามารถจำแนกได้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก แนวคิดในการออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า ขั้นตอนที่สอง การออกแบบสีผลิตภัณฑ์กระเป๋า ขั้นตอนที่สาม การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่สี่ การคัดเลือกการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่ห้า สรุปการคัดเลือกผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ขั้นตอนที่หก ขั้นตอนการผลิตกระเป๋าจาก อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และขั้นตอนที่เจ็ด ผลงานผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

และประเด็นที่สาม ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋า 15 คน และกลุ่มที่สอง กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน มีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์ลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน 3) ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวตองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน 4) ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

5.1.3.1 แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ การออกแบบลวดลายผลการคัดเลือกลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) พบว่าผู้เชี่ยวชาญ เลือกลวดลายจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ลวดลายที่ 1 ลวดลายดอกบัวตอง โดยมีเหตุผลประกอบ คือ การจัดวางองค์ประกอบที่เหมาะสม ลวดลายสะท้อนอัตลักษณ์ที่รวมลวดลายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน รูปทรงดอกมีความสวยงาม ข้อเสนอแนะ เพิ่มลวดลายเครื่องจักสานให้เด่นชัดมากขึ้น ลวดลายผ้าทอใส่เข้าไปในลวดลายจะทำให้ลวดลายมีเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรมไทเขินมากขึ้น เพิ่มลวดลายให้พลีไหว ควรนำลวดลายเครื่องเขินมาประกอบเพื่ออัตลักษณ์ให้โดดเด่นเหมาะสมกับวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

5.1.3.2 แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน การออกแบบกระเป๋า ผลการคัดเลือกผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ตกแต่งลวดลายดอกบัวตองด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) พบว่าผู้เชี่ยวชาญเลือกกลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) รูปแบบที่ 3 โดยมีเหตุผลประกอบ คือ มีดีไซน์เก๋ มีความทันสมัยเหมาะกับทุกวัย การวางลายตรงกลางทำให้โดดเด่น แฟชั่น กลุ่มที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) รูปแบบที่ 1 โดยมีเหตุผลประกอบ คือ มีความเป็นแฟชั่น ดูหรูหรา รูปทรงคล้องแขน เหมาะกับชุดทำงาน กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) รูปแบบที่ 2 โดยมีเหตุผลประกอบ คือ มีความเป็นแฟชั่น แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ไทเขินในรูปทรงย่ามผสมผสานกับแฟชั่นสมัยใหม่อย่างลงตัว รูปทรงเรียบง่ายสะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่วัฒนธรรมไทเขินในรูปทรงย่าม กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) รูปแบบที่ 3 โดยมีเหตุผลประกอบ คือ ดีไซน์เก๋ รูปทรง ทันสมัยเหมาะสมกับวัยรุ่น กลุ่มที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) รูปแบบที่ 3 โดยมีเหตุผลประกอบ คือ รูปทรงย่ามแต่มีความทันสมัย ดีไซน์ยังคงอัตลักษณ์ย่ามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

5.1.4 ความพึงพอใจของที่มีต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวทอง และผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน มีรายละเอียดดังนี้

5.1.4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 25 – 30 ปี กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามผู้ประกอบการกระเป๋าและกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 25,000 ระดับการศึกษา มีระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

5.1.4.2 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยซื้อ/ เคยใช้ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน ซึ่งประเภทกระเป๋าที่เลือกซื้อมากที่สุด กระเป๋าที่มีรูปทรงขนาดใหญ่ กระเป๋าที่มีช่องบรรจุของภายนอกหลายช่อง กระเป๋าคัลยัตถ์ กระเป๋าที่ขึ้นรูปด้วยการถัก หรือมีส่วนประกอบด้วยการถัก กระเป๋าแบบมีคล้อยคล้องมือตามลำดับ โอกาสในการใช้งานกระเป๋า ชุดทำงาน/ เป็นทางการ และใช้ในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น งานบุญ ประเพณี ตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน คุณภาพของสินค้า เช่น ความทนทาน การตัดเย็บประณีต สี สีสัน สวยงาม การตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ซื้อทุก 6 เดือน ราคา 1,001 – 1,500 บาท/ ใบ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อส่วนใหญ่ คือ ตัดสินใจจากคู่สมรส

5.1.4.3 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวทองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมจากแต่ละด้านของการประเมิน พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายดอกบัวทองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$) สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้ความสม่ำเสมอของสี และลวดลายมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่ ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมาได้แก่ ลวดลายที่ออกแบบมีความเหมาะสม โดดเด่น และน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.40$) ความเหมาะสมของการใช้งาน เมื่อนำไปใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์อื่น เช่น กระเป๋า เสื้อ กางเกงเครื่องประดับ รองเท้า ฯลฯ ลวดลายมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ความเหมาะสมของระยะในการจัดวางลวดลาย ($\bar{X} = 4.33$) ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินในการนำไปใช้งาน ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่อนำไปตกแต่งบนผลิตภัณฑ์และลวดลายมีความละเอียด คมชัด สม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.27$) สีที่ใช้ มีความเหมาะสม และลงตัว ($\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ

5.1.4.4 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายดอกบัวทองจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) พบว่า ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่า กระเป๋ารูปทรงที่ 4 Sculptural Shapes Bag มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมา ได้แก่ กระเป๋ารูปแบบที่ 5 Crochet Bag ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.35$) กระเป๋ารูปแบบที่ 2 Cargo Bag ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.34$) กระเป๋ารูปแบบที่ 3 Oversized Bag ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และกระเป๋ารูปแบบที่ 1 Bucket Bag ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

5.2.1.1 ควรส่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน เพื่อการร่วมสืบทอดงานหัตถกรรมนี้ให้คงอยู่ไปพร้อมกับบริบทแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

5.2.1.2 ควรศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสินค้าหรือบริการที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์จากเครื่องเงิน เครื่องจักสานและผ้าทอที่สามารถเป็นของฝาก หรือของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้หมู่บ้านหัตถ์น้ำขุนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.2.1.3 หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรเอกชนจะช่วยให้การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการสร้างตลาดและส่งเสริมการตลาดสินค้าเครื่องเงิน เครื่องจักสานและผ้าทอ รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านให้สามารถรองรับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

5.2.1.4 ควรส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านหัตถ์น้ำขุน เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น การฟ้อนรำและการทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

5.2.1.5 งานศิลปหัตถกรรมควรพัฒนารูปแบบและการออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดสมัยใหม่ เช่น การผสมผสานระหว่างลวดลายดั้งเดิมและลายที่ทันสมัย รวมถึงการใช้วัสดุสังเคราะห์ที่มีคุณสมบัติทนทานและสะดวกในการดูแลรักษา ควรพัฒนาสู่ผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้งานในหลายบริบท เช่น ของตกแต่งบ้าน กระเป๋า เพอร์นิเจอร์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการทั้งความสวยงามและการใช้งานจริง

5.2.1.6 ควรมีการใช้ช่องทางออนไลน์ในการโปรโมทและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เพื่อขยายตลาดไปยังกลุ่มลูกค้าทั่วโลก โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย การปรับตัวของงานหัตถกรรมเพื่อรองรับความต้องการของตลาดโลกในเชิงการออกแบบและการผลิตที่ทันสมัยสามารถช่วยให้ผลิตภัณฑ์ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

5.2.1.7 การเลือกแบบกระเป๋าอัตลักษณ์ไทเขิน เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าที่แสดงถึงอัตลักษณ์ไทเขิน

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของกระบวนการผลิตที่ใช้เทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) และวัสดุที่ใช้ในผลิตภัณฑ์กระเป๋า เช่น การใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือการลดการใช้พลังงานในการผลิต เพื่อให้การผลิตกระเป๋ามีความยั่งยืนและสอดคล้องกับกระแสการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5.2.2.2 ควรทดลองใช้วัสดุหรือเทคนิคการผลิตที่หลากหลาย เช่น การใช้ผ้าหรือวัสดุจากธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อนำมาผสมผสานกับลวดลายจากอัตลักษณ์ไทเขิน และการทดลองใช้เทคนิคการตัดหรือการพิมพ์อื่น ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มความน่าสนใจในผลิตภัณฑ์กระเป๋า

5.2.2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อกระเป๋ามีลวดลายจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทเขิน เพื่อประเมินความสามารถในการแข่งขันในตลาดกระเป๋าแฟชั่นที่มีการแข่งขันสูง และทดสอบการยอมรับในเชิงการค้า

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ อัดตปัญญา. (2562). *การศึกษาปัจจัยและภูมิปัญญาหัตถกรรมท้องถิ่นเครื่องจักสานด้วยไม้เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- กรมป่าไม้. (2529). คู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอนุญาตไม้และของป่า. กรุงเทพฯ.
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2558). *ถิ่น. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์*
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2566). *แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)*.
<https://dsdw.go.th/Data/ContenttableFiles/Files/fz5bdi3p.pdf>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). *แผนแม่บทการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. <http://www.harvardasia.co.th/wpcontent/uploads/2022/08/503.pdf>
- กัมปนาท จันต๊ะคาด, นาวิน พรหมใจสา, วรณะ รัตนพงษ์, และ ธัญญลักษณ์ แซ่เลี้ยว. (2020). ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอนุภูมิภาคน้ำโขง: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในประเทศไทย ลาว เมียนมาร์ และจีน จังหวัด เชียงราย. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(2), 320 – 333
- กิงกาญจน์ พิจักขณา, ทินวงศ์ รักอิสสระกุล, พิมพ์จุฑา พิกุลทอง, อุทัยวรรณ ประสงค์เงิน และ ประชา พิจักขณา. (2568). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหนังเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับ ผลิตภัณฑ์หนังสู่ตลาดเชิงพาณิชย์ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*, 12(1), 1 – 17
- โกมินทร์ วังอ่อน, ชาญชัย ฤทธิร่วม, วรณะ รัตนพงษ์ และ อารีย์ บินประทาน. (2566). การสร้างพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและไตเงินในบริบทการค้าและการท่องเที่ยวอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย*, 4(2), 1 – 14
- คมชัดลึก. (2560). *โครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงราย*.
<https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/283387>
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2558). *อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง*. ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, <https://wsc.soc.cmu.ac.th/womancenterreportupload/0.21523100-1533827130.pdf>
- ฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์, กิตติศักดิ์ เรืองวชิระปัญญา, ภัทราพร ภาระนาถ, สุปัตรา โสระธิวา และ มนชยา สภานุชาติ. (2568). การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าย่างจากผ้าพื้นถิ่น อัตลักษณ์ชุมชนตำบลมหาไชย จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารนวัตกรรมการบริหารธุรกิจและการบัญชี*, 1(1), 64 – 78
- เฉลิมศักดิ์ บุตรพวง, ทุน อี ซอว์ และ ธนชาติ เกิดเกรียงไกร (2567) บทบาทผู้หญิงลาวและผู้หญิงพม่ายุคใหม่ในอารยธรรมลุ่มน้ำโขง. *วารสารมนุษยสังคมศาสตร์*. 2(2), 51 – 60
- ชนินทร์ จิตต์โกมุท. (2551). *ความรู้เรื่องเครื่องหนัง*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณฐมนต์ ปัญจวิณิน. (2556). *ปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพ*.
<https://www.gotoknow.org/posts/268835>

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ญาณิศา โกมลสิริโชค. (2564). การพัฒนารูปแบบและคุณภาพของสินค้าสิ่งทอให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
- ฐาปกรณ์ เครือระยะ. (2562). ฮายลายฮายดอกเทคนิคงานเครื่องเงินบ้านนันทาราม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจิตรศิลป์ Journal of fine arts*, 10(1), 157 – 182
- ณงค์นุช นทีพายัพพิศ. (2562). การออกแบบลวดลายสู่การสร้างสรรค์เชิงพาณิชย์. <https://plan.Rmutl.ac.th/news/13065-2020-02-19>
- ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2556). การสืบทอดทางวัฒนธรรม (cultural inheritance) ที่ประสบความสำเร็จ. <http://nattawats.blogspot.com/2013/04/cultural-inheritance.html>
- ดู, เคนิด. (2563). แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ไม่แกะสลักบ้านซ้อเหอ มณฑลยูนนาน และไม้แกะสลักบ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา
- เดวิด คินส์นีย์. (2551). นิเวศวิทยากับศาสนา. (Ecology and Religion) สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา
- ตาล ต้าคำจริง, คณะกรรมการหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นหมู่ที่ 1. (2566). แผนพัฒนาหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นหมู่ที่ 1 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ปี2567.
- ทองเจือ เขียดทอง. (2556). ผ้าปักม้ง การพัฒนาลาย และผลิตภัณฑ์ตกแต่งภายในเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 17). บิสซิเนส อาร์แอนด์ดี.
- ธงชัย ปันสุข, ศิริกร อินคำ, พรสวรรค์ มณีทอง, กมลฉัตร ศรีเจริญลาภ และ สิทธิการ ทายาง. (2567). การพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 12(2), 101 – 11
- ธรรมรัตน์ บุญสุข. (2023). นวัตกรรมงานสร้างสรรค์ การพัฒนาออกแบบลวดลายหนังใหญ่ เพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง สุภาพสตรี จังหวัด สิงห์บุรี. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการวิจัยและงานสร้างสรรค์*, 10(2), 97 – 113
- ธวัชชัย เทียนประทีป. (2561). ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังกระเป๋า(ฉบับสุดคุ้ม). วาดศิลป์.
- ธีรศักดิ์ สุตินติกมล. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปกร. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/2328/1/58262909.pdf>
- นงเยาว์ เนาวรัตน์, บัณฑกานต์ แสงทอง, ทอเพริญ อินตะพิงค์, วสันต์ สรรพสุข, พิลาร์ นาสี, ธนพงษ์ ทันแสน, ชลธิชา หงษ์เกรง และ ไพศาล จันดี. (2562). การพัฒนาหลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในพื้นที่ชายขอบ (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- นภาพร อัคระรังษีสกุล. (2562). ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยรังสิต ครั้งที่ 14 (หน้า 1 – 12). มหาวิทยาลัยรังสิต. <https://rsucon.rsu.ac.th/files/proceedings/nation/>
- นิตาริ ใจชื่อ. (2560). รูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
- นิตาริ ดาวเจริญพร, ปิยะ อิมศรี และ รุ่งทิพา ดวงสุตา, (2565). การออกแบบลวดลายงานดอกไม้แบบไทยบนกระเป๋าสตรีจากผ้า ด้วยเทคนิคการพิมพ์ซิลค스크린. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 21 – 32
- บุศรินทร์ เลิศขลิทสกุล. (2561). เส้นทางอพยพของคนไทยกับการจัดการการย้ายถิ่นภายใต้แนวคิดสัญญาชาติทางวัฒนธรรมในเนเธอร์แลนด์. วารสารพัฒนศาสตร์ไทยนอกแผ่นดินไทย, 1(2), 8 – 57
- บุษราคัม ยอดชะลูด, วรวรรณ์ ศรียาภัย, บุญยงค์ เกศเทศ และ จารุวรรณ เบญจาทิกุล. (2565). อัตลักษณ์ภาษาศิววรรณกรรมโดยหยาเชียงราย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 9(1), 28 – 49
- เบญจวรรณ สุขวัฒน์. (2558). การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน: การต่อรองเพื่อสิทธิการเป็นพลเมืองทางวัฒนธรรม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปฐมชัย กรเลิศ. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์หมวกก๊อบโต้บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอนายูง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารบัญชีปริทัศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 4(1), 52 – 62
- ประพันธ์ เดชากว้างไกล, คณะกรรมการหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 18. (2566). แผนพัฒนาหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ปี 2567.
- ปิยะนุช เจตียยอด. (2566). การออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเงิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 5(3), 86 – 98
- เผ่าทอง ทองเจือ. (2561). ผ่อผ้างามเขาสองกั้น. สยาม เอ็ม แอนด์ บี พับลิชชิง.
- พรรณี พิมาพันธุ์ศรี. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการคิดสร้างสรรค์สู่การเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 9(2), 105 – 116
- พรเทพ เลิศเทวศิริ. (2561). รวมบทความวิชาการและบทความวิจัยด้านการออกแบบศึกษา. ศูนย์หนังสือจุฬา
- พระครูไพโรจน์ สุตรัต. (2567). แบบรายงานผลการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแม่ฟ้าหลวง. วัดบ้านห้วยน้ำซุ่นตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย.
- พระนคร ปริงฤทธิ์ และ จิตนา มัธยมบุรุษ. (2553). เครื่องสักการะและเครื่องประกอบพิธีในพระพุทธศาสนาเมืองเชียงตุง. มรดกล้านนา
- พระนคร ปริงฤทธิ์, จิตนา มัธยมบุรุษ และ รุ่งทิพย์ กล้าหาญ. (2552). ประเพณี 12 เดือนเมืองเชียงตุง. มรดกล้านนา

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และ อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด. (2563). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม พหุวัฒนธรรมในประเทศไทยกรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 5(3), 315 – 324
- พระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530. (2530, 2 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 104 ตอนที่ 220.
- พระราชบัญญัติป่าไม้. พ.ศ 2532.(2532,9 มกราคม). *เรื่องกำหนดขนาดจำกัดไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้*. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. (2563). *ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร* (องค์การมหาชน).sac.or.th: <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/175/>
- พันธุ์ภา แยมชุตติ, ปทุมวัลย์ เตโช และ ชีรวัฒน์ ธวัชรตันโกคิน. (2567). แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญา หัตถกรรมท้องถิ่นเครื่องจักสาน จากไม้ไผ่ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 7(2), 222 – 232
- พัชรเมธา ตระกูลพันธ์. (2559). ผลกระทบที่หัตถกรรมกับการพัฒนาสู่สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 36(1), 66 – 80
- พิมลพรรณ ธนเศรษฐ. (2558). *โครงการธุรกิจออกแบบผลิตและจำหน่ายกระเป๋าแฟชั่น* (โครงการวิจัย). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- พิพิธภัณฑธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ. (2560) *เครื่องเงิน หัตถศิลป์แห่งภูมิปัญญา.นิทรรศการออนไลน์*.(27 กันยายน 2560). <https://museum.socanth.tu.ac.th/knowledge/past-exhibition/>
- พินาลิน สาริยา. (2549). *การออกแบบลวดลาย*. โอเดียนสโตร์.
- แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง. (2549). *แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism)*. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติ สาขาสังคมวิทยา ครั้งที่ 3, สภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.
- ภคพรหมณ์ สุขเกษม และ รวิเทพ มุสิกะปาน. (2563). การพัฒนารูปแบบกระเป๋าด้วยลวดลายผ้าไหม ทอผสมเปลือกหอยมุก. *วารสารศิลปกรรมสาร*, 13(1), 91 – 112
- ภริตพร แก้วแกมเสื่อ. (2562). การอนุรักษ์ สืบสานและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน โดยแนวคิดทางการออกแบบผลิตภัณฑ์. *วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*, 19(2), 68 – 96
- ภณทิรา ไชยแก้ว. (2559). *วิถีชีวิตในพหุวัฒนธรรม*. ศิลปินพหุวัฒนธรรมปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ (ศิลปะไทย). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนินทรา ทุมโสมิต และ อนุชา แผงเกษร. (2567). พหุวัฒนธรรมพลวัตของย่านชุมชนเก่าสู่การออกแบบเส้นทางวัฒนธรรมผ่านสื่อเพื่อการเรียนรู้คุณค่าวิถีชุมชนกรณีศึกษาย่านบางโพ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 11(7), 130 – 139
- มานพ ศิริบุญญกิจ. (2555). เทคโนโลยีเครื่องตัดเลเซอร์และการนำไปใช้สำหรับการออกแบบเฟอร์นิเจอร์กรณีศึกษาชิ้นหนังสือลำดับชั้น. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 15(2), 25 – 33

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- มานพ สารสุข. (2557). การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมในงานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ชุมชน. *วารสารวิทยาศาสตร์ คชสาร*, 36(1), 22 – 34.
- มาลี หมวกกุล, สมล สังคะรัตน์, ณัฐวุฒิ เงามะหวาน และ ศรี ธรรมวงศ์. (2566). การออกแบบลวดลายและสีผ้าทอตีนจก อัตลักษณ์จังหวัดเชียงราย และราชภัฏเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์ วิชาการ*, 16(1), 35 – 51
- รสสุคนธ์ เนาวบุตร และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2558). แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *Veridian E-journal, Silpakorn University*. 8(2), 420 – 435
- ลักขณาดี กันตธี. (2559). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนกลุ่มชนชาติพันธุ์ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพายัพ*. 10(2), 240 – 250
- เลหล่า ตรีเอกานุกุล. (2560). การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไทใน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายและอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. (โครงการวิจัย). กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
- วรพจน์ วิเศษศิริ. (2565). การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรพจน์ วิเศษศิริ และ วศิน ปัญญาอุตรตระกูล. (2566). การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขรมณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาช่วง พ.ศ. 2490-2562. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(2), 53 – 72
- วรสิทธิ์ โอภาส, สิริรัตน์ แก้วเนตร, เบญจมาศ โตปินใจ และ พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, (2549). การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในชุมชนหลากหลายชาติพันธุ์กรณีบ้านห้วยน้ำขุ่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย (งานวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม. <http://research.culture.go.th/index.php/research/nt/16-research/195-2012-09-15-19-50-57.html?pop=1&tmpl=componen>
- วรสุตา วัฒนวงศ์. (2557). การบูรณาการวิถีชีวิต อัตลักษณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาสู่ความมั่นคงของเยาวชนนอกระบบ (รายงานการวิจัย): มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่.
- วรารักษ์ สำเภา และ อนุชา แพ่งเกสร. (2565). วัฒนธรรมการแต่งกายสตรีมุสลิม: มุมมองอัตลักษณ์การดำรงอยู่ของความศรัทธา และความงามในบริบทปัจจุบัน. *วารสารศิลปกรรมสาร*, 15(2), 106 – 128
- วสันต์ พรหมมาลี, คณะกรรมการหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นหมู่ที่ 17. (2566). แผนพัฒนาหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นหมู่ที่ 17 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ปี2567.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- วสิน อุ๋นจะนำ และ ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (2563). ชื่นไหมคำเชียงตุง การสืบทอดและผลิตซ้ำในวัฒนธรรมล้านนาร่วมสมัย. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 42(2), 345 – 360
- วัฒนะ จุฑะวิภาต. (2555). *ผ้าทอกับชีวิตไทย* (โครงการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา (2559) *กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม*. บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วายุเฟอร์นิเจอร์. (2565). หนังสือพิมพ์มาจากอะไร. <https://www.wayufurniture.com/Knowledge/artificial-leather/>
- วิบูล ลีสุวรรณ. (2532). *เครื่องจักสานในประเทศไทย*. โอเดียนสโตร์.
- _____. (2553). *นามานุกรมเครื่องจักสาน*. เมืองโบราณ.
- วิถี พาณิชพันธุ์. (2558) *เครื่องเงินในเอเชียอาคเนย์*. โรงพิมพ์เมืองนารัตน์.
- _____. (2561). *เครื่องเงินในวัฒนธรรมล้านนา*. สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิวิทย์ ประสานศักดิ์ทวี, จารุวรรณ ขำเพชร และ กัมปนาท บริบูรณ์. (2560). การจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชนเผ่าญ้อฮก. *Veridian E-journal, Silpakorn University*. 10(2), 110 – 123
- ศมล สังคะรัตน์. (2565). อัตลักษณ์ชุมชนด้านสิ่งทอของชาวปกาเกอะญอตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 15(2), 1 – 19
- ศศิธร สมอินทร์. (2568). การสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวตำบลหนองแก้ว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 29(2), 142 – 149
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2564). *บ้านห้วยน้ำขุ่นจังหวัดเชียงราย*. <https://communityarchive.sac.or.th/community/BanHuaiNamKhun>
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2566). *ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน*. <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/74>
- ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน). (2557). *เอกลักษณ์และลวดลายผ้าชาวเขา*. พระนครศรีอยุธยา. บริษัท สยามคัลเลอร์พรีน จำกัด.
- สมจันทร์ ศรีปรีชยานนท์, พระครูสิริธรรมบัณฑิต, พระมหาภิรติ ฉัตรแก้ว, สหทัยา วิเศษ และ ปาณิสรา เทพรักษ์. (2564). ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 6(2), 287 – 305
- สมชาย บุญพิทักษ์ (2566). การศึกษาและออกแบบชุดโต๊ะเครื่องแป้ง จากลวดลายผ้าปักอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ ม้ง จังหวัด ตาก. *Journal of Industrial Education*, 22(2), 47-56.
- สมจันทร์ ศรีปรีชยานนท์, พระครูสิริธรรมบัณฑิต, พระมหาภิรติ ฉัตรแก้ว, สหทัยา วิเศษ, และ ปาณิสรา เทพรักษ์. (2564). ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แห่งมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในล้านนา. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 6(2), 1-17.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- สถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่น. (2565). *สถาบันช่างศิลป์ท้องถิ่น*. <https://thaiartisan.org/article/81>
- สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย. (2565). 10 ชนเผ่า. <https://impect.or.th/?cat=52>
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และ ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว. (2567). ระบบความเชื่อกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมพรมแดนแห่งความรู้ของการวิจัยวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(2), 81 – 100
- สหวัดน์ แนนหนา. (2565). การเพิ่มมูลค่าให้แก่ทุนทางวัฒนธรรม. <https://www.finearts.go.th/promotion/view/7297-บทความ-การเพิ่มมูลค่าให้แก่ทุนทางวัฒนธรรม-โดยนายสหวัดน์-แนนหนา-อธิบดีกรมศิลปากร>
- สิทธิโชค ปาณะศรี, พระปลัดสาคร สาครโร (นุ่นกลับ) และ พระครูอรุณโกศลกิจ. (2561). พหุวัฒนธรรมในมุมมองของปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารวารสารเซนต์จอห์น*, 2(1), 102 – 114
- สุกานดา ถิ่นฐาน. (2565). *พุทธวัฒนธรรม: การออกแบบอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาเส้นทางรถไฟสายมรณะ จังหวัดกาญจนบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขุภบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร. (2567). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวในสังคมไทย. *วารสารกวีวันพะเยา*, 1(3), 51 – 59
- สุภาภรณ์พิมพ์ คล้ายธานี, พระราชสิทธิเวที, พระครูศรีเมธากรณ์, และ พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี. (2561). *การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน*. หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ วัดพุทธวันใต้ติการาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภัทรี เปี่ยมสุวรรณกิจ, บุญสม เกษรประดิษฐ์, และ กนกรัตน์ ยศไกร. (2561). การดำรงอยู่ของผ้าทอไทลื้อจังหวัดเชียงราย บทวิเคราะห์เศรษฐกิจวัฒนธรรม. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 11(1), 43 – 52
- สุภัทธร หนุ่มคำ. (2563). *ความเป็นพลเมืองกับการบริหารจัดการตนเองของชุมชนเพื่อการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ศึกษาชุมชนเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขุภบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. (2564). *เสน่ห์เชียงรายหลากหลายชาติพันธุ์*. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
- สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). *อุตสาหกรรมวัฒนธรรม/อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ คืออะไร*. <http://ocac4u.blogspot.com/2009/01/blog-post.html>
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจและผลิตผลป่าไม้ กรมป่าไม้. (2547). *การจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่*. หจก.อักษรสยามการพิมพ์.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2559). *กลุ่มชาติพันธุ์ไทจีน/ไทเขิน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. <https://www.culture.cmru.ac.th/web60/learningcenter/>

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ออมฤทัย มั่นนุช. (2554). “การทอผ้า” ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. <http://www.m-culture.in.th/album/70259>
- อ้อยทิพย์ พลศรี. (2545). *การออกแบบลวดลาย*. โอเดียนสโตร์.
- อัญชลิตา สุวรรณขภู. (2565). ทฤษฎีพหุวัฒนธรรมนิยมของ ชาร์ลส์ เทย์เลอร์. *วารสารมจร.ปรัชญาปริทรรศน์*, 5(2), 65 – 77
- อนันท์ กาญจนพันธุ์. (2551). *พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม* (รายงานการวิจัย). ศูนย์ภูมิภาคทางสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารีวรรณ หัสติน. (2559). ภูมิปัญญาและการสืบทอดผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ จังหวัดนครนายก. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 17(32), 73 – 88
- อาภาพรรณ ชนานิยม. (2556). การกำหนดแนวคิดของ ผลิตภัณฑ์. สถาบันพัฒนาวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- อุทัย ภูคดหิน, สุทัศน์ ประทุมแก้ว, ทิพย์ภวิษฐ์ ไสชาติ และ พีรวัส อินทวิ. (2022). พหุวัฒนธรรม: การอยู่ร่วมกันของชุมชนตามแนวสธารณียธรรมเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(5), 2313 – 2325
- Acquaye, R. (2018). *Exploring Indigenous West African fabric design in the context of contemporary global commercial production* [Doctoral Dissertation, University of Southampton]. https://eprints.soton.ac.uk/429749/1/Final_PhD_Thesis_25751093.pdf
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. Basic Books.
- Fatimah Siti. (2023). Article Infomtion. *International Journal of Islamicate Social Studies*. 1(2), 70 – 82
- Gao, X. (2007). A quantitative study on color harmony [Doctoral dissertation, Hong Kong Polytechnic University]. https://theses.lib.polyu.edu.hk/handle/200/3321?utm_source=chatgpt.com
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (D. Nicholson-Smith, Trans.). Blackwell. (Original work published 1974).
- Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.
- Husa, L. C. (2015). *The commodification of handicrafts in Southeast Asia: A social and economic historical analysis* (pp. 74 – 86). Department of Economic and Social History, University of Vienna.
- Infash. (4/07/2023). Color trends update 2025 โดย อ.สุธินี ตันอังสนากุล รองประธานสถาบันวิจัยเทรนด์ระดับโลกนานาชาติ (INTERCOLOR) <https://www.facebook.com/InfashThailand/videos/color-trends-update-2025>

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Scott, J. C. (2009). *The art of not being governed: An anarchist history of upland Southeast Asia*. Yale University Press. <https://files.libcom.org/files/Art.pdf>
- Jung Choo, H., Moon, H., Kim, H., & Yoon, N. (2012). Luxury customer value. *Journal of Fashion Marketing and Management: An International Journal*, 16, 81 – 101
- Krumrey, K. (2022). *Intercultural communication for the community college* (2nd ed.).
- Lai, C. I. (2016). *Materialising the immaterial: the crafting of Taiwanese bamboo design*. [Unpublished Doctoral dissertation]. University College London.
- Afroza, N. (2023). John Locke on Personal Identity: Memory, Consciousness and Concernment. *Open Access Library Journal*, 10(12), 1 – 21
- Malović, N., & Vujica, K. (2021). Multicultural society as a challenge for coexistence in Europe. *Religions*, 12(8), 615.
- Mead, G. H., & Cooley, C. H. (2024). *The work of Charles Horton Cooley in sociology*. Easy Sociology. <https://easysociology.com/sociology-theorists/the-work-of-charles-horton-cooley-in-sociology/>
- Petersen, W. (1957). *A general typology of migration*. Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Society, Washington, D.C.
- Pichayasoonthorn, P. (2013). *Foundation of Design*. Chulalongkorn University Press.
- Pinto, C. Z. (2013). *Narratives for print textile pattern design: Poetic dialogues in spaces* [Doctoral Dissertation, Tama Art University]. <https://christopherzp.com/semiotics-and-narratives-in-patterns>
- Soodsang, N. (2015). *Bamboo basketry design development based on Thai wisdom preservation* (PhD thesis, Naresuan University, Thailand).
- Spierings, B. (2023). *Rhizomatic dynamics. Analytical Pha*. <https://www.analyticalpha./rhizomatic-dynamics/>
- Vuletich, C. (2015). *Transitionary textiles: An inquiry into the role of textile design in enabling sustainable change*. [Unpublished Doctoral dissertation]. University of the Arts London.
- Zhang, W. (2022). *Crafting sustainability: A study of traditional craft practices in Central China*. [Unpublished Doctoral dissertation]. Lancaster Institute for the Contemporary Arts, Lancaster University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย IOC
ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)

ภาคผนวก ข รายชื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพันธ
ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นในรูปแบบ
คิวอาร์โค้ด (QR Code)

รายชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)

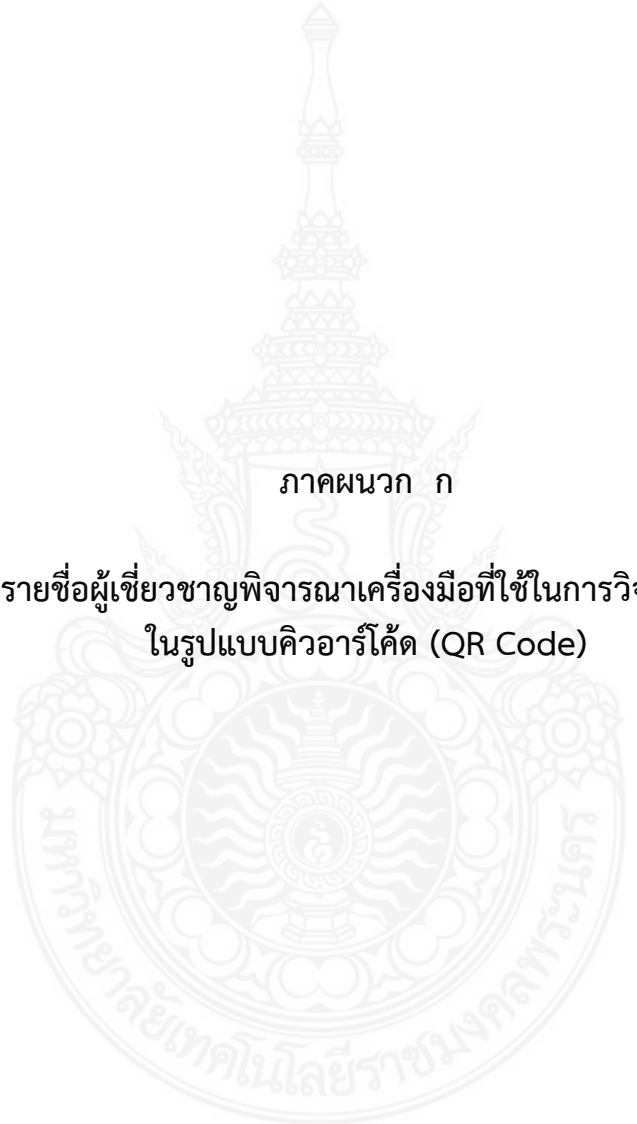
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพันธ
ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ในรูปแบบ
คิวอาร์โค้ด

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ภาคผนวก ง ประมวลภาพการลงพื้นที่ภาคสนาม

ภาคผนวก จ ขั้นตอนการกระเป่า ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย IOC
ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (IOC)

ภาคผนวก ข

- รายชื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพจนธ์
ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)
- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นในรูปแบบคิวอาร์โค้ด
(QR Code)
- รายชื่อผู้ตอบแบบสอบถามในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพจนธ์
ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)
- หนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในรูปแบบคิวอาร์โค้ด
(QR Code)

รายชื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพนธ์ ผู้ใหญ่บ้าน
ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน และรายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเรื่องเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้าน
งานศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ผู้ประกอบการรายย่อย และปราชญ์ชาวบ้าน
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลสำหรับการทำดัชนีพนธ์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นพิจารณาด้านการออกแบบ
ลดตายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน และด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์
กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
หนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

รายชื่อผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลดลาย
ดอกบัวทอง และผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
ผู้ประกอบการกระเป๋า 15 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น 15 คน

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

แบบสัมภาษณ์บริบทและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ทำดัชนีพจนานุกรมไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพัฒนาวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ไทเขิน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นอาศัยอยู่บริเวณบ้านห้วยน้ำขุ่น ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มที่มีการจัดงานศิลปหัตถกรรม ประกอบด้วย เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และ ผ้าทอ

บริบท หมายถึง ภูมิหลัง และประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน บ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่มีลวดลายทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ปรากฏในผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ

เครื่องเงิน หมายถึง ภาชนะที่ใช้ในครัวเรือน และภาชนะที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อ และศาสนา ที่มีโครงสร้างจากไม้ไผ่และไม้จริง ภายนอกทาเคลือบด้วยยางรักสีดำ เพื่อให้เกิดความคงทน ตกแต่งลายด้วยการเขียนสี หรือชุดลาย ที่พบในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ได้แก่ ชันดอก และชันโตก

เครื่องจักสาน หมายถึง ของใช้ในชีวิตประจำวันขึ้นรูปด้วยการขัดลายด้วยไม้ไผ่ หรือวัสดุทดแทน เช่น หวาย เส้นพาสติกแข็ง ที่พบในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ได้แก่ ตะกร้า กระเป๋า โครงกูป (หมวก) และตาแหลว (เครื่องราง)

ผ้าทอ หมายถึง การผลิตผืนผ้าจากใยฝ้าย นำมาปั่นเป็นเส้นด้ายจากฝ้าย ใช้เส้นด้ายพุ่ง และเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันทอเป็นผืนผ้า พบในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ได้แก่ การทอผ้าฝ้าย ผ้าซิ่นดำ ผ้าทอพื้นเมือง ผ้าชนเผ่า และย้อม

คำอธิบายสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก

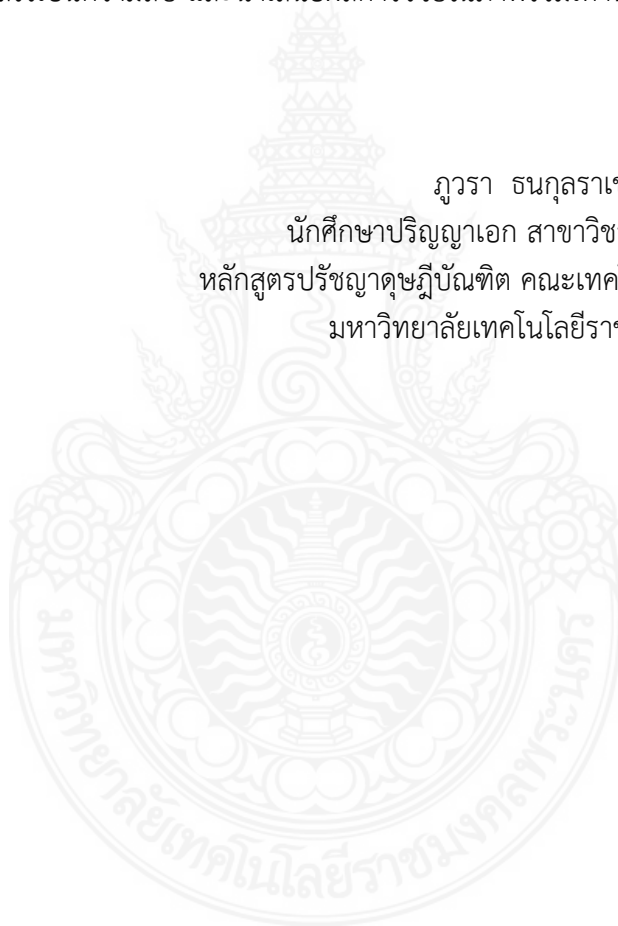
- 1) แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก
 - ตอนที่ 2 บริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
 - ตอนที่ 3 อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
- 2) การตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ทุกคำตอบของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย จึงขอความกรุณาตอบให้ครบสมบูรณ์ทุกข้อ ทุกตอน เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงตรง และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง
- 3) คำตอบของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ การปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

ภูวรา ธนกุลราเชนทร์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักหมู่ที่ 1 ☐หมู่ที่ 17 ☐หมู่ที่ 18 ☐

ชื่อผู้สัมภาษณ์ (นาย, นาง, นางสาว).....อายุ.....ปี
 สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....ปี พ.ศ.

ตอนที่ 2 บริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น

.....

.....

.....

2) การประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น

.....

.....

.....

3) กลุ่มชาติพันธุ์ของคนในชุมชนบ้านห้วยน้ำซุ่น

☐ ไทเขิน☐ ไทใหญ่☐ ไทลื้อ☐ ลัวะ☐ ลาหู่☐ อาข่า☐ จีน☐ พื้นเมือง

4) การอพยพเข้ามาในพื้นที่อย่างไร

.....

.....

.....

5) ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมของคนในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น

5.1) ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมของคนในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นในรอบปี (12 เดือน)

5.1.1) ประเพณี

.....

.....

.....

5.1.2) ความเชื่อ

.....

.....

5.1.3) พิธีกรรม

.....

.....

.....

5.1.4) หลักปฏิบัติ

.....

.....

.....

5.2) ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมของคนในพื้นที่หมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นในรอบชีวิต (เกิด/ แก่/ เจ็บป่วย/ บวช/ แต่งงาน/ ตาย)

5.2.1) ประเพณี

.....

.....

.....

5.2.2) ความเชื่อ

.....

.....

.....

5.2.3) พิธีกรรม

.....

.....

.....

5.2.4) หลักปฏิบัติ

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

1) อัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

● ความเป็นมา

.....

.....

.....

● ความเชื่อ

.....

.....

.....

● ลักษณะเฉพาะ

.....

.....

.....

● บทบาทหน้าที่ชายหญิง

.....

.....

.....

● การสืบทอด

.....

.....

.....

2) อัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

● ความเป็นมา

.....

.....

.....

● ความเชื่อ

.....

.....

.....

- ลักษณะเฉพาะ

.....

.....

.....

- บทบาทหน้าที่ชายหญิง

.....

.....

.....

- การสืบทอด

.....

.....

.....

3) อุตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

- ความเป็นมา

.....

.....

.....

- ความเชื่อ

.....

.....

.....

- ลักษณะเฉพาะ

.....

.....

.....

- บทบาทหน้าที่ ชายหญิง

.....

.....

.....

- การสืบทอด

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ทำคุณูปการเรื่อง ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปะงานหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

เส้นทางพหุวัฒนธรรม หมายถึง สังคมในพื้นที่บ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่มีความหลากหลายในมิติของชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ไทใหญ่ ไทลื้อ ลัวะ (ไตดอย, ไตลอย) มูเซอ (ลาหู่) อาข่า และคนพื้นเมือง ภายในพื้นที่เส้นทางการจัดทำผลิตภัณฑ์ มีการแลกเปลี่ยนสินค้า ความคิด และความรู้ ในด้านวัตถุดิบ ลวดลาย สี และรูปแบบ ในการจัดทำงานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ

งานศิลปหัตถกรรม หมายถึง เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่อาศัยอยู่ในบริเวณบ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ที่มีการจัดทำเพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิต และมีความสร้างสรรค์

คำอธิบายสำหรับผู้ถูกสัมภาษณ์

- 1) แบบสัมภาษณ์ 1 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ ด้านวัตถุดิบ ลวดลาย สี รูปแบบ และการเปลี่ยนแปลง

2) การตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ทุกคำตอบของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย จึงขอความกรุณาตอบให้ครบสมบูรณ์ทุกข้อ ทุกตอน เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงตรง และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

3) คำตอบของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ การปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

ภูวรา ธนกุลราเชนทร์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ตอนที่ 1 เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ชื่อผู้สัมภาษณ์ (นาย, นาง, นางสาว).....อายุ.....ปี

1) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้าน**เครื่องเงิน**ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

หัวข้อ	เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องเงิน	
	อดีต	ปัจจุบัน
วัตถุดิบ		
ลวดลาย		
ฉล		
รูปแบบ		
การเปลี่ยนแปลง		

2) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

หัวข้อ	เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านเครื่องจักสาน	
	อดีต	ปัจจุบัน
วัตถุดิบ		
ลวดลาย		
สี		
รูปแบบ		
การเปลี่ยนแปลง		

3) เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

หัวข้อ	เส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านผ้าทอ	
	อดีต	ปัจจุบัน
วัตถุดิบ		
ลวดลาย		
เครื่องมือ		
รูปแบบ		
การเปลี่ยนแปลง		

ขอรับรองข้อมูลตามเอกสารคำเสนอฯ และยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลและนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ลงชื่อ.....

()

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจาก อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เป็นแบบสอบถามประกอบการทำดัชนีพจนานุกรมเรื่อง ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพัฒนาวัฒนธรรมด้านศิลปหัตถกรรม ที่ได้นำเอางานศิลปหัตถกรรมไทเขินจากลวดลายเครื่องเงินเครื่องจักสาน และผ้าทอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ดังนี้

คำอธิบายสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

โดยการนำอัตลักษณ์ลวดลายงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน มาเป็นต้นแบบลวดลาย และนำลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน เครื่องเงินได้แก่ ลายลูกฮ้อด เครื่องจักสาน ได้แก่ ลายตาแหลว และผ้าทอ ได้แก่ ลวดลายปักตีนชิ้นลายบัวคว่ำบัวหงาย นำ 3 ลวดลายมาผสมผสานในการออกแบบได้จำนวน 5 ลวดลาย ได้แก่ 1) ลายดอกบัวตอง 2) ลายดอกฝ้ายคำ 3) ลายดอกบัวเงิน 4) ลายดอกบัวคำ และ 5) ลายดอกบัวระวง

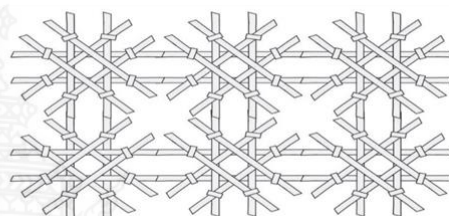
1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบร่างลวดลายจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน จำนวน 5 ลวดลาย

2. ให้ท่านพิจารณาคัดเลือกลวดลายที่ทำการออกแบบ ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ให้เลือก 1 ลวดลาย เพื่อนำลวดลายมาทำการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ต่อไป

1.1 ลวดลายเครื่องเงิน ประกอบด้วยชั้นดอก ถอดลวดลายได้ดังนี้ คือ **ลวดลายลูกช้อน**

1.2 ลวดลายเครื่องจักสาน ประกอบด้วยตาแหลว ถอดลวดลายได้ดังนี้ คือ **ลวดลายตาแหลว**

1.3 ลวดลายผ้าทอ ประกอบด้วยผ้าซิ่น ถอดลวดลายได้ดังนี้ คือ **ลวดลายบัวคว่ำบัวหงาย**

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพื่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี

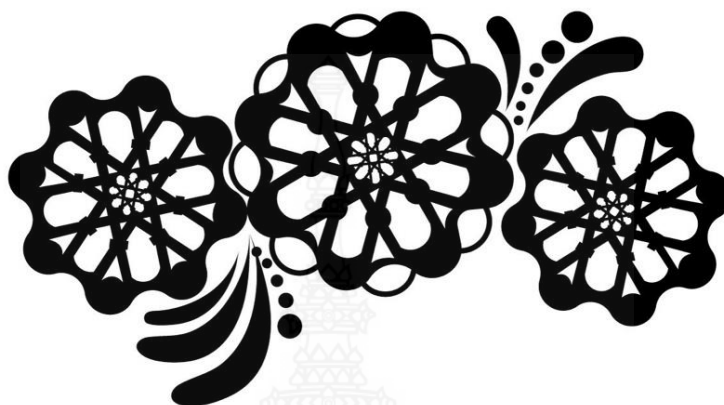
ภุรวรา ธนกุลราเชนทร์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบการพิจารณา

ลวดลายดอกบัวตอง

ลวดลายที่ 1

☐ เลือก

☐ ไม่เลือก

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

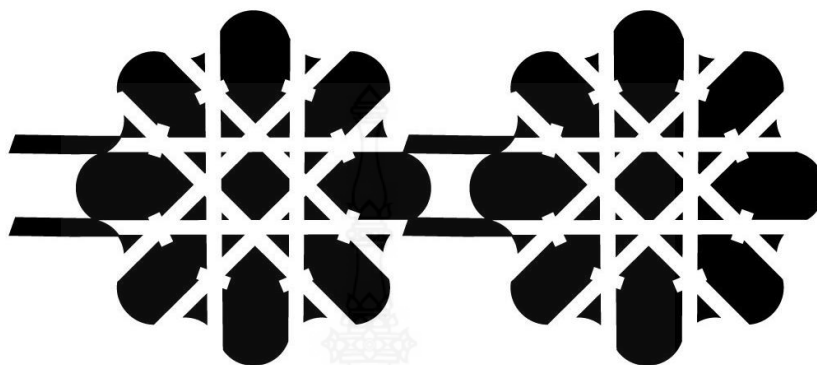
.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบการพิจารณา

ลวดลายดอกฝ้ายคำ

ลวดลายที่ 2

☐ เลือก

☐ ไม่เลือก

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

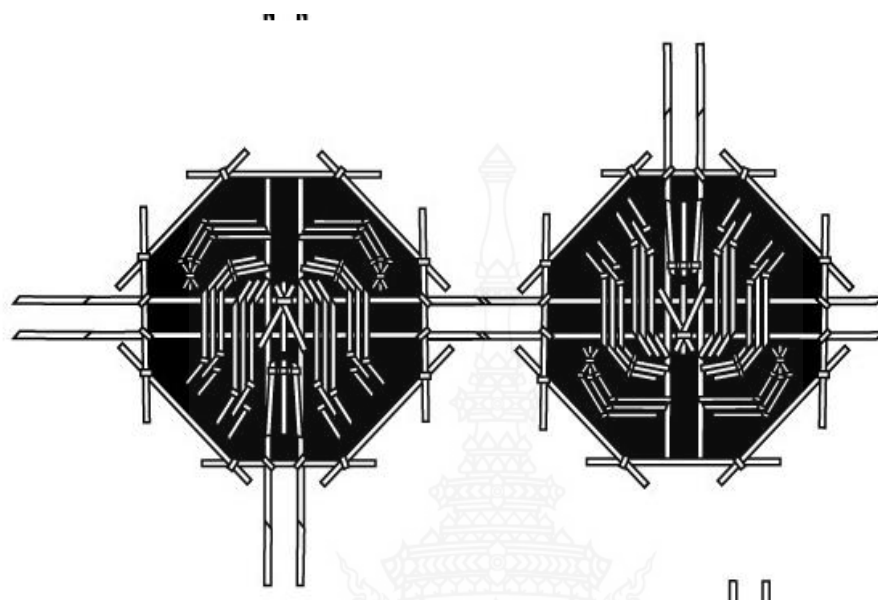
.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบการพิจารณา

ลวดลายดอกบัวเงิน

ลวดลายที่ 3

☐ เลือก

☐ ไม่เลือก

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

.....

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบการพิจารณา

ลวดลายดอกบัวคำ

ลวดลายที่ 4

☐ เลือก

☐ ไม่เลือก

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบการพิจารณา

ลวดลายดอกบัวระวง

ลวดลายที่ 5

☐ เลือก

☐ ไม่เลือก

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

.....

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ กระเป๋จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋จากอัตลักษณ์ไทเขิน ตกแต่งลวดลายด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) เป็นแบบสอบถามประกอบการทำ
 ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงานศิลปหัตถกรรม โดยมี
 วัตถุประสงค์ เพื่อออกแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์กระเป๋จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน
 ดังนี้

คำอธิบายสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ลวดลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินได้รับการพิจารณาแสดงข้อคิดเห็นและคำแนะนำ
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลวดลาย จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน โดยผ่านทางงาน
 ศิลปหัตถกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ได้แก่ เครื่องเงิน จักสาน และ ผ้าทอที่ปรากฏในชุมชนหมู่บ้านห้วยน้ำ
 ชุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 หมู่ที่ 18 มาเป็นต้นแบบลวดลาย และถอดอัตลักษณ์จากลวดลายที่ปรากฏใน
 หมู่บ้านห้วยน้ำชุ่นหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 หมู่ที่ 18 ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลการคัดเลือก และข้อเสนอแนะของ
 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบมา การวิเคราะห์ แก้วไข และทำการออกแบบลวดลาย ลวดลายชื่อว่า
 ดอกบัวตอง

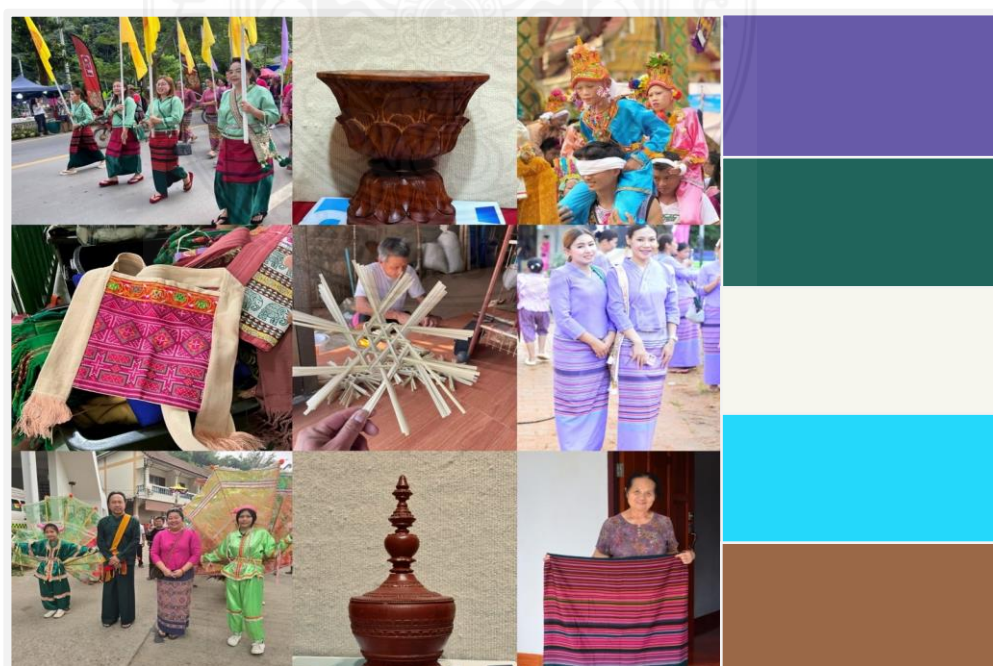

ลวดลายดอกบัวตอง

2. ลักษณะของรูปแบบกระเป๋าจากกลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) ที่ได้รับการออกแบบ จำนวน 5 รูปทรง ได้แก่ 1) กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) 2) กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag) 3) กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) 4) กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) และ 5) กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากยามของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ไทใหญ่ ไทลื้อ และลัวะ ที่นิยมใช้ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น

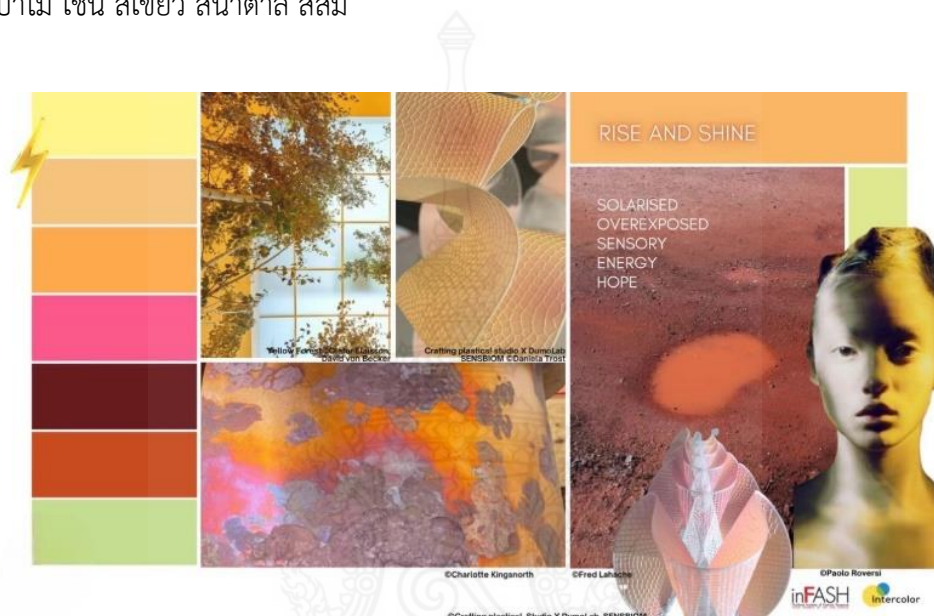

3. โทนสีกระเป๋าคัดเลือกจากงานศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ที่ปรากฏในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 หมู่ที่ 18 ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักรสาน และผ้าทอ โดยการนำโทนสีมาสังเคราะห์ ได้แก่ โทนสีงานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ สีม่วง สีเขียว สีขาว สีฟ้า และสีน้ำตาล ซึ่งสอดคล้องกับ แนวโน้มการใช้สีปี 2025

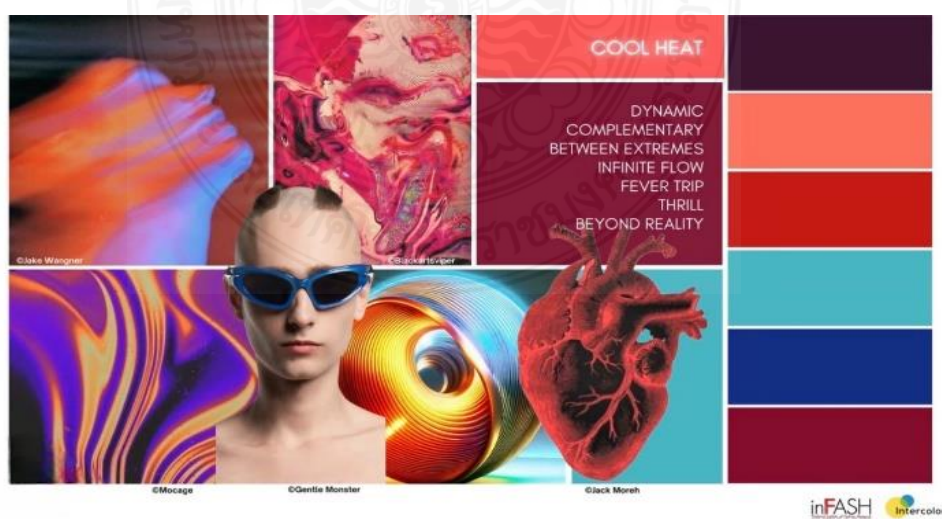

3.1 ในการออกแบบสีผลิตภัณฑ์กระเป๋ า ได้คัดเลือกสีกระเป๋ าตามผลิตภัณฑ์ ศิลปหัตถกรรมที่ปรากฏในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน และผ้าทอ แนวโน้มการใช้สี ปี 2025 (Color trends update 2025)

1) กลุ่มสีภูมิอากาศร้อนชื้น (COOL HEAT) โทนสีเหมาะสมกับโซนเอเชีย กลุ่มสีภูมิอากาศร้อนชื้น เป็นกลุ่มสีที่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ ของป่าไม้ เช่น สีเขียว สีน้ำตาล สีส้ม

2) กลุ่มสีพลังงานแสงอาทิตย์ (RISE AND SHINE) พลังงานแสงอาทิตย์เป็นกลุ่มสีที่ สะท้อนถึงความสดใส และแสงสว่างของพระอาทิตย์ เช่น สีส้ม สีแดง และสีม่วงน้ำเงิน

3) กลุ่มสีธรรมชาติ (DEAR EARTH) การพูดถึงกลุ่มสีที่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ได้แก่ สีของดิน หิน ป่าไม้ และพืชพันธุ์ธรรมชาติ กลุ่มสีดังกล่าวเป็นกลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น เช่น สีน้ำตาล สีแดง และสีเขียว

4) กลุ่มสีท้องทะเล (DIVE INTO THE DEEP) เป็นกลุ่มสีโทนเข้มในสีโทนสว่าง เช่น สีเหลืองอ่อน สีเขียวเข้ม สีม่วงเข้ม สีเทาดำ กลุ่มสีเหล่านี้ให้ความรู้สึกสงบ และลึกซึ้ง

5) กลุ่มสีช่วงฤดูเปลี่ยนผ่าน (ON THE WAY) สีที่จุดเปลี่ยนแปลงของฤดูสีซีดจาง สีเบสิคใช้ร่วมกับธีมอื่น ๆ ได้ การเปลี่ยนผ่านเป็นกลุ่มสีโทนอ่อน เช่น สีเหลืองอ่อน สีฟ้าอ่อน และ สีเขียวอ่อน

4. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากขวดลายอัตลักษณ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) ที่ได้ทำการออกแบบจำนวน 5 รูปทรง รูปทรงละ 3 รูปแบบ โดยมีการกำหนดตำแหน่งในการวางขวดลายที่ต่างกัน รูปทรงละ 3 รูปแบบ ประกอบด้วย กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) 3 รูปแบบ กระเป๋า (Cargo Bag) 3 รูปแบบ กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) 3 รูปแบบ กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag) 3 รูปแบบ และกระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag) 3 รูปแบบ รวมทั้งสิ้น 15 รูปแบบ

5. ให้ท่านพิจารณาคัดเลือกแบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting) ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ให้เลือกรูปทรงละ 1 รูปแบบ เพื่อนำผลการคัดเลือกดังกล่าวมาดำเนินการตัดเย็บผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเชินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Lacer Cutting)

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ภูวรา ธนกุลราเชนทร์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

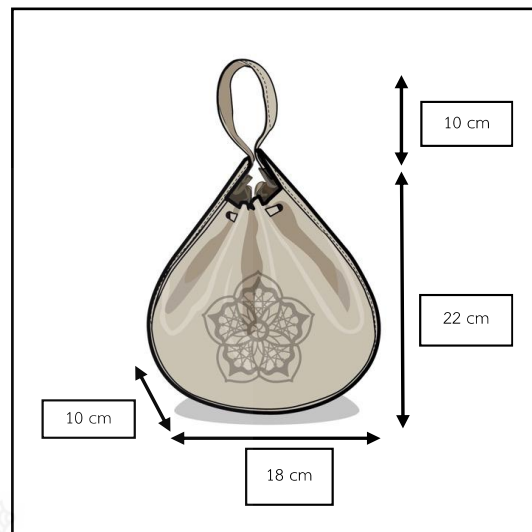
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ตอนที่ 1 แบบร่างผลิตภัณฑ์กระเป๋ากาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ลวดลายดอกบัวทองด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) ได้ทำการออกแบบจำนวน 5 รูปทรง รูปทรงละ 3 รูปแบบ ให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกรูปทรงละ 1 รูปแบบ เพื่อนำผลการคัดเลือกดังกล่าวมาดำเนินการตัดเย็บผลิตภัณฑ์กระเป๋ากาจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting) เพื่อนำไปจัดทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลประกอบการพิจารณา

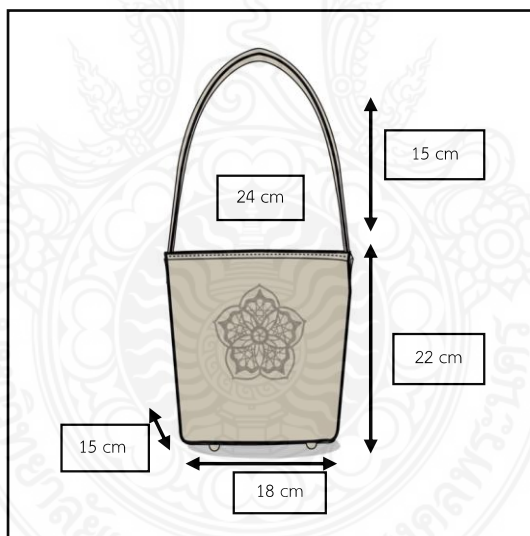
กลุ่มที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag)

กรุณาเลือก

☐ รูปแบบที่ 1

☐ รูปแบบที่ 2

☐ รูปแบบที่ 3

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

กลุ่มที่ 2 กระเป๋ามีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag)

กรุณาเลือก

☐ รูปแบบที่ 1

☐ รูปแบบที่ 2

☐ รูปแบบที่ 3

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

กลุ่มที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)

กรุณาเลือก

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

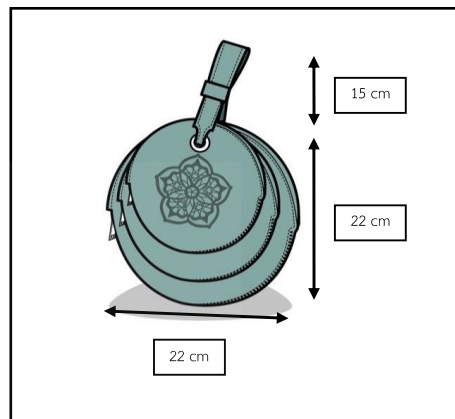
เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

กลุ่มที่ 4 กระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)

กรุณาเลือก

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

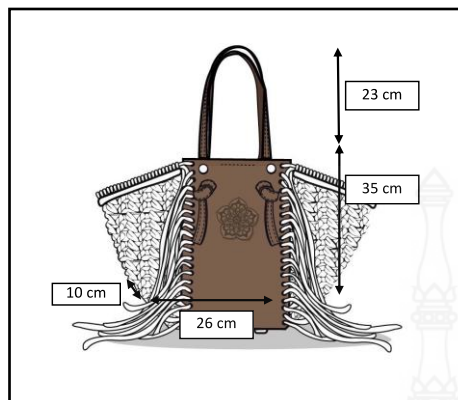
เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

กลุ่มที่ 5 แบบถัก (Crochet Bag)

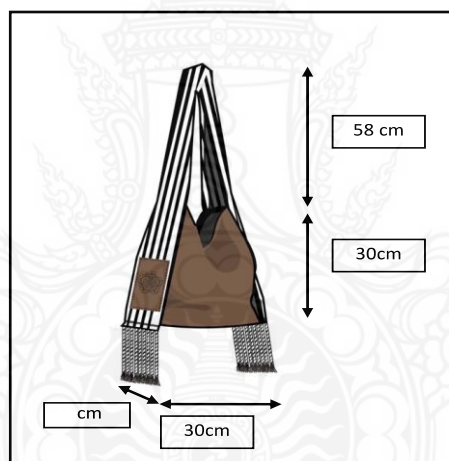
กรุณาเลือก

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

เหตุผลที่ท่านเลือกเพราะ.....

.....

ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำการแก้ไข (ถ้ามี).....

.....

**แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวทองและผลิตภัณฑ์กระเป๋า
จากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน**

คำอธิบายแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำดัชนีพจนานุกรม ปรัชญาดุสิตบัณฑิต คณะเทคโนโลยี
คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ
ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อ ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านงาน
ศิลปหัตถกรรม

คำชี้แจงแบบสอบถาม

1. แบบสอบถาม ไทเขิน : อัตลักษณ์และเส้นทางพหุวัฒนธรรมด้านศิลปหัตถกรรม
แบ่งออกเป็น 4 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบลวดลายดอกบัวทองจากอัตลักษณ์ของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทเขิน

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าลวดลายดอกบัวทอง
อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

2. กรุณาตอบแบบสอบถามฉบับนี้ทุกข้อ และตรงกับความคิดเห็นของท่านตามความเป็นจริง
ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามของท่าน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ในเชิงวิชาการเท่านั้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม และให้ความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถาม
เพื่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ภูวรา ธนกุลราเชนทร์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับท่านมากที่สุด หรือกรอกรายละเอียดลงในช่องว่างที่กำหนด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 25 - 30 ปี ☐ 31 - 35 ปี
☐ 36 - 40 ปี ☐ 41 - 45 ปี
☐ มากกว่า 45 ปีขึ้นไป
3. กลุ่ม ☐ กลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋า ☐ กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น
4. รายได้ต่อเดือน ☐ ต่ำกว่า 25,000 บาท ☐ 25,001 - 35,000 บาท
☐ 35,001 - 45,000 บาท ☐ 45,001 บาทขึ้นไป
5. ระดับการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์กระเป๋าตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับท่านมากที่สุด หรือกรอกรายละเอียดลงในช่องว่างที่กำหนด

1. ท่านเคยซื้อ/เคยใช้ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินหรือไม่ (ในกรณีที่ตอบ ไม่เคยซื้อ/ไม่เคยใช้ ให้ท่านข้ามไปตอบ ตอนที่ 3)

- ☐ ไม่เคยซื้อ/ไม่เคยใช้
☐ เคยซื้อ/ไม่เคยใช้
☐ เคยซื้อ/เคยใช้
☐ ไม่เคยซื้อ/เคยใช้

2. ท่านเคยซื้อ/เคยใช้/สนใจที่จะซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ กระเป๋าทรงถัง (The Bucket Bag)
☐ กระเป๋าที่ขึ้นรูปทรงด้วยการถัก หรือมีส่วนประกอบด้วยการถัก (Crochet Bag)
☐ กระเป๋าที่มีรูปทรงแบบใหม่ ที่มีรูปทรงคล้ายประติมากรรม (Sculptural Shapes Bag)
☐ กระเป๋าที่มีช่องบรรจุของภายนอกหลายช่อง (Cargo Bag)
☐ กระเป๋าแบบมีสายคล้องมือ (Wristlet Bag)
☐ กระเป๋าสองทรง ที่เป็นทรงสี่เหลี่ยมด้านหน้าดูแคบ แต่ภายในกว้าง (Trapeze Bag)

- ☐ กระเป๋าที่มีรูปทรงขนาดใหญ่ (Oversized Bag)
- ☐ กระเป๋าลายรูปตัวยู (Satchel Bag)
- ☐ กระเป๋าใบเล็ก ที่ปากกระเป๋ากว้างสามารถหาของได้ง่าย (Doctor Bag)
- ☐ กระเป๋าใบใหญ่ มีหูหิ้วและสายสะพาย รูปทรงเรียวยาว (Duffel Bag)

3. ท่านเลือกซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน เพื่อใช้ในโอกาสใดมากที่สุด (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)

- ☐ ชุดทำงาน / เป็นทางการ
- ☐ ออกจากสังคม / สังสรรค์
- ☐ ชุดลำลอง
- ☐ ใช้ในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น งานบุญประเพณี

4. ท่านตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยเหตุผลใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ คุณภาพของสินค้า เช่น ความทนทาน การตัดเย็บปราณีต สีสันทนสวยงาม
- ☐ ความสวยงาม รูปแบบ ความทันสมัย
- ☐ ความจำเป็นที่ต้องใช้ในงาน
- ☐ ตลาดลายสวยงาม แปลกใหม่ ทันสมัย
- ☐ ความเหมาะสมของราคา

5. ความถี่ในการตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)

- ☐ ทุกเดือน
- ☐ ทุก 3 เดือน
- ☐ ทุก 6 เดือน
- ☐ ทุก 1 ปี

6. ราคาของกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินที่ท่านเลือกซื้อเป็นส่วนใหญ่ (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)

- ☐ 500 – 1,000 บาท/ตัว
- ☐ 1,001 – 1,500 บาท/ตัว
- ☐ 1,501 – 2,000 บาท/ตัว
- ☐ 2,001 – 2,500 บาท/ตัว
- ☐ สูงกว่า 2,500 บาท/ตัว

7. บุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อกระเป๋าจากตลาดลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ของท่านมากที่สุดคือใคร (เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว)

- ☐ เพื่อน
- ☐ เพื่อนร่วมงาน
- ☐ญาติ
- ☐ คู่รัก
- ☐ คู่สมรส
- ☐ สมาชิกในครอบครัว

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินต้นแบบ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินต้นแบบ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยแต่ละข้อกำหนดระดับเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	5	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	มีความพึงพอใจมาก
ระดับคะแนน	3	มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับคะแนน	2	มีความพึงพอใจน้อย
ระดับคะแนน	1	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ลวดลายดอกบัวตอง

ความพึงพอใจต่อ ลวดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินต้นแบบ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านประโยชน์ใช้สอย					
1.1 ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินในการนำไปใช้งาน					
1.2 ความเหมาะสมของลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่อนำไปตกแต่งบนผลิตภัณฑ์					
1.3 ความเหมาะสมของการใช้งานเมื่อนำไปใช้ตกแต่งบนผลิตภัณฑ์อื่น เช่น กระเป๋า เสื้อ กางเกง เครื่องประดับ รองเท้า ฯลฯ					
2. ด้านสีสันท					
2.1 ความสม่ำเสมอของสี					
2.2 สีที่ใช้มีความเหมาะสม และลงตัว					
3. ด้านการออกแบบลวดลาย					
3.1 ลวดลายมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่					
3.2 ลวดลายที่ออกแบบมีความเหมาะสม โดดเด่น และน่าสนใจ					
3.3 ลวดลายมีความละเอียด คมชัด สม่ำเสมอ					
3.4 ลวดลายมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว					
3.5 ความเหมาะสมของระยะในการจัดวางลวดลาย					

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าตลาดยดอกบัวทองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน ด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser Cutting)

คำชี้แจง

1. กระเป๋าตลาดยอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการตัดต่อ จำนวน 5 แบบ
รูปแบบที่ 1 กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag)

- รูปแบบที่ 2 กระเป๋าที่มีช่องตักแต่งด้านนอก (Cargo Bag)

รูปแบบที่ 3 กระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)

รูปแบบที่ 4 กระเป๋าทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)

รูปแบบที่ 5 กระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)

2. โปรดพิจารณากระเป๋าตลาดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการตัดต่อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจของท่านเพียงคำตอบเดียว โดยแต่ละข้อกำหนดระดับเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	5	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	มีความพึงพอใจมาก
ระดับคะแนน	3	มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับคะแนน	2	มีความพึงพอใจน้อย
ระดับคะแนน	1	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.1 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting)

รูปแบบที่ 1 Bucket Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋า กระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag)					
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า					
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน					
	1.3 วัสดุประกอบตกแต่งมีความสอดคล้องกับการใช้งาน					
	2. ตลาดลายดอกบัวตอง					
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	2.2 การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า					
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า					

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รูปแบบที่ 1 Bucket Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	3. สีสัน					
	3.1 การใช้สีมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋					
	3.2 การใช้สีวัสดุตกแต่งมีความสอดคล้องกับลวดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	3.3 การใช้สีมีความสอดคล้องกับรูปแบบกระเป๋					
	4. รูปแบบกระเป๋ารูปทรงถัง (Bucket Bag) ลวดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัด (Laser cutting) รูปแบบที่ 1					
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ					
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋					
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม					
	5. ความสวยงาม					
	5.1 ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋					
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ					
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋					
	6. ประโยชน์ใช้สอย					
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง					
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน					
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส					

ตารางที่ 4.2 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายดอกบัวทองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting)

รูปแบบที่ 2 Cargo Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag)					
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า					
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน					
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น					
	2. ตลาดลายดอกบัวทอง					
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	2.2 การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า					
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า					
	3. สีส้น					
	3.1 การใช้สีเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า					
	3.2 การใช้ผ้าสีพื้นเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	3.3 การใช้สีมีความเหมาะสมกับรูปแบบกระเป๋า					
	4. รูปแบบกระเป๋าที่มีช่องตกแต่งด้านนอก (Cargo Bag) ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 2					
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ					
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋า					
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม					

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รูปแบบที่ 2 Cargo Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	5. ความสวยงาม					
	5.1 ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า					
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ					
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า					
	6. ประโยชน์ใช้สอย					
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง					
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน					
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส					

ตารางที่ 4.3 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting)

รูปแบบที่ 3 Oversized Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag)					
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า					
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน					
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น					
	2. ตลาดลายดอกบัวตอง					
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	2.2 การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า					
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า					
	3. สีสัณ					
	3.1 การใช้สีเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า					
	3.2 การใช้ผ้าสีพื้นเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	3.3 การใช้สีมีความเหมาะสมกับรูปแบบกระเป๋า					
	4. รูปแบบกระเป๋าขนาดใหญ่ (Oversized Bag) ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 3					
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ					
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋า					
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม					

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รูปแบบที่ 3 Oversized Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	5. ความสวยงาม					
	5.1 ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า					
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ					
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า					
	6. ประโยชน์ใช้สอย					
	6.1สามารถใช้งานได้จริง					
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน					
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส					

ตารางที่ 4.4 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายดอกบัวทองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting)

รูปแบบที่ 4 Sculptural Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)					
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า					
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน					
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น					
	2. ตลาดลายดอกบัวทอง					
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	2.2 การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า					
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า					
	3. สีส้น					
	3.1 การใช้สีเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า					
	3.2 การใช้ผ้าสีพื้นเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	3.3 การใช้สีมีความเหมาะสมกับรูปแบบกระเป๋า					
	4. รูปแบบกระเป๋ารูปทรงเรขาคณิต (Sculptural Shapes Bag)ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 4					
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ					
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋า					
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม					

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รูปแบบที่ 4 Sculptural Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	5. ความสวยงาม					
	5.1 ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า					
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ					
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า					
	6. ประโยชน์ใช้สอย					
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง					
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน					
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส					

ตารางที่ 4.5 ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าตลาดลายดอกบัวตองอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting)

รูปแบบที่ 5 Crochet Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	1. วัตถุดิบที่ใช้ขึ้นรูปและตกแต่งกระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)					
	1.1 วัสดุมีความสอดคล้องกับการขึ้นรูปทรงกระเป๋า					
	1.2 ความคงทน อายุการใช้งาน					
	1.3 ผิวสัมผัส ยืดหยุ่น นุ่มลื่น					
	2. ตลาดลายดอกบัวตอง					
	2.1 การเลเซอร์คัต (Laser cutting) บนวัสดุมีความสอดคล้องกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	2.2 การจัดวางตลาดลาย เลเซอร์คัต (Laser cutting) บนกระเป๋า					
	2.3 ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยเทคนิคการเลเซอร์คัต (Laser cutting) นำมาตกแต่งกระเป๋า					
	3. สีส้น					
	3.1 การใช้สีเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินเมื่ออยู่บนกระเป๋า					
	3.2 การใช้ผ้าสีพื้นเหมาะสมกับตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขิน					
	3.3 การใช้สีมีความเหมาะสมกับรูปแบบกระเป๋า					
	4. รูปแบบกระเป๋าแบบถัก (Crochet Bag)ตลาดลายอัตลักษณ์ไทเขินด้วยวิธีการเลเซอร์คัต (Laser cutting) รูปแบบที่ 5					
	4.1 มีความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่น่าสนใจ					
	4.2 มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินอยู่บนกระเป๋า					
	4.3 มีความสอดคล้องและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรม					

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รูปแบบที่ 5 Crochet Bag	รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
	5. ความสวยงาม					
	5.1 ความสวยงามของลวดลาย ในการนำมาตกแต่งลวดลายกระเป๋า					
	5.2 ความละเอียด ประณีต ในการตัดเย็บ					
	5.3 องค์ประกอบรวม และความสวยงามของลวดลายเมื่อนำมาตกแต่ง กระเป๋า					
	6. ประโยชน์ใช้สอย					
	6.1 สามารถใช้งานได้จริง					
	6.2 มีความสะดวกสบายในการใช้งาน					
	6.3 ใช้งานได้หลายโอกาส					

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพการลงพื้นที่ภาคสนาม

ประมวลภาพการลงพื้นที่ภาคสนามในพื้นที่ตำบลแม่ฟ้าหลวงและการเข้าสู่พื้นที่ศึกษา
3 ชุมชน ได้แก่หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง
อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

1. การลงพื้นที่ภาคสนามในพื้นที่ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 - 1.1 ที่ว่าการอำเภอแม่ฟ้าหลวง

ภาพที่ 1.1 ที่ว่าการอำเภอแม่ฟ้าหลวง
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

- 1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง

ภาพที่ 1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

1.3 ตลาดอำเภอแม่สาย

ภาพที่ 1.3 ตลาดอำเภอแม่สาย

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

1.4 บ้านปากกล้วย

ภาพที่ 1.4 บ้านปากกล้วย

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

1.5 บ้านเช่าแห่งพัฒนา

ภาพที่ 1.5 บ้านเช่าแห่งพัฒนา

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

1.6 เส้นทางขึ้นดอยตุง สายเก่าและสายใหม่ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น

ภาพที่ 1.6 เส้นทางขึ้นดอยตุง สายเก่าและสายใหม่ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

1.7 ดอยตุง และพระตำหนักดอยตุง

ภาพที่ 1.7 ดอยตุง และพระตำหนักดอยตุง

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

2. การเข้าสู่พื้นที่ศึกษา 3 ชุมชน ได้แก่ หมู่บ้านห้วยน้ำขุนหมูที่ 1 หมูที่ 17 และหมูที่ 18 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

2.1 หมู่บ้านห้วยน้ำขุนหมูที่ 1

ภาพที่ 2.1 หมู่บ้านห้วยน้ำขุนหมูที่ 1

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

2.2 หมู่บ้านห้วยน้ำขุนหมูที่ 17

ภาพที่ 2.2 หมู่บ้านห้วยน้ำขุนหมูที่ 17
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

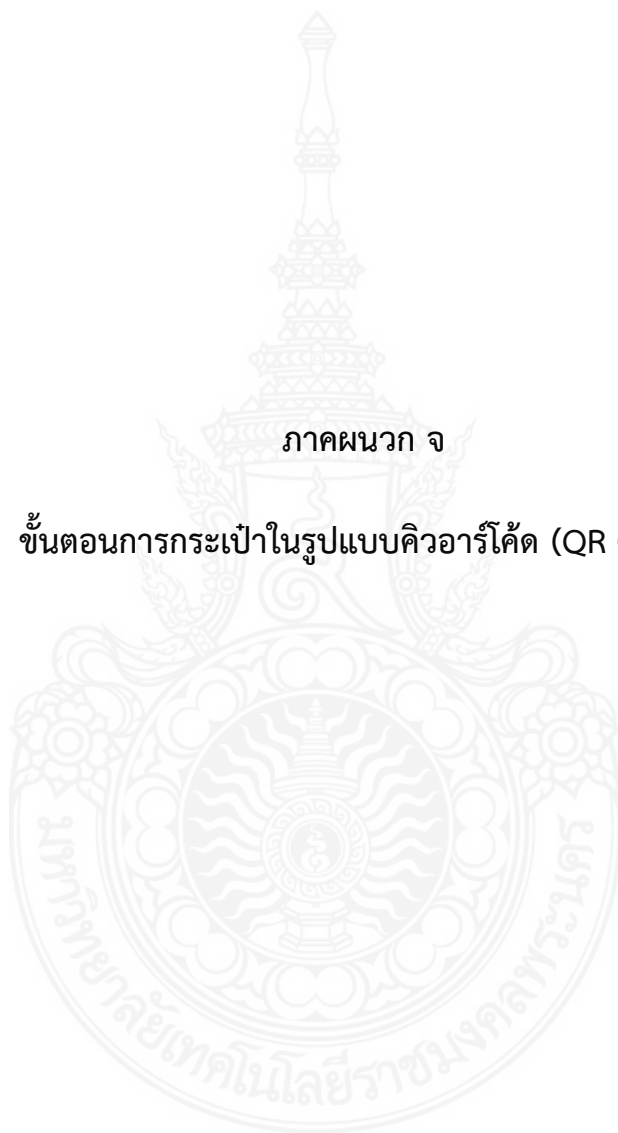
2.3 หมู่บ้านห้วยน้ำขุนหมูที่ 18

ภาพที่ 2.2 หมู่บ้านห้วยน้ำขุนหมูที่ 18
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน

ภาคผนวก จ

ขั้นตอนการกระเป๋ารูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code)

ขั้นตอนการผลิตกระเป๋าจากอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ นามสกุล นายภูวรา ธนกุลราเชนทร์
รหัสนักศึกษา 126480701509-5
ที่อยู่ปัจจุบัน 74/95 หมู่บ้านเสนานิเวศน์ โครงการ 1 แขวงจรเข้บัว เขตลาดพร้าว
กรุงเทพมหานคร 10230

ประวัติการศึกษา

วุฒิการศึกษา	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2559
คหกรรมศาสตร์บัณฑิต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ	2553
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย	2547

ประวัติการทำงาน

เจ้าของกิจการ Mintra flowers Art 74/95 หมู่บ้านเสนานิเวศน์ โครงการ 1 แขวงจรเข้บัว
เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10230